

ანეული

ლიტერატურული ჟურნალი
N2 2023

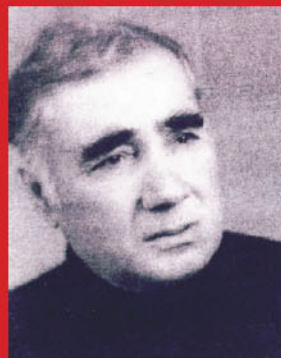
მხატვახი - ნადო თევდოძე

რევაზ ინანიშვილის
სკვერი თბილისში და
დაუფინყარი საღამო

ჩანიშნული
მომონებაბიძან

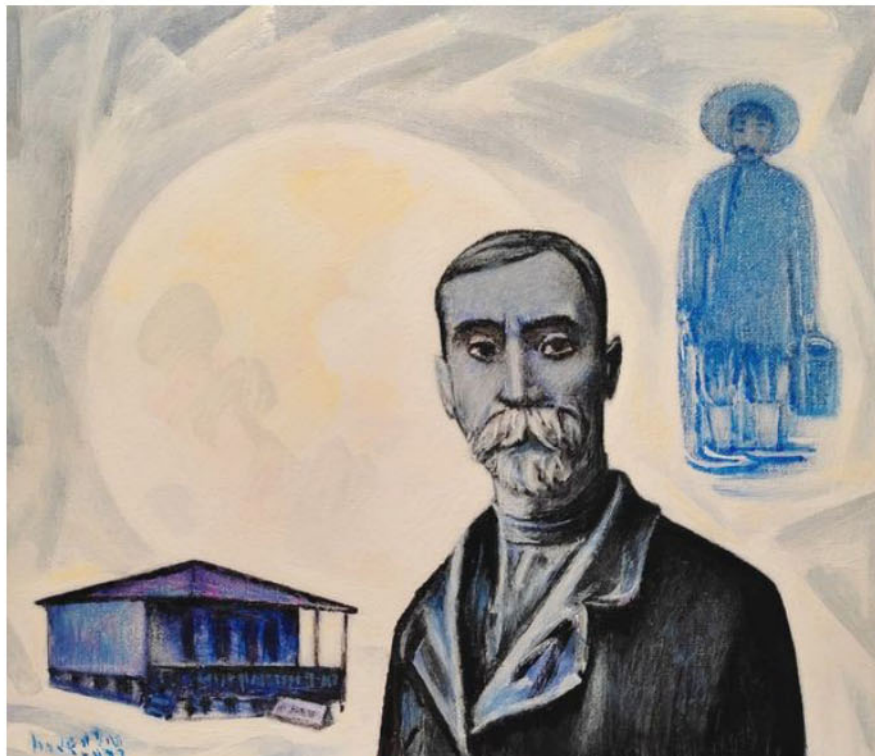

პოეზიის ბედი
მადვა მჭედლიშვილი
100

პაატა აბაშიძის
ლექსეზი

ჩვენს ინანიშვილის სახელობის „ერთი მოთხრობის“ ჟონაჟისი

„სავსე მთვარის ნათება და ნიუო ფიროსმანი“
მხატვარი - რეზო (ემელიანო) ალაშია

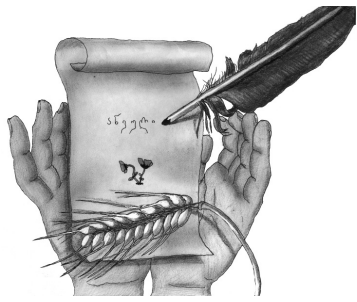
მისი ჩვენს ინანიშვილის სახელობის 124-ე საჯარო სკოლა ჩვენს ინანიშვილისადმი მიძღვნილი შემოქმედებითი საღამო

ჩვენს ინანიშვილის სსოვის ღუ – ახალ ბასნილ ხაშის მუხაშში

ჟურნალ „ანეულის“ შემომწირველები: ნინო არსენაშვილი, გულიკო ზუმბაძე, ლალი კოპალიანი, მზია მალაღდაძე, მათა მჭედლიშვილი, ეკა ოთარაშვილი, მანანა ტონია, მზეგული ტყეშელაშვილი, მარინა ღონღაძე, თამარ შაიშველაშვილი

კულტურულ-საგანმანათლებლო საზოგადოება „ანეულის“ რეკვიზიტები:
ს/ს „საქართველოს ბანკი“, ბანკის კოდი: BAGAGE22
ანგარიშის ნომერი: GE81BG0000000306158900

ანაუღი

№2. (№39) 03ლისი. 2023

ლიტერატურული ფუნქციონირი

ტუპტისტიტული ტუტისა	
შანი შაქლიშვილი „ციმბირის გზებზე“ და სხვა ლექსები	3
მალა მჭელიძე - 100	
მინილ ლანიშვილი ესკიზი პოეტის პორტრეტისათვის	5
პოეტისა	
პაპა პაპია	7
მამა ბოხიძე	9
„აუღას ტაიშე აქვს სანსტუატი“	
ლანი ქაქაშვილი გალაკტიონი და ბაღდათი	11
პტტა	
ბიოხი (ბი) პაპაშვილი მილორდი	14
ქა მთაწაშვილი პოეტებმა დედამიწაზე სხვანაირი აფრენა იციან	19
პოეტისა	
შაბანი ყაყაშვილი	20
თაო ბაქრაშვილი	22
ანაბლი ყახაზანაშვილი	23
შოხანა ჩახანაშვილი	24
ჩუენიტიტი	
ფანი ბანიშვილი ნოღარ დუმბაძის სამშობლოში... თურქულიდან თარგმნა ნანა კაჭარავამ.....	26
პოეტისა იონა (მამა) სანიშვილი	30
ასალი წიგნი	
ბიოხი ლანიშვილი ხვედრი სასტიკი... და მაინც მშენიერი	32
პოეტისა	
ლანი ლაქა	33
შინა ელია	35
ჩიანი პაპაშა	36
თატმანი	
ინან ბანი ბალია ბანსკაია რუსულიდან თარგმნა მარინე ამბარღნიშვილმა	37
პტტა	
ნახი მინაშვილი გაღმა გასვლა	40
ანასტასია პინოლეო მე – თამარის სამეფო სახლში	47
პოეტისა	
ლანი ბელიანი	52
თოხინა მინაშვილი	53
ღაქლი	
ჩაპა ბანიშვილი ხელოვანის პორტრეტი	55
ღთი ლექსი	
ბივი ჩიღინაძე ალაზნის ველი	58
ლანი მინაშვილი-სანსტუაშვილი ჩანიშნული მოღონებებიდან (დასასრული)	58
რევაზ ინანიშვილის სახელობის სკვერი და დაუეინყარი საღამო	62
პტტა	
საბა მინაშვილი ჩანასატები მომავალი კრებულიდან: „INSECTARIUM“	63
ნასანი მამაშვილი ორი ჩანასატი	66
ლიტერატურული წიტილი	
ქათო ყიღინი „ბებერი მეზურნები“ და მერაბ ელიოზიშვილი – ჰუმანისტი მწერალი	68
თტი გასსენი	
ნინო ბოქრაძე	71

ISSN 1987-9717

უცხოელ-საგანმანათლებლო საზოგადოება „ანულის“ გამოცემა

ჟურნალი გამოდის 2013 წლის მარტიდან

უცხოელ „ანულის“ ხსენებელი
ლიტერატურული გახიზნა:

რეზო (მემლიანი) აღამია
ნილო არსენაშვილი
რეზო ბალანჩივაძე
თამარ ბაბროშვილი
თამარ მიქაძე
თენგიზ შთმელიძე
ლელია ქიტოშვილი –
სასლთხ უცხოშვილისა
თემურ ჩალაბაშვილი
მანანა ჩიტიშვილი
ნილო ჩხიკვიშვილი
ჯუბა ლეგელი
თამარ სმალაძე
თემურ ჯაბოღნიშვილი
ივანე ჯაფარიძე

მთავარი ჰედაქოში
თამარ შიშხაძე

გაზეთის ჰივედ გვერდზე: დამო თეველიძის ნამუშავენი
გაზეთის ბოლო გვერდზე: მხატვარი – დამო თეველიძე

ჟურნალ „ანულის“ ყველა ნომრის წაკითხვა შესაძლებელია საქართველოს პარლამენტის ეროვნული
ბიბლიოთეკის საიტზე: www.nplg.gov.ge – ციფრული ბიბლიოთეკა „ივერიელის“ ვებგვერდზე.

ლოგოს ავტორი – ბიომბი ზუხუბანი

ჰელაქონის ტელეფონი: 551 00 50 58

ჰედაქონის ინტერნეტოტოტა: aneuli@mail.ru; aneuli.inanishvili@gmail.com

უცხოელში გამოქვეყნებულ მასალებზე ჰასუხისმგებელია ავტორი. გამოსაქვეყნებელი სტატონის
მოცულობა ახ უნდა აღემატებოდეს 5 ნაბეჭდ გვერდს

უცხოელი დაიბეჭდა გამოცემლობა „მნიღნობაში“

ბეჭდისიბრეწული ჰლოზიი

შალვა იჭედლიშვილი

ციმბირის გზებზე

ჩალით დახურულ რუსეთს სალამი!
სისხლიანი რომ ამკობს ალამი!
მე სტოლიპინის რონოდით მოვვლე
ბნელი რუსეთი... ვრცელი რუსეთი...
და ყველგან შვეხვდი ქედმოხრილ მონებს
და ყველგან დამხვდა ბრმა ბურუსეთი...
წამართვეს ქნარი ტკბილმოუბარი,
მომწყვიტეს მშობელ მთებს და ტრამალებს
და ჟანგიანი ხელთ მომცეს ბარი,
რომ თვით გაეთხარო ჩემი სამარე...
კაცი ჩალად ღირს, სიცოცხლე – გროშად,
ყველგან ჯალათის ელვარებს დანა,
აქ ყოვლისშემძლე ატომის დროში
ჯერ კიდევ მეფობს ბრინჯაოს ხანა...
და მაინც გულში ღვივის იმედი,
თუმც მწუხრი მოსავს მიწას და ზეცას
და მეც რა მეთქმის იმისი მეტი: –
„ამ ბორკილებით ვამაყოფ დღესაც“!

1939წ.

სონეტი დანტეს

ო, დანტე, დანტე, ჯოჯოხეთიც ვერ გაგვაკვირვებს,
 ამ საუკუნის გზაბნეულ და დევნილ მგონებს,
 ნავლი რა არის სიყვარულის, ნავლიც კი მოსპეს,
 ასი ათასჯერ ჯოჯოხეთის გავცვლით ნაპირებს.
 ასი ათასჯერ ჩვენი ბედის ვარსკვლავს დავტირეთ,
 დღეს ყვაილიც კი დანად იქცა, რაღა ოცნება,
 ვინ დაგვინდობდა ან საშველად ხელს ვინ მოგვცემდა
 ყვაილითაც კი სასიკვდილოდ გულში დაჭრილებს!
 ყველგან სიცხადის ზეიშია, შავი სიცხადის,
 ყოველი ლექსი უსაზარლეს სიკვდილს გიქადის.
 ჯოჯოხეთია ჩვენი გულის ყოველი ფეთქება,
 ნუგემზე ფიქრი, ოცნებაც კი ჯოჯოხეთია.
 გესმის? ენაც კი ამოგვგლიჯეს, რომ ვერსად გვეთქვა
 ის, რაც ზღაპრად თქმულ ჯოჯოხეთზეც
 უფრო მეტია...

1939წ.

პოეტის ბედი

შეიტკბე სიცრუე და მიწის ჭაობი,
 დამძალი როსკიპის სულივით მგრალი,
 შეიტკბე სიმშვიდე და არარაობა,
 ამაო წუხილით ნულარ ხარ მთვრალი,
 ნუ აგებ ოცნების კოშკებს და დარბაზებს,
 რა გინდა მონური სიცოცხლის მეტი,
 დღეს შენი ღიმილი ცხვარსაც კი აბრაზებს,
 სჯობს რომ ძალდი იყო,
 ვიდრე პოეტი!
 ჩვენ გვზრდიდნენ მონებად,
 ჩვენ გვზრდიდნენ ლაჩრებად,
 რომ მტარვალთ წინაშე ვზოხავდეთ მკერდით
 ცოდლა კაცი, რომ ქართველად გაჩნდება,
 ქართველად და ისიც პოეტის ბედით!

ნუკრიანის გზაზე

აღბათ აქ მოკლეს შველი ვაჟასი
 და გულსაკლავად კვნესოდა ნუკრი.
 ალაზნის ველსაც იმ შველს ვამსგავსებ,
 მზე რომ მწვერვალებს ნისლს გადაუყრის.
 და დიდი შუქი იბუდებს სულში,
 როგორც არწივი კოშკის ქონგურზე,
 იღუმალი და დიადი შუქი,
 ფაქიზი თრთოლვა ფშავლის ჩონგურის.

* * *

ჩემი კუთვნილი სიყვარული
 იმ შორეული ვარსკვლავების
 ფერ-მიმკრთალი სხივია იქნებ
 ათასი წელი გზაში ყოფნა რომ
 უწერია:
 და დედამიწას ჩემი წასვლის შემდეგ
 მოაღწევს?

მეორედ მოსვლა

„მოველით აღდგომასა მკვდრებით და
 ცხოვრებასა მერმისა მის საუკუნისასა, ამენ“!
 მრწამსი

დასცხეთ დაფდაფებს, გააჩაღეთ კვნესა ზარების,
 აქვითინეთ ორთქლმავლები, აუწყეთ ყველას,
 მეორედ მოსვლა... ჰა, ლანდები შესაზარებნი,
 უკვე აყფდნენ და უთვლიან მაღალ ღმერთს წყევლას.
 აზვირთებულან სისხლის მთებად საუკუნო
 სარეცელები
 და დედამიწა შეჰფარვია უღიმღამო დამეთა ზეწარს,
 მიცვალბულნი მოცახცახე, ცეცხლის ცელებით,
 გრგვინვით გაბზარულ საფლავებზე ამზობენ ზეცას;
 მხეცნი დაცოფდნენ, ღრიანცელი სივრცეებს დასცეს,
 ბნელ ხეობებში მენთატეხის ექონი ჰქუხან,
 ჩონჩხთა ყმუილით დაფეთებულ ანგელოზთ დასებს
 ელვის მათრახით ერეკება სატანა გულქვა.
 ყვეგან უწყალო წყვდიადია, წყეული ყინვა,
 ყვა-ყორნებიც კი შიშით ფრთებს ძლივს ასავსავენ,
 სისხლიან ქარებს მოთქმითა და ქვითინით მიაქვთ
 წიხლით ნათელი, უღლეური ბავშვთა თაგები.
 ქვეყნად ყოველი ამაოა... უკვე გვიანი...
 მიწა ირწევა, მიწა იძვრის, ცეცხლი ფლეთს და
 ღრღნის.

არნახულ რისხვით მღელვარებენ ოკეანენი,
 სისხლი და სისხლი, შურისგება, ჯანლი და ჯანლი.
 საკირების ლოტოებით დრტვინავენ ველნი,
 ცეცხლში მკვნესარე შიშველ ქალებს არავინ შველის.
 ეკლესიები გელთა ფრთებით მიცურავს ცისკენ,
 ვარვარა ჯვრებზე ეხვევიან კაცის მკვლელები;
 გუგუნებს მიწა, გულშემზარავად გმინავს და ისევ
 უფსკრულებიდან იმუქრება მკაცრი ხელები.
 ო, ეს ხელები, სისხლიანი შავი ხელები
 ლამობს ყოველი არსის ალგვას განახელები,
 წინასწარმეტყველ, ყოვლისტყველმქმნელ
 ფერიის საყვირს
 ქუხილად ასდევს იღუმალი ქვესკნელთა ბანი,
 დათა სასთუმლებს, ძმებისაგან წაბილწულთ,
 წარყვნილთ

ციურ კოშკთაგან გამგმირავი ელვები ცვივა.
 შლვეი დელები ყანწს ავსებენ შეილების სისხლით,
 ძველი ცოდვების შესანდობარს სიცილით ცლიან.
 დასცხეთ დაფდაფებს და სანთლების სეკდიან ალში
 ააფრიალეთ ქრისტეს ხატით ნაქარგი დროშა!
 დასცხეთ დაფდაფებს, მიაჩუმეთ სიკვდილის მარში.
 მეორედ მოსვლა მოახლოვდა, მეორედ მოსვლა!

1940 წ. თბილისი

ანაკრეონტის გახსენება

„აჰა! ვიხილე მე ტანჯული სამშობლო ჩემი“...
ანაკრეონტი

მთელი სიცოცხლე ამ წამს ველოდი,
უშიშრად შევხვდე საძულველ სიკვდილს,
ამაყად, როგორც ანაკრეონტი,
ოსტატი გრძნეულ, ნატიფი სიტყვის.
მისებრ მდიდარმა,
ღვინით შემთვრალმა
თავი მივაყრდნო
ვაზს, მსხმოიარეს,
იგრძნოს სიკვდილმა,
რომ არ შევმერთალვარ,
არც უსასო ვარ, არც მგლოვიარე.
არვის ვაბეზრებ კვნესა-გოდებით,
არც ცას, ვინც შშობა და ჩანგი მომცა...
მზისეთს სიმღერით ვემშვიდობები
და მრავალტანჯულ სამშობლოს ვლოცავ!

იმ მარტის ღამის მოსაგონარი

მიხეილ ზანდუკელის ხსოვნას

ვერ დავივიწყე ის მარტის ღამე,
ის გულსაკლავი ქარის სისინი,
აჰა! სრულდება საათის სამი,
მესმის ფეხის ხმაც... მოვლენ ისინი?!
ვცნობ მათ ნაბიჯებს, უხეშს და მძიმეს,
მკვლელის შავ ხელებს, ჩასისხლულ თვალებს,
ჩხრეკავენ ყოელ კუნჭულს და კუთხეს,
ბოლო არ უჩანს სისხლიან თარეშს.
სურთ ამომხადონ ანაზად სული,
არც აწმყო მქონდეს, აღარც წარსული,
არც სათაყვანო მომავლის ზეცა...
მარად თან მდევდეს პურგის ქვითინი
და შავბნელ ეჭვში ვათენო თეთრად:
ო, ნუთუ ისევ მოვლენ ისინი?!

* * *

შალვა მჭედლიძე - 100

მიხეილ ღანიშაშვილი

ესკიზი პოეტის პორტრეტისათვის

გასული საუკუნის ქართული ლიტერატურის ისტორია აუცილებლად გადასახედია.

ბევრი უსამართლობაა ჯერაც კიდევ ფარდასახედელი და გამოსააშკარავებელი.

ბევრი პატიოსანი მწერლის სახელია ჯერაც კიდევ უსამართლოდ მივიწყებული და ჩრდილში მყოფი.

წავიდნენ, გარდაიცვალნენ და თითქოს საუდამო დავიწყების მტვერმა დაფარა მათი სახელები.

არადა, ნამდვილად ეკუთვნით შეფასება-დაფასება მათ დიდ მაბულიშვილურ საქმიანობასა თუ ჭეშმარიტად მაღალმხატვრულ შემოქმედებას.

აფსუსია, რომ, თავის დროზე, სრულიად შეუფერებელი ადამიანები იკავებდნენ მათ ადგილებს ჯერ სამწერლო პარნასზე, ხოლო სიკვდილის შემდეგ

– პანთეონებსა და ხსოვნის დაფებზე. ისინი ხომ, მედროვეთაგან განსხვავებით, რეალურად ნიჭიერი, მართალი და თავმდაბალი ადამიანები იყვნენ და რქებით არასოდეს ცდილობდნენ მწერლობაში ადგილის დამკვიდრებას.

სულ სინანულით მანსენდებიან ხოლმე ასეთი მწერლები: მიხა ხელაშვილი, ბასილ მელიქიშვილი, ტერენტი გრანელი, ნიკო სამადაშვილი, გოგი მაისურაძე, ედიშერ გიორგაძე, შალვა მჭედლიშვილი...

ამ შემოქმედებს ერთი რამ აერთიანებთ და განასხვავებთ თავიანთი თანამედროვე საბჭოთა ეპოქის დანარჩენი მწერლებისგან: ისინი არასოდეს წასულან ბოლშევიკურ-ჩეკისტურ რეჟიმთან თანამშრომლობაზე და არც ე. წ. სოციალისტური რეალიზმის შემოქმედებით პრინციპები გაუზიარებიათ; ამის გამო საბჭოთა ხელისუფლებამ მათ დიდი რეპრესიები დაატეხა თავს: კატორღები, გულაგები, ციხეები და გადასახლება გამოატარა, ხოლო ზოგიერთი მათგანი ფიზიკურადაც კი გაანადგურა; არ მისცა თავიანთი მწერლური სახელის დამკვიდრების, წიგნების გამოცემის, ნორმალური შემოქმედებითი ცხოვრების შესაძლებლობა.

მხოლოდ საბჭოური რეჟიმის ლიბერალიზებისა და ბოლოს კი დაცემის შემდეგ თუ მოხერხდა ამ შემოქმედთა ნაწილის რეაბილიტაცია, მათი გაცნობა საზოგადოებისთვის, ნაწილი კი დღემდე ჩრდილშია და, სამწუხაროდ, არც ლიტერატურათმცოდნენი და კრიტიკოსები ირჯებიან დღემდე ამ დიდი უსამართლობის აღმოსაფხვრელად.

ამ პატარა ესკიზით სწორედ ერთ-ერთი მათგანის პორტრეტის გაცოცხლება მსურს, ვისი სახელის გახმინებაც დღემდე ვერ მოხერხებულა ჩვენი საზოგადოების ფართო წრეებში.

ეს უსამართლოდ მივიწყებული კაცი პოეტი შალვა მჭედლიშვილია.

გასული საუკუნის 90-იან წლებში, როდესაც მე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ახ-

აღგაზრდა მწერალთა წრის თავმჯდომარე ვიყავი, შესაძლებლობა მომეცა, რომ პირადად გამეცნო ბატონი შალვა მჭედლიშვილი. ჩვენი სტუდენტური წრის სხდომებს, რომლებიც უნივერსიტეტის პირველი კორპუსის 93-ე აუდიტორიაში იმართებოდა ყოველ სამშაბათს, მუდმივად ესწრებოდა ერთი წარმოსადგევი გარეგნობის, თეთრად თმადათოვლილი, ფერმკრთალი სახის, კეთილ-სევდიანი გამომეტყველების მოხუცი კაცი. ის მუდამ წყნარად და მშვიდად იჯდა აუდიტორიაში, ყურადღებით უსმენდა გამომსვლელებს, ტაშს უკრავდა ახალგაზრდა შემოქმედთ, შეჰზაროდა მათ, ხალისით მონაწილეობდა დისკუსიებში და შემართებული სიტყვითაც ხშირად გამოდიოდა ამ შეკრებებზე. ყოველი გამოსვლის ბოლოს აუცილებლად რომელიმე საკუთარ ლექსს წაიკითხავდა ხოლმე.

ეს შეხვედრები 93-ე აუდიტორიაში 7 საათზე იწყებოდა, 2 საათს გასტანდა და მერე კი, როგორც ტრადიცია, უნივერსიტეტის პირველი კორპუსის ეზოში გადაინაცვლებდა. და აქ საინტერესო ის იყო, რომ ბატონი შალვა კვლავ ახალგაზრდებთან რჩებოდა, ისევ მათთან აგრძელებდა საუბრებს პოეზიაზე, ლიტერატურაზე, საქართველოს ძველსა თუ თანამედროვე ისტორიაზე, მის დღევანდელობასა თუ მომავალზე, ყვებოდა საკუთარი ბიოგრაფიიდან ეპიზოდებს, რომელიც ყოველთვის უაღრესად ინფორმაციული და საინტერესო მოსასმენი იყო.

ბიოგრაფია კი მართლაც გამორჩეული და საყურადღებო ჰქონდა ბატონ შალვა მჭედლიშვილს:

ის, თურმე, ჯერ კიდევ სრულიად ახალგაზრდა, 19 წლის ასაკიდან, წერდა ანტისაბჭოთა განწყობილებით აღსავსე ლექსებს. სამედიცინო ინსტიტუტის მერე კურსის სტუდენტი კი უკვე დააპატიმრა საბჭოთა რეჟიმმა და 22 წლის ყმაწვილკაცს იმერპოლარეთის გულაგში, ვორკუტაში, უკრა თავი. ხანგრძლივი პატიმრობის შემდეგ შუა აზიაში გადასახლეს. მხოლოდ ხრუშჩოვის „დათობის“ პერიოდშია მიეცა სამშობლოში დაბრუნების ნება, ოღონდ აეკრძალა თბილისში ცხოვრება. გადასახლებაში მან მაინც შეძლო სამედიცინო უნივერსიტეტის დამთავრება და მაღალკვალიფიციურ ექიმად ჩამოყალიბდა. მუშაობდა გურჯაანის ბალნეოლოგიური კურორტის ექიმად. გვიან, მაგრამ მაინც შექმნა ოჯახი ულამაზეს მიუღწეულთან ერთად და ეყოლა სამი შვილი.

პერიოდულ სალიტერატურო პრესაში ნაკლებად იბეჭდებოდა მისი ნაწარმოებები. მხოლოდ 90-იან წლებშია გამოსცა რამდენიმე პოეტური კრებული საკუთარი ხარჯით.

მისი წიგნების პრეზენტაციები ან მასთან შეხვედრებიც ძალიან იშვიათად თუ ჩატარდებოდა.

ასეთი საოცრად მოკრძალებული და უკანმდგომი იყო, როდესაც საუბარი მის შემოქმედებას შეეხებოდა, მაგრამ არნახულად სიტყვაუხვი და ომახიანი ხდებოდა, როდესაც საუბარს სხვათა შემოქმედებაზე იწყებდა, განსაკუთრებით – თუ ეს სხვები ახალგაზრდა შემოქმედნი იყვნენ.

საბჭოთა მწერლების ბოლო თაობის თითქმის ყველა წარმომადგენელს ვიცნობდი პირადად და იშვიათად თუ შემხვედრია ასეთი დიდბუნებოვანი ადამიანი, როგორც ბატონი შალვა იყო.

საერთოდ არ გაგრძობინებდა თავის ასაკს, დიდე-

ბულ ბიოგრაფიასა და პოეტურ სიმაღლეს, ამიტომაც ყოველთვის მახარებდა და მსიამოვნებდა მასთან შემოქმედებითი ურთიერთობა, მეგობრობა და ვიცი, რომ ახალგაზრდა დამოკიდებულება ჰქონდა თავად მასაც ჩემ მიმართ.

უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ დამოუკიდებელი სამწერლო გაერთიანება „მარადახალი ქნარი“ ჩამოვაყალიბეთ მეგობრმა მწერლებმა. ახლა უკვე ამ გაერთიანების ეგიდით ვმართავდი შეხვედრებს და ბატონი შალვაც სულ მუდმივად ჩვენ გვერდით იყო, არასოდეს გამოაკლდებოდა რომელიმე შეხვედრას.

უფროსი თაობის მწერლებიდან ახალგაზრდა კოლეგებისადმი ბევრი ასეთი ერთგული თანამდგომის განსენება, როგორც ბატონი შალვა იყო, ალბათ ნამდვილად გამიჭირდებოდა. სწორედ ამიტომაც იყო, რომ მისადმი მეც ყოველთვის განსაკუთრებული პატივიცემა და სიყვარული მქონდა და მაქვს აქამდე. ამ პატივისცემასა და სიყვარულს, შეძლებისდაგვარად, ყოველთვის ვამჟღავნებდი და ვიცი, რომ ეს მას ბედნიერს ხდიდა.

რალაცნაირად მსიამოვნებს ახლა იმისი განსენებაც, რომ სწორედ მე მიუყვანე ბატონ შალვას სახლში ერთ-ერთი დიდი გაზეთის ჟურნალისტი და მასზე საკმაოდ ვრცელი წერილიც გამოქვეყნდა.

2000-იანი წლებიდან მე საქართველოდან წავედი და მას შემდეგ ბატონ შალვაზეც აღარაფერი მსმენოდა. გვიანდა გავიგე, რომ ის 2007 წლის 5 მაისს გარდაცვლილა. უანდერძებია, რომ არცერთ პანთეონში არ დაეძარხათ მისი ნეშტი, რადგან იქ ყველგან კომუნისტები არიან დაფლუნნიო. დაუკრძალავთ კახეთში, მშობლიურ სოფელ ანაკში.

შალვა მჭედლიშვილის პოეზიას განსაკუთრებული ნიშა უკავია ქართულ სალიტერატურო სივრცეში. კონვენციური ლექსების ეს დიდი დავთარი თემატურად მეამბოხე, სამოქალაქო ლირიკის ბრწყინვალე ნიმუშია. ამ ტექსტებში უხვადაა გაბნეული ანტი-საბჭოური განწყობილებები, პროტესტი ტოტალური რეჟიმის მიმართ. ეს ტექსტები ცხადად და მაღალი მხატვრული დამაჯერებლობით ასახავს რეპრესირებული ქართველი პოეტის ყოველდღიურობას რუსეთის უკიდურეს ჩრდილოეთში, პოლიტიკური პატიმრის მძიმე ცხოვრებას, გულაგის უსასტიკეს რეალიებს, იმიერპოლარეთის მკაცრი ბუნების სურათებს, თეთრ და გაყინულ პეიზაჟებს, ნოსტალგიას და მარადიულ ლტოლვას სამშობლოსაკენ.

გზას, რომელიც ამ დიდებული პოეზიის ავტორმა განვლო, თითქოს უნდა გაეუხეშებინა და გაებოროტებინა მისი პიროვნება, მაგრამ საქმე გვაქვს სრულიად საპირისპირო მოვლენასთან – ამ მძიმე, მაგრამ ლამაზად ნათქვამი ლექსების ბანიდან სიკეთითა და სათნოებით, ადამიანობა-ვერ-წართმეული, სიყვარულის მზით გასხვივსებული პოეტის აჩრდილი გადმოგვცქერის.

წელს, 21 აპრილს, პოეტ შალვა მჭედლიშვილის დაბადებიდან 100 წლისთავი შესრულდა. მინდა, რომ ეს ამბავი რაც შეიძლება მეტმა ადამიანმა შეიტყოს და საკადრისი პატივი მიაგოს უდიდესი პატრიოტი პოეტის ხსოვნას.

უღბნის უფალმან ღმერთმან სასუფეველსა შინა და ნათელ-ჰყოს სული მისი!

პოეზია

პაატა აბაშიძე

წასვლა

მე კარებს ვალებ, შენ ეზოსკენ მზერით იხრები,
 ვგრძნობ, უბერავენ ეზოს მხრიდან ქარის ქორულებს.
 ხომ გაგიჟებთ უნდა წვიმდეს ჟანრის მიხედვით,
 ჟანრის მიხედვით, ვფიქრობ, ერთხელ უნდა
 მობრუნდე.
 მიღიხარ, ისე მიუყვები დღესთან შერწყმულ გზებს
 (ასეთ დროს როგორ უსურვებენ წინსვლას/წინ
 წასვლას),
 და დაბრუნებას ისე არ აქვს გემო, მერწმუნე,
 როგორც ფეხბურთში გარიგებულ თამაშს წინასწარ.
 წახვალ, – მე მჯერა, როგორც წმინდა ცეცხლის
 გარდმოსვლა...
 რომ ძველ დღეებზე გადაფურცვლა ისევ მწყურია...
 რომ საბოლოოდ ვხვდები, ერთად ყოფნა რატომღაც,
 ასეთი წასვლის ეპილოგით უხერხულია.
 ვისთვის ჭექაა თქემით, ვისთვის – წასვლით
 გასროლა,
 ვიდაც წავა და სულ სხვა ვიდაც კართან დაიცდის.
 გინდ დაიჯერე, გინდ არა, რომ აღარ მახსოვხარ
 და გამოძდის თუ არ გამოძდის, ეს ღმერთმა იცის!

* * *

როგორ ახლოს ხარ, თუმცა ვერაფერ
 გაზომავს ჩემ და შენ შორის მანძილს.
 ალბათ, ჩემს შავ ჩრდილს შენი ფერადი
 ჩრდილი შეხვდება და დახრის თავს ძირს.
 აჰა, აპრილმაც დაუშვა ფარდა
 და მაისს შენი სუნი მოჰყვება.
 რამდენი გეძებს დღეს შენ ჩემ გარდა,
 ჩემ გარდა შენ დღეს გაოულობს ყველა.
 ხომ გაზაფხულდა, მაგრამ დემარში
 აქვთ გამართული წვიმებს და ამ წელს...
 დაგესიხმრები და ამ სიზმარში
 მიტოვებაზე პასუხს ვერ გამცემ.
 მე უშენოდ ვრწყავ ეზოს მიმოზებს,
 შენ გზა გაქვს ალბათ, ძალზე ადვილი.
 წასვლას ინანებ, როგორც კიჩოზე
 უშვილოდ, ხრისტო ალექსანდრიდი.

* * *

შემოდგომდა და მეც დაუწვეე ღმერთთან ჩვილი
 ამ სიცივეებს, ამ ამინდებს, ამ ჩვენს ცხოვრებას;
 რომ ჩვენს საწოლში, ჩვენ ორს შუა გვიწევს
 შვილივით
 ოქტომბრის მწიფე და ჯანმრთელი გაუცხოება.
 შენ ამ წვიმებში შეგაცივებს და გაცივდები,
 მე მსგავს ლექსებს ვწერ, უფრო მეტად გვიან
 ღამით და...
 და პალატაში გარდაცვლილი იმ პაციენტის
 ექიმივით ვარ, საკუთარ თავს რომ ვეღარ იტანს.
 გაგელიმები სევდიანად ერთ დღეს და მაგრად
 იგრძნობ, რომ ერთხელ ჩვენც ვიდექით ზურგის
 შექცევით.
 დაიჯერებ, რომ არ განსოვარ საერთოდ, მაგრამ
 დაძინებამდე საკუთარ თავს ვერ გაექცევი.

* * *

თავი დაუხრიათ ნისლებს,
 ახლა უშენობა მავსებს.
 განა უარს ვამბობ?! – გიშვებ,
 ოღონდ, ნუ დამტოვებ ასეთს.
 ასეთს – უშენოს და მშიერს,
 ასეთს – უამინდოს ნისლში.
 მერე რა ვუშველო ფიქრებს,
 თორემ წასვლას კი არ გიშლი!

არის ყველაფერი ისე,
 სიზმრების მოყოლაც წყალთან.
 მიტოვება არის რთული,
 თორემ ადვილია წასვლა.
 ვატყობ ჩემს თავს კვდომის ნიშნებს,
 ახლა უშენობა მმართებს.
 განა უარს ვამბობ?! – გიშვებ,
 ოღონდ, ნუ დამმარხავ ასეთს.

მამაჩემი

ერთ დღესაც ავლექი და მამაჩემი გავხდი.

მივლექი, მოვლექი და მამაჩემი გავხდი. მამა მომენატრა და მამაჩემი გავხდი.

გავინადე ბავშვობა, ჩავიცვი მამაჩემის სული და მამაჩემი გავხდი.

სახლის კარები შევალე, მზე ზურგს მითბობდა და ჩრდილმა შემასწრო ოთახში. ჰოდა, აღვინ ჩემი მამამონატრებული შვილები და ჩრდილს დააცქერდნენ, იცოდნენ, რომ ჩრდილის ბოლოს მიწებებული მე ვიქნებოდი და ჩრდილს შევყვებოდი ოთახში. აღვინ და შემოეხვივნენ ჩრდილს.

მეც შევყვე.

მომეხვივნენ ჩრდილზე. ჩრდილიც ჩემია. ალერგიულ მიწას კენჭები გამოაყარა, სადაც ჩემი ჩრდილი მოხვდა. ოთახში ვეძებ ჩემი ჩრდილის მოსასვენებელი ადგილი და მოვისვენე. წყალი დამალევიწეს, თვალსაც დავალევიწეს წყალი.

ავლექი და მამაჩემი გავხდი. სხვა რა გზა მქონდა და, გავხდი.

ასეთ დროს რას არ გაიღებენ შვილები, როცა მამა მიდის სახლში. რას არ გაიღებენ ქმარმკვდარი ცოლები. ჰოდა მამაჩემი გავხდი.

მამაჩემი გავხდი და გავინადე რეზინის ჩექმები. თოვლის ნესტისა და ოფლის ონშიგარი მოდიოდა ჩექმებიდან. ჰოდა მონატრებოდათ ეს სახლში ჩემებს. ჩრდილს ვანიშნე და ბავშვები კალთაში ჩაისვა, მოეფერა, მითხრა არ ათვალცრემლო. ჰოდა, არ ავთვალცრემლებულვარ.

ავლექი და წამოვედი.

დავტოვე ჩრდილი. მას აქეთ მამაჩემი გავხდი...

რა მოკლავს კაცს!

ჩემი და

ჩემი და ჩემი საცოდავი და...

სიკვდილმა დაიქირავა, მოსამსახურედ აიყვანა – მე სულ საქმეებში ვარ, არ მცალიაო და შვილს მიმიხედე, მიმიძავეო. ადგა ჩემი ნაადრევად დაბერებული და, და უძიძავა.

რა დააკლო! ცივ ნიავს არ აკარებდა.

როგორ უყვარდა ის ბავშვი ჩემს დას!

ისიც ყლალთმიანი და თვალთაფლა ბავშვი იყო.

როგორ უყვარდათ ერთმანეთი!

ჩემი სევდიანი და...

რამდენ ხანს ზარდა,

რამდენ ხანს ელოლიავა და ჩემს გულუბრყვილო დას ეს ბიჭი მართლა თავისი ეგონა.

როგორ უყვარდათ!

ჩემი ჩალისფერი და...

როგორ ჩამოედონდა და გაუხუნდა სახე...

როგორ დაბერდა ნაადრევად!

როგორ ეძახდა ის ბავშვი დედას!

ჩემი სევდისფერი და...

როგორ გადაასწრო დედაჩემს სიბერით!

და ჩემს შავთმიან მოხუც დას ერთ დღესაც ჩამოუარა სიკვდილმა, შვილის სიკვდილმა, შვილის პატრონმა.

უთხარი, გამოვიდესო!

უთხარი, მიმყავსო!

რამდენი ემუდარა ჩემმა დამ...

აქაოდა, არაო – ხელებს ასავსავებდა სიკვდილი.

მუხლებზე უვარდებოდა ჩემი და, ეს საბრალო.

სტაცა ხელი და წაიყვანა.

განა გასამრჯელოს სთხოვდა ჩემი და შვილის აღზრდაში?!

მაგრამ მაინც წაიყვანა.

რა სევდიანი თვალები ჰქონდა ბოლოს ჩემს დისშვილს...

დმერთია მოწმე, რომ არ უნდოდა წასვლა...

...

ჩემი და,

ჩემი შვილტკივილა და...

უარაფრობა

ბადეს მოვიმარჯვებ და წავალ სათევზაოდ ქარში, ზღვაში

და მაშინ

გადმომცრემლდები, დე!

არ დააბრალო ეს არც ქარს და არც ხანვის დაჭრას.

დღეს თევზებს ვერ მოგიტან დედა! დაბრუნდები ხელცარიელი, როგორც მათხოვის ხელი.

მერე აიღე ამ უბედური მეზღურის შარვალი და მიეცი ვინმეს ორ ლარად, ან ერთ თავ ხანვში გადაუცვალე,

რომ კი არ ვჭამო და, მაინტერესებს როგორ

ამაცრემლდებს...

ან ეგ, ჩემი შარვალი გადაუცვალე ვინმეს პურში და იღოს მაგიდაზე დიდხანს, სანამ არ გავძლებით

ყურებით.

გუშინაც ვჭამე პური თვალებით და ძალიან

გემრიელი იყო.

დედა, პურმაც იცის აცრემლება და უპურობამაც.

აიღე ჩემი მუხლებდახვრეტილი შარვალი და გაეცი ვინმეს, – ხელებს მაინც გაითბობენ ჯიბეში;

ხელს ჩაყობენ ჯიბეში და ფრჩხილებში ჩარჩებათ იმ ბეტონის კენჭები, რომელიც მე ამქონდა მეცხრე

სართულზე კი არადა, დმერთამდე – ერთი პურის

სანაცვლოდ.

მერე დავლიოთ ცხელი ჩაი. შემოვიდგათ ჩაიდან

გულზე და ავიდულოთ.

ბეტონის კენჭები ჩავყაროთ ჩაის ჭიქებში და

გავლესოთ.

მივაყოლოთ არარსებულ პურზე ფიქრი და

დავანყრდეთ.

მაძლარს მაინც არაფერი მაქვს საფიქრალი, გარდა

უარაფრობისა.

მაბლა გორბიკი

ენგურს

ჩემო სულისაჲ!
მდინარეო ჩემო, ენგურო!
ჩემი ძარღვების დაჭიმულობავ!
არა სიმშვიდის,
აშლილობის ჩემის ებგურო.
აწ რაღას ვაქნევ მე სიმშვიდეს?!
ამბოხს ვერთგულობ.

შენ მეტყვი ახლა:
ლექსი ასე არ იწერება!
სხვა ხმები მოგწონს,
სხვა რითმების
დამარცვალება.
მე გიპასუხებ:
სიკვდილამდე უნდა მოვასწრო
ყველა ამბოხი და
დავუტკბე გარდაცვალებას.

მე გეტყვი
ვიცი კალაპოტებს არ სცნობ,
ჩემსავით.
არც ჯებირები მიგაჩნია
დაუძლეველად.
შენ მიპასუხებ:
მდინარეთა წესია ასე –
რაზან შევტოპეთ, ვერ გამოვალთ
დაუსველებლად.

ჩემო სულისაჲ!
მდინარეო ჩემო, ენგურო!
გაჩენის დღიდან აქ დაღვრილი სისხლის
ერთგულო.
დამასველებდე,
ძელამდე ჩამყევს შენი სიგრილე.
მოდი! ჩამიდექ ძარღვებში და
შვილად მიშვილე!

* * *

დედაჩემს წიგნი ჰქონდა,
წითელყდიანი.
გადაშლიდა და ყველა ფურცლიდან განსხვავებული
სურნელი ამოიჭრებოდა –
ფარსმანდუკის და კრაზანას,
მაყვლის ფოთლის და ყურწუმელას, ვარდკაჭკაჭას
და მრავალძარღვას...
მიდიოდა მერე ტყის განაპირას,
დიდ ველზე
და მოჰქონდა კონებად შეკრული
მცენარეები.
ცხადად მახსოვს ყველა სურნელი.
დედაჩემი ზოგჯერ თმას მივარცხნიდა
მისი დამარღვული ხელებით.
ახლა თმას რომ გავიშლი,
ხან შაფრანის სუნი ამდის
ხან ცაცხვის ყვავილის,
ხან მუხის ქერქის.
და მე ვგრძნობ,
რომ დედაჩემი არსად წასულა...
აქაა.
წითელ წიგნს ფურცლავს.

შენი რჩეული

ოღონდ ომიდან არ გაიქცე
არ შეგეშინდეს!
იმ პაწაწა თესლს,
გულის ხნულში რომ აქვს სათუთად,
ყოველ უშენო გაზაფხულზე
მორწყავს ცრემლებით.
არა ტკივილის ან მარტობის,
ან მონატრების..
სიხარულის ცრემლებით მორწყავს.
კიდევ ერთ ზამთარს
იფენმძიმებს მცირე იმედით –
რომ გაზაფხულზე, დაბრუნდები
დიდი ომიდან.
სახლის მზიანი მხარის,
ყველა ფანჯრის
ყველა რაფაზე,
თიხის ქოთნებში
დაგახვედრებს
„ვასილიკოს“ ხასხასა ფოთლებს.
არად გინდოდეს გვირგვინი დაფნის,
ან ზეთისხილის რტოებისგან
მჭიდროდ მოწნული.
მოთმენის გვირგვინს დაგადგამს იგი.
ისევე როგორც, შენ დაადგი
უტყვი ლოდინის.
და ყოველ ჯერზე,
როცა თვალებს შემოგანათებს,
ბაგეს დასცვივა ვაშლის ყვავილი.
და შენ იქნები
კაცთა შორის გამორჩეული,
რადგან, ასეთი უბრალოა შენი
რჩეული....
ოღონდ ომიდან არ გაიქცე...
არ შეგეშინდეს!

სახეები

I

მოვარდნენ უცებ...
ვინ დაუშლიდათ?!
სახეები.
სახეები.
სახეები.
ვიწრო ყურეში გამომწყვდეულ მშფოთვარე
ზღვისებრ
ლელავენ,
თრთიან,
ჯანყდებიან
იჭმუჭნებიან.
ნეტავ რას მოხოვენ?!
ყველა მათგანის მიმიკა და
სახის ოვალი
ზეპირად მახსოვს.
ზეპირად მახსოვს
ყველა მათგანის
მშვიერი თვალი.
და მერე
როცა, ცხელი ღივა¹
დაუსხლტება აფრიკის მიწას,
იმის მერე, რაც
ამოაშრობს ყველა მდინარეს,
ყველა გუბურას,
ყველა ცხოველის, ფრინველის, თუ ქვეწარმავლის
ყელს გამოახმობს და ქურდივით გაიპარება.
აქ, ხმელთა შორის მოქცეულ ზღვებზე დაიწყებს
თარეშს.
დაიწყებს თარეშს და წამოჰყრის
დამხრჩვალ სახეებს.
და სახეები
აზვირთდებიან,
შენივითდებიან,
გადიდდებიან და
უხმო წიოკით ყველა მათგანი ჩემს
სხეულში ცდილობს შემოჭრას.
მე კი, ვწევარ გულალმა
ერთ პატარა, ვიწრო ყურეში
მეყუყული ზღვის ნაპირზე და
ამვლელ-ჩამვლელის ალტაცებულ მზერას
ვაგროვებ,
უნდათ არ უნდათ, რომ ტოვებენ მკერდის
ბორცვებზე.
იქვე მზის ქუდში მილაგია წვრილი კენჭები,
როგორც ღილები, აწყვეტილი ზღვის საკინძეზე.

II

ვიწრო ყურეში შეყუყულ ზღვას თვისება აქვს –
ფერისცვალებას.
დილით მშვიდი და ცისფერია,
მერე მწვანდება და
მწვანედან ლურჯში გადადის.
მოგვიანებით, როცა მზე
ქარვისფრად ჩამწიფდება
ზღვა იმღვრევა და
ტალღად იღვრება.
აი მაშინ, ტალღის ქიმზე

წამოიშლებიან სახეები.
სახეები – სახელებით და
უსახელო სახეებიც.
ყველა მათგანს სურს
რაღაც მითხრას.
ყვირიან,
იძახიან,
იციინან
ტირიან,
ხარხარებენ...
ყველა მათგანის ხმის ამპლიტუდა
და რხევის სიხშირე
ზეპირად მახსოვს.
ზეპირად მახსოვს
მელოდია მათი ბგერების..
და ახლა უკვე პირქვე ვწევარ
ვიწრო ყურეში შეყუყული
ზღვის ნაპირზე და
ამვლელ-ჩამვლელის ალტაცებულ მზერას ვეღარ
ვგრძნობ,
უნდათ, არ უნდათ, რომ ტოვებენ
თემოს ჭრილებზე.
იქვე, მზის ქუდში მილაგია
წვრილი კენჭები,
როგორც ღილები,
აწყვეტილი ზღვის საკინძეზე.

დიონისური

მეტს რაღას ვეტყვი...
სანამ შესაფერს ვეძებდით მიწას,
ნაკლებ ქვიშიანს, აყალოს, წითელს –
გიაძბე წვრილად, აღელვებით დიონისურით,
როგორ ვინახავთ თინის კერპებში ატეხილ სითხეს.
სანამ შესაფერს ვეძებდით წყაროს,
რომ მოგვეზილა, როგორც ღმერთებს
თინა – ქვეყრისთვის.
ჩვენს ხელებში კი, ეყვავილა
მუცელ გაბერილ თინის ამფორებს.
წვრილად გიაძბე შემოდგომის მსუყე წვიმებზე,
შენ კი მითვლიდი ლავიწის ღრმულზე დიონისოს
მსუსხავ ამბორებს.
რა სიშლევე მჭირს, ყოველ წელს ამ დროს.
რა სიშლევე მჭირს...
სისხლის ნაცვლად ბადავი წვეთს ჩემი ძარღვიდან.
ფეხშიშველი და აკეცილი მუხლებზე კაბით ვღებები
საწნახელს.
შენი თვალები ცეცხლს უკიდებს მთრთოლავ
ბარდაყებს.
კიდევ კარგი, რომ წვიმა უყვარს
შემოდგომის ცას.
და მე ვაგროვებ ღვთიურ სითხეს ტუბუს დვრილებში.
რომ გამოვკვებო გაზაფხული – ტუბუთა ჩვილი,
როცა ზამთარი გამოგვამწყვდევს
თოვლის დილეგში.
გაივლის დრო და მოსწყინდება ზამთარს სითეთრე,
გადმოიღვრება მწვანე ფერი
მარტის მკერდზე შეკრულ ღილებში.
გაგვანსენდება, როგორ წანწკარებს
შლევი სითხე, დიონისური,
საწნახელთა შემთვრალ მილებში.

1. ღივა – აფრიკიდან მქროლავი ცხელი ქარი.

„ყველას ობიექტებს სხსლოვანი“ ...

ღალი ქაშაკაშვილი

გალაკტიონი და ბაღდათი

ცაბურა ქაშაკაშვილის მასწავლებლების, კოლეგებისა და აღზრდილების შესახებ მასალების მოძიების პროცესში ბევრი პიროვნების, მამულიშვილის, პედაგოგის, მეცნიერის, საზოგადო თუ პოლიტიკური მოღვაწის პორტრეტი წარმოჩინდა, რომელთაც სახელოვან მასწავლებელთან ახლო კავშირი ჰქონდათ, იქნებოდა ეს კოლეგიალური, საქმიანი თუ ნათესაური. ქალბატონ ცაბურასთან დაკავშირებული უახლოესი პიროვნებების ძიებამ დედის – სოფიო კვირიკაძის – მხრიდან, დიდ გალაკტიონამდე მიგვიყვანა.

ძნელია „მეფე-პოეტზე“, მე-20 საუკუნის ქართული პოეზიის კორიფეზე და მის გარემოზე ჩვეულებრივად მოვეუბნოთ ფართო საზოგადოებას, მაგრამ ღმერთი ალბათ გვაპატიებს ამ კადნიერებას, რადგან მასში მხოლოდ კეთილი განზრახვა ჩაღებულა.

გალაკტიონის მეორე მეუღლე – ნინა კვირიკაძე – ცაბურას ღვიძლი ბიძაშვილი იყო დედის მხრიდან; ცაბურას დედა ვასილ ქაშაკაშვილის მეუღლე – სოფიო კვირიკაძე ზედა დიშის ქაშუეთის წმინდა გიორგი-ძალდიდებულის ეკლესიის დეკანოზის, სიმონ მოსეს ძე კვირიკაძის და იყო. სოფიოს და სიმონის შვილებს – ცაბურას და ნინას, ერთი ასაკის ბიძაშვილ-მამიდაშვილებს ერთმანეთი ძალიან ჰყვარებიათ და ბავშვობიდან მეგობრობდნენ.

ნინასთან და პირადად გალაკტიონთან ახლო ურთიერთობა ჰქონდა ცაბურა ქაშაკაშვილის უფროს დას – ბაბილინას, განსაკუთრებით – თბილისში საცხოვრებლად გადასვლის შემდეგ.

ნინა კვირიკაძისა და გალაკტიონის ურთიერთობის შესახებ საინტერესო მასალები მოეპოვებათ ნინას ძმისშვილებს, ქალბატონებს: ეთერ ბიჭტორის ასულ და ნაზი კალისტრატეს ასულ კვირიკაძეებს. მათვე მოგვაწოდეს ნინას საოჯახო არქივიდან უნიკალური ფოტოლოკუმენტები და სხვა მასალები, რომელთა საფუძველზე ჟურნალისტ ნანული ცხველიანს ქუთაისის გაზეთ P. S.-ის 2000 წლის 6-13 მარტის №9 (76) ნომერში გამოქვეყნებული აქვს

ინტერიუ ქ-ნ ეთერ კვირიკაძესთან.

ქალბატონი ეთერი, ნინა კვირიკაძის ტყუპისცალის ძმის, ბიჭტორის ქალიშვილი, ფრიაღ ერუდი-რებული, განათლებული პიროვნებაა, გალაკტიონზე უსაზღვროდ შეყვარებული, მისი ნიჭისა და შემოქმედების დიდი დამფასებელი. მას საინტერესო მოგონება აქვს მეორე მამიდაზეც – ცაბურა ქაშაკაშვილზე, რომელიც ამავე დროს ეთერის მასწავლებელიც იყო. ქალბატონი ეთერი გვაწვდის ინფორმაციას ნინა კვირიკაძისა და გალაკტიონ ტაბიძის პირველი შეხვედრის შესახებ. ახალგაზრდა, მაგრამ უკვე პოპულარული პოეტი სწავლის პერიოდში მატერიალური სივიწროვის გამო იძულებული ყოფილა, ემუშავა, თანაც გადასახადების ამკრეფად (ძნელი წარმოსადგენია – გალაკტიონი და გადასახადის ამკრეფი) სოფელ ზედა დიშში. სწორედ ამ პერიოდში, ერთ-ერთ წირვაზე, ეკლესიის ეზოში უნახავს პირველად გალაკტიონს ყოველმხრივ მომზიბვლელი ნინა კვირიკაძე, რომელიც გარეგნობით, გონებამახვილობით, სიმღერითა და ცეკვით ახალგაზრდების ყურადღებას იპყრობდა. გალაკტიონს ძალიან მოსწონებია ნინა და ახალგაზრდები ერთმანეთს, გალაკტიონის თხოვნით, ნინას და ცაბურას ბიძაშვილმა (შემდეგში ცნობილმა საზოგადო მოღვაწემ), არტემ კვირიკაძემ გააცნო.

გალაკტიონის წინადადებაზე მათი მომავალი შეხვედრების შესახებ, ნინას თავი შეუკავებია. ამ საკითხის მოგვარებაში ჭაბუკ პოეტს ცაბურა ქაშაკაშვილი დახმარებია, რომელმაც გალაკტიონს ნინას ხშირი ადგილსამყოფელის, ბაღდათის ქონსამკითხველოს შესახებ აცნობა. ქონსამკითხველოს, რომელიც ცნობილი პედაგოგის, თორნიკე გეგეშიძის დაარსებული იყო, იმ ხანებში ცაბურა განაგებდა. იგი მთელი ბაღდათის ინტელექტუალური ახალგაზრდობის თავშეყრის ადგილს წარმოადგენდა.

ნინა საკმაოდ განათლებული ოჯახის შვილი იყო. მამა, სიმონ კვირიკაძე, როგორც უკვე გვქონდა აღნიშნული, დეკანოზი იყო და მისი სამწყსო ათი სოფლის მრევლს მოიცავდა. დედა – ეკატერინე ღვინჯილია, მეტად დარბასიელი და ჭკვიანი ქალი, ცნობილი მწერლისა და კრიტიკოსის, უდროოდ გარდაცვლილი ჯანსუღ ღვინჯილიას დიდი მამიდა (ბაბუის და) ყოფილა. ჯანსუღს სიცოცხლის ბოლომდე თბილი, ნათესაური ურთიერთობა აკავშირებდა კვირიკაძეების ოჯახთან, მისი ცნობილი ნაწარმოებების ეგზემპლარები ეთერ კვირიკაძისადმი არის მიძღვნილი ავტოგრაფით.

სიმონს და ეკატერინეს სამი შვილი ჰყავდათ: კალისტრატე და ტყუპები – ნინა და ბიჭტორი. ნინას წესიერად ზრდიდნენ, ნიჭიერი ქალიშვილისთვის სწავლა-განთლება არ დაუკლიათ. ის ჯერ თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტში სწავლობდა, შემდეგ კი სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი დაუმთავრებია, რაზეც შემდეგ ხუმრობდა თურმე გალაკტიონი: რად უნდოდა იურიდიული განათლება, კვირიკაძეები ისედაც კარგი „იურისტები“ არიანო.

ნინას და გალაკტიონის შეხვედრები მალე შეწყვეტილა. ნინა თბილისში გადასულა სწავლის გასაგრძელებლად, სადაც ოფიცირი დავით ებანიძე

გაიცნო და ცოლად გაჰყვა მას. ნინას ორი შვილი – დავით (დუღუ) და ნუნუ ებანოიძეები შეეძინა.

ამ ამბების შემდეგ გალაკტიონმაც მიატოვა სამუშაო, ბაღდათი და საცხოვრებლად ქუთაისში გადავიდა, სადაც თავისი ბედი ოლია ოკუჯავას დაუკავშირა. ეს ურთიერთობა საზოგადოებისთვის კარგად არის ცნობილი. 1937 წლის რეპრესიებს შეეწირნენ ნინას ქმარიც და გალაკტიონის მეუღლეც. ნინას ბინა და ქონება წაართვეს და ერთ პატარა, ბნელ ოთახში შეასახლეს მთაწმინდის ძირას ორ შვილთან ერთად. ცხოვრების იმ პერიოდის უკუღმართობამ, მეორე მსოფლიო ომის მძიმე წლებში, გალაკტიონის და ნინას ცხოვრების გზები გადაკვეთა, ბედმა ისინი კვლავ შეახვედრა ერთმანეთს და 1943 წელს შეუღლდნენ. პოეტმა კი კვლავ უზომოდ შეიყვარა ბაღდათი და ნინას სანათესაო. უყვარდა ბაღდათელებთან, ცოლის ნათესავებთან, ქეიფიც და ლხინიც. აქ თავს ლაღად გრძნობდა. ბაღდათის ზეცამ და ბაღდათელების სიყვარულმა თუ შთააგონა პოეტს მისი მშვენიერი ლექსი „მრავალ ახალ წელს“, რომელიც ჩვენი საზოგადოებისთვის ნაკლებად ან შესაძლებელია, უცნობიც იყოს და რომლის ხელნაწერიც ისევ ქალბატონმა ეთერ კვირიკაძემ გადმოგვცა.

გალაკტიონი დიდად აფასებდა ნინას დედას, ძმებსა და ძმისშვილებს, გულწრფელი სამადლობელი უძღვნა პოეტმა სიდედრს – ეკა ღვინჯილიას. კვირიკაძეების ოჯახში შენახულია ამ ლექსის გალაკტიონისეული ხელნაწერის ფოტოასლი:

„მადლობა დედას!
მე შენს ნინოში გხედავ
ჩემო ქართველო დედავ!
შენი ხელების კოცნას
სწორედ ამიტომ ვბედავ...
ბევრნი გყოლოდნენ მსგავსნი
ო, ნეტავ, ნეტავ, ნეტავ“.

ეკა ღვინჯილიას ცხედართან გადაღებულ ფოტოზე ჭირისუფალთა შორის პირველ ადგილზე ზის დამწუხრებული გალაკტიონი. მეორე ფოტოზე აღბეჭდილია ცოლის ძმის, კალისტრატე კვირიკაძის მგლოვიარე ოჯახი; აქაც გულწრფელად იზიარებდა გალაკტიონი კალისტრატეს 29 წლის შვილის – კოტეს ტრაგიკული დაღუპვით გამოწვეულ მწუხარებას. ეს მოხდა 1944 წელს; მას ხელყუმბარა აუფეთქდა ხელში და მეგობარ რუს ოფიცერთან –

1951 წ. ეკა ღვინჯილიას ცხედართან, მარჯვნიდან პირველი გალაკტიონი, მესამე – ნინა.

მიშა ივანოვთან ერთად დაიღუპა, ორივენი ბაბუა სიმონის ეკლესიის ეზოში ერთ სამარეში დაკრძალეს.

წყნეთის აგარაკზე, გალაკტიონი და ნინა შვილიშვილებთან

საზოგადოებას ერთხელ კიდევ გვინდა შევასენოთ, რომ ნინა უდიდეს მეგობრობას უწევდა მეუღლეს, დაქორწინების შემდეგ ძალიან გადაერთო მისი ხელნაწერების თავმოყრაში. გალაკტიონი ხომ ჩვეულებრივი ადამიანი არ იყო, მას სხვაგვარი ერთგულება, მზრუნველობა, თანადგომა და თანაგრძნობა სჭირდებოდა, რასაც ნინა შესანიშნავად ართმევდა თავს. ერთი დღეც არ დაუტოვებია ბავშვივით მოსავლელი ხშირად უმართავი გენიოსი პოეტი და მასზე მზრუნველი, მუდამ თან ახლდა კრიტიკულ დღეებშიც და ბედნიერების წუთებშიც, თავს უყრიდა წლების მანძილზე გალაკტიონის შემოქმედების ნიმუშებს, 15 წელზე მეტი მათ ერთმანეთის გვერდით გაატარეს, მათ შორის პირადი წერილების, მიწერ-მოწერის საჭიროება არასოდეს ყოფილა. „ნინიჩკა“ (ასე ეძახდა მას გალაკტიონი) ბურჯივით ედგა ქმარს გვერდით; მის ხელნაწერებს უფრთხილდებოდა, მუშაობის დროს დაჭმუჭნილ და გადაღებულ ფურცლებსაც კი სათუთად ინახავდა, რადგან იცოდა, გალაკტიონი კვლავ დაუბრუნდებოდა თავის „დაწუნებულ“ ლექსს და ახალ შნოს და ლაზათს მისცემდა. ნინა მთელი ძალისხმევით იყო ჩართული მეუღლის ცხოვრებაში, მის ხელნაწერებს მანქანაზე ბეჭდავდა და თითოეულ ფურცელს ნომრებით აწყობდა. ქალბატონი ეთერის გადმოცემით, ნინას ბინაში რამდენიმე ადგილზე ჰქონია კედელზე დაკიდებული ფანქარი და ბლოკნოტი გალაკტიონისთვის, სადაც მუზა მოუსწრებდა, იქვე რომ ჩაეწერა, ტიციანის არ იყოს, „მეწყერივით მოვარდნილი“ ლექსი.

კიდევ ერთი საინტერესო ფოტო მოგვანოდა ქალბატონმა ეთერმა. შოვში, მეტად პოპულარულ, ისტორიულ მრგვალ მაგიდასთან, რომელზეც დაწერილია „ქებათა ქება ნიკორწმინდას“, ზის ნინა კვირიკაძე, მაგიდაზე საბეჭდი მანქანა და უამრავი ხელნაწერია. ნინას სახეზე, დაღლილობის მიუხედავად, სიმშვიდე და კმაყოფილებაა გამოხატული. როგორც ცაბურას ძმის, ბენედიქტეს ქალიშვილი, გულნარა ქაშაკაშვილი იხსენებს, 1947 წლის სექტემბერში კურორტ შოვიდან დაბრუნების შემდეგ, სწორედ ეს სურათი აჩუქა ნინომ ცაბურა ქაშაკაშვილს, რომელმაც უსაყვედურა საყვარელ ბიძაშვილს, რატომ გალაკტიონი არ მოიყვანეო.

ნინამ უპასუხა, გალაკტიონი დილიდანვე თავის სტიქიაშია, ჩვენი ვენახის ბოლოში, საკრაულასა და ხანისწყლის შესართავთან ზის, შეკვურებს და ტკება მთებისა და ზეცის საოცრებით და ხელი აღარ შევეშალე მის მუზასა და განცხრომასო. ცაბურას მეორე შეკითხვას, როგორ დაისვენე შოვშიო, ნინამ უპასუხა, რომ მთელი ორი თვე გალაკტიონის ხელით ნაწერ ლექსებს, მის ყველანაირ ჩანაწერს, რაც ჩემოდნით ჰქონდა წაღებული, მანქანაზე ბეჭდავდა. ასე რომ, ბეჭდვისგან ხელეები საკმაოდ დაღლილი მაქვსო.

ერთხელ, სოსხუმიდან ჩამოიარეს ნინამ და გალაკტიონმა ბაღდათში. გალაკტიონს დიდი შეხვედრა მოუწყო ბაღდათის საზოგადოებამ. ამჯერად ცაბურას აჩუქეს უკვე წვერმოშვებული გალაკტიონის სურათი: პოეტი დგას სანატორიუმის წინ, გადაშლილი წიგნით ხელში, ნინა იქვე, მის გვერდით ზის, ცაბურას კითხვაზე — „ნინო, ისევ დაღლილი ხარ“? ნინამ ღიმილით უპასუხა: — ახლა არ ვებეჭდავდი, ლექსებს ვალაგებდით რჩეულის გამოსაცემადო.

ბოლო წლებში ცაბურა ხშირად გვეკითხებოდა: რატომ არსად არ ახსენებენ ნინას გალაკტიონთან ერთად, ის ხომ ბუმბერაზი გალაკტიონის მეუღლე იყო თითქმის 17 წლის მანძილზეო. ვერც ნინა კვირიკაძის ახლო ნათესავები და ვერც მისი მეგობრები ამ კითხვას დღემდე ვერ პასუხობენ. ამ კითხვაზე პასუხს დიდი გალაკტიონის ბიოგრაფიის ჭეშმარიტების მაძიებელთა და მკვლევართაგან ელოდება ჩვენი საზოგადოება.

გალაკტიონს ძალიან უყვარდა ბავშვები, ნინას შვილიშვილები ხომ დიდ სიხარულს ანიჭებდნენ. ერთ-ერთ ფოტოზე საქანელა-სავარძელში ზის ფეხშიშველი გალაკტიონი და ჩახუტებული ჰყავს სამი თვალხატულა პატარა, მათ შორის ორი ბავშვი ნინას შვილიშვილია.

ადრეც აღვნიშნეთ, რომ გალაკტიონს განსაკუთრებით ჰყვარებია ნინას ძმისშვილები; ნაზი კვირიკაძე მეტად მგრძობიარე, ემოციური, პოეტური ბუნების ქალიშვილი იყო და მას თურმე გალაკტიონი „ჩემს პატარა პოეტ ქალს“ ეძახდა. ქ-ნი ნაზი სათუთად ინახავს 1948 წელს სოსხუმში გამოცემულ გალაკტიონის ლექსთა კრებულს „ზღვა ახმაურდა“, რომელსაც დიდი პოეტის ავტოგრაფი ამშვენებს: „ჩემს ნაზიკოს. გალაკტიონი“. მეორე წიგნს კი ლექსად აწერია:

„ჩემო ნაზიკო, წიგნით ამითა
შემოგტირით მე და შენი მამიდა“.

ნაზი ხშირად იყო სტუმრად ნინასთან, დასასვენებლადაც ბევრჯერ წაუყვანიათ მამიდას და ბიძას. გალაკტიონი სიამოვნებით მეგობრობდა „პატარა პოეტთან“, აქებდა, აქეზებდა, ეტყოდა ხოლმე — წამოდი, ბუნებაში დავიკარგოთ და ვიოცნებოთ, მუხებს მოუხნმოთ და ერთმანეთს გავეჯიბროთო. მისგან წაქეზებულს, ნაზის ლექსი მართლაც დაუწერია, რომელიც გალაკტიონმა მოუწონა და თავის უბის წიგნაკშიც ჩაწერა.

„ზღვა დელავს, ზღვა შფოთავს და ტოკავს,
ევლება ნაპირებს და ლოკავს,
წაიდეთ, გავცილდეთ ამ ადგილს,
ამდენი ფიქრები გულს მიკლავს“.

სოსხუმი, 1947წ. გალაკტიონი, ნინა და მისი ქალიშვილი — ნუნუ ებანოიძე

სოსხუმში, სასტუმრო „აფხაზეთში“ დასვენების დროს, შუაღამისას, საშინელი ქარიშხალი ამომსკდარა. თვალისმომჭრელ ელვას და გამაყრუებელ ქუხილს კოკისპირული წვიმა ახლდა. თითქოს შეერთდა ცა და დედამიწა. სტიქია ქვეყნის დანგრევით იმუქრებოდა. გაშმაგებული ხეები, თითქოს საკუთარ ფესვებს გლვედნენ, მიწიდან განთავისუფლებას ლამობდნენ ცაში ასაფრენად. ზღვის უზარმაზარი ტალღები ეხეთქებოდა ნაპირს და წალეკვით იმუქრებოდა. მოქუფრულ ცასთან შეიკრა ზღვა და ხმელეთი... ღმერთო, გადაარჩინე შენი შექმნილი ქვეყანა... სტიქიის ამ ორომტრიალს ღია აივნებიდან შეუერთდა საოცრად აბობქრებული გალაკტიონი. ფაფარაშლილი ლომივით, ზეცისკენ აპყრობილი ხელებით და ფართოდ გახელილი, სიხარულის სხივით ანთებული თვალებით, მთელი ხმით შესძახოდა არსთა განმგებელს: ო-ჰო-ჰო-ჰოლო... თითქოს შეუერთდა სტიქიას, ერთმანეთს ერწყმოდა ციდან მეხის ქუხილი და პოეტის გულიდან ვულკანივით ამოხეთქილი გრძნობის ქარიშხალი, თითქოს ზეცა უხმობდა თავისკენ და პოეტის სულიც მისკენ მისწრაფოდა. შემფოთებულ ნინას ნაზი გაუღვიძებია, მიშველე, გალაკტიონს ვერ ვიმორჩილებო, მხოლოდ სტიქიასთან ერთად დამცხრალა მისი პოეტური მღელვარება და სრულიად სველი, მაგრამ სულიერად დამშვიდებული შემოუყვანიათ ოთახში.

ერთხელ, ნაზის პოეტისათვის უკითხავს, ჰყავდა თუ არა მერის პროტოტიპი. გალაკტიონი ჩაფიქრდა და მითხრა: — ულამაზესი ქალი იყო, ჩემი ოცნების ქალღმერთი, შორიდან ვეთაყვანებოდი და ჩემი პოეტური მუზაც ეგ იყოო. როცა ქალიშვილი გეყოლება, მერი დაარქვიო, ნაზიმაც შეუსრულა პოეტს ეს სურვილი.

გალაკტიონი ახალ ლექსს პირველად ნინას უკითხავდა. ერთხელ ნაზი, ნუნუ ებანოიძესთან ერთად გამხდარა გალაკტიონის ახალი ლექსის პირველი მსმენელი. ლექსი ჩვეულებრივზე დიდი ყოფილა და დაღლილ ნინას ძილი მორევია, ნაზის და ნუნუს კი ოპერის თეატრში სპექტაკლზე აგვიანდებოდათ. ნუნუ ჩუმად გამოპარულა ოთახიდან და ნაზიც გაპარვას რომ აპირებდა, მოიხედა გალაკტიონმა და დაიყვირა: ჩემს სიცოცხლეში ეს პირველია, აუდიტორია რომ არ მისმენსო, მაგრამ წყენამ მალე გაუარა და გოგონები თეატრში გაისტუმრა.

გალაკტიონმა თურმე ნაზის ლექსი აჩუქა, რომელიც მის თვალწინ დაწერა და უთხრა: ეს ლექსი შენი საჩუქარი იყოს, ჰონორარით რაიმე იყიდე ჩემს

სახელზეო. ნაზისთვის იმდენად სანუკვარი იყო ეს საჩუქარი, რომ გამოსაქვეყნებლად ვერ გაიმეტა და დაისაკუთრა. ახლა კი, ნება დაგვრთო ამ ლექსის გამოქვეყნებისა, მით უმეტეს, რომ იგი აფხაზეთის მტკივნეულ იარას გვახსენებს:

„მშვენიერი აფხაზეთის ცა და ზღვა,
როდის, როდის, როდის იყო სხვა და სხვა,
ოღეს სცემენ ნაპირს მძლავრი ტალღები,
მე წარსულის დარდით არ ვითალხები.
გემზე ისმის მეზღვაურთა ხმაური,
გემს მოჰყვება მრავალი მოგზაური,
უფრო შორს კი იალქანი ქანაობს,
ვერხვის ფოთლის მსგავსაზ სხივში ბანაობს
გამოჩნდება ზღვაზე ნაზი თოლია,
ის სარკეზე თითქოს თეთრი თოვლია;
საღამო ხანს მიყვარს მე ზღვის ნაპირი,
სად კენჭებში მიდის გზა პირდაპირი.
ყოველი დღე ბრწყინავს, როგორც ცისკარი,
ქალაქის ბაღს აშრიალეებს ზღვის ქარი.
ოქროს ფერფლში ფერის ფერში გასავლა
ასეთია მშვენიერი აფხაზეთის მზის ჩასვლა“.

გალაკტიონის კიდევ ერთი ლექსის (ვფიქრობთ, საზოგადოებისათვის უცნობი) ხელნაწერი გადმოგვცა ქ-ნმა ეთერ კვირიკაძემ, „1500 წელი“, რომელიც თბილისის დაარსების 1500 წლისთავს ეძღვნება.

გავიდა დრო. დიდი პოეტი ცოცხალი აღარ იყო. ნინა წლების მანძილზე სათუთად ინახავდა მეუღლის საბეჭდ მანქანას და ფოტოაპარატს, რომელიც შემდეგ გ. ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის მუზეუმს გადასცა. ნინას საოჯახო არქივში შემონახულია მუზეუმის დირექტორის გიორგი ნატროშვილის სამადლობელი წერილი, რომელსაც ქვემოთ ვთავაზობთ:

„ქალბატონო ნინო! გ. ლეონიძის სახელობის საქართველოს სახელმწიფო ქართული ლიტერატურის მუზეუმის დირექცია და თანამშრომლები დიდ მადლობას მოგახსენებთ გალაკტიონის შემორჩენილი ნივთების – საბეჭდი მანქანისა და ფოტოაპარატის უსასყიდლოდ გადმოცემისათვის.

ჩვენთვის, ყველასთვის, ცნობილია ის დიდი ამაგი, რომელიც თქვენ დასდეთ გენიალურ პოეტს მისი სიცოცხლისა და შემოქმედების მრავალი წლის მანძილზე. გისურვებთ ჯანმრთელობას და ბედნიერებას.

პატივისცემით, მუზეუმის დირექტორი გ. ნატროშვილი. ფონდების მცელი – მარტაშვილი“.

ჩვენ სხვა არა დაგვრჩენია რა, რომ ამ პატარა ნარკვევით მოკრძალებული პატივი მივაგოთ ბუმბერაზ გალაკტიონთან ერთად მის ღირსეულ მეუღლეს, დიდებულ ქალბატონს ნინა კვირიკაძეს.

საიუბილეო კრებულიდან: „რაც დავიწყებით არ იბნდება“ – პელაგია (ცაბურა) ქაშაკაშვილი 110“, თბილისი, 2001.

მადლობას ვუხდით ბატონ თემურ ჯაგოდნიშვილს, სტატიის მოწოდებისთვის

პლოზ

გიორგი (გია) პავსაშვილი

მილორდი

დიპლომი აღებული ჯერაც არ მქონდა, როცა დედაჩემმა, რუსული ენისა და ლიტერატურის პედაგოგმა, თავისი დირექტორის, ბატონი გიორგის დანაბარები გადმომცა, აუცილებლად მნახოსო.

ბატონი გიორგი დიდი სამამულო ომის მონაწილე გახლდათ, გმირობამდე სულ ცოტა რომ აკლდა, თუმცა, მისი კეთილშობილი ბუნებიდან გამომდინარე, საზოგადოების მხრიდან პატივისცემა მეტიც კი ჰქონდა.

ცალი ხელი ფრონტზე დატოვა, ამიტომაც მუდამ პიჯაკი ეცვა, რომლის მარჯვენა სახელო ჯიბეში იყო ჩაყოფილი. ახოვანი იყო, პირმშვენიერი, მეტად ვაჟკაციური გარეგნობის და სადაც უნდა მოხვედრილიყო, ბუნებრივად ყურადღების ცენტრში ექცეოდა.

ბატონი გიორგი მამასთან მეგობრობდა. ერთი-ორჯერ ჩვენს სახლშიც იყო ნამყოფი, როცა ჯერ კიდევ სკოლაში ვსწავლობდი და ამ სათნო ადამიანმა მეც შემაყვარა თავი. მამა მის ფრონტულ ცხოვრებაზე მოჰყვა რამდენიმე ამბავს, რითაც ჩემს თვალში მისი ავტორიტეტი კიდევ უფრო გაიზარდა.

ამ ყველაფრის მიუხედავად, მნახოსო, დედამ რომ მითხრა, ცოტა არ იყოს, დავიზარე. აშკარად მორიგი შეთქმულება მზადება ჩემს წინააღმდეგ. გავიფიქრე და გონება დაეძაბე, რათა გამომეცნო, ამჯერად, ვის გარიგებას მიპირებდნენ.

თავად, ბატონ გიორგის ქალიშვილი რომ არ ჰყავდა, ეს ფაქტი მის ნდობას იწვევდა, ამიტომაც დავეყვი ოჯახის ნებას და მეორე დღითვე, დედაჩემი, სკოლაში, ჩემივე „უიგულით“ წავიყვანე.

სკოლა თბილისის გარეუბანში, მევენახეობის დიდ და ძლიერ მეურნეობაში მდებარეობდა. ძირითადად, სოფლებიდან ჩამოსახლებულები ცხოვრობდნენ. ეთნიკური შემადგენლობა მეტად ჭრელი იყო, მაგრამ, ქართული ოჯახები ჭარბობდნენ. ეტყობოდათ, რომ საკმაოდ უჭირდათ, ძირითადად, ბარაკებში ცხოვრობდნენ, თუმცა, ბინათმშენებლობა დაწყებული იყო და რამდენიმე ორსართულიანი კორპუსი კიდევცაე-სრულდებოდა.

მეურნეობა საკმაოდ მძლავრი იყო და ემჩნეოდა,

პრობლემების დაძლევა არ გაუჭირდებოდა, მით უფრო, რომ სათავეში მეტად გამოცდილი და ავტორიტეტული პიროვნება ედგა, რომელსაც ყველგან ეთქმოდა სიტყვა. რაც შეეხება სკოლას, მისი ორსართულიანი შენობა მეტად სიმპატიურად გამოიყურებოდა. იგი სრულიად ერწყმოდა დაბის ცენტრის საბჭოთა არქიტექტურულ კომპლექსს, რამდენიმე სახელმწიფო დაწესებულებას რომ აერთიანებდა.

ღიას, ეს ამბები გასული საუკუნის ოთხმოციან წლებში ხდებოდა. იმ პერიოდში, როცა „დიდ საბჭოთა ქვეყანაში“ სოციალიზმის კომუნიზმის ხანა იდგა...

* * *

ბატონმა გიორგიმ, თავის კაბინეტში დიდი სიყვარულით მიმიღო. ათასი დითირამბი მიძღვნა, ჩვენი შეხვედრები გაიხსენა, მამასთან დამაბარა, პურმარილი დაგვიტოვებდა.

როცა საზეიმო ცერემონიალი ასე გულწრფელად ჩაატარა, მცირე პაუზა აიღო და მერე კი საქმეზე გადავიდა. მთხოვა, მცირე ხნით, ქართული ენის პედაგოგი ჩამენაცვლებინა,

რომელიც, თურმე, დეკრეტულ შევბუღებაში გადიოდა და ახალი მასწავლებლის მიღება კი, ასეთი მცირე ხნით, არ ღირდა.

– შენთვისაც კარგი იქნება. ვიცი, ჟურნალისტი ხარ და პედაგოგობას საერთოდ არ აპირებ, მაგრამ იცოდეთ, ეს სამიოდე თვე, დიდად გამოგადგება ცხოვრებაში და ჩვენც ხელს გაგვიმართავ. – კეთილშობილი ღიმილით დაასრულა სათქმელი ბატონმა გიორგიმ და პასუხის მოლოდინში საკანცელარიო ნივთების ადგილმონაცვლეობას მიჰყო ხელი. თუმცა, პაუზას დიდხანს მინც ვერ გაუძლო, საჩვენებელი თითი მკერდისკენ „პისტოლეტივით“ მომიშვირა და დაამატა: – გეგმებს არ მოგთხოვ, საათებს სამ დღეზე გაგინაწილებ, ფანჯარა მხოლოდ ერთხელ გექნება. ასე, რომ უარს ნუ მეტყვი...

ბატონი გიორგი წამოიღო. მთელი თავით მაღალი იყო და წონითაც, ალბათ, ერთიორად ჩემზე მძიმე. ერთადერთი ხელი გადამხვია და კაბინეტიდან დერეფნისკენ გამიძღვა.

მე და დედა, რადგან მანქანით ვიმგზავრეთ, ეტყობა საკმაოდ ადრე მოვედით და სკოლის კარს ჯერ მხოლოდ მასწავლებლები ალებდნენ. ბატონ გიორგის დიდი სიყვარულით ესალმებოდნენ, მე კი, მის ფონზე, ალბათ სულაც არ ვჩანდი და ამიტომაც ვერც მამჩნევდნენ.

დერეფანი ფართო იყო, მაღალჭერიანი. ქართული ლიტერატურის კლასიკოსების ფოტოებით დამშვენებული. ისინი რაღაცნაირად, გამოძვევად თუ დამცინავად მიცქერდნენ, ალბათ იმიტომ, ძალიან კარგად რომ იცოდნენ ჩემი „ბაგაჟის“ ამბავი. თვალი ურცხვად ავარიდე და ისევ ლომონოსოვსა და მენდელეევს დაუწყე ძებნა, სადღაც აქ რომუნდა ყოფილიყვნ, ვინაიდან, ისინი, უტიფრად ყურებას მიჩვეულებიც მყავდა.

ყველაზე ძალიან რაც მსიამოვნებდა და ერთგვარად მახარებდა, ნავთშერეული ნახერხის სუნი იყო. არ ვიცი, ალბათ, კომუნისტური პარტიის

პოლიტიბუროს დადგენილებით, მთელს საბჭოთა კავშირში, სკოლის იატაკებს, მაშინ, მხოლოდ ასეთი ნახერხით აპრიალებდნენ დამლაგებლები. იქნებ სწორედ ამ სუნიტაც იტყუებდნენ გულუბრყვილო პიონერებსა და კომკავშირელებს სკოლაში. შესაძლოა, ეს მხოლოდ ეჭვია და მეტი არაფერი, მაგრამ ჩემს გადაწყვეტილებაზე, მაშინ, სწორედაც ამ სუნმა ითამამა მთავარი როლი.

ისიც სათქმელია, რომ ოთხი სკოლა მქონდა გამოცვლილი, დედ-მამაც პედაგოგები იყვნენ, ასე, რომ საკმაოდ კარგად ვიცნობდი განათლების საბჭოთა სისტემას. მახსოვს, როგორ ადგენდნენ ჩემი მშობლები იმ სასაცილო სასკოლო გეგმებს თუ როგორ უნდა ჩაეტარებინათ გაკვეთილები. როდის უნდა შესულიყვნენ კლასში, როგორ ამოეკითხათ სია, ვინ გაემანებინათ, რა შეკითხვები დაესვათ, როგორ აეხსნათ ახალი გაკვეთილი...

გეგმების შედგენა საშინელ და სამარცხვინო პროცესად მეჩვენებოდა. იყო თუნდაც ამის გამო, პედაგოგობაზე არასოდეს დავთანხმდებოდი, მაგრამ, რადგანაც ბატონმა გიორგიმ უარის ეს საფუძველი გამომაცალა, ნავთშერეული ნახერხის სუნმა თავისი ქნა. ამას დაუმატეთ ის გაბრწყინებული გოგო-ბიჭები, უკვე ისე რომ მომრავლდნენ, ჭყლეტიტა და სიცოცხლისკისით ძლივს შემოდიოდნენ ორფრთიან კარში, სიცოცხლით ავსებდნენ შენობას და მიხვდებით, რა ძნელი იქნებოდა ჩემთვის უარის თქმა.

მაშინ, გაზეთის რედაქციაში ადგილს ველოდი და თავისუფლად შემეძლო, რომ ლოდინის ამ პერიოდისთვის სამი თვე გამომეკლო. ცოტა გავერთობოდი კიდეც და ხელფასიც, ას მანეთს რომ სცდებოდა, იმ დროს, ცოტა სულაც არ იყო...

ღირექტორმა კარამდე მიმაცილა და გარეთ გასვლაშიც დამეხმარა. ჩემს თვალწინ ჩამოილია ლამაზ-ფორმიან ყმაწვილთა რიგი, რომელსაც უკვე შერეულ ტანსაცმელში გამოწყობილი მოზრდილები მოჰყვნენ, გოგონები დიდი ჩანთებით, ხოლო ვაჟები-ქაშრებში გაჩრილი, თითო-ოროლა წიგნითა თუ რვეულით.

ამან, ცოტა არ იყოს გუნება წამიხდინა, თუმცა, უმაღვე გამახსენდა ღირექტორის სიტყვები, აკადემიური მოსწრების გაუმჯობესებას არ მოგთხოვ, უბრალოდ, შეეცადე, მეტი ბავშვი რომ გააჩერო კლასშიო და მოვეყოჩაღდი.

ის იყო, მანქანის კარს გასაღები მოვარგე, რომ მთლად უწიგნო და ურვეულო, ჯინსისშარვლიანი და ყავისფერპერანგიანი, თითქმის ჩემსიმაღლე ყმაწვილი დამადგა თავზე. ისე მომჩერებოდა, თითქოს მამოწმებდა სწორად ვხსნიდი თუ არა კარს.

– მოსწავლე ხარ? – მივმართე მშვიდად.

– ღიას. – მიპასუხა სხვათაშორის და ხაზი გაუსვა, რომ მას მანქანა უფრო აინტერესებდავიდრე ჩემი პერსონა.

– რა გქვია? – არ გადაუხვებე სიმშვიდის დასახულ კურსს.

– მილორდი! – მითხრა ამაყად.

გარდატეხის ასაკს უკვე ცოტა არ იყოს შეეცვალა მისი ბავშვური სახე. ნაკეთები ოდნავგაუხეხებოდა და საულვაშეზეც ღინღლი ემჩნეოდა.

მილორდს კარგად გრძელი, ბოლოებში ამოპრეხ-

ილი ხშირი თმა ჰქონდა, რის გამოც „ბითლზთან“ პარალელის გავლება მეძნელა, თუმცა არც უმისობა ჩანდა.

ეტყობოდა, კერკეტი კაკალი რომ იყო.

მაშინაც და ახლაც, მიკვირდა და მიკვირს, რატომ არსებობს ასეთი გამოთქმა, როცა, ყველა სხვა შემთხვევაში, მაგარ კაკალს, კირკიტი ჰქვია.

– თქვენ ვინ ხართ? – მკითხა მოულოდნელად და მუქი ყავისფერი თვალი გამისწორა.

– ქართული ენისა და ლიტერატურის ახალი მასწავლებელი. – ვუპასუხე, ჩემდა გასაკვირად, ერთგვარი სიამაყით და მის გამოწვევას თითქოს აყვევი და მალევე კიდევ დავისაჯე.

– რაც ნინო მასწავლებელმა ვერ გვასწავლა, თქვენ უნდა გვასწავლოთ? – მკითხა ერთგვარი ირონიით და პასუხს არ დაელოდა ისე გაემართა სკოლის კარისაკენ.

როცა შევიდა, ღრმად დარწმუნებულმა, რომ მის შემდეგ აღარავინ მოვიდოდა, კარი საგულდაგულოდ დახურა...

* * *

რომ არა მილორდი, იქნებ მეორე დღეს სკოლა აღარც გამხსნებოდა. მითუფრო, ბატონი გიორგისთვის პასუხი გადაჭრით არ მქონდა ნათქვამი, მაგრამ ახლა დედაჩემზე აღრე გავემზადე, რითაც ახალი პერსონალური რეკორდი დავამყარე დილით ადგომაში.

წასვლამდე, კიდევ ერთხელ გადავაგლე თვალი ქართული ენისა და ლიტერატურის შემორჩენილ წიგნებს, დედაჩემი დიდი გულმოდგინებით რომ ინახავდა.

უნდა გითხრათ, რომ ამან თითქოს ძალა შემმატა. ის კი არა, ცოტა დამაკლდა, გეგმის წერას არ შეეუდებო, მაგრამ გადაწყვიტე, რომ ამას იმ შემთხვევაში ვიზამდი, თუ ძალიან გაშიჭირდებოდა. აქვე სიმართლეს გეტყვით და ძალიან გაჭირვების შემთხვევაში, უფრო საიმედო იარაღი მეგულებოდა, რასაც მაშინ ცოცხალი თავით ვერ ვუმხელდი საკუთარ თავს. ეს საქმეზე ხელის აღება იყო, მამაჩემი სიძნელეებიდან თავის დაძვრენას რომ ეძახდა და ამ ტერმინის ათასნაირი ვერსიით ხშირადც მამკობდა...

– დე, ვინ არის მილორდი? – ვკითხე მოულოდნელად გაბრწყინებულ დედაჩემს, რომელსაც სიხარულის სულ მცირე, ორი მიზეზი ჰქონდა. პირველი, სამსახური დავიწყე და მეორე, – მინიმუმ სამი თვე, სკოლაში მსუბუქი ავტომობილით ივლიდა, რომლის შეძენაში დიდი წვლილი სწორედაც მას რომ ჰქონდა.

– შენ რა იცი მილორდი? – გაკვირვებულმა შემომბრუნა კითხვა და ჭროლა თვალები გაცოცხლებითა და სიხარულით კიდევ უფრო აუციმციმდა. – მილორდი, მილორდი... თითქოს წაიღილინაო. დედას ყველა თავისი მოწაფე უყვარდა, თუმცა, როგორც წესი, ფრიადოსნები განსაკუთრებით.

– ცუდი ბიჭი ნამდვილად არ არის, თუმცა თავისებურია... მე გაკვეთილებს არ მიშლის. ზოგჯერ სულაც არ მოდის, მაგრამ მაღაზიაში შევესწარი, რომ რუსულად საკმაოდ გამართულად საუბრობს, ამიტომაც სამიანს არ ვამადლი.

– ისე, ოროსანია?

– ორიანს არავინ უწერს. იმიტომ, რომ შტერი არ არის. კლასშიც და სკოლაშიც ყველა პატივს სცემს. ხულიგან ბიჭებს, მაგისი ემინიათ კიდევ...

– გასაგებია. – ჩავილაპარაკე ჩემთვის. – ხელმრუდი ხომ არ არის?

– არ ვიცი. – დასერიოზულდა დედა. – ამას წინათ, რაიკომიდან იყო კაცი მოსული, მეურნეობისდირექტორთან და ვილაცამ მანქანა მოპარა. შორს კი არ წაიყვანა, იქვე, ვენახებში იპოვა მილიციამ.

კაცი გადარეული იყო, კარგად მახსოვს, ყველა კარი ჩაკეცილი.

დილით სკოლაში, ხაზიც მოაწყვეს, თუ ვინმემ რაიმე იცით გვითხარით და თქვენს ვინაობას არ გაგამჟღავნებთო, მაგრამ მთქმელი არავინ გამოდგა. ისე კი, ეჭვი ყველას მილორდზე ჰქონდა მაგრამ...

– გასაგებია... ჩავილაპარაკე კარგი გამოძიებელივით და გამახსენდა, როგორ მომჩერებოდა ხელებში, გუმინ, მანქანის კარს რომ გასაღებით ვხსნიდი. ამჯერად, კარი, გასაღებით არ ჩამიკეტია...

* * *

ბატონი გიორგის რჩევას დავეყვი და ყოველგვარი გეგმებისა და თანმიმდევრობის გარეშე, მოსწავლეებს ლიტერატურაზე საუბრები გავუმართე. თუმცა, ეს ცოტა გვიან მოხდა. მანამდე კი, ათასი რამის განსენება და თქმა მომიწია, თავადაც რომ ყურმოკვრით ვიცოდი. ეს გახლდათ ლეგენდები, ზღაპრები, ანდაზები თუ იგავ-არაკები, მერე – კელის მხატვრობაზე ვესაუბრე რალაცები, რელიგიის ისტორიიდან... მოკლედ, რისთვისაც ყური მომეკრა და რაც საინტერესოდ მეჩვენებოდა, ყველაფერი გავიხსენე.

უნდა ვაღიარო, რომ ბავშვობაში, როცა დედაჩემი გაკვეთილების გეგმებს ადგენდა და მერე მე ვკითხულობდი, დამამახსოვრდა ფრაზა, „მოწაფეებს მივმართავ ფრონტალური კითხვებით“ –ო., ყველა გეგმაში უთუოდ რომ ეწერა. ეს „ფრონტალური“ რა იყო, ვერ ვხვდებოდი, მაგრამ ვფიქრობდი, რომ შეკითხვებს, ალბათ, ტყვიამფრქვევის სისწრაფით, გამჭოლ რეჟიმში დაუსვამს დედაჩემი ბავშვებს და პასუხსაც ასეთივე სისწრაფით მიიღებდა. ამიტომაც, ცოტა არ იყოს მეშინოდა, შეკითხვების ამ კაკანში ვინმე არ დაზიანებულიყო. მერე, ჩემი მასწავლებლების ქცევას ვაკვირდებოდი და ვცდილობდი, მათ

პედაგოგიურ არსენალში ფრონტალური შეკითხვების ნიშნები მეპოვა, მაგრამ – ამაოდ.

პასუხები იმდენად იგვიანებდა ხოლმე, ანდა, ისეთი არადამაჯერებელი და ღუნე იყო, „ფრონტალურს“ არაფერი უგავდა.

ასე იყო თუ ისე, გაკვეთილის ჩატარების საბჭოთა გამოცდლებიდან, აქცენტი სწორედ „ფრონტალური შეკითხვების“ სტილზე ავიღე და შედეგი რომ მიმელო, მეტად მარტივი და სასაცილო შეკითხვები შევარჩიე, რითაც „ფრონტალურობის“ განცდა მართლაც ვიგრძენი.

ასე მივედი ლიტერატურამდე.

როგორც წესი, ამ სკოლაშიც, პირველ რიგებში დავარცხნილ-დაბანილი, ფორმიანი გოგო-ბიჭები ისხდნენ და თავიდან სწორედ ისინი ამყენენ. მერე, ნელ-

ნელა, უკანა რიგებიც ჩაერთნენ, მაგრამ სულ ბოლო რიგის სამი მერხი, მწკრივებს რომ ამთავრებდნენ, ტრადიციულად დუმდა.

ახლა რომ ვხვდები, საბჭოთა პედაგოგიკამ ეს მერხები, სხვებთან შედარებით სიდიდითაც რომ გამოირჩეოდა, ხანგრძლივი კვლევებისა და ასევე, უდიდესი აღმოჩენების წყალობით მოიფიქრა. როგორც კი მას ვინმე მიუჯდებოდა, ის კარგავდა ალთქმის ყოველგვარ უნარს და სურვილს, რაიმე ისწავლოს სასკოლო პროგრამიდან.

ამაში ღრმად ვარ დარწმუნებული, რადგან თავადაც მიცდია იქ დაჯდომა და შედეგი იმდენად სწრაფი და ყოვლისმომცველი იყო, ძლივს გამოკასწარი.

როგორც წესი, ამ მერხებზე მჯდომი გოგო-ბიჭები დიდტანიანები იყვნენ, ცოტა არ იყოს, ბილწისიტყვიანები. არ გამოირჩეოდნენ ზრდილობით და მათ იუმორსაც მასხვილგონიერულობა აკლდა. საბჭოთა მასწავლებლები ინტუიციით გრძნობდნენ ვინ სად უნდა დაესვათ პირველ კლასში და მათი არჩევანი იმდენად ზუსტი იყო, ათ წელიწადს ყავლი არ გასდიოდა. თუმცა, როგორც შემდგომმა კვლევებმა აჩვენა, ბოლო მერხზე მჯდომები, ან ათ

წელზე გაცილებით მეტ ხანს დაჰყოფდნენ ხოლმე სკოლაში, ანდა, გაცილებით მცირეს. ეს უკვე საბჭოთა ეპოქის კონკრეტულ მონაკვეთებზე იყო დამოკიდებული.

როცა ხანგასმით ვთქვი, რომ მათ აკადემიურ მოსწრებაში არ ჩავერეოდი და გაკვეთილის თემდაც სწორედ იმ მწერლებს ავირჩევდი, მათ რომ სურდათ, კლასს სიხარულის ტალღამ გადაუარა და მართალია, ჩამქრალ-ჩანავლული, მაგრამ ბოლო რიგებსაც მისწვდა. ამას ისიც დაემატა, რომ ყველას მივეცი უფლება, არ დასწრებოდა გაკვეთილს და ამისთვის არავინ დაისჯებოდა.

ყმაწვილები, ერთმანეთს ელვის უსწრაფესად გადასცემდნენ ჩემს ნათქვამს და როცა პირველ ორ დღეში კლასებს შეხვდით, ყველამ, ყველაფერი, ჩემზე ბევრად უკეთესადაც კი იცოდა.

ჩვენს შორის, ასაკში არცთუ დიდმა სხვაობამ, ურთიერთობა მეტად გაგვიიოლა. ლიტერატურის გარდა, ყოველ გაკვეთილზე, რამდენიმე წუთს სრულიად თავისუფალ თემებს ვუთმობდით, ძირითადად, პოპმუსიკისა და მოდების ამბებს. მართალია, ჩემი კომპეტენცია, ამ უკანასკნელში, მხოლოდ ჯინსებზე ვრცელდებოდა, მაგრამ ეს თემა ამოუწურავი და მეტად პოპულარული იყო.

ჯერ კიდევ პირველ დღეს, შუა გაკვეთილზე, ბატონმა გიორგიმ შემოგვიღო კარი. დაბნეულმა მოგვიბოდიშა და სწრაფადვე გაიხურა.

შესვენებაზე ვკითხე, რაიმე ხომ არ გნებავდათ? - მეთქი?

— არა. — მიპასუხა. — დერეფანში რომ გავიარე, თქვენი კლასიდან ღრინანცელი არ ისმოდა და ვიფიქრე, ალბათ, ბავშვების უმეტესობა შინ თუ გაუშვა-მეთქი. — მითხრა ღიმილით და ამიხსნა, რომ მოყურადება არც უფიქრია.

ლიტერატურული საუბრები კი ნამდვილად შედგა. როცა რომელიმე ნაწარმოებს ავირჩევდით,

დიდიც რომ ყოფილიყო, ნაწყვეტებს მაინც ვუკითხავდი და ერთად ვცდილობდით წაკითხულის გაანალიზებას. საშინაო დავალებას არ ვაძლევდი, მაგრამ, უმეტესობა, შინ კითხულობდა ამ ნაწარმოებებს და სკოლაში ახალ-ახალი აღმოჩენებით მოდიოდნენ. ვცდილობდით ჩაწვდომოდით ნიუნსებს. მაგალითად: და-მშურად შეუყვარდა ალასას ზვიადაური თუ მასში მართლაც გაკრთა სიყვარულის ნიშნები, თანაც მას შემდეგ, როცა ზვიადაური უკვე მკვდარი იყო. ანდა, რა გრძნობა შეიძლება გაჩენილიყო ლელასა და კვირიას შორის, როცა ორივემ უყოყმანოდ მიიღო სამშობლოსათვის თავის გაწირვის გადაწყვეტილება. ბავშვები ხალისით ერთვებოდნენ ასეთ მსჯელობებში და უმეტესობას ემჩნეოდა, რომ ნაწარმოებებს შინ კითხულობდნენ და არაერთგზისაც. ბოლო მერხის კონტიგენტიც კი, თუმცა, თავდაპირველად, მთლად მოწყვეტილები იყვნენ სამყაროს და უნიჭო და უშნო ხუმრობებით ცდილობდნენ ყურადღების მიქცევას, ახლა ჩუმად ისხდნენ და ზოგ შემთხვევაში, რაღაც პოზიციას მაინც იზიარებდნენ.

მათ შორის იყო მილორდიც, რომელიც მეცხრე „ბ“ კლასში ირიცხებოდა. პირველი შეხვედრის შემდეგ, მან კვლავ მოისურვა ჩემთან საუბარი და დერეფანში, ყველასგან შეუმჩნევლად მკითხა:

— მასწავლებლო, მანქანას რატომ აღარ კეტავთ, არ გეშინიათ, ვინმემ რომ მოიპაროს?

— არ მეშინია. — ვუპასუხე. — ეგეც „ვოლგა“ ხომ არ არის და არც მე ვმუშაობ რაიკომში.

არ ვიცი, დააკმაყოფილა თუ არა ჩემმა პასუხმა, მაგრამ მილორდი უფრო კეთილგანწყობილი მეჩვენა. ის კი არა, შევატყვე, რომ ზოგჯერ ლიტერატურულ კამათში ჩართვის სურვილიც ჰქონდა და ზოგიერთ ნაწარმოებს იცნობდა კიდევ.

ერთი კვირის თავზე, მასწავლებლები, ერთგვარი მორიდებით მექცეოდნენ. ეს იმით ავსენი, რომ ისინი დედას მეგობრები იყვნენ და თავად მუდამ ხანგასმული პატივისცემით ვექცეოდი. ზოგი მათგანი ხომ ყმაწვილობიდან მიცნობდა, მაგრამ დედამ გამიძხილა, რომ მასწავლებლებს უფრო ის უკვირდათ, როგორ მოვიპოვე ასე სწრაფად ბავშვების ნდობა, როცა ისინი ძლივს ატარებდნენ მათთან ჯოჯოხეთურ ორმოცდასრულ წუთს.

— ეს ხომ ადვილი ასახსნელია. — ვუპასუხე. — მე მოსწავლეებთან დიდი ვალდებულება არ მაქვს, ამიტომ ათას რამეზე ვესაუბრები, თანაც, თითქმის მათი ტოლი ვარ და როგორც თანასწორებს, ისე ვექცევი. გადაეცი შენს მეგობრებს, რომ გული არ გაიტეხონ.

ნელ-ნელა ისე გამიტაცა თავისუფალი მასწავლებლის როლმა, რომ იძულებული გახვდით, სულ სხვა თვალთ შექმნედა ქართული ლიტერატურის კლასიკისათვის. ახლა უკვე სერიოზულად ვემზადებოდი ყოველი გაკვეთილისათვის და ქალაქზე არა, მაგრამ გულში გაკვეთილის გეგმასაც კი ვადგენდი და საპოლემიკო თემებს ვარჩევდი.

ბავშვები იმდენს კითხულობდნენ, რომ არსებობდა სერიოზული საფრთხე, ჩემზე მეტი სცოდნოდათ. ისინი, ზოგჯერ, დღეში ორ-სამ ახალ ლექსს სწავლობდნენ, ასე, რომ ჩემს მარაგს სერიოზული

საფრთხე შეექმნა.

მართალია, არსენალში, გალკტიონის ორიოდ ლექსის ფრანგული თარგმანი მქონდა, რასაც თვალისჩინივით ვუფრთხილდებოდი და მხოლოდ ბოლო მომენტისთვის, საკუთარ შუბლში მისაჭვდებლად ვინახავდი, მაგრამ საფრთხე სრულიად რეალური იყო.

ბავშვების ცინცხალი გონება ყოველდღე მეტს და მეტს თხოულობდა და ახლა უკვე მხატვრული ფილმების გარჩევაც დაუძაბტეთ პროგრამას. კვირაში ერთ ფილმს ვარჩევდით, რომელსაც ტელევიზიით უჩვენებდნენ და მასზე ვმსჯელობდით. ასე, რომ პედაგოგიური სადავეები, გარკვეულწილად, დავიმორჩილე.

და აი, ერთხელაც, როცა ალუდა ქეთელაურზე ვმსჯელობდით და თემისა და პიროვნების დაპირისპირების მიზეზის ძებნა დავიწყეთ, კამათში მილორდიც ჩაერთო.

როცა ყველაზე აქტიურმა გოგონამ, ნანიმ, რომელიც ფიზიკის მასწავლებლის, ძალიან კეთილშობილი ქალბატონის, ელენეს, ქალიშვილი გახლდათ, ჩვეულებისამებრ დამაჯერებლად ახსნა მიზეზი და თქვა, ალუდას თემი იმიტომ დაუპირისპირდა, ეგონათ მან მუცალი არ მოკლა, რადგან ტრადიცია დაარღვია და მტერს მკლავი არ მოსჭრაო, რაშიც უპირობოდ დავეთანხმე, შევატყვე, რომ მილორდი უკმაყოფილო დარჩა. არა ომდენად ნანის პასუხით, რამდენადაც ჩემი რეაქციით ამ პასუხზე.

უმაღლე მიუბრუნდი მილორდს, მგონი შენ სხვა აზრი გაქვს-მეთქი.

მილორდი წამოდგა. წამით დაიბნა და ცოტაარიყოს წამოწითლდა კიდევ, რადგან მისთვის სრულიად უჩვეულო სიტუაციაში აღმოჩნდა. თუმცა, თავს მალე მოერია, ძალა მოიკრიბა და მიპასუხა: — არა, მასწავლებელი, ხელის მოჭრა-არმოჭრა მხოლოდ საბაბი იყო. სინამდვილეში,

ყველაფერი შურის გამო მოხდა.

ალუდას გაჟაკატობა გულში ყველას შურდა, მინდიას გარდა და ეს არ აპატიეს...

— და, ეს სად წერია? — ცოტა არ იყოს, დამციხვად ჰკითხა ნანიმ.

ის სილამაზითაც მთელ სკოლაში გამორჩეული იყო და ამ უპირატესობას მილორდი ნამდვილად ვერ გაუძლებდა, ამიტომაც ვითარება რომ განმეუმხტა, ვაჟს დაყვავებით მივმართე, ნაწარმოები წაკითხული გაქვს-მეთქი?

— დიან, თითქმის ზეპირად ვიცი. — მშვიდად მიპასუხა და მერე ნანის მიუბრუნდა: — არა წერია, მაგრამ ასეა. თუკი მინდიას არ შეეპარა ეჭვი, ალუდას სიმართლეში, დანარჩენებს რა დაემართათ? მაგათ სულ შურდათ მისი და ახლა მომენტი უპოვეს, რა...

— ასე თუ ვიმსჯელებთ, მაშინ ყველა ნაწარმოები შურზე ყოფილა აგებული. — ცოტა არ იყოს გაცხარდა ნანი და ისე შემომხედდა, თითქოს საშველად მიხმობდა.

— მაგალითად, „სტუმარ-მასპინძელი“... — თქვა, თუმცა, უცებვე გაჩუმდა და დაჯდა.

— რატომ ყველა ნაწარმოები? — არ შეეპუა მილორდი. — მაგალითად, „ვეფხისტყაოსანში“ შური საერთოდ არ არის.

ახლა მე დავადე პირი, რათა გამეაზრებინა მისი

ნათქვამი. ბუნებრივია, ამას ცოტა დრო სჭირდებოდა, მე ხომ ჯერ ისევ ალუდაზე ვფიქრობდი.

— გამოდის, რომ „ვეფხისტყაოსანში“ ზეპირად იცი... — მივმართე მილორდს და ამით ერთგვარი გამოსავალი ვიპოვე.

— არა, მასწავლებელი. წაკითხვა გუშინ დავასრულე.

— დაჯექი, მილორდ, ხუთიანი! — წამომცდა უნებურად და მაგდისკენ გავემართე, რომელზეც ჟურნალი იდო, ჯერ ნიშანი რომ არ ჩამეწერა.

ის იყო, მილორდ სენიაშვილის გასწვრივ ხუთიანი უნდა გამომეყვანა, რომ ბიჭი თავზე დამადგა და ისე, ვერავინ რომ გაიგებდა, მიჩურჩულა, მასწავლებელი, ხუთიანი არ დამიწეროთ, არ შეიძლება...

წამით ავხედე ათრთოლებულ ვაჟს, რაღაც შიშისნაირი რომ ედგა თვალებში და ეს გრძნობა სწორედ ხუთიანით იყო გამოწვეული.

დაუჯერე და ოთხიანი დაგუწერე.

მილორდი დამშვიდდა და ღინჯად გაემართა ბოლო მერხისკენ. კლასს თვალი მოვავლე. ყველა გასუსული იჯდა. ნანის კი, მსხვილი ცრემლით გავსებოდა თვალი...

* * *

მალე შევატყვე, რომ ჩემსა და მასწავლებლებს შორის, ახლა უკვე რაღაცნაირი კედელი აღიმართა. სამასწავლებლოში, სულ წუთით რომ შევიდოდი ჟურნალის ასაღებად, მოყაყანე პედაგოგები ერთბაშად ჩუმდებოდნენ, თითქოს რაიმე დანაშაულზე წაასწრესო. ის კი არა, მეჩვენებოდა, რომ ზურგს მაქცევდნენ, როცა ადრე ყველა სიყვარულით შემომციცინებდა და თავს მაწონებდა.

ის კი არა, აშკარა იყო, დედაჩემსაც გაუქრა უწინდებული ერთუზიანში და ბატონი გიორგიც, კიდევ ორჯერ რომ შემოგვიღო კარი, მეტად მოწყენილი მეჩვენა.

როცა დედას ყოველივე ამის მიზეზი კვითხე, არ დაუმაღავს. მიპასუხა, რომ მასწავლებლები იმიტომ იყვნენ გამწყვრალები, მოსწავლეების დამორჩილება უფრო მეტად რომ გაუჭირდათ.

თქვენი ვაჟი, ეტყობა, მათ დიდ თავისუფლებას აძლევს და ჩვენ ამიტომაც აღარაფრად გვაგდებენო. არავინ იცის, რაზე ესაუბრება ბავშვებს, იქნებ სულაც ეარშიყება კიდევ გოგონებსო.

მილორდის ოთხიანსაც ვერ ინელებენ. მაღალ ნიშანს მალე ჩვენც მოგვთხოვსო.

ამას ისიც დაემატა, რომ ნანის სახლშიც არ შეუწყვეტია ტირილი და არც მეორე დღეს მოვიდა სკოლაში. დედამისისთვის კი მიზეზი არ უთქვამს. ამიტომაც, ქალბატონმა ელენემ განმარტებისთვის მომმართა:

— თქვენ მაინც მითხარით, რა მოხდა. ბავშვს ოთხიანიც კი არასოდეს მიუღია და ნეტავ რამ ატკინა გული ასე, რომ ცრემლი არ აშრება?

— ვერ გეტყვით. არაფერი მომხდარა, ამის მიზეზად რომ გამოდგეს. ნანი ძლიერი გოგონაა, თინათინივით და ნესტანივით და ის უთუოდ მოერევა თავს! — ვუთხარი ცოტა არ იყოს პათეტიკურად.

ქალბატონ ელენეს ეს სიტყვები ეამა და მკითხა,

შეიძლება თქვენი ნათქვამი ნანის გადაცემა, რისი უფლებაც უშურველად მივეცი.

– იცით რა მითხრა? – ისე მიჩურჩურა ქალბატონმა ელენემ რომ გამოცდილი მოყურადეც ვერაფერს გაიგებდა. – სხვა სკოლაში უნდა გადავიდე, აქ ხუთიანებს იმიტომ მიწერენ, შენი შვილი რომ ვარო...

– ასე არ მოიქცევა. – დავამშვიდე. ალბათ, ცხელ გულზე თქვა. – ის ყველას უყვარს და ამ სიყვარულს უთუოდ დააფასებს.

ქალბატონ ელენეს, ნანისთვის, არც ამ სიტყვების გადაცემის ნებაც დავართე.

მეორე დღეს ნანი სკოლაში მოვიდა. ძალიან კარგ ხასიათზე იყო. ვითომც არაფერი, მხიარულად მოგვესალმა, ჩანთა მერხზე დადო, მილორდს გახედა და გაუღიმა.

* * *

სკოლაში დიდხანს აღარ გაჩერებულვარ. ნინო მასწავლებელმა, ეტობა კოლეგების თხოვნით, ადრე შეწყვიტა უფასო დეკრეტული შვებულება და სკოლას დაუბრუნდა.

მაღევე მეც დავიწყე მუშაობა ტელევიზიაში, დავოჯახდი და იმდენი საქმე გამიჩნდა, აღარც კი მახსოვდა ეს თვენახევრიანი „პედაგოგიური მოღვაწეობა“.

და აი, ერთხელაც, დიდი ხნის შემდეგ, სრულიად შემთხვევით, რუსთაველის გამზირზე, ნანის გადავიყარე. ვერც ვიცანი, ვიდრე არ მითხრა ვინ იყო და გულში არ ჩამეკრა. მასაც უნივერსიტეტის ფილოლოგიური ფაკულტეტი დაუმთავრებია და მასწავლებელი გამხდარა. გათხოვილა და სამი შვილიც ჰყოლია. მითხრა, რომ მუდამ ადევნებდა თვალს ჩემს გადაცემებს და ყველგან ამაყობდა, რომ ოდესღაც მისი მასწავლებელი ვიყავი.

მილორდის ამბავი კვითხე. თვალი მოუწყლიანდა.

– თქვენ რომ წახვედით, სკოლაში აღარ უვლია. მერე ქურდობაზე დაიჭირეს. როცა განთავისუფლდა, მამინ ვნახეთ შემთხვევით ერთმანეთი. მაღე ისევ დაიჭირეს და ხანგრძლივი სასჯელი დაადეს... იცით, ასე მგონია, თქვენ რომ ცოტა ხანს კიდევ დარჩენილიყავით, თუნდაც კიდევ ერთ თვეს, ასე არ მოხდებოდა... რა, ვიცი, იქნებ ვცდები...

– მილორდიც ასე ფიქრობდა?

– მგონი, კი. ასე მითხრა, ყველას თავისი გზა აქვს და სხვისი გულისთვის არ გაიმრუდებს, ეს მხოლოდ ავთანდილს შეეძლო.

იმ საღამოს დიდხანს ვიხეტიალე რუსთაველის გამზირზე. ადრე რომ ყოველი ფეხის ნაბიჯზე რომელიმე მეგობარი მხვდებოდა, ბედზე ნაცნობიც არ შემხვედრია, გული რომ გადამეშალა. ის კი არა, რომ ვაკვირდებოდი, ისინი, ჩვენებურებსაც კი არ ჰგავდნენ.

ნეტავ შემძლებოდა, საკუთარი თავის დანახვა. თუმცა, ყველაფერი ისედაც ნათელი იყო. ღრმად მჯეროდა, აღარც მე ვგავდი მას, ვინც ოდესღაც ვიყავი...

მკა ოთარაშვილი

პოეტებმა დედამიწიდან სხვანაირი აფრენა იციან...

ქალი დილის მზემ გამოაღვიდა და სიამოვნება მოგვრილმა, გახედა „ტაპარელა“ აწეულ ფანჯარას. მოეწონა მზესთან თვალის გასწორება და საწოლში იდაყვებზე წამოწეულმა, თეთრი ფარდა ბოლომდე გადასწია. მეგობრის ხელშეუხებელ საწოლს გადახედა და მზრუნველობით გაიფიქრა, ღია პიკოლას ღამეც უშუშავია.

თეთრ კედელზე დაკიდებულ საათს ახედა. არ უნდა დააგვიანოს გარეთ გასვლა. ეს ყოველთვის ცუდი შტრიხია ადამიანსა და საზოგადოებას შორის. სასწრაფოდ შხაპი მიიღო, ღიას მოსვლამდე, ოთახში ტყის სურნელით გაჯერებული ჩხირი ანთო და თბის გამრობას შეუდგა.

და მაინც, რა არის ეს დრო?! თითქმის ყოველთვის ვერ ეტყვი მასში. დრო რომ შენ არ დაგელოდება, აქსიომაა. შენ უნდა მისდით მკვირცხლად ფეხდაფეხ, ნირშეუცვლელად, დამკრახული დაწვებით. თუმცა... ახლა ხომ დრო განუხანძღვრელად აქვს. არა სამსახური, არა მოვალეობა, არა ვალდებულება და... ქალი, მაინც ჯიუტი ფრინველივით, ცხოვრების რიტმში ირაოს აკეთებდა.

კარადა გამოაღო და თავის სამოსს მიაჩერდა. დაელოდა, მზიანი დილის განწყობიდან, რომელი მათგანი მიიზიდავდა. გრძელი და განიერი სერი შარვალი ჩაიცვა. ფეხზე ესპანური CALLAGHA-ის ფირმის, შავი ბეწვით გაწყობილი ფეხსაცმელი მოირგო. არასტანდარტულ თეთრ კოფთაზე, სერივე ბალახონივით მოსაცმელი მოიცვა, რომლის მარჯვენა გრძელი კალთის ქვედა ნაწილზე დამაგრებული თასმა (შარვალს თითქმის მთელ სიგრძეზე გასდევდა), მარცხენა მოკლე კალთის ზედა ნაწილზე მიმაგრებულ თასმასთან შეკრა. წითელი ტუჩსაცხით და შავი სათვალით, სარკეში თავის ორეულს მიაჩერდა და ირონიული ირიბი ღიმილით გაიფიქრა: ეს მე ვარ, გარდასახვიდან გარდასახვამდე.

პირველი სართულიდან მეშვიდე სართულზე გამოძახებული ლიფტის ამოსვლას, დრო სჭირდებოდა და შესაბამისად, შორს წასული ფიქრების და წარმოსახვის ლაბირინთს შეუყვარა, რომელიც ლიფტის კაბინიდან გამოსვლისას, შემხვედრი ნანას კითხვამ შეაწყვეტინა.

– სად მიიქარი?! შენთან სამსახურზე ახალი და საინტერესო ხომ არაფერია?

ქალმა სიმართლე არ უთხრა, ტყუილი კი, რა

მოსატანი იყო. მრავალმნიშვნელოვნად გაუღიმა და უპასუხა:

– საქმეები მაქვს და მალე დავბრუნდები.

თავდაჯერებული და საქმიანი გამოუმეტყველებით მიაბიჯებდა პრინციპე აძეღვოს ქუჩაზე და უხაროდა, რომ სხვებივით შეეძლო, ქალაქის დილის ფუსფუსის მონაწილე ყოფილიყო და ცხოვრებისთვის ფეხი აეწყო. ყველა ხალისიანი და იმედისანი მიაბიჯებდა მიზნისკენ, რომელზეც მათი და მათი ოჯახების ხვალისნდელი დღე იყო დამოკიდებული.

მიზანი, მიზანი, მიზანი არსებობისთვის. თუნდაც არაადეკვატური, არარეალური, უმნიშვნელო, თუმცა იმედს რომ გაძლევს, რომელიც აუცილებლად უნდა ყოფილიყო. იმედი კი გადარჩენაა, როგორც სპირალური გალაქტიკა (რომელზეც ამბობენ, რომ სპირალური მკლავები აქვს).

ქალისთვის მოცემულ მომენტში, ერთადერთი აუცილებლობა იყო, რომ მას მიზანი ჰქონოდა. ყველა გათენებაში და გაღვიძებაში დაენახა აზრი, რომელსაც თავად ხელოვნურად ქმნიდა ისევ და ისევ საკუთარი „მე“-ს გადარჩენისთვის. ის ამას უკვე ყოველდღე აკეთებდა იმ შიშის გამო, რომელსაც ცხოვრებას ვერ დაწვეის შიში ჰქვია. რატომ? ამ კითხვას მხოლოდ თვითკმაყოფილი ადამიანი დასვამდა.

ვერც ღირებული მოაზროვნე იქნები და ვერც პიროვნებად ჩამოყალიბდები, თუ არ გჯერა, თუ არ გწამს (აზრების გარდატეხის ასაკი, ზოგჯერ ამას არ ითვალისწინებს).

ქალი იმედით იძინებს და იღვიძებს საკუთარი თავის მრწამსის სისწორით. მან იცის, რომ მანძილი, რომელიც მისი სახლიდან, ნებისმიერ ობიექტამდე არის, არასაქმიანმა, საქმიანად უნდა გაიაროს და ირწმუნოს, რომ მოცემულ მომენტში, ისიც მნიშვნელოვანს ქმნის ადამიანებისთვის, მასაც ელოდებიან სამსახურში და წარმოსახვაში ეს ყველაფერი, უკვე ღირებულია. ღირებულია იმდენად, რამდენადაც თავად აძლევს მას მნიშვნელობას, ანუ მიზანი არსებობს ისევე, როგორც მისი არსებობა საჭიროებისადმი.

მან იცის, რომ ზოგჯერ, ზეცისკენ ატყორცნილი ხის ტოტებიდანაც შეიძლება დაუშვითფებული ნაყოფის მოკრეფა. აქ ორი გარემოებაა. მიუწვდომლობა და დაუშვითფებული ნაყოფი. თუ სწორად შეაფასებ მდგომარეობას და შენს შესაძლებლობებს (თუ გსურს დაარქვი საკუთარი შესაძლებლობების შესყიდვა), აუცილებლად გადალახავ სიმძლის მანძილს და მოკრეფილ შემოუსვლელ ნაყოფს, სათუთად დაალაგებ მზიან ადგილას და დაამწიფებ.

ქალმა იცოდა, რომ არ უნდა ჩაეჭრო საკუთარ თავში სანგვინიკის მზე და არ უნდა გამხდარიყო, ფლეგმატიკის ღრუბლიანი ამინდების მგზავრი. ეს რომ ასე ყოფილიყო, სეირნობდა მთელ ქალაქში ფეხით თუ სამოქალაქო ტრანსპორტით და თავის გადარჩენის პოზიტივს, ქუჩიდან ქუჩამდე, გაჩერებიდან გაჩერებამდე, წარმოსახვიდან წარმოსახვამდე აგროვებდა.

ნანას სიმართლე ვერ უთხრა, ხეტიალშიც შეიძლება საკუთარი თავი გადაირჩინო და... ტყუილი კი რა მოსატანი იყო.

მართლობა ისე გაჩვევს საკუთარ ბილიკზე მართოსულად სიარულს, რომ მერე გიჭირს სხვასთან ერთად, საერთო გადასასვლელზეც კი გადასვლა.

პოეტებმა დედამიწიდან სხვანაირი აფრენა იციან.

პოეზია

მზებური ტყეშელაშვილი

მზებური ტყეშელაშვილი დაიბადა 1954 წელს, ვანის რაიონის სოფელ ბზვანში.

1979 წელს წარჩინებით დაამთავრა ქუთაისის კულტსაგანმანათლებლო სასწავლებელი და ახლანდელი ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ფილოლოგიის ფაკულტეტი (1985).

1980 წლიდან 2008 წლის 8 აგვისტომდე ცხოვრობდა და მუშაობდა სამაჩაბლოში (სოფელი ავნივი), ჯერ საბავშვო ბიბლიოთეკის გამგედ და შემდეგ კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულების დირექტორად.

არის ექვსი წიგნის ავტორი („სილაურა“, „საბავშვო ლექსები“, „ზღაპრები“, „იგავ-არაკები“, „ნაჭდეურები“, „იუმორესკები“) და კოლექტიურად გამოცემული სამი წიგნის თანაავტორი.

2016 წლიდან არის ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა მრავალპროფილიანი საერთაშორისო აკადემიის ნამდვილი წევრი; საქართველოს მწერალთა რეგიონალური კავშირის წევრი და საპატრიარქოს ჩოხოსანთა საზოგადოების წარმომადგენელი.

ცხოვრობს ხაშურში და მუშაობს თბილისში, თიღვის (დეენილთა) მუნიციპალიტეტში ჟურნალისტად (ჟურნალი „ფრონის ხეობა“). აღნიშნული ჟურნალის გარდა თანამშრომლობს ჟურნალ „ათინათთან“ (თბილისი) და ადგილობრივ (ხაშური) პრესასთან (გაზეთი „ლიტერატურული ხაშური“).

ჰყავს მეუღლე, სამი შვილი და ოთხი შვილიშვილი.

ხოტბა ანბანთა

ალიონს ბაღას გადაველ,
დაკრეფე ედემს ვარდები,
ზვრებიდან თითა ილიმის,
კოპწია, ლალი მარცვლებით.
ნიაკპარივით ონავარ, –
პეპელას, ჟანგისფერისას,
რადგან სურს, ტურფას უთხარი:
ფიქრი ქალსაც ღრღნის ყრმობისას.
ძორით ჩამოდის ცვარ-ნამად,
ძოწი – წითელი ჭრელ-ჭრელა,
ხვაჯიან-ბარაქიანი
ჯვართამაღლება, ჰანგთმღერა.

ძალა ერთობაშია

ოღითგანვე ასე მოგვდგამს ქართველებს,
მჯობნის მჯობნი რამ დალია ჩვენში,
აღმა ხვნა და მერე დაღმა დაფარცხვა,
ჩვევად გვექცა, გაგვეჯლომია გენში.
ჩრდილოეთით ჩასაფრებულ „უფროს ძმას“,
არა სძინავს, კბილს ილესავს ჩვენზე...
ერთობა კი – ვით ბასრი იარაღი,
დრო დამდგარა, გამოვცადოთ მტერზე!
მოდით, ერთად შევერკინოთ ურაგანს;
კეთილ რჩევას, ნუ გავატანთ ქარს,
პირადულზე ძალა დავდგეთ, სულ ძალა,
მტრის წისქვილზე ნუ დავასხამთ წყალს!

პეპელასავით ვიცხოვრო

დაბადებიდან სხვა მერქვა,
თუმც სულით ვიყავ პოეტი,
ეს ეპითეტი როდია –
ფიქრია, ტანჯვა, თავს რეტი!
ვარდის მოკრეფა მომინდა,
სულ ბლუჯად ვვლიჯე... ეკლები,
გამკვირვებია, შემომრჩა –
სადი და მრთელი ხელები!
და... ახლაც შემართული ვარ,
მზე პოეზიის – მგვრის ღიმილს,
პეპელასავით ვიცხოვრო...
ყვავისა – ჩირად არ მიღირს!

ცხინვალის გზაზე

ცხინვალის გზაზე ყაყჩოები...
სიზმარში, განა ცხადში ვიხილე,
ისე მომინდა ხელით შეხება,
გამოვიღვიძე – ბევრი ვიტირე!
ვნახე: მოსამკელ, მწიფე თავთავებს,
ქარი არხევდა საამოდ, ნელა,
რაც კი არსებობს: გზები, ბილიკი,
სულ შენთან მოდის, ცხინვალო, ყველა!
ოთხი წელია კუპრივით ღამე,
თავს დაგწოლია, ველარა გხედავ
და რაც ვიხილე, კარგო, სიზმარში
ავვიხდებოდეს, სულ მალე, ნეტავ!

უსათუოდ მოვალ

წუთისოფლის სტუმრები ვართ, ვიცი...
გინდა, მაგრამ ვერ დარჩები დიდხანს!..
ფაციფუცობ, რომ მოასწრო ბევრი,
წალებით კი ვერაფერი მიგაქვს!
კაემანს მგვრის გაფიქრებაც იმის,
(ეგ სცოდნია გაზაფხულის ამ თვეს!)
იმ ქვეყნიდან გასაგებად მოვალ:
წასვლის შემდეგ ჩემ შესახებ რა თქვეს!
იის სურნელს გამოვყვები მარტში:
ნეტავ ვინმეს დავავიწყდი ხომ არ?!
წვიმად, ქარად ან ნიავად მაინც,
გეფიცებით, უსათუოდ მოვალ!!!

ორი კვირტი

თუთა მიზმობს, ჩემი თეთრი თუთა,
და ქლიავი ზუსტად მისი ფერის,
სიზმრად ვნახე ატამი და კომში,
იაღონი, როცა ტრფობით მღერის!
მერე ფრონე დავინახე ცხადად,
ცოტა ცივი მომეჩვენა ოღონდ,
იქვე იდგა დაკოჟრილი მუნა,
ორი ტოტი აღარ ჰქონდა მხოლოდ!
უძალ მივხვდი, რაშიც იყო საქმე,
ახლოს მივედ, მუნას დავაკვირდი,
მეხისაგან გადამტვრეულ ტოტებს,
შევამჩნიე... სათითაო კვირტი!

სტუმარ-მასპინძელი

პური მქონდა და გაგიყავ,
არ დამწყვეტია გული,
დამიჩაგრიხარ არასდროს
მიწოდებია მდგმური.
ნეტავი რისთვის შემომწყერ,
ან ვის მიჰყიდე სული,
გადამიხადე მუხთლობით
ერთგული სიყვარული...
თავი რა შარში ჩაიგდე,
მიხვდები ცოტა გვიან,
მე მასპინძელი გახლავარ,
შენ კი სტუმარი გქვია!

თქო ბერუჩაშვილი

* * *

წასვლას არ ვჩივი ახლა ღმერთმანი,
 ვხედავ ხორცს ისხამს სხვა ცდუნებები,
 როს მოვუხდებით ფიქრში ერთმანეთს,
 ყელში ამოვა დაბრუნებები...
 მოვა უფერო შენი გრძობა და
 სინანულის ხმით ამოვიგინებს,
 რაღა დროსია თანაგრძობა და
 ან იმის ახსნა, რისთვის ვითმინე.
 თმებს ფიფქის ნაცვლად, ცა შემიკრთობს და
 ბინდის ფერებად შემენისლებს,
 იმედი მყარი ვერ იქნება და
 გამოიცდება ყველა ღირსება.
 ვზიდე,
 ვიტანე,
 აჰა, მოვედი,
 ან, უფრო სწორად, აქ მოვალწიე,
 ყველა მოწყენა, როცა მტოვებდი,
 გულის სიღრმიდან ამოვაქციე.
 ვმარცვლავ სათქმელს და ხორხი მიშრება,
 ყლუპობით მასვა იქნებ ნუგეში,
 გულს აღარ მოხვდეს ტკენა ისრებად,
 ზღვა არ მოექცეს შიშის გუგებში.
 მოვა დრო, ცოლი გამეჯიბრება,
 შენი აღერსით განახლები,
 ათასმეერთედ ქმარი მიწყრება,
 ბედი მყეფს, ბედი დანახველები...
 წასვლას არ ვჩივი ახლა ღმერთმანი,
 არც წუთებს ვმარცვლავ, მოვა... არ მოვა...
 ის წამი მაკრთობს, როცა ერთუერთის
 დაბრუნებები ყელში ამოვა...

* * *

ერთმანეთს ულაგებთ ცხოვრებას,
 ან უფრო მარტივად,
 უწეწავთ.
 მე გიმხერთ კომფორტის ზონიდან,
 ნატანჯ სულის ქვის სხეულს ვუბერწავ.
 ნამცეცებნაკმარებ სიმშვიდეს
 არ ვაძლევ უფლებას,
 დაირღვეს
 არავის გულისთვის,
 ვიმშვიდებ
 სუნთქვას და ვგრძნობ ვილაც ამიმღვრევს...

* * *

არ მეპატია, უშენოდ რომ „კარგად“ ვიყავი,
 ერთად ყოფნისას ამიტომაც მიავდრდებოდი,
 ვსნეულობ, რადგან უტყუარ ფაქტს ვერ დაუყვავი,
 შენც დარებივით ალაგ-ალაგ, ზოგჯერ ჩნდებოდი.
 იმდენად მომსრა მოლოდინმა, ნატვრამ ვნებულმა,
 შერგება მიჭირს მიღწეულის,
 სრულად ვხარობდე.
 რა იქნებოდა ქარიშხლურად რომ არ მამტკრევედეს,
 აისი რტოებს
 და უბრალოდ ვნიაჟქარობდე?!..

* * *

ბიოგრაფიას, წლებით გაძევილის
 არ...
 და ვერც წალკოტს, უშორეს მემფისს
 ვერ დაგიტოვებ...
 გარდაქმნის შემდეგ,
 ორ თარიღს შორის გაწოლილ დეფისს
 შეატყობ ჩემგან გავლილის კვლობას,
 ის შეიძლება იყოს პირმრუდიც,
 მხოლოდ იმიტომ, რომ როგორც უფალს
 ბოლოჟამს
 კერც
 შენ
 ვერ
 დაგიბრუნდი...

ანატოლი ყარმაჯანაშვილი

* * *

ნეტავ დაგანახა,
როგორ დაცურავდა,
ჩვენთან,
ხეობაში,
ნისლი ფერმიხდილი,
წვიმა,
ცოტაც სუსხი,
ქედებს ახურავდა,
თეთრად შერეული,
ისევ ზამთრის ძილი,

ნეტავ დაგანახა,
ბალახს,
ნამიანზე,
ფეხით რომ ვთელავდი,
ისიც კი მტკიოდა,
ჩემთვის უბრალოა,
შენთვის დარია, მზე,
ვფიქრობ, ვბერდებიო,
ახლა მეც მციოდა,

ნეტავ დაგანახა,
ატმის ყვავილობა,
აპრილს უმაღლოდა,
მარტმა გააწბილა,
ბოდიშს მე ვიხდიდი,
ჩემი თავმდაბლობა,
ისევ ცივი არის,
შენთვის ალბათ თბილა,

ნეტავ დაგანახა,
არავკს ამღვრეული,
როგორ ჩამოჰქონდა,
წვიმის შერიგება,
ახლა დავალ ყორეს,
ფიქრებარეული,
ზოგჯერ მასხენდები,
ჩუმად მელიძება....

* * *

ნადრევედ შემორეულ ჭაღარებს,
ვაბრალედი შენზე დარდებს, სამშობლო,
ავადობ და გხედავ, ღონე დაკარგე,
არ მომიკვდე, ოღონდ არ დამაობლო,

დროსთან ერთად ჩოხასავით გახუნდი,
მაგრამ ტანზე მაინც ღირსად მემოსე,
ხენი განმნენ, ალბათ მზეს დავაბრალო,
თვალი მიდგას შენს საშველად ჩეროზე,

წყალს გაპკურებ არაგვიდან, თერგიდან,
უღელს ვიდგამ, მე ვათრიო ევ ტვირთი,
თვალს დავხუჭავ, იქნებ ღმერთმა გვიშველოს,
შენს საჯიჯგნად მოსულ ყორნებს ვერ ვითვლი,

მიწას ვეკვრი, მიწას, ტანჯვით გაუღენთილს,
უშენობა რომ ვერ გავითავისო,
ქვეყნად, ობლად რომ არ დავრჩე, მითხარი,
გთხოვ, სამშობლოვ, რითი გაგახალისო.

* * *

არავვო, ფიქრი გამანდე,
რათა ხარ ამ ჩემ გულადა,
შენს ნახვას რათ მოვიჩქარი,
რათ მიდგას სული სულადა,

რათ ვერ გელევი, ვერა გთმობ,
რათ ვმადრობ შენი ცქერითა,
რომ მოვიჩქარი ყოველთვის,
ჭირითა ვარ თუ ღნენითა

ჩემი მუზა ხარ, მოძღვარი,
მასწავლებელი, გამზრდელი,
ჩემი ლექსების სათავე,
უთქმელიცა და სათქმელიც,

არა მქნა ვეღარ გიხილო,
სხვა მდინარეში გაგცვალო,
გადავეხვეწო შორს სადმე,
სხვის მიწა სახლად ჩავთვალო,

არცა მქნა გნახო დამშრალი,
ვერ დაგეწაფო ჭაღადო,
ვერ გავძლებ უშენობითა,
გული არ დამიავადო,

არავვო, ფიქრი გამანდე,
რათა ხარ ამ ჩემ გულადა,
შენაც თუ სიკვდილს აპირებ,
გავინაწილოთ ძმურადა.

* * *

ჭირო, უდროოდ მოსულს,
ბედო, შენ ავდრიანაო,
კაცის დარღებით ნაკვებო,
თავს დატეხილო ხანაო...

უპოვართ გამსარჩლებლო,
დიდგულო თავად ბეჩაო,
ვის თავზე როგორ იხსნები,
ვის სწყალობ მაღლით ზეცაო...

უვიცობაა არ ნახვა,
სხვის გულში თუ რა სევდა დევს,
ეგების მის გულს დარღების
ვით ზღვას ხომალდი სერავდეს.

მერე თუ გულქვა შეიქმნა,
იქნება ბედმა გახადა
გლოვისფრად ტანზე შემოსა,
ჭრელი უდროოდ გახადა.

ანდაც კი ძე არ არგუნა,
ან სიყვარული წაართვა,
ან კი დრო აღარ აკმარა,
ცხოვრების დაღი დაასვა...

წალკოტი ცეცხლმა აღუგვა,
ღმერთიც უდროოდ განუღვა,
ვინ მოსთვლის კაცის სადარდელს,
ვის რა დროება დაუღვა.

ნუ განსჯი, ერთი შეხედვით,
კაცს მღუმარეს და პირქუშსა.
მუდამ განსოვდეთ. მოკვდავნი.
იქნება რა ხრავს სხვის გულსა!..

* * *

ხმალო, ვაჟკაცის ლესილო,
ხმალო, მჭრელო და ფხიანო,
საქმე აკეთე საშენო,
რომ მტერი დააზიანო...

გულს ნუ დაიწყებ ქარქაშზე,
არაა თვლებით მორთული,
ხმალო, ქარქაშს რას დაეძებ,
მტერი ქნა ოღონდ მოკლული...

როგორც ვაჟკაცი არ დარღობს
ჩონის ძველისა ტარებით,
შენ ქარქაშს ნულარ ინაღვლებ
ხელში მარჯვობდე ხმარებით...

შორენა ჩახნაშვილი

* * *

კალოებზე ჩავიმუხლე ბავშვივით,
ხორბლის ხევაში ჩურჩულებდა ქარი,
ცელქობის ეშხს რახანია გავცილდი,
ოცნებებმა შემოგლიჯა კარი.
ოქრის ქვიმას ფიცულობდა ეგვიპტე,
გუთნისდედა დამღეროდა მიწას,
ამ საგანძურს გადამთიელს შევპირდე? –
ფეხქვეშ მიწა გამისკდება იმ წამს!..

„ნატას ბალები“

ეძღვნება სასოფლო ბიბლიოთეკისა და ნაძენარის,
დღევანდელი სკვერის, საკუთარი ძალებით დამაარსებ-
ელს, ნატა ოლიაშვილს

ნიავეს მოაქვს ეულ ხეთა ჩურჩული,
ვაი, როგორ დავრჩენილვართ მარტო!
გადარაზა ყველამ გულის ურღული
ჩვენ მოგვიკვდა დღეს დეიდა ნატო!
ასე უხმოდ მოსთქვამს „ნატას ბალები“,
ნაძვის თვალზე ვის უნახავს ცრემლი,
მარცვალ-მარცვალ ჩათესილი წვალებით,
მოსაგონარს ამბობს ხეთა ტევერი...
რა შრიალებს სადღაც უფრო შორიდან,
ხსოვნაა და მოგონება ღვაწლის?
წიგნი მოთქვამს მომზირალი სკოლიდან,
დაქცეულა ნატას წიგნის სახლი!
გოგო-ბიჭებს ეძახოდა ცისმარე –
„გაიხარეთ თქვენ ამ მზიან ქვეყნად,
ყველა წიგნი ისე უნდა გიყვარდეთ,
იკითხოთ, რომ ქვეყნად სიტყვა გეთქვათ“...
მარტო იყო, მარტო ქმნიდა, შრომობდა,
და „სხვის შვილებს“ უურევდა მარად,
ნეტავ ერთი მხსენებელი ჰყოლოდა,
შუაკაცად მავალს უფლის კარად...
ჩამოიქცა მისი ბიბლიოთეკა,
შუბლის მარღვი გაიწყვიტეს კაცთა,
არ იკადრეს მდაბლად ქედის მოდრეკა,
მაღლი დიდი მათ სამიზნეს ასცადა...
დღესაც ისევ ქვითინებენ ნაძვები,
და დაქცეულ კედლებს ხსოვნა აგებს,
და გულგრილად გაშვებული იმქვეყნად,
თქვენ იხარეთ! – დღემდე მოგვალადებს...

გიორგი ზეციდან ჩამოსულა!

- „– ომი გიქნათო, გივარგილ.
- ომი ვქენითო, დედფალ.
- წაგივითო ომი, გივარგილ.
- წავაგეთო ომი, დედფალ.
- მაშ, რა აზრი ჰქონდაო ბრძოლას, გივარგილ?
- ბრძოლას ყოველთვის აქვსო აზრი, დედფალ.

„გივარგილ“ – სვანური ხალხური პოემა

გიორგი, გივარგილ – გეორგია!!! –
ნმაა და არავის არ ესმის,
მეუფებს ქაოსი და ორგია –
სხვა რა იქნება უარესი?
გიორგი ზეციდან ჩამოსულა,
გვერდს უდგას ზეცათა მხედრობა,
მოჩანან აჩრდილნი გარდასულთა
ციერ-მიწიერთა ერთობა,
თვალი დაგებრმობია სახილველი,
სმენაც დაგვხმობია სრულიად,
ახალი ძლევაი საკვირველი
სულს ძლეულს როდისღა სწყურია?!
გზაა უჩვეულოდ ნისლიანი,
სავალი – ქვიანი, ხვეული,
ხდება ყველა ცოდვის მოზიარე
სული უკეთური, წყეული,
გიორგი, გივარგილ, გეორგია! –
ჩვენს თავზე შემართულა მახვილი,
ცოდვილ მიწას სწვდება გრგვინვასავით
ზეცით მოწვენილი მახილი...

პალიმფსესტი

სულად მიდევს პალიმფსესტი,
ვინ კითხულობს, რის მაქნისად მიგდია?
გადაჭენდა საუკუნე,
თან წაიღო ურარტუ და მიდია!
რა ეწერა ან რა დარჩა,
ვინ მიაგნებს, ვინ იკითხავს პირველქმნილს?
ვინ ამოხსნის ამოცანას,
ვინ შეიცნობს უცნობ სახეს ღვთივშექმნილს?
წაიშალა სულის გვერდი,
სახატეზე მიწა-მტვერი ხატია,
ვით შესწვდები უფლის სიბრძნეს,
ერთ ჭურში რომ თხლე და ღვინო ჩატია?!..

ვინც გინდა იყო...

ვინც გინდა იყო, მე მჯერა ერთი,
შენთვის შეიქმნა მთელი სამყარო,
შენთვის ჩაფიქრდა იღუმალ ღმერთი,
ბედნიერება რომ დაამყაროს –
სხვა სიკეთეზე არ მიფიქრია,
არ მინდა გაგხდე მონა გრძნობების, –
მიუწვდომელი შორს ნაპირია,
ზურმუხტოვანი უცხო კორდების..

შუშანიკ

„...განყარა ხელი“ და დაითნია
ღვინო, მართალთა განმადმრთობელი,
ვერ დაგმო ღმერთი
დელოფლობისთვის,
მალ მოიძულა წუთისოფელი...
და მერე როგორ, როგორ უყვარდა,
მოგონებები უმხედრდებიან,
განა ქმარია ანდა ოჯახი?
ყრმობის უტკბესი ბარათებია...
მამაც ისაა და მეგობარიც,
იმედი გზების და ზურგის ქარი,
მისი ხელმწიფე დასაფიცარი,
ნმალი, ქარქაში, გზა და ამქარი...
ყველაფერია და ვითა კრავი,
მხნე უნდა იყოს, სულგრძელ, მოთმინე,
რომ არ იპოვოს მუნ საძოვარი
მტერმა, ვით სრსვილმა ყოველ ცისმარე!
უფლის ბოძებულ განძს, უძვირფასესს
ღმერთს ჩააბარებს გადასარჩენად,
ძეძვზე ნაბზარი ჩვილი სხეული
გაყურებულა, არ სთხოვს არჩევანს,
არ აკრთობს მატლი, ტანს მოფუტფუტე,
ოთხი ნაშობი აკვნესებს მხოლოდ,
და როგორც ძუძუმოკვეთილ ღედას,
მას განაჩენი აქვს საბოლოო...
ქრიან ქარები, მზე აქრობს ჩრდილებს
და ნაადრევი ღება სიკვდილი,
როგორ ადვილი ყოფილა თურმე,
ღვთით საუკუნო საგზლის ზიდილი!
სენაკი ისე განათებულა,
ცურტავსაც საღვთო მადლი ცხებია,
და რამ აგვზიდა ზეცისკენ ახლა?
ოო, დედოფალო, შენი ფრთებია!!!..

სიცოცხლე

მინც რა კარგია სიცოცხლე,
ცისა და მზეების საუფლო,
ზოგჯერ თუ ბალახთან ვიმორცხვებ,
უფალთან ტოლივით ვსაუბრობ!
ნომ წავხდით, ნომ ველარ ვივარგეთ,
ღღემდე უფლის სახე გეფენია,
ყოველს თუ საღვთო წილს მივაგებ,
საქმნელი სხვაც არაფერია...
ღღეს მოყვასს სახეს თუ ვარიღებ,
შინაგან ღმერთს თუკი ვეძიებ,
თუ ღღემდე ხიდად ვერ გავიდე
და ზეცის ვერ გავხდი მეწილე,
კაცი ვარ, ნაზელი მიწისგან,
ზოგჯერ ბალახისაც მრცხვენია,
ამადაც ტკბილია სიცოცხლე,
სათქმელი სხვაც არაფერია...

ჩვენს დღეს

ზაქარია ბაქრაძის

თურქულიდან თარგმნა ნანა კაჭარავამ

ნოდარ ღუმბაძის სამშობლოში*

სამი ავტობიოგრაფიული თბილისიდან დასავლეთ საქართველოსაკენ მიმავალ გზას დავადექით. გერმანიის ავტობანებს თუ შევადარებთ, აქ, საშუალო დატვირთვის სახმელეთო ტრასაზე ავტობუსები, მინიბუსები, დირითადად საბჭოთა წარმოების ტრანსპორტი დადის. ათასობით, შეიძლება ითქვას, ათი ათასობით მანქანის რიგში ჩავიკარგეთ. გზა ისე გადაიტვირთა, რომ გამავლობით ევროპის ავტომაგისტრალებსაც კი არ ჩამოუვარდება. მოსკოვში გვითხრეს: „საქართველო საბჭოთა კავშირის ყველაზე შეძლებული რესპუბლიკაა. ამიტომ იქ

***ჟურნალ „ანეულის“ №2 (2022) ნომერში ქართველი მკითხველი დაწვრილებით გაეცნო ამ თურქი კლასიკოსი მწერლის ცხოვრებასა და შემოქმედებას, დამოკიდებულებას საქართველოს მიმართ. ამჯერად ვთავაზობთ მის წერილს გურიაში მოგზაურობის შესახებ. წერილი გამოქვეყნდა თურქული ჟურნალის „Yazın“ (ლიტერატურა) 1988 წლის ოქტომბრის ნომერში.**

ბევრია კერძო მანქანა“! მართალი გამოდგა. მოგზაურობის დასაწყისშივე სამივე ავტობიოგრაფიული მოძრაობაში ერთმანეთი დავკარგეთ. გზა ზოგან ორივე ნაპირას ჩამწკრივებული მწვანე ხეების ღერუფანს მიუყვება, ზოგან მთებზე გადადის. მანქანის უკანა მილიდან გამონახობლქვი შავი ბოლი ჰაერს გვიწამლავს. ხანდახან კი ჩამოიქროლებს გამაგრილებელი სიო, მაგრამ ამ შავი გამონახობლქვის გადაყრას მაინც ვერ ახერხებს. ევროპის ავტობანებზე მოგზაურობის მსგავსად, აქაც გამონახობლქვს ხარბად ისრუტავს ჩვენი ფილტვები და ასე ვაგრძელებთ გზას. მივემგზავრებით გურიის რაიონის სოფელ ზენობანში, სადაც ბავშვობა გაატარა ცნობილმა მწერალმა, ნოდარ ღუმბაძემ. სოფელი თბილისიდან 300 კმ-ში მდებარეობს და წინ ექვსი საათის გზა გვიძევს.

1983 წელს პირველად ჩამოვედი საბჭოთა კავშირში. ბაქოდან ბათუმს ვესტუმრე და ერთი დღე თბილისშიც დავრჩი. მაშინ მოვიკითხე საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე, ცნობილი მწერალი, ნოდარ ღუმბაძე. მე ვიცნობდი და მომწონდა მისი რომანი „მე ვხედავ მზეს“, რომელიც 1969 წელს გამოქვეყნდა ჩვენში და მთარგმნელი გახლდათ მეჩურე ქარაორენი. ჩემი მოგზაურობა, რომელიც ზაფხულის ცხელ დღეებს დაემთხვა, არ გამოდგა მაინცდამაინც წარმატებული. მწერლების უძრავ სობა დასასვენებლად იყო ქალაქიდან გასული, ზოგი ზღვაზე, ზოგი კი – მთაში. ნოდარ ღუმბაძე გადატანილი გულის ინფარქტის გამო გაძლიერებული რეჟიმით ექიმების კონტროლის ქვეშ იმყოფებოდა და ამიტომ ჩვენი შეხვედრა არ შედგა. თურმე მდგომარეობა ძალიან სერიოზული ყოფილა. ერთი წლის შემდეგ მწერლის გარდაცვალების ამბავი შევიტყვე. 1928 წელს დაბადებულმა მწერალმა მხოლოდ 56 წელი იცოცხლა.

5 წლის შემდეგ ისევ მოვხვდი საბჭოთა კავშირში. ისევ ვეწვიე თბილისს. ვაკის უბანში, უნივერსიტეტთან ახლოს, ხევში ნოდარ ღუმბაძის ინიციატივით პარკი დამხვდა გაშენებული, რომელსაც მწერლის სურვილის მიხედვით „მზიური“ ჰქვია. შესასვლელში მისი ბიუსტი დგას და საფლავიც იქვე, შესასვლელთან ახლოს მდებარეობს. ახლა აქ ყვავილებში ჩაფლულ ადგილას განისვენებს იგი¹. ხალხი ამ ბაღს „ნოდარ ღუმბაძის პარკს“ უწოდებს. აღმართ-დაღმართიანი ზედაპირის გამო ეს ბაღი ძალიან ხელსაყრელია ღია ცის ქვეშ წარმოდგენების გასამართად, სხვადასხვა სათამაშო ადგილის მოსაწყობად, გვირაბებისა და საბავირო გზის გასაყვანად. მოპირდაპირე დიდი კორპუსის კედელზე, რომელიც პარკს გადმოჰყურებს, მსხვილად წერია: „დაე, მუდამ იყოს მზე!“². შუაგულ პარკში დგას ფიგურები – გმირები ნოდარ ღუმბაძის რომანიდან „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი“, რომელიც მოქანდაკე მერაბ ბერძენიშვილს ეკუთვნის.

ვაკის უბანში ნოდარ ღუმბაძის ბინა მუხეუმად

1. ეს წერილი დაწერილია და გამოქვეყნებულია გერმანიაში მანამ, სანამ ნოდარ ღუმბაძის საფლავი ჯერ კიდევ „მზიურში“ მდებარეობდა.

არის გადაკეთებული და მისი ხელმძღვანელობა მინდობილი აქვს მწერლისვე მეუღლეს, ისტორიკოს ნანული ღუმბაძეს. აქ ნახავთ მწერლის 80 ენაზე თარგმნილ წიგნებს, ფოტოსურათებს მისი ცხოვრებიდან, მიღებულ ჯილდოებს, ნაირნაირ სუვენირებს. აქვეა მისი სამუშაო კაბინეტი, სადაც დგას ბრინჯაოს მაკეტი საბჭოთა ტრანსლანინერისა, სახელად „ნოდარ ღუმბაძე“, რომელიც დღესაც ოკეანეებს სერავს. სამუშაო კაბინეტის კედლებზე ჰკიდია ზეთისა და პასტელის საღებავებით შესრულებული მისი ნახატები. გულის ინფარქტის გამო თურმე ექიმებს წერა აუკრძალავთ და ამიტომ იგი ხატვით ირთობდა თავს. ერთი ნახატის ზედა მარცხენა კუთხეში ნახევარმზე მოჩანს. სურათის შავ-თეთრი სივრცე ორადაა გაყოფილი და ქვემოდან ზემოთ ორ მწკრივად გარეული ბატები თუ წეროები მზისკენ მიფრინავენ.

ასე მზეზე შეყვარებული მწერალი გახლავთ ნოდარ ღუმბაძე. მისი სამი რომანის სათაურში მზე ფიგურირებს: „მე ვხედავ მზეს“, „მზიანი ღამე“ და მესამეს პირდაპირ „მზე“ ჰქვია...

ვაკის უბანში „მზიური“ დაარქვეს მისი სახელობის პარკს, სადაც მწერლის საფლავთან საკმაოდ დრო დაყვავით. შემდეგ მწერლის მეუღლემ მიგვიწვია მუზეუმში, რომლის ერთ ნაწილში თვითონვე ცხოვრობს. მათ ჰყავთ ორი ქალიშვილი, მანანა და ქეთინო. უფროსი ქალიშვილისაგან ერთი, უმცროსისაგან კი ორი შვილიშვილი შესძენიათ. სამივე შვილიშვილი ბიჭია და ორ მათგანს ბაბუის სახელი, ნოდარი ჰქვია. დიდელა ნანულიმ შესაბამისი ახსნა-განმარტებებით მუზეუმი დაგვათვალაიერებინა. ჩემს ყველა კითხვას პასუხი გასცა. მე არ ვიცი, იგი როგორი ისტორიკოსია, მაგრამ მშვენიერი არქივარიუსი რომ არის, ამის მოწმენი ჩვენც გავხდით. საგურამოში მწერლის საზაფხულო აგარაკიც ერთ-გვარ მუზეუმადაა გადაკეთებული. ამავე სოფელში მდებარეობს სახლ-მუზეუმი დიდი ქართველი მწერლისა, ილია ჭავჭავაძის, რომელსაც ქართველი ხალხი „ერის მამად“ მოიხსენიებს. ერთი დღე ამ მუზეუმების დასათვალაიერებლად გამოვყავით. როგორც თბილისის სახლ-მუზეუმში, ასევე აქაც ქართული სუფრა გაგვიმალეს. მწერლის ქალიშვილი ქეთინო ღუმბაძე თავისი ვაჟებით, შეიძლება ითქვას, გვერდიდან არ მოგვეშორებია. ეზოში ბამბუკებისგან შეკრული ტალავერი იყო მოწყობილი.

ქეთინომ მოგვიყვა:

„მამას აქ უყვარდა მუშაობა. გამუდმებით რაღაცებს ინიშნავდა, გვემას ფურცელზე ჩამოწერდა ხოლმე. თემას ხანგრძლივად და მრავალგზის გონებაში ატრიალებდა. მერე დაჯდებოდა და ერთი ამოსუნთქვით დაწერდა.

მეუღლემ დაამატა: სწორედ მაშინ, როცა ავად-მყოფობა ძალიან გაუმწავდა, ძალიან მონდობა ოცი წლის განმავლობაში გონებაში მომწიფებული რომანის დაწერა, მაგრამ ექიმებმა ნება არ დართეს. „ეეჰ, სულ რაღაც 25 დღის ვადას რომ მომცემდნენ“... თქვა და მერე საავადმყოფოში სიკვდილამდე სულ ამას აბორდებდა“...

ნოდარ ღუმბაძის ნაწარმოებების უმრავლესობა

ავტობიოგრაფიული ხასიათისაა. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის თურქოლოგიის კათედრის ლექტორ გულიზარ ჭელიძის მიერ თურქულად თარგმნილ რომანში „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი“ და ალი ალთუნის მიერ თარგმნილ, მაგრამ ჯერ გამოუქვეყნებელ „მარადისობის კანონში“², რომელთაც ვიცნობდი, აშკარად დავინახე მწერლის ბიოგრაფიული შტრისები. ცნობილი 1937 წლის რეპრესიების დროს რაიკომის მდივანი მამამისი დაუხვრეტიათ და დედამისი ღრმა რუსეთში გადაუსახლებიათ. ეს ამბავი გარკვეული დოზით, რა თქმა უნდა, შეცვლილი და გადამუშავებული სახით მოცემულია რომანში „მარადისობის კანონი“. ცხრა წლის ასაკში უდემდამოდ დარჩენილი ბავშვი, სოფელში წაუყვანიათ. ახლა ჩვენ სწორედ იმ სოფელში მივებზავრებით. შემდეგი ხუთი წელი მას მამიდასთან, დარეჯან ჩივოვიძესთან გაუტარებია. დაწყებითი და საშუალო სკოლა იქ დაუმთავრებია და უნივერსიტეტში სასწავლებლად ისევ თბილისში დაბრუნებულა. რომანში „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი“ სწორედ ამ წლებს აღწერს. მწერლის მეუღლე ნანული ღუმბაძე გვიყვება: „ნაწარმოებში ზოგი გმირი, მაგალითად, ილიკო და ილარიონი თავიანთი ნამდვილი გვართა და სახელითაა შესული. რასაკვირველია, მწერალმა ისინი თავისებურად მოაფერა. როდესაც რომანი დაიბეჭდა და გამოქვეყნდა, ეს ორი მეზობელი თურმე უფრო მეტად შესუბრებია ერთმანეთს და უფრო მეტი მანის დაგება დაუწყიათ ერთმანეთისთვის“.

მეგობრებისა და ახლობლების თავყრილობებზე ტკბილად მოუბარი პიროვნება ყოფილა ნოდარ ღუმბაძე. თავს გადამხდარ ამბებს დაუფარავად ყვებოდა და აცინებდა ყველას. მერე თურმე უთხრეს: „ასე რომ გვიყვები და გვართობ, ტყუილად რომ არ დაიკარგოს ეს ოხუნჯობანი, არ ჯობია, დაჯდე და დაწერო“! მწერლის ტკბილმოუბრობა მის ქალიშვილს, ქეთინოსაც გამოჰყოლია: „გურიის რაიონის სოფელ ზენობანში მეც არაერთხელ ვყოფილვარ. ერთხელ ილიკომ მითხრა: – რავა მამაშენის დაწერილები მართალი ხომ არ გვინია? მე რომ რევოლუციას ვახდენდი, ილარიონა ჩოჩორი სიმინდებში იმალებოდა! ეს პიროვნებები რომ გავიცანი, ხელმეორედ წავიკითხე მამაჩემის წიგნი და მივხვდი, რომ სწორედ ეს სოფელი და ეს ხალხი ავსებდა რომანს“.

და აი, წლების მერე ჩვენც მივემზავრებით იმ სოფელში. პირადად ვნახავ იმ არემარესა და გავიცნობთ იმ ხალხს, რომელიც ამ ავტობიოგრაფიულ რომანშია აღწერილი. მაგრამ ილიკოსა და ილარიონის, ამ ორი ერთმანეთზე შესუბრებული მეზობლის გაცნობის შესაძლებლობა, არ მოგვეცა... სამწუხაროდ, ისინი უკვე გარდაცვლილიყვნენ.

ჩვენი გზა ხშირ მწვანე ტყესა თუ ბაღჩაბალებზე გადიოდა. მაგრამ ამას ერთვოდა მანქანის უკანა მილიდან გამოხაბოლქვი შავი ბოლი... ჩვენი ჩასუნთქული ჰაერი ჰაერს არ ჰგავდა. კოსმოსში ახალი ცვლილებები ხდება, ოზონში ახალი ხერეული

2. უკვე კარგა ხნის გამოქვეყნებულია.

იჭრება...

მზე საშინლად აცხუნებს. გზის ორივე მხარეს წაბლისფერი ძროხები ჩამწკრივებულან მანქანები ლამისაა მუცლებზე ეხახუნებათ და ძლივს უქცევენ გვერდს. ისინი კი კულების ქნევით ღრმა ფიქრებში ჩაძირულნი ზანტად იცოხნებიან. ჩვენ გვახლავს სამედიცინო ინსტიტუტის სტუდენტი, შავშათელი ყმაწვილი **ჰასან ჩელიქი**,³ რომელიც თარჯიმნობას გვიწვეს. აი, რა გვითხრა მან: „იცით, რატომ ჩამწკრივებულან ძროხები გზაზე? მე ამ გზებზე არაერთხელ მიმგზავრია. ცხოველები მიჩვეულები არიან, არც გარბიან და არც ავარიები ხდება. გაუსადღის სიცხეში მანქანებიდან მონაბერი ჰაერით გრილდება და ბუნებრივად ამ ხერხით იგერიებენ“.

ჩვენი თანამგზავრის ამ ახსნა-განმარტების შემდეგ მთელი გზა ვაკვირდებოდი... მართლაც ასეა. ძროხები არათუ ჩამწკრივებულან, ზოგან პირდაპირ გზაზე წვანან კიდეც. იქნება ჰკონიათ, რომ ცხოვრებით კმაყოფილები არიან. სიცხესა და კოლოებს კი ერიდებიან, მაგრამ მთელი დღე ამ მომწამლავ გამონაბოლქვს ყლაპავენ და ბაბურშიც არ არიან.

გავიარეთ ერთმანეთზე ლამაზი ქალაქები და სოფლები, მაგრამ არც წყალი ჩანს სადმე და არც შეგვისვენია. ქუთაისში ერთ-ერთი შენობის ბაღში ცნობილი პოეტის, გალაკტიონ ტაბიძის ქანდაკება შევნიშნეთ. ის აქვე ახლომდებარე სოფელ ჭყვიშიდან ყოფილა. ქუთაისი რაიონული ცენტრია, მაგრამ ჩვენ არ შეეჩერებულვართ. ნაწული ღუმბაძესა და მის მეგობარ მერი ცანავას მანქანას წამოვეწიეთ. მათ მანქანა გაუჩერებიათ და სიცხისაგან თავის დასახსნელად ჩაის მიირთმევენ. ჩვენც გავჩერდით და თითო ფინჯანი ჩაი დავლიეთ. ზედმეტად აღარ დავყოვნებულვართ და გზა გავაგრძელეთ.

ჩოხატაურს რომ მივალწიეთ, ცენტრში რაიონის გამგეობის შენობის წინ გავჩერდით. მათ წინასწარ ჰქონდათ შეტყობინება მიღებული და რაიონის გამგებელი, თანამშრომლებსა და მასწავლებლებთან ერთად გარეთ გამოგვეგება. აქედან უკვე ახლოს ყოფილა სოფელი ზენობანი. ზევით ავედით და ნახევარ-ნახევარი ჭიქა მინერალური წყალი „ბორჯომი“ მივირთვიეთ. რაიონის გამგებელმა, რომელიც ამავე დროს პარტიის რაიკომის მდივანიც იყო, სიტყვით მოგვმართა: „მე არ დაგაძალებთ, აქ დარჩით და აქ გიმასპინძლებთო. მიბრძანდით სოფელში. ნოდარ ღუმბაძე აქ ყველას ძალიან უყვარს. ადგილობრივები მის სახელს ფიცულობენ. დაათვალიერეთ მისი სოფელი. შეხვდით და გაესაუბრეთ, ვისაც გნებავთ.“

3. შავშათელი ყმაწვილი ჰასან ჩელიქი ახლა გამოცდილი ექიმა და ცხოვრობს ანკარაში. ჰყავს აფხაზი მეუღლე – ნონა და შვილები: გიორგი და ნათია. სულ ახლახან გამოსცა წიგნი „ქართული პოეზიის ანთოლოგია თურქულ ენაზე“. შეჭიდებულია ისეთ საშვილიშვილო საქმეს, როგორცაა „ვეფხისტყაოსნის“ თარგმნა თურქულად.

ჩვენთან თუ რამე თხოვნა გექნებათ, შეგვატყობინეთ და ვეცდებით დაგეხმაროთ“.

მეგონა, გამგებელი ჩვენთან ერთად წამოვიდოდა, ჩვენი სტუმრობა ოფიციალურ სახეს მიიღებდა და აძლენად უმუალობაც დაიკარგებოდა, მაგრამ, საბედნიეროდ, ასე არ მოხდა. დამხვდურებს შორის სოფელ ზენობანის კოლმეურნეობის თავმჯდომარე და მისი თანამემწეებიც ყოფილან. ასე რომ, ხუთი მანქანით მივადექით სოფელს. როგორც რომანშია აღწერილი, მართლაც, სოფელს ერთი მხრიდან გუბაზოული ჩამოედის, ხოლო მეორე მხრიდან ლამის ღელე. სოფელი, ფაქტობრივად, მთის კალთაზე შეფენილი რამდენიმე უბანია. სახლებს ხის ღობეების ნაცვლად ახლა რკინის ღობეები არტყია. ჭიშკრებიც რკინისაა. სახლები კრამიტითაა დახურული. სასმელი წყალი და ელექტრობაც გამოყვანილია. ჩვენ მაძიდა დარეჯანის სახლში ჩამოგვსვენეს. იგი მუდღე გერონტისთან ერთად ეზოში გამოგვეგება და სათითაოდ ყველას ხელი ჩამოგვართვეს. ვაშმის სამზადისი მათ ქალიშვილს, ეთერს ჰქონდა დავალებული. მაგიდები შეერთებინათ და დიდი სუფრა გაემალათ. სუფრაზე ჭადი და ხაჭაპურით დაწყებული, ხორციანი, რძიანი, პომიდვრიანი, წიწაკიანი ნაირნაირი საჭმელები ელაგა. ჭყინტი სიძინდი მოეხარმათ და ისიც სუფრაზე დაედგათ. არაყი, ღვინო და კონიაკი გამოეტანათ. ორი-სამი ლუკმა რომ გადაყვალავთ, ერთ-ერთმა ნათესავმა, ისტორიკოსმა მამია ღუმბაძემ მისასალმებელი სიტყვით მოგვმართა. ისიც თბილისიდან სოფელში დასასვენებლად ჩამოსულიყო.

განუწყვეტლივ ისმის სადღეგრძელოები ჩვენს საპატივცემულოდ, გვადღეგრძელებენ ყველას ერთად, შემდეგ ცალ-ცალკე და სუფრა საკმაოდ გვიანობამდე გრძელდება. მე მივხვდი, რომ ქართული სუფრა ნამდვილი სკოლაა. დანაყრების ფუნქციასთან ერთად მას აღმზრდელობითი მისიაც აკისრია. აქ მოისმენთ საინტერესო, შთამბეჭდავ გამოსვლებს. სუფრის ხელმძღვანელობა სიტყვის ხელოვნების კარგად მცოდნე ორატორს ეკისრება. და მაინც, რადგან ღვიძლი მაწუხებს, სუფრა რომ დიდხანს აღარ გაგრძელდეს, ცდილობენ მოკლედ ილაპარაკონ, ნაკლები დალიონ. ისმის მზრუნველობის გამოძახებული ფრაზები: „სტუმრები შორი გზიდან ჩამოვიდნენ და დაღლილები არიან“.

ილარიონის სახლი აქვე, ახლოს ყოფილა. მისი გარდაცვალების შემდეგ შვილები უძღვებიან ოჯახს. ლამის გასათევად აქ გადმოვედით. გაპრიალეულ საწოლებში სუფთა, ქათქათა თეთრეულში დავგაწვინეს. ღამე გემრიელად მეძინა, საერთოდ არ გაძლიძებია. ძილ-ღვიძილში რომ ვიყავი, ვგრძნობდი, ჩვენამდე ჯერ კიდევ აღწევდა ნაკადულის მხიარული რაკრაკი. დილას ყველაზე ადრე გავიღვიძე, საწოლიდან ჩიტივით წამოფერინდი. პირის დასაბანად და გასაპარსად ეზოში ონკანი მოვებენე, რომელიც თურმე ილარიონს თავისი ხელით გაუკეთებია. იქვე ვარდის ბუჩქი გადაშლილა. ნეილონის ჩანთა, რომელშიც პატარა სარკე, კბილის ჯაგრისი და გასაპარსი მოწყობილობა მელაგა, ვარდის ბუჩქის ტოტზე დავკიდე. ამ პარკს ზედ ჰეპელა ახატია

და ჰეიდელბერგიდან მოყოლებული ჩემი თანამგზავრია. ერთმა მეგობარმა ქილა მურაბა მომიკითხა და ზუსტად ამ პარკში იღო. მეც არ გადავაგდე და გამოგზავრების წინ შიგ რაღაცები ჩავალაგე. აბა, რას წარმოიდგენდა ჩემი მეგობარი, რომ ეს პატარა ნეილონის ჩანთა ჩემთან ერთად სოფელ ზენობანამდე ჩამოვიდოდა და ახლა ვარდის ბუჩქზე იქნავებდა? ან მე რას წარმოვიდგენდი? რას გაუგებ ამ ცხოვრებას, ათასობით კილომეტრის სიშორეზე მეგობრის გასახსენებლად, მასზე დასაფიქრებლად რას არ მოგიწყობს. პირი გავიპარსე, ხელ-პირი, კისერი, ყურები კარგად დავიბანე, გავიმშრალე. ეზოს ერთ კუთხეში ქათმებს გაუდის კრიახი. მავთულის ღობის იქით მათი საქათმეც მოჩანს. კონდარზე ეზოს ძაღლები დასეირნობენ. ჭიშკრამდე, ორივე მხარეს კარგად დატოტილი და აყვავებული ყვავილის ბუჩქები ჩამწკრივებულია. სუფთა ჰაერს ხარბად ვისუნთქავ ფილტვებში.

საუზმისათვის ისევ მამიდა დარეჯანის სახლში გადავდივართ. იქ არის გაწყობილი საერთო სუფრა. მასპინძლის ქალიშვილი, ქ-ნი ეთერი თბილისში ტელევიზიაში მუშაობს და თურმელექსებსაც წერს. ჩემი თხოვნით, მაჩვენა ჟურნალში გამოქვეყნებული თავისი ლექსები. ისიც ორ ბავშვთან ერთად სოფელში დასასვენებლად ჩამოსული. ძალიან კი შევაწუხეთ და გავსარჯეთ ჩვენი სტუმრობით. მამიდა დარეჯანის ვაჟიშვილი, თამაზ ჩიგოგიძეც თურმე მოთხრობებს წერს. ისიც კარგა ხანია უკვე, რაც აქვეყნებს თავის ნაწარმოებებს. სახლის განაპირა მხარე მოუნგრევიან, სახლს აფართოებს. მე ვნახე მისი ამოყვანილი კედლები, ე.ი. ამგვარი საქმეებიც გამოსდის ხელიდან. სამწუხაროდ, მისი ნოველების შესახებ ვერ ვისაუბრეთ, რადგან არ გვქონდა საერთო სალაპარაკო ენა. მამიდა დარეჯანმა ხელსაყრელი მომენტი იპოვა და საოჯახო ფოტოსურათების ალბომი დამათვალიერებინა, ნოდარ ღუმბაძის მიერ ხელმოწერილი სურათები და წიგნები მაჩვენა.

ეზო ხეხილითაა დახუნძლული. საქანელებზე ისმის ბავშვების ჟივილ-ხივილი. მძლოლები ნარდს აგორებენ. ისტორიკოს მამია ღუმბაძესთან ერთად ზევით, სოფლის სასაფლაოსკენ მივდივართ. როგორც თამაზობისას, აქაც ყოველ ხელსაყრელ შემთხვევას ხელიდან არ უშვებს და მესაუბრება: „ისტორია მომავალი თაობის გასანათლებლად არის საჭირო. წინათ რელიგიისა და რწმენის გამო ატეხილი არაერთი ომი გაგვიმართლებია. მაგრამ ღირდა განა? უკვე არანაირი მიზეზი ომს ვეღარ გაამართლებს“... ისევ ძმისშვილის, ნოდარ ღუმბაძის თემას უბრუნდება: „ის დიდი ჰუმანისტია. ან როგორ შეიძლებოდა მწერალი სხვანაირი ყოფილიყო?“

სოფლის მკვიდრთაც ეამაყებათ, რომ მათი სოფლიდან ასეთი მწერალი გამოვიდა: „მართალია ნოდარ ღუმბაძე თბილისშია დაბადებული, მაგრამ ხუთი წელი ამ სოფელში გაატარა. მისი ცხოვრების ქვაკუთხედიც ეს ხუთი წელი. მისი მეობა აქ ჩამოყალიბდა!“ – ამბობენ ისინი. საკმაოდ მაღალ გორაკზე ავედით, რათა გვეჩანა ნოდარ ღუმბაძის რომანის გმირების საფლავები. გორაკის წვერიდან

გადმოხედვა ერთი სიამოვნებაა. წინ არაჩვეულებრივი ხელი იშლება. აქ კი ერთმანეთზე მიწყობილი პატარა საფლავებია.

აგერ, 1888 წელს დაბადებული ილარიონის საფლავი. იგი 1973 წელს გარდაცვლილა; მეუღლე აგრაფინაც მის გვერდით განისვენებს. სამწუხაროდ, ილიკოს საფლავს ვერ მიაგნეს. აი, ეს საფლავი ყაჩაღად გაეარდნილი დათიკოსია; ის კი – მეწისქვილე ტარასი გულაგაძისა, რომანიდან „მე ვხედავ მზეს.“ საფლავთა უმრავლესობას, შავ მარმარილოზე ნატიფად ამოტვიფრული გარდაცვლილის სურათი ამშვენებს. როგორც ჩანს, აქ ეს მიღებული ხელოვნების დარგია.

გუბაზოული გუშინ სომ ვნახეთ, მაგრამ დღესაც ვეწვიეთ; მოედინება რაკრაკით და წინ მდინარე სუფსას უერთდება. წინათ აქ უნიფხვო ბიჭები ჭყუმპალაობდნენ, ახლა საცურაო კოსტიუმებიანი გოგონები ცურავენ. ლაშე კი უფრო პატარა ღელეა. საკმაო აღმართ-დაღმართის ავლა-ჩავლის შემდეგ მივალწვიეთ მის ნაპირს. ცოტა მოშორებით გვიმრებით გარშემორტყმული პატარა ჩანჩქერი მოჩანს. აქ ვნახე პირველად ბალახი, რომელსაც „ჭანგა“ ჰქვია. მაჩვენებენ იმ ადგილს, სადაც მერე მსოფლიო ომის დროს ბოშათა ბანაკი იყო გაშლილი. ღელე ლაშის პირას პატარა მდელი, მთებს შორის ჩამალული პატარა მოლი. ადგილობრივები იცინიან: „გერმანელებს მთელი კავკასიონი რომ აეღოთ, ბოშებს მაინც ვერ მიაგნებდნენო“.

სოფელში ძალიან დიდ ფართობზე გადაჭიმულა ჩაის პლანტაციები და სიმინდის ყანები. ბლომად მოჩანს ვაშლის, მსხლისა და სხვა ხილის ხეხილი. მღელეებს ავსებს ყურძნით დახუნძლული ვენახი.

მოგვიანებით ვისადილეთ და მხოლოდ ამის შემდეგ მოგვცეს უკან დაბრუნების უფლება. სოფელში უკვე ერთი თვეა ისვენებს ალი ალთუნი, რომელიც განსაკუთრებით ნოდარ ღუმბაძის რომანის „მარადისობის კანონის“ თურქულ ენაზე მთარგმნელი. ახლა იგი „ეთერი ბაირალების“ თარგმანზე მუშაობს თურმე. ისიც ჯდება ერთ-ერთ ავტომობილში და ჩვენთან ერთად ბრუნდება თბილისში.

ისევ ექვსი საათია გზაში ვართ. ისევ გამონაბოლქვების სუნთქვა-ყლაპვით ვმგზავრობთ. ეკოლოგიურ პრობლემებს განსაკუთრებით გორბაჩოვის პერიოდში მოეხსნა ტაბუ. სჯა და კამათი არ ცხრება. გზაში ვისაუბრეთ ორ საკითხზე, რომლის წინააღმდეგ ამკარად და დაუფარავად ილაშქრებს ხალხი. ესაა, ერთი კაშხალების, ხოლო მეორე – გვირაბების თემა.

საბჭოთა კავშირი წლებია საზღვარგარეთ ელექტროენერგიას ჰყიდის და ამას შესაბამის ქვეყანას უთვლის, როგორც საერთაშორისო ვალს. ჩვენც ანუ თურქებსაც გვაძლევს თურმე ელექტროენერგიას და მსოფლიო პარამეტრების მიხედვით გაცილებით უფრო იაფად. ამიტომაც საჭირო ელსადგურები საქართველოში უფრო მეტი აუშენებიათ. ახლების ამენებასაც გვემავენ იმიტომ, რომ ნიადაგი კაშხლის ადვილად აგების საშუალებას იძლევა. მაგრამ ტერიტორიები იტბორება, არემარეში საჭიროზე მეტი ტბა ჩნდება. ბუნებაში მილიონობით წლების

განმავლობაში გაწონასწორებული ბალანსი ირლვევა. კლიმატი იცვლება, კოლო-ბუზი ქრება. „კმარა! ქვეყნებმა თვითონ მიხედონ თავიანთ თავს! თურქეთმაც თვითონ გამოიმუშავოს თავისი ელექტროენერჯია. კაშხლის ასაშენებლად მისი მიწებიც ხელსაყრელია“! – ამბობს ხალხი.

გვირახის პრობლემა კი აი, ასე მდგარა: მოსკოვში შესაბამის ინსტანციებში მიუღიათ გადაწყვეტილება, რომ თბილისის, ბათუმისა და სოხუმის მიმართულებით გაეყვანათ სწრაფი, ექსპრეს-მატარებელი. ჩაჯდები მატარებელში და ქარის უსწრაფესად შავი ზღვის ნებისმიერ კურორტზე ჩამოხვალ. ამისათვის კი საჭირო ყოფილა კავკასიონის ქედის ქვეშ გვირახის გაყვანა ანუ გვირახი უნდა გათხრილიყო უშუალოდ კავკასიონის მთაში. ამ გადაწყვეტილებას ხალხის პროტესტი გამოუწვევია: „განა შეიძლება ყველაფრის გაკეთება, რაც თავში მოგივათ?! კავკასიონს ვერ გათხრით! სათანადოდ გამოიკვლიეთ, რა შედეგები შეიძლება მოჰყვეს კავკასიონში გვირახის გაყვანას“?!

„ჯერ არ გამოგვიკვლევა, მაგრამ გამოვიკვლევთ“. – მოსულა პასუხი.

ამ საკითხის გარშემო მეცნიერებს შორის გაშლილა ფართო მასშტაბის დისკუსია და კამათი. საქმეში მწერლებიც ჩარეულან და კავკასიონში გვირახის გათხრის საკითხი შეჩერებულა. თუ გავითვალისწინებთ, რა ბედი ეწია არალის ზღვას, უფრო სწორედ, რა ბედი სწიეს არალის ტბას, კავკასიონში გვირახის გაყვანის წინააღმდეგ გაშლილი კამპანია უღაოდ დადებითად შესაფასებელია.

ჩვენი მგზავრობა მართლაც რომ ლიტერატურული მოგზავრობა გამოდგა. საკუთარი თვალთ ვინილეთ ნოდარ დუმბაძის მიერ აღწერილი მიდამო, მოთხრობილი ადამიანები. მართალია, მოგზავრობა ძალიან სწრაფი გამოგვივიდა: ერთ დღეს წავედით და მეორე დღეს დავბრუნდით. მაგრამ წყნარად წასვლისა და დიდი ხნით დარჩენის საშუალება და დრო, სამწუხაროდ, ნამდვილად არ გვქონდა. სამაგიეროდ ნანახითა და მოსმენილით ფრიად კმაყოფილი დავრჩით. განსაკუთრებით კი მოვიხიბლეთ ქართველი ხალხის სტუმართმოყვარეობით.

მე დამეგალა ნოდარ დუმბაძის რომანის „მე, ბე-ბია, ილიკო და ილარიონის“ თურქული თარგმანის რედაქტირება და წინასიტყვაობის დაწერა. ვფიქრობ, ამ საქმეს ახლა უკეთესად შევასრულებ.

საერთაშორისო ამნისტიის ორგანიზაციის მიერ მომზადებული ანგარიშების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, თანამედროვე მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში მწერლები, რომანისტები ციხეებში სხედან; იძულებულნი არიან, თავიანთი ნაწარმოებები საკნებში მალულად, ტუალეტის ქალაღებზე წერონ. ზოგი მათგანი საშინლად ნაწამები, კარცერში იტანჯება. და ამ დროს საქართველოში, მარტო დიდ ქალაქებში კი არა, უმორეს სოფლებში მწერლის, რომანისტის ასეთმა გულითაღმა სიყვარულმა და დაფასებამ, ჩემზე ნამდვილად წარუშლელი შთაბეჭდილება დატოვა.

სოციალ

იონან - მამუკა ცუხიშვილი

* * *
მუხლმოდრეკილი,
ქედისმოსრით
და მოკრძალებით,
ვეამბორები
ყველა ტადარს
გრძნობით ნაშენებს.

როგორ უხდებით
საქართველოს
ღმრთისმშობლის წილხვედრს,
მთელს დედამიწას
თქვენი ლოცვით
როგორ ამშვენებთ!

* * *
წყალი შეუდგა ძველ სახლებს,
ხავსი გაუჩნდა სახურავს,
ქალს დაუკარგავს მანდილი,
კაცს ქუდი აღარ ახურავს...

ჩამონგრეულა სვეტები,
ჭიშკარი ობლად ჭრიალებს,
ღამით ლანდები შევნიშნე –
ბაბუა სახლთან ტრიალებს.

არც მიდის და არც შემოდის,
სახლს უთვალთვალებს შორიდან,
ტანზე ფარაჯა აცვია
ჩამოყოლილი ომიდან.

ხმაც ვერ გავეცი, დავიწვი,
შემრცხვა, აღმური მომედო,
რა დავგმართნია უბედურთ,
ეხოს ბარდები მოედო.

წყალი შეუდგა ძველ სახლებს,
თაღები ჩამონგრეულა,
როგორც ეს სახლი, მეც ისე
დავრჩები ალბათ ეულად.

პატრიარქს

* * *

ისე როგორ შემოდის,
თქვენი ღვაწლი რომ არ ვაქო,
საქართველოს ღირსო მამავ,
ჩემო ტკბილო პატრიარქო.

ვილაც მტრებთან შეკრულია,
ზოგმა ვაზიც ველარ დარგო,
საქართველოს მხრებით ზიდავთ,
ჩემო ტკბილო პატრიარქო.

დარდი მკლავს და გული მტკივა,
კაცი კაცად აღარ ვარგობს,
მხოლოდ თქვენით გადავრჩებით,
ჩემო ტკბილო პატრიარქო.

* * *

ბათუმისა და ლაზეთის ეპარქიის
წმ. მატათა მოციქულის სახელობის
გიმნაზია-პანსიონის მოსწავლეებს...

ამ ზამთარში, სიცივეში, ყინვაში
მთებზე უკვე ამოსულა ღიღილო,
ღმერთო, მოგვეც სიყვარული ასე წრფელი,
გამარჯვება რომ მრავალჯერ ვინილოთ!

საქართველოს სიძლიერე აქ იწყება,
ამ ბავშვების აღმაფრენა მაოცებს,
მათ თვალებში სინარული მზიანობს,
ღმერთო, წუხელ რა ლამაზად დაგვლოცე!

ყველა თქვენგანს გენაცვალეთ, ლამაზებო,
მანდ, გულებში, ეს რა ცეცხლი ანთია,
ჩვენი ქვეყნის საიმედო მომავალო,
თქვენი ღოცით ვეგებებით განთიადს!

* * *

ჩემს მეგობრებში ვიპოვე
გრძნობათა თავშესაფარი,
ზოგისთვის არის ნამდვილი,
ზოგისთვის კიდევ ზღაპარი.

მეც შემეყარა ეს სენი,
რატომღაც განუკურნელი,
ღიღი ხანია ვიგრძენი
თავისუფლების სურნელი.

ამ სამჭედლოში დავმკვიდრდი,
აქ ვიშუშებდი იარებს,
ნაღდი ქართველი ის არის,
ვინც დარღებს გაგვიზიარებს.

ვილაცა ადრე ამდგარა,
ზოგსაც კი აგვიანდება,
ჩემს გულში მკვიდრობთ, იცოდეთ,
სამოთხის ფაქიზ ვარდებად!

აქ შემოდგომა იცის ამგვარი,
ოქროსფერია ირგვლივ ყოველი,
სწორედ ისეთი, ზუსტად იმგვარი,
ვით ღმრთის წინაშე მდგარი მთხოვნელი.

ფუნჯი, კალამი რომ ვერ დახატავს,
ისეთ უცნაურს ქარგავს ბუნება,
გაყვითლებული მუხის ფოთლები
თოვლის ფანტელებს ეჩურჩულება.

აქ შემოდგომა არის ასეთი,
ირგვლივ მაჭრის და კვამლის სუნია,
ეზოში სავსე მაგიდის თავში
წამოსკუპულა ფისო წუნია.

მე შემოდგომა მიყვარს იმგვარი,
ფოთლების ნოხი ძირს რომ მიგია,
ეს ყველაფერი არის ზღაპარი
ან სიყვარულის ღიღი წიგნია.

თაბორი
16. 11. 18

წინანდალი

უძღვნი თელაველ მეგობრებს

მიყვარს როგორ, ვერ გადმოგცემთ,
სხვიტორივით მიყვარს ძლიერ,
ვეზუტები თეთრ როიალს,
მაგიდას და სკამებს ხნიერს.

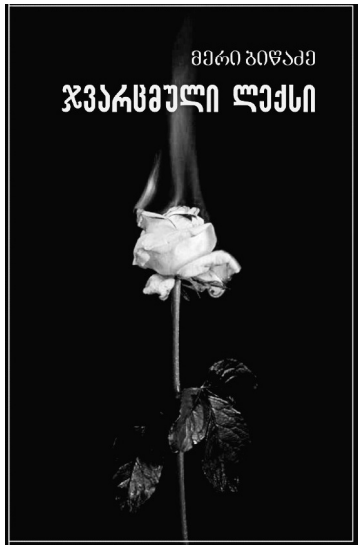
მიყვარს როგორ, როგორ გითხრათ,
საგურამოს მსგავსად მიყვარს,
ალბათ ისე, იმდაგვარად,
მათი მსგავსნი, აბა, ვინ გვყავს..

წინანდალი ისე მიყვარს,
როგორც ვაჟას ფშავის სახლი,
თოვლიანი მწვერვალები,
ცა ცისფერი, ზოგჯერ თალხი.

ალექსანდრეს ეზო მიყვარს,
ისე, როგორც მწვანე ჭყვიში,
სახლი მიყვარს რუსთაველის,
თიხის იყოს, თუნდაც ქვიშის.

მიყვარს ძლიერ, ვით ტანძია,
სულხან-საბას გამომზრდელი,
მე ვარ ჩემი ქვეყნის შვილი –
ამჟამად კი წინანდელი!

თაბორი
2018 წლის 10 მაისი

ხვედრი სასტიკი... და მაინც მშვენიერი

გიორგი ლალიაშვილის დიდი ძალისხმევით გამოიცა უსამართლობასთან მეტროპოლი პოეტის, მერი ბიწაძის ლექსების კრებული – „ჯვარცმული ლექსი“.

დაიბადა სოფელ კარდანახში (გურჯაანი); საუნივერსიტეტო განათლება არ მიუღია და მთელი ცხოვრება სოფელში გაატარა.

სოფლის სკოლაში დააარსა ხელნაწერი ჟურნალი „კვირტი“, სადაც შემოქმედებითი ნიჭით გამორჩეულ მოსწავლეებს იკრებდა. მისი ლექსები 21-ე საუკუნეში გამოქვეყნდა ჟურნალ „ანეულში“.

დიდი მადლობა შესანიშნავ ჟურნალისტსა და ნიჭიერ კალმოსანს, გიორგი ლალიაშვილს მერი ბიწაძის კრებულის გამოცემისა და მისი ხსოვნის უკვდავყოფისთვის.

გთავაზობთ წინასიტყვაობას ამ კრებულიდან.

მერი ბიწაძე (1930–2006) იყო პირველი ცოცხალი პოეტი, ვინც პირადად გავიცანი ჩემს ბავშვობაში და ახლა, როცა ის უკვე 17 წელიწადია აღარ არის ცოცხალთა შორის, უფრო მეტად მეფიქრება მისი ჯვარცმული ცხოვრების გამო. როგორც თავის ერთ ლექსში ამბობს: „ერთი დღე არ გამახარეს, ასე დამალამეს“.

მართლაც, მთელი ცხოვრება ლამის ჯოჯოხეთად

ექცა. ჯერ სტუდენტობის დროს, ავადმყოფობის გამო მიეჯავჯავა საწოლს და რამდენიმე წელიწადი დედა მწოლიარეს უვლიდა სოფელ კარდანახში. მერე, როცა ფეხზე სიარული ხელახლა შეძლო, უნდოდა თავისი ენერჯია, გული და გონება ხალხის, ქვეყნის სამსახურში დაეხარჯა, რის საშუალებას მას უსპობდნენ, მუდმივ ბარიერებს უქმნიდნენ. ჩვენ – სკოლის მოწაფეები, ვიყავით მოწმე, როგორ არ ეხალისებოდათ მისი გამოჩენა იმ სკოლის კედლებში, რომელიც მან წარჩინებით დაამთავრა.

მან სრული საუნივერსიტეტო განათლება ვეღარ მიიღო და, სოფლად დამკვიდრებულს,

დღიურ ლუკმაზე ფიქრი უღრღნიდა გულს.

იგი იშვიათად თუ გასცილებია თავის სიცოცხლეში საკუთარ ეზო-კარს. აქ, კავკასიონისა და გომბორის მთების შუაგულში, გაატარა მან მთელი ცხოვრება, ბუნებასთან და ადამიანებთან ურთიერთობა უხალისებდა გულს... ის იყო ყველას დამხმარე და ნამდვილი განმანათლებელი. სოფლის სკოლაში დააარსა ხელნაწერი ჟურნალი „კვირტი“, სადაც შემოქმედებითი ნიჭით გამორჩეულ მოსწავლეებს იკრებდა. უტარებდა საუბრებს მწერლობაზე, ცნობილ პოეტებსა და პროზაიკოსებს, რომელთა სახელი სასკოლო სახელმძღვანელოებში იმხანად არ ყოფილა შეტანილი. ასე გავივით ბავშვებმა პირველად მისგან: პაოლო იაშვილის, ტიცვიან ტაბიძის, კოლაუნდირაძის, ანა კალანდაძის, მუხრან მაჭავარიანის, რევაზ ინანიშვილის სახელები.

მისი თაოსნობით სოფლის კულტურის სახლსა და სკოლაში იმართებოდა ხოლმე ლიტერატურული საღამოები და მხატვრული კითხვის კონკურსები. იგი ეხმარებოდა ყველა გაჭირვებულ ადამიანს სიმართლისთვის ბრძოლაში, რკინის ქალამანს ჩაიცვამდა და ვიდრე სიმართლეს არ აპოვნინებდა, არ მოისვენებდა. იმდროინდელ რაიკომის მდივნებსა და პარტიულ ნომენკლატურას თავიანთ რისხვად და კომუნისტური რეჟიმისთვის საშიშ პიროვნებად მიაჩნდათ იგი. იმხანად ასეთ სიმართლის მოქმედ და უშიშარ ადამიანებს „ინტრიგანის“ იარღიყს აწებებდნენ და საზოგადოების თვალში საეჭვო რეპუტაციას უქმნიდნენ.

იმას კი აღარ კითხულობდნენ, რომ ამ ადამიანს არაფერი ჰქონდა სათავისო სათხოვარი, ის სოფლისა თუ კონკრეტული ადამიანების გასაჭირის მოგვარებას ცდილობდა. მართლაც, აუტანელი იყო ასეთ ვითარებაში გაძლება! ნაზი შამანაურს რაც დამართეს კომუნისტებმა, მთელი საქართველოსთვის არის ცნობილი. მერი ბიწაძესაც იმავე მეთოდებით უსწორდებოდნენ, მაგრამ უძლიერესი ნებისყოფის გამო, ნირს მაინც ვერ ახრევინებდნენ. იგი უშიშრად ებრძოდა უსამართლობას და ცხრათავიან ღვევებთან შერკინებულ გმირად მოჩანდა იმდროინდელ მორჩილ საზოგადოებაში.

...რარიგ გულსატკენია, რომ არც კომუნისტების გადაშენების შემდეგ დადგა მისი დრო, ისე ჩუმად მიიცვალა, უფრო სწორად, ჩაიფერფლა! ვინც ამ

დიდი ბუნების ადამიანს შეხვედრია, ვერ დაივიწყებს, რა კრიალა სულის პატრონი იყო იგი, რა ღირებულებებს ერთვულებდა!

როცა ქალბატონი მერი გარდაიცვალა, დედაჩემმა მითხრა, მგონი, არავინ მიხედავს მის ლექსებს და გთხოვ, წიგნად გამოუცეო...

ეს ლექსები კი ალბათ დაეკარგებოდა საქართველოს, რომ არა მერი ბიწაძის სკოლის მეგობარი, კარდენახის საჯარო სკოლის მასწავლებელი მერი ხოსიტაშვილი. პოეტმა სწორედ მას გადასცა საპატრონოდ თავისი ხელით შედგენილი წიგნის მასალა. სამწუხაროდ, მერი ხოსიტაშვილი ამ ლექსების ჩემთვის გადმოცემიდან მალე გარდაიცვალა, ვერ მოესწრო წიგნად გამოცემული მეგობრის ლექსებს... უფაღს მადლობა, რომ ბოლოს და ბოლოს მოვიხადე ვალი და შევძელი მერი ბიწაძის წიგნის გამოცემა, რომელსაც ვუძღვნი დედაჩემის – ელენე ჭილაძის და ქალბატონ მერი ხოსიტაშვილის ხსოვნას.

ეს არ არის დასაკარგი პოეზია. იგი ემილი დიკინსონის მონათესავე სულის პოეტია, რომელიც თავისი მგრძობიარე ლექსებით, ადამიანებთან ერთად, იებისა და გვირილების გულთამხილველიც არის.

ამსოფლიურ სიავესა და მუხთლობაში მერი ბიწაძე ჯიუტად მაინც სიკეთეს ერთვულებდა, ბოლომდე ვერ გაააგვს, სიცოცხლეზე ხელი ვერ ჩააქნევინეს. როგორც თავგანწირულ მეომარს სჩვევია, ბოლომდე დარჩა ბრძოლის ველზე და თავისი წილი წუთისოფელი ასე მოუდრეკლად და ამაყად გალია...

მერი ბიწაძის ოციოდ ლექსი 2013 წელს დაიბეჭდა ჟურნალ „ანეულში“ (№2).

აღსანიშნავია, რომ ამ პუბლიკაციის შემდეგ ფილოლოგმა და პოეტმა მზია კვირიკაშვილი-ლოურენსმა ინგლისურად თარგმნა მერი ბიწაძის ლექსები და 64 ქართველ პოეტთან ერთად კრებულში „სულიერი ხიდი“ შეიტანა.

(Mzia Kvirikashvili Lawrence, A Spiritual Bridge, Publisher AuthorHouse UK, 2021).

ახლა კი, მოდით, თვით ლექსებს მივცეთ მწვანე გზა. ჩემი აზრით, პოეზიის საუფლოში შემოდის ავტორი, რომელიც გარკვეულ დანაკლისს ავსებს და თავისი ავტონომიურობით უმაღლეს საჩინო გახდება. მისი რამდენიმე ლექსი კი ქართული პოეზიის ყველაზე დაწურულ ანთოლოგიაშიც იპოვის კუთვნილ ადგილს და ცრემლივით იკაფებს.

გიორგი ლალიაშვილი
ლონდონი, 2023 წელი

ლალი ლაჭავაძე

უიარაღო ამორძალი

როცა მნათობის დავდგით კარავი,
ვხარშეთ სილაღით ლხინიც, ვარამიც...

ყველა სურვილი აალებული –
მზეს შეფიცული, იყოს ალალი!

ქარიშხლის ნებით თუ ვნების ძალით
ჩემი სურვილით იყავი მთვრალი,

ახლა ქორწილში ვარ მოწვეული –
მაყარი, განა თუ პატარძალი;

ნაოცნებარი – ჟამის ნაცარით,

ჭრელ სამარეში ჩარჩა ჩაფლული,

ჩანს, უედემოდ დავრჩი ავდარში,

გაქრა ვარსკვლავი ნააპრილარი...

ცრუ სამოთხეში გამოჩნდა უნდოდ

ფირუზისფერი ჩიტის საყდარი,

ლურჯი ფაშატის ფრენა-მარულა,

ცისკრის სიზმარი –

ხატი მჭვირვალი...

გულში უეცრად ჩაფრინდა ღაღღა

და კაემანი ქარგა და ქარგა,

როს ჯოჯოხეთის ქაფქაფა ფარჩა

ქარიშხლის ფრთებით გაშლილი დარჩა,

ორომტრიალი, ვაი, ამ ხვავის!..

ვაი, ამ მზის და სექტემბრის ბრალი!

სეფეკარავში შესული ნეფის

ბედნიერება ცრუა და ყალბი...

ის, რაც ხსოვნათა ჩრდილებს შემორჩათ,

ფიცია შენი თუ ნარომვარი? –

თუმც გაფერილი ხელთ მაქვს ხანჯალი,

უიარაღო ვარ ამორძალი.

უთუოდ მოვა

შემოდგომა და უსასრულოდ
გამრავლებულა ყვითელი სევდა,
ბალის ბოლოში ნორჩი ღოღნოშო
ცოც საწოლიდან ზმორებით დგება...
სიზმარმორეულს ქარის ღრიალში
შორიდან ესმის მტრედის ღულუნი,
თითქოს, მის ტან-ფეხს კორტნის ღაბუა
და ფოთლებს იფენს ფრთებზე ბუღბუღი;
ზურმუხტზე ბევრი აქ არის ქარვა,
მზითვად გუბეში რომ ალაგია,
მადლობა დედას – ეს ყველაფერი
მიწის ოფლია და ამაგია!
ფოთოლთა კოშკი შენდება წამში
და ისევ წამში ჩამოიშლება,
„დროა სასტიკი – ახლა, სულ მალე
ციდან ფიქალი ჩამოითლება,
ჭლექიან რაშებს მორეკავს ქარი,
თავს ვერ დააღწევ ყვითელ სიგიჟეს
(რომ მეამბორე იმ ღოღნოშოსთან,
მიტოვებული ჩიტი ჟივჯივებს)
თუმცა აშფოთებს ზარცემულს სიზმრად
ზაფრანისფერი ურჩხულის ბოდვა,
კვლავ აშენდება ფოთოლთა კოშკი
და მზეჭაბუკიც უთუოდ მოვა.

ლურჯ ჯეჯილთა მწყემსი

ბინდს იფენდა ზეცა,
კვლავ სალამურს ვთლიდი,
თქორმა ცრემლი გაცრა
(ცა ცრუა და ფლიდი),
სხიფიქრიანს უცებ
გამახსენდა ნათლად,
მზის გულზე რომ ვთვლემდით,
სიომ ვნებით გვნათლა...
მსაყვედურობს ცოლი:
– ლურჯ ჯეჯილებს მწყემსავ,
ღრუბლისფერა ბატკნებს
როგორ ატყობ წყენას?!
სალამურიც ჯავრობს:
– მომბეზრდაო კენესა,
საამური იყოს
მონატრებაც, ნეტავ! –
ქარიშხალი მატყლს წეწს,
ხის გულს მეხი აპობს,
ტკბილი ბუდე გვქონდა
იმ ხის ჩრდილქვეშ, მახსოვს...
შენს სახელზე კვლავ ვრგავ
ველზე ჭრელ-ჭრელ ტაძრებს
და მნათობის ხატთან
ყაყაჩოებს ვანთებ.

* * *

შენში ხედავდნენ ღვთაებრივ ქალწულს,
მე გამსგავსებდი უფრორე მეძავს
(იქნებ სილაღე აფრთხობდა სევდას,
დაძრწოდა ყალბი ვნებათა დეღვა?!)
ბნელ ცხრაკლიტულში ნაცნობი უცხო,
თურმე, კაემანს მალავდა რამდენს...
ქებათა ქება ნიღბებს – გრძნეულებს,
მეძავის სამოსს ქალწულს რომ ახდენს!
მრუბე დილეგში იტანჯებოდა,
ვის ლურჯ ბილიკზე თავგზა აებნა...
„გარყვნილიაო“! როცა თქვეს სხვებმა,
მე მიგამსგავსე ფერმკრთალ ღვთაებას.

ქარი და ქონი

ბუნარში ენთო ცეცხლი გულთბილი,
ია-ვარდებში არწევდნენ ბაღლებს,
კარს ვერ ალებდა მბორგავი ქარი
და შხამ-ბაღლამით ავსებდა ბაღებს...
ველარ ქრთამავდა ფუძეტკბილ ოდას,
ბუნარში ძრომა უყვარდა ოდეს,
რომ გაქცეოდა ქოფაკის ყეფას,
ხშირად ქოშინით უვლიდა ყორეს;
ქოჩორა ქარი, ვით ავაზაკი,
როცა თარეშობს, ცელქობს ყანაში,
მუდამ სიმინდებს აყრის ქოქოლას,
წარსული ამბის უყვარს მოყოლა...
დაობლებულა გულმკვდარი ქონი,
კარს ალებს, მაგრამ სტუმარი არ ჩანს...
თავქუდმოგლეჯით შევარდა ქარი
(უკ, რამდენი ხნის სურვილი ახდა!)
თქვა: – არსად წავალ, რას მაენებს ბაღე,
ბებერ ობობას რომ უქსოვია?! –
დაჩოქილია ქონი ქარის წინ,
ალბათ, შენდობა თუ უთხოვია.

თუკი იუდა ცოცხალია

რა ელანდებათ უდაბნოში დარდიან ქარებს,
როს აბდაუბდა იმედები ლამბავენ ბინდებს?!
ვეტოლე მზეს და
ცხელ ჭურჭელში ჩამწურა მიწა,
ცხრა წილ კუბოში, ვით ღაღარი,
თავადაც იწვა;
რა ესაქმებათ უდაბნოში ოკეანეებს?!..
ქვიმის ტალღებზე ოქროს თევზმა
ვერ ისხმარტალა,
ქარიშხლის ფრთებით შევეფეთე
უცნობ მეთევზეს
და დამარწმუნა,
რომ ცხრათვალა გარდაიცვალა!
რა ედარდებათ უდაბნოში ჭიკჭიკა ჩიტებს?!
თუკი იუდა ცოცხალია,
კვლავ გასცემს ქრისტეს.

მზია ელიამ

იშხანს

იშხანს ვეწვიე, მოხატულობა ვიხილე ღვთისა.
 დამიხვდა ძლიერ; იცით, გველოდა ქართველთა,
 მზისფრად*...
 ყელს – ჩუქურთმიანს, თავს – გუმბათიანს,
 სხეულს – ქრისტიანს
 ვერა დააკლო ურჯულთ ურდომ;
 ვხედავ კვლავ ჯვრიანს!..
 ...წარმოსახვაში ოპ, საიდუმლო ფიქრთ სერობაში,
 სადაც ქართველნი ვართ ტკბილ იშხანთან
 ღვთით, ერთობაში!..

*მზისფრად – მზის ფერებშია მოქარგული

მიყვარს ცრემლები,
 მტკივა ცრემლები...

მიყვარს ცრემლები,
 მტკივა ცრემლები,
 შენი ცრემლები
 წვეთ-წვეთ ნალვებით,
 მწარედ ნადენი...

ყოველი სიტყვა,
 მაქვს შენგან მიზნად,
 მაქვს მარად მიზნად
 ყოველი ბგერა,
 შენეულ მღერა...

მიყვარს ცრემლები,
 მტკივა ცრემლები,
 შენი ცრემლები
 გულ-გონს რომ მიკლავს;
 თან როგორ მიყვარს!!!

სვეტიცხოვლის აღმშენებელ უტას

კაცის გულიო პატარაა! – გამიგონია,
 მაგრამ ეტევა შიგ ულვევი, ზღვა სიხარული...
 თუ არ მიმიღებთ, არ შემიცნობთ თქვენს
 სისხლად,
 ხორცად,
 რა დამრჩენია, ღმერთის მეტი არ მყავს
 პატრონი!..

არ მავიწყდება,
 კარგად მახსოვს, რომ ცოდვილი ვარ,
 მაგრამ ჩემს ცოდვებს მცირედ ცოდვებს –
 თქვენსას ვერ ვადრი...
 თქვენი ღუმელი, ზურგმექცევა არ მიკვირს, არა
 სიჩუმე მზარავს – უფრო მეტად – ღმერთის
 ღუმელი!..

უნდა ვიჩქარო და წავიდე, სადაც მიდიან
 არ ბრუნდებიან,
 იქ რჩებიან უფლის შვილები...
 „სადაც არა სჯობს, გაცლა სჯობსო“ –
 გამიგონია,
 მეც განზე ვდგები ამქვეყნიურ ყოფა-ცხოვრების!..

ვერ დანახეთ სიკეთე და დიდქართველობა,
 სიყვარულისთვის გამწირეთ და მომკვეთეთ
 მკლავი...
 კარგი ავაგე, რომ სამშობლო მდგარი ამაყად
 თავაწეული ყოფილიყო მარად უფალში!..

...ცუდი და კარგი აგრევიათ საბრალო მოღვმას,
 კარგის სახელი უკვდავია მოკვდავთა გულში!..
 არ იმსახურებთ, რომ განვიცდი ამ ღიად
 გრძნობას,
 ცუდი კი არვის აღარ გახსოვთ სულ ცოტა
 ხანში!..

აზრი არა აქვს, რომ გიმტკიცოთ უმაღურ
 მოღვმას: –
 უცოდველი ვარ, ნუ მაწამებთ სიყვარულისთვის!
 ეშმას, ვფიქრობდი, საზარელი იქნება-მეთქი,
 მაგრამ, მერწმუნეთ, არ ყოფილა თქვენზე საშიში!..

* * *

ვინ თქვა ყაყაჩოს ფერი აკლია
 ამ ღუხჭირ ყოფის სადარაჯოზე?
 ვერ ხედავთ, სისხლი მკერდს რომ ატყვია
 მინდორ-ველს, ირემთ სანავარდოზე?!

* * *

მზის და ზეცის საოცარი ჰარმონია
 ვარდს შერწყმია ფაქიზ ტუჩთა საამებლად...
 კოკობ კვირტში მკერდი უცემს და მგონია
 ზეცის კარი ტოროლათა ჰანგმწყობია!..

ირაკლი პაშაყმაძე

სხვა დრო

სხვა დრო, სხვა ჟამი ჩამოდგა,
 ჟამია ჟამიანობის,
 მთვარე უკულმა წამოდგა
 და... მზეც უკულმა ამოდის...
 ...ივერთა უფლის ყანები
 ეშმაკის ხელით მოისრა,
 მოთქვამს ადგილის დედაი,
 ვენახმაც ცრემლი მოისხა...
 მწვერვალზე დნება მყინვარი,
 ცის თალზე ია აყვავდა,
 მუცელქეიფა ტიკჭორა
 ნეხვიდან ამოყვანდა.
 გაუკულმართდა ქცევაი,
 მაცილი დაჯდა მოძღვრადა,
 მაცხოვრის ღვინო, ნაკურთხი,
 მოიჭვანკა და მომპარდა.
 სხვა დრო, სხვა ჟამი ჩამოდგა,
 დრო მოდგა ჟამიანობის,
 მთვარე უკულმა წამოდგა
 და... მზეც უკულმა ამოდის!

კუმურდო სიზმარ-ცხადში

სახსოვრად მერაბ ბერიძეს

ცას სტკივა შენი უგუმბათობა,
 მოისხა ცრემლი თამარის ვაზმა,
 მოგნატრებია ქორწილ-ნათლობა,
 ლოცულობს შენთვის წუნდა და ზარზმა...
 გზად მოღალანე შამბნარი ვნახე,
 ტანდახანჯლული იდექი მორცხად,
 ზეცაში ენთო მაცხოვრის სახე,
 და ღვთისმშობელის გესმოდა
 ლოცვა...
 მამა-პაპათა ჩაგესმის ხმები,
 სამცხე-ჯავახეთს ვენახი ხარობს,
 ტაძრის გუმბათზე ღულუნებს მტრედი...
 ნუ მიატოვებ ღვთის სახლს, მერცხალო,
 რომ მარად ენთოს დედის კერია,
 არ ჩაქრე გულში, მზის ნაკვერჩხალო!

სარფი დამესიზმრა

დამესიზმრა ქარვისფერი,
 შემოდგომის სარფი,
 ომარ მემიშიშის
 ძველლაზური სახლი...
 მთის ფერდს მიხატული...
 ვენახი და... ბალი...
 ცაში ტიკტიკებდა
 მაცხოვარი – ბალღი...
 ზღვის ტანს ეალერსებოდა
 ჩრდილი მწვანე მთების,
 ზღვიდან დილა მოფრინავდა
 მეწამული ფრთებით...
 გუშინ დამესიზმრა
 მემიშიშის ოდა,
 ქარვისფერი სარფი
 უფალს შესცქეროდა.

ცხოვრება

ვეება ლოლად გულზე გაწვება
 დარდი და ბოღმა სულის მღარავი,
 დაბადებიდან ასე კეთილი,
 არ ყვარებიხარ ქვეყნად არავის.
 როგორც ვენახზე მჭკნარი მტევანი,
 შენც ამ დღეების ტოტზე ეკიდე,
 ორპირს და ქლესას შენ სჭირდებოდი,
 რომ ეყიდე და კვლავ გაეყიდე.
 ვეება ლოლად გულზე გაწვება
 დარდი და ბოღმა, სულის მღარავი,
 დაბადებიდან ასე კეთილი,
 არ ჰყვარებიხარ ქვეყნად არავის...

გარდაისახე პირჯვარი

გარდაისახე პირჯვარი:
 „ნუ შეგვიძულე, გამჩენო“,
 შეღამებულზე ლოცულობ
 ასი წლის ბაბუაჩემო...
 ბაჩენის დღიდან სოფელი
 გაცმევდა დარდს და სიცივეს,
 თვალეშიც წუთისოფელი
 მღულარე ცრემლად ციმციმებს.
 სისხლის...
 ცრემლის...
 და ღალატის,
 ჟამი კაცურად გასცურე,
 რამხელა გული გქონია,
 მტერიც კი ვერ შეგაძულეს...
 გარდაისახე პირჯვარი:
 „დიდება შენდა, გამჩენო“...
 გამთენიისას ლოცულობ,
 ასი წლის ბაბუაჩემო...

ქარიანობა

ქარს ეცეკვება ეზოში ნაძვი,
კანკალებს ქარში სახლის კედლები,
და გარბის ჩემგან პატარა ბიჭი
ერთ დროს მზის ნიავს ანადევნები...
აღარ ღულუნებს ბუხარში ჯირკი,
ბუხარში ცივი ქარი გუგუნებს,
მიფრინავს ცაში პატარა ბიჭი...
და ღრუბლებიდან უფალს უყურებს...
როს ჩამოდნება...

სანთლები ხსოვნის!

დაიდვენთება ყველა მშვენება...

ცად აფრენილო პატარა ბიჭო,
მე იმას ვდარდობ, რა გეშველება!

შენთან ვიყავი დათვისში

ამ ქვაცრემლიან სოფელში
დავალ ეკლიან წინდებით,
როცა ცა მოიქრუფურება,
მზის დარად ამობრწყინდება.

მზესავით ამობრწყინდები,
დათვისს არავად იტირებ,
მერე მაცხოვრის ცრემლებით
დამწვავ და გამაქვიტკირებ.

ნათელი

მოსაღამოვდა, თებერვლის თქემმა
ქუჩაში იწყო მოთქმა-თარეში,
უცებ გავცოცხლდი და მომენატრე,
რომ ჩამეხელა შენთვის თვალებში...
ხელის ცეცებით გეძებდი ბნელში,
ქარი და ყინვა ძვლებში მატანდა,
მღეროდი ჩემში, მოთქვამდი ჩემში,
და ვილაც ჩემში თბილად გხატავდა.
მერე...

უკუნი განათდა ღამე,
აყვავდა ირგვლივ ვარდი და ია,
თვალი ხარ ჩემი, სული ხარ ჩემი,
ყველაფერს შენი სახელი ჰქვია!

შეგონება

თავკერძა ქართველო, გახსოვდეს:
სიცოცხლე ღვთის ჯილდოა,
ცხოვრება – დიდი სასჯელი!
თავკერძა ქართველო, გახსოვდეს:
ერთი ფოთოლი არ შრიალებს,
არც ერთ ხეს ჰქვია ტყე...

თარგმანი

ივანე ბუნინი

რუსულიდან თარგმნა
მარინე ამბარდნიშვილმა

გალია განსკაია

მხატვარი და ყოფილი მეზღვაური პარიზული
კაფეს ტერასაზე ისხდნენ. აპრილი იდგა და მხატ-
ვარი აღფრთოვანებული იყო გაზაფხულზე პარიზის
მშვენიერებით და საგაზაფხულო კოსტიუმებში
გამოწყობილ პარიზელ ქალთა მომნიბვლელობით.

– ჩემს ოქროს ხანაში კი გაზაფხულზე პარიზი
უფრო მშვენიერი იყო და არა იმიტომ, რომ ახალგაზ-
რდა ვიყავი, თვით პარიზი იყო სულ სხვანაირი. არც
ერთი ავტომობილი. პარიზი განა ასე ცხოვრობდა,
როგორც ახლა! – თქვა მხატვარმა.

– მე კი ოდესური გაზაფხული გამახსენდა. –
მიუგო მეზღვაურმა.

– შენ, ოდესელმა ჩემზე უკეთესად იცი? მოგეხ-
სენება, მისი სრულიად თავისებური ხიბლი, მცხუნვარე
მზისა და ზღვის, ჯერ კიდევ ზამთრის სიცივის, ულ-
რუბლო ცისა და გაზაფხულის ზღვიური ღრუბლების
ნაზავი და ასეთ დღეებში საგაზაფხულო მორთულ-
მოკაზმული ქალები დერიბასოვსკაიაზე.

მხატვარი ჩიხუბს ეწეოდა.

– ბიჭო, ერთი კათხა ლუდი! – დაუძახა ლაქიას
და მეზღვაურს მიუბრუნდა:

– მომიტევე, სიტყვა გაგაწყვეტინე. წარმოიდ-
გინე, რომ როცა პარიზს ვიხსენებდი, მეც ოდესაზე
გფიქრობდი. სავსებით მართალი ხარ. ოდესური
გაზაფხული ნამდვილად რაღაც განსაკუთრებულია.
ოღონდ, პარიზულ და ოდესურ გაზაფხულს ყოველთ-
ვის ერთად ვიხსენებ, ისინი ჩემთვის მონაცვლეობენ.
შენ ხომ იცი, იმ ხანებში როგორ ხშირად ვსტუმ-
რობდი პარიზს გაზაფხულობით... გახსოვს გალია
განსკაია? შენ სადღაც გინახავს და მითხარი, რომ
არასდროს შეგხვედრია მასზე მშვენიერი გოგონა.
არ გახსოვს? სულ ერთია. ახლა, როცა მაშინდელ
პარიზზე გეუბნებოდი, სწორედ მასზე ვფიქრობდი და
იმ ოდესურ გაზაფხულზე, როცა ის ჩემს სახელოს-
ნოში პირველად მოვიდა. ყველა ჩვენგანს გაგვაჩნია

განსაკუთრებით ძვირფასი სატრფიალო მოგონებები და განსაკუთრებულად ძვირფასი სასიყვარულო ცოდვა. აი ასე, როგორც ჩანს, ჩემთვის გალია განსაკუთრებით ძვირფასი მოგონება და ყველაზე ძვირფასი ცოდვაა, თუმცა ღმერთი ხელდას, რომ უნებური. ახლა ეს ამბავი იმდენად ძველია, რომ შემიძლია სრულიად გულახდილად მოგიყვებ...

მე მას ჯერ კიდევ ბავშვს ვიცნობდი. უდღოდ იზრდებოდა მამასთან, რომელიც დედამისს დიდხანს მითვლიდა. ის შეძლებული კაცი იყო, პროფესიით წარუმატებელი მხატვარი, როგორც იტყვიან, მოყვარული. ამ ქვეყნად ფერწერის მეტი არაფერი აინტერესებდა, მთელი თავისი სიცოცხლე მოღებულთან იდგა და სახლი სულ დაულაგებელი ჰქონდა. მას ოტრადამი სახლი და კარმიდამო ჰქონდა, ძველი და ახალი სურათები. სადაც კი შესაძლებელი იყო და რაც მოეწონებოდა, ყიდულობდა. ძალიან ლამაზი კაცი იყო, ბრვე, მაღალი, საოცარი ბრინჯაოსფერი წვერით, ნახევრად პოლონელი, ნახევრად ხოხოლი, ბატონკაცური ზნისა, ამაყი. დახვეწილი, თავაზიანი და გულდასუბურული, მაგრამ თავს გულდასუბურად განსაკუთრებით ჩვენთან. ერთ დროს ჩვენ ყველა ოდესელი ახალგაზრდა მხატვარი ორი წლის განმავლობაში ყოველ კვირა დღეს მასთან ჯგუფად დავდიოდით. ყოველთვის სინარულით გვხვდებოდა, ჩვენ შორის ასაკობრივი სხვაობის მიუხედავად, ამხანაგურად გვექცეოდა, ფერწერაზე დაუსრულებლად გვესაუბრებოდა და გულუხვად გვიმასპინძლებოდა. გალია მამის ცამეტ-თოთხმეტი წლის იქნებოდა და ჩვენ მისით, როგორც გოგონათი, აღფრთოვანებულები ვიყავით. საყვარელი, ანცი, გრაციოზული, ანგლოზივით ქერა კულულებიანი, მაგრამ კეკლუცი. ერთხელ სახელოსნოში შემოირბინა, მამას ყურში ჩაუჩურჩულა და უმაღლე გაიქცა.

– ოხ, ჩემო მეგობარო, ეს რა გოგო მეზრდება! – გვითხრა მამამისმა.

მერე უცებ ჩვენი ახალგაზრდული სითამამით ყველამ ერთად შეთანხმებულებივით მასთან სიარულს თავი დავანებეთ. ოტრადამი რაღაც მოგვებზრდა, ალბათ მისი გაუთავებელი ლაპარაკი ხელოვნებაზე და იმაზე, რომ მან ბოლოსდაბოლოს ხატვის ერთ შესანიშნავ ხერხს მიაგნო. სწორედ იმ ხანებში ორი გაზაფხული პარიზში გავატარე და სამიჯნურო ურთიერთობებში თავი მეორე მოპასანად წარმოვადგინე. ოდესაში უგემოვნო ფრანტივით დავდიოდი: ცილინდრი, კოპლებიანი პალტო მუხლებამდე, კრემისფერი ხელთათმანები, ნახევრად ლაქის ბათინკები და გასაოცარი პატარა ტროსტი. ამას დაუმატეთ დატალღული ულვაშები და ქალებისადმი ჩემი ცინიკური, უპასუხისმგებლო დამოკიდებულება. და აი, ერთხელ, აპრილის ერთ შესანიშნავ დღეს, მივდივარ დერბასო-ესკაიაზე, გადავდივარ პრეობრაჟენსკაიაზე და კუთხეში, ლიბმანის კაფესთან, გალიას შევხვდი. გახსოვს, პრეობრაჟენსკაიას ქუჩისა და სობოროს მოედნის კუთხეში ხუთსართულიანისახლი, სადაც კაფე იყო? ცნობილი იმით, რომ გაზაფხულის მზიან დღეებში მის კარნიზებზე ყოველთვის მოშვიების ჭიკჭიკი ისმოდა. ეს განსაკუთრებულად თავშესაქცევი იყო და აი, წარმოიდგინე: გაზაფხულია, ირგვლივ მორთულ-მოკაზმული, უზრუნველი და თავაზიანი ხალხი, ყუ-

ჟუნა წვიმა, შეუწყვეტლად მოჭიკჭიკე მოშვიები და გალია. არა ბავშვი, ანგლოზი, არამედ გასაოცრად კარგი, ტანწერილი ქალიშვილი ახალ, ღია ნაცრისფერ საგაზაფხულო ტანსაცმელში გამოწყობილი. სახე ნაცრისფერი შლიაპისქვეშ მონაცრისფრო პირბადით სანახევროდ დაეფარა და იქედან აკვამარინისფერი თვალები უბრწყინავდა. რა თქმა უნდა, აღფრთოვანება, მოკითხვა და საყველური: მამა როგორ დაივიწყეთ, დიდი ხანია ჩვენთან არ ყოფილხართ! ვუთხარი, იმდენად დიდი ხანია, რომ გაზრდილიყო და უმაღლ, ჩამოძინილი გოგონასაგან იების თაიგული ვიყიდე. მანმადლიერებით გამიღიმა და როგორც ქალებს ჩვევით, თაიგული სახესთან მიიტანა.

– გნებავთ, ჩამოვვლეთ, მოკოლადს ხომ არ მიერთმევთ?

– სიამოვნებით.

პირბადე აიწია, მოკოლადს სვამდა, აღტაცებული მათვალისწინებდა და სულ პარიზზე მეკითხებოდა, მე კი თვალს ვერ ვაცილებდი.

– მამადლიდან სალამომდე მუშაობს, თქვენც ბევრს მუშაობთ თუ პარიზელმა ქალებმა გაგიტაცეს?

– არა, უკვე აღარ ვარ გატაცებული. ვმუშაობ და რამდენიმე რიგიანი სურათიც დავხატე. გინდათ, ჩემთან, სახელოსნოში შემოიაროთ? თქვენთვის შეიძლება, თქვენ ხომ მხატვრის ქალიშვილი ხართ, აქედან ორ ნაბიჯში ვცხოვრობ.

– რა თქმა უნდა, შეიძლება. მამაჩემის სახელოსნოს გარდა, არც ერთ სახელოსნოში არ ვყოფილვარ.

პირბადე ჩამოიწია, ქოლგა აიღო, ხელკავი გაუკეთე. სიარულისას ფეხს მაღვამდა და იცინოდა.

– გალია, შეიძლება, გალია დავიძახოთ?

– თქვენთვის შეიძლება. – მომიგო სერიოზულად.

– გალია, როგორ შეცვლილხართ?

– რა?

– თქვენ ყოველთვის მშვენიერი იყავით, ახლა კი საოცრად მშვენიერი ხართ. კვლავ ფეხი დამადგა და ხუმრობანარევი სერიოზულობით მითხრა:

– ეს რა არის, ამის შემდეგ მნახეთ!

შენ ხომ გახსოვს ეზოდან ჩემი სახელოსნოს ბანზე ვიწრო ჩაბნელებული კიბე? აქ ის გაჩუმდა, აბრეშუმის ქვედატანის შარიშურით მიდიოდა და აქეთ-იქით იფურებოდა. სახელოსნოში უცნაური მოწიწებით შემოვიდა, ჩურჩულებდა: რა კარგია თქვენთან! იღუმალება, როგორი დიდი დივანი! რამდენი სურათი დავინახავთ და სულ პარიზი. სურათებს ჩუმიად, აღფრთოვანებული ათვალისწინებდა, თითქოს თავს აიძულებდა, დაკვირვებული ყოფილიყო და არ ექჩარა. დაათვალისწინებდა და ამოისუნთქა:

– დიას, რამდენი მშვენიერი სურათი შეგიქმნიათ!

– გნებავთ ნამცხვარი და სირჩა პორტვინი?

– არ ვიცი...

ქოლგა გამოვართვი და დივანზე დავაგდე. პირბადე ჩამოიწია, მისიქეთ აკვამარინისფერ თვალებში უაზრო გამომეტყველება იგრძნობოდა.

– ჩემი წასვლის დროა. – მითხრა წინარად.

– არა, ცოტა ხანს ჩამოვსხდეთ, კარგად არც კი მინახავხართ.

დავსხვდით და მუხლებზე დავისვი. იცი, მსუბუქი ქალებისა და კი ეს აღმართოვანებული ქალური სიმძიმე? ის კი რაღაც იღუმალებით მეკითხება:

– მოგწონვართ?

თვალი შეევაკლე, ახალ ჟაკეტზე მიმაგრებულ იებს დავხედე, გული ამიჩქოვდა და გამეცინა კიდეც.

– მოგწონთ იები?

– ვერ გავიგე.

– რა არის გაუგებარი? თქვენც ისეთივე ხართ, როგორიც ეს იები.

თვალი დახარა, იცინოდა.

– ჩვენთან გიმნაზიაში სხვადასხვა ყვავილთან ბატონის ქალიშვილების შედარებას მწერლურს ეძახდნენ. ასე იყოს. სხვანაირად როგორ ვითხრათ? არ ვიცი...

და ჩამოკიდებულ კოხტა ფეხებს ოდნავ აქანავებდა, ბავშვური ტუჩები ოდნავ გაეღო და უბრწყინავდა... პირბადე ავუწიე, თავი გადავუწიე და ვაკოცე. გადაიხარა. ხელი სრიალა აბრეშუმის მომწვანო წინდისკენ გამექცა, შესაკრავადღე. გაუხსენი, ვაკოცე მის თბილ, ვარდისფერ თეძოს, მერე ოდნავ გაღებულ პირს. ტუჩებზე ოდნავ მკბენდა...

– ბებერი სატირი, – ჩაიცინა მეზღვაურმა და თავი გადააქნია.

– სისულელეებს ნუ ამბობ, ამის გახსენება ჩემთვის ძალიან მტკივნეულია. – მიუგო მხატვარმა.

– კარგი, განაგრძეთ.

– მერე მთელი წელი არ მინახავს. ბოლოს და ბოლოს განაფხულზე ოტრადამი ისევ წავიდი. განსკი ისეთი აღფრთოვანებული შემხვდა, რომ შემრცხვა. როგორ უსინდისოდ მივატოვეთ. დაბერებულიყო, წვერში ჭალარა გამორეოდა, მაგრამ ფერწერაზე კვლავ აღტაცებული საუბრობდა. სიამაყით მაჩვენა თავისი ახალი ნამუშევრები: ცისფერ დიუნებს ზემოთ უზარმაზარი ოქროსფერი გელები დაფრინავდნენ. საწყალი, ცდილობდა დროს არ ჩამორჩენოდა, მე კი თავგამოდებული ვმლოქნელობდი. შესანიშნავია, შესანიშნავი, წინ დიდი ნაბიჯი გადაგიდგამთ! თავს იკავებდა, მაგრამ ბიჭივით უხაროდა. – ძალიან მიხარია, ძალიან მიხარია, ახლა კი ვისაუზნოთ! – ქალიშვილი სად არის? – ქალაქში გავიდა, თქვენ მას ვეღარ იცნობთ! გოგონა კი აღარაა, დაქალიშვილდა, ტანი აიყარა ალვის ხესავით.

ხელი მომეცარა. – გავიფიქრე. მოხუცთან მხოლოდ იმიტომ მივედი, რომ მისი ნახვა საშინლად მომინდა. ის კი, თითქოს განგებ ქალაქში გასულიყო. ვისაუზნებთ, მის თბილ, სურნელოვან წვერს ვეამბორე და დავპირდი, რომ შემდეგ კვირას აუცილებლად ვეწვეოდი და გამოვედი თუ არა, ის შემხვდა. განარებული შეჩერდა: – თქვენ მამასთან იყავით? ოხ, როგორ მიხარია!

– მამათქვენმა მითხრა, რომ ვეღარც გიცნობდით, ალვის ხესავით გაზრდილხართ. ნამდვილად ასეა, თითქოს ქალიშვილი კი არა, ახალგაზრდა ქალი ხართ. ილიძებოდა და მხარზე გაშლილ ქოლგას ატრიალებდა. თეთრი მაქმანის ქოლგა, კაბა და შლაპაც თეთრი მაქმანის, თმას წითური ფერი დაჰკრავდა, თვალებში უწინდელი გულუბრყვილობა აღარ ემჩნეოდა, სახე დაგრძელებოდა.

– დიან, თქვენზე ცოტა მაღალი ვარ.

– მართალია. – თავს ვუქნევდი, – ზღვაზე გავიდეთ.

– წავიდეთ.

წავედით ბალებს შორის შესახვევით. რაზე აღარ ვლაპარაკობდით. თვალს ვერ ვაცილებდი. მხრებში გამართული მოდიოდა, ქოლგა დაკეცა, მარცხენა ხელით მაქმანის ქვედატანი ეჭირა. ფლატეზე გავედით, გრილმა სიომ დაუბერა. ბალები უკვე იფოთლებოდა და მზის გულზე გარინდებულიყო. ზღვა კი ჩრდილოეთური, ყინულოვანი, აფოფრილი მწვენი ტალღებს ქაფი მოსდებოდა. შორეთი მტრედისფრად დაბინდულიყო. ერთი სიტყვით, ევქსინის პონტო. ძღუძარედ ვიდექით, თითქოს რაღაცა ველოდებოდით. ამკარად ისიც იმას ფიქრობდა, რასაც მე. ერთი წლის წინ ჩემს მუხლებზე რომ იჯდა. წელზე ხელი მოვხვიე და ისე მივიზიდე, რომ მოიღუნა. მის ტუჩებს დავეწაფე, ცდილობდა გამშვებოდა, თავს აქეთ-იქით აქნევდა, იხრებოდა და უცებ დამნებდა. სულ უხმოდ, არც მე, არც ის, არც ერთი ბგერა. მერე უცებ გამეშვა, შლაპა გაისწორა და უბრალოდ მტკიცედ მითხრა:

– ოხ, როგორი უსინდისო ხართ, როგორი უსინდისო!

შემობრუნდა და უკან მოუხედავად აჩქარებული წავიდა შესახვევისკენ.

– მაშინ, თქვენს სახელოსნოში შეგემთხვათ რაიმე თუ არა? – ჰკითხა მეზღვაურმა.

– ბოლომდე არა. თავდავიწყებით ვკოცნიდით ერთმანეთს და სხვა დანარჩენი, მაგრამ შემებრალა: ცეცხლი ეკიდა, აღმური ასდიოდა, აბურძენილი თავს ვეღარ ფლობდა, მაგრამ თავი ისე მომჩვენა, თითქოს ეწყინა. – არა, ასე არა, არ ვიცი... ხელებზე ნახად ვაკოცე, დაწყნარდა...

– ამის მერე ერთი წელი როგორ არ გინახავს?

– ეშმაკმა უწყის. ვშიშობდი, რომ ვეღარ დავინდობდი.

– ცუდი მოპასანი ყოფილხართ.

– იქნებ. დაიცადე, ბოლომდე მოგიყვები. კიდეც წელიწადნახევარი არ მინახავს. ზაფხულმა გაიარა, ყველა აგარაკებიდან ბრუნდებოდა, თუმცა აქაც აგარაკზე ვცხოვრობდით. ეს ბესარაბიული შემოდგომა რაღაც ღვთიურია: მშვიდი ერთფეროვანი მცხუნვარე ღვთიური, გამჭვირვალე ჰაერი, ზღვის ლაჟვარდი და გადაყვითლებული სიმინდის ყანები. მეც აგარაკიდან დავბრუნდი. კვლავ ლიბმანის კაფეს ჩავუარე და წარმოიდგინე, რომ ჩემკენ ის მოდის. ისე მომიახლოვდა, თითქოს ჩვენ შორის არაფერი მომხდარიყო. აკისკისდა, ტუჩები მომხიბლავად აიბზუა.

– რა საბედისწერო ადგილია, ისევ ლიბმანი!

– როგორი მხიარული ხართ. თქვენი დანახვა ძალიან გამინარდა. როგორ ხართ?

– არ ვიცი, ზღვის მერე ქალაქში სიარული მსიამოვნებს და ამის გამო ფეხებს ვერც კი ვგრძნობ. გავირუჯე, სიმაღლეც მომემატა. ხომ მართალია? ვუყურებ და მართალი იყო. რაც მთავარია, მხიარულად და თავისუფლად ლაპარაკობდა, იცინოდა. ნამდვილად გათხოვდა. უცებ მეუბნება:

– კიდეც გაქვთ ნამცხვარი და პორტვინი?

– მაქვს.

– მინდა თქვენი სახელოსნო კიდეც დავათვალიერო... შეიძლება?

– ღმერთო ჩემო! ოღონდაც!

– კარგი, წავიდეთ. სწრაფად, სწრაფად. კიბეზე მოვეხვიე, გადაიხარა, თავს აქეთ-იქით

აქნედა, მაგრამ ძალიან აღარ მეწინააღმდეგებოდა. სახელოსნომდე მივიყვანე, სახეზე ვკოცნიდი. იღუმალი ხმით ჩაიჩურჩულა:

– მისმინეთ, ეს ხომ სივიჟია. მე შევიშალე...

ჩაღის ქული მოიძრო და სავარძელზე დააგდო. მოწითურო თმები აეწია და კუს სავარცხელი ჩაერჭო. შუბლზე თმა ჩამოეყარა, სახეზე ოდნავ შესამჩნევი ნამზეური ეტყობოდა, თვალებში უაზრო სიხარული გამოსჭვიოდა... გახდა დაუწყე, ისიც აჩქარებული მეხმარებოდა. თეთრი აბრეშუმის ბლუზა წუთში გავხადე და გესმის? თვალთ დამიბნელდა მისი ვარდისფერი ტანის, გარუჯული მხრების, კორსეტით აწეული რძისფერი მკერდისა და აღისფერი ძუძუს თავების დანახვაზე და იმისგანაც, თუ როგორ სწრაფად გაიხადა ოქროსფერი ფეხსაცმელები, კრემისფერი აჟურული წინდები, ბატისტის განიერი პანტალონი, როგორსაც იმ ხანად იცვამდნენ.

ღივანის ბალიშზე მხეცივით მივაგდე, თვალები დაეხინდა და გაუფართოვდა, პირი გააღო. თითქოს ახლაც ვხედავ. არაჩვეულებრივად ვნებიანი იყო... მაგრამ ამას დავანებოთ თავი. აი, რა მოხდა მერე. ორი კვირის განმავლობაში თითქმის ყოველდღე მოდიოდა ჩემთან. ერთხელ დილით მოულოდნელად შემოირბინა და პირდაპირ შემოსასვლელიდან მომახალა:

– ამბობენ, რომ ამ დღეებში იტალიაში მიემგზავრები.

– დიახ, მერე რა?

– რატომ არ მითხარი? გინდოდა ჩუმიდ წასულიყავი?

– ამის სათქმელად სწორედ ახლა ვაპირებდი თქვენთან მოსვლას.

– მაშაჩემის თანდასწრებით? პირადად მე არა? არა, შენ არსად არ წახვალ!

– წავალ. – გავცხარდი სულელივით.

– არა, არ წახვალ.

– გეუბნები, რომ წავალ.

– ეს შენი უკანასკნელი სიტყვაა?

– უკანასკნელი. გაიგე, რომ რამდენიმე თვეში ან ნახევარ წელიწადში დავბრუნდები. მისმინე გალია...

– მე თქვენი გალია არა ვარ. ახლა შეგიცანი, ყველაფერს, ყველაფერს მივხვდი! ახლა, თუნდაც დაიფიცო, რომ არსად და არასოდეს საშუალოდ არ წახვალ, ჩემთვის უკვე სულ ერთია!

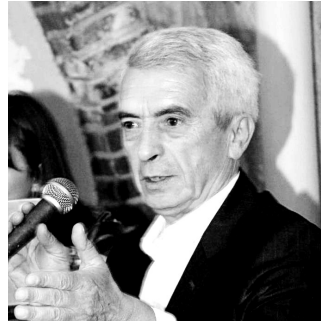
და გაცხარებულმა კარი გაიჯახუნა და კიბეზე ჩაირბინა. მინდოდა გამოვკიდებოდი, მაგრამ თავი შევიკავე: არა, სჯობს დამშვიდდეს, საღამოს მივალ და ვეტყვი, რომ არ მინდა, ვაწყენინო, იტალიაში აღარ მივდივარ და შევრიგდებოდი, მაგრამ ხუთ საათზე უცებ შემოვიდა სახეშემლილი მხატვარი სინანი.

– იცი, განსკის ქალიშვილი მოიწამლა! სასიკვდილოდ! ეშმაკმა უწყის რითი, სწრაფმოქმედით. მამისგან აიღო რალაც. განსოვს, ეს ბებერი იდიოტი მხამებით სავსე პატარა კარადას რომ გვაჩვენებდა. თავს ლეონარდო და ვინჩაღ წარმოიდგენდა. რა შერეკილები არიან ეს წყეული პოლონელები! ასე უცებ რა შეემთხვა, გაუგებარია!

– მინდოდა, თავი მომეკლა. – წყნარად თქვა მხატვარმა, დადუმდა, ჩიბუნს ტენიდა. – კინალამ ჭკუაზე არ შეეცდი...

პლოზა

ნუპრი მიხანაშვილი

გალმა გასვლა

უძღვნი ძმას, რომელმაც ამ მოთხრობის დაწერა შთამაგონა

ეს იყო იდეალური ადგილი „გალმა გასვლის“ – როგორც ჩვენში ამბობენ, – ანუ დაღუპვის! კვანჭის ჭალაში უკეთეს სასიკვდილო ხიფათს, იმ დროს, ვერც იპოვიდით.

მთელი ენერგია, რაც გაზაფხულზე, წვიმებისა და ქარების სეზონში ამ არემარეში დაინთქა და დაინარჯა, ბუნების სხვა, ხილულ თუ ფარულ ძალებთან ერთად, თითქოს ჩვენ წინ მოტორტმანე მდინარეში დაგროვილიყო – მოჭარბებული ენერგიის დაოკებას ვერ ახერხებდა, კალაპოტში ვერ ეტეოდა და სამხრეთის ნაპირს გამეტებით ეხეთქებოდა. ამ მოძალადე მდინარეებს წყალი არც ეთქმოდა – ეს იყო მიწით და ქვიშით გაჯერებული თხევადი მატერია. სქელი, მოყვითალო-მიწისფერი მასა ჯერ ჩვენს მხარეს, ორ მეტრამდე ჩახრამულ ნაპირს უტეკდა და მერე, უკუქცეული ქვემოთ მიექანებოდა.

ამკარა იყო, მდინარე, რაღაც სხვა ძალის გავლენითაც მოქმედებდა – ინერციის, გრავიტაციის, ან სულაც, სამყაროს ფუნდამენტური ძალებიდან, ყველასი ერთად, რაც აიძულებდა წყალს ასე უცნაურად ემოძრავა. გალმა მხარეს კი სულ სხვა ძალა – მაცლუნებელი და მშვიდი სანაპირო გვიზიდავდა.

ბუნება მინიშნებას იძლევა, ადამიანი კი, როგორც წესი, თავის სურვილებს და ინსტინქტებს ემორჩილება. მინიშნება, ქვეცნობიერი მრჩეველივით, წამიერად გვაფიქრებს, მთავარია მისი „ხმის“ გაგება. ნაპირს მივადექით.

წყლის ასეთი სახიფათო მოქცევა კი დავინახეთ, მაგრამ ვერ შევაფასეთ – მინიშნების „ხმა“ ვერ გავიგეთ. ჩვენი განზრახვის ხელისშემშლელ ამკარა წინააღმდეგობებზე არც დავფიქრებულვართ. მხოლოდ შესაფერისი ადგილი გვინდოდა – წყნარი სანაპირო, სადაც ორ ჯოხზე გაბმული ბადით ნელ-ნელა შეუყვებოდით თავთხელ წყალს და მშვიდად

მოუუსმევდით. არჩევანი მარტივი იყო: აქეთ ბობოქარი, იქით მშვიდი სანაპირო. ამ მარტივი არჩევანით მივლეთ გადაწყვეტილებაც – გაღმა გასვლა. ფაქტობრივად, ღინების საწინააღმდეგოდ უნდა გაგვეცურა, თან ტანსაცმელი, გუბურებში მოგროვილი თევზი და ბაღე გაგვეტანა.

გიამ გადაწყვეტილება გამოაცხადა და აზრის დასაბუთებაც შემოგვთავაზა:

– როგორმე გაღმა უნდა გავიღეთ! აქ ბაღეს ვერ მოუუსვამთ, წყალი წაგვიღებს – მოკლედ და გადაჭრით განაცხადა. არადა, ჩვეულებრივ, ბევრი ლაპარაკი უყვარდა, ალბათ დანახულის განცდამ ჩააფიქრა. ჩვენს შორის ყველაზე გამოცდილი იყო, ამ სოფლის და ამ მდინარის ავან-ჩავანის მცოდნე. ცხადია, თავისი გაგებით, ჩვენ უსიტყვოდ უნდა დავთანხმებულიყავით – ბაღეც მისი იყო, და თავისი წარმოდგენით, მთელი ეს მდინარეც, კვანჭიანად.

გავჩერდით, ჩაფიქრდით, ერთმანეთს გადავხედეთ და მიდამოც დავხვერეთ. თურმე, საკმაოდ მაღლა აყვლილვართ ჭალას, თითქმის სოფელ მეტეხის მიჯნამდე. შესვენება და სულის მოთქმა გვჭირდებოდა. ვგრძნობდი, რომ ამ ჭალაში დღეს, მდინარისა და ადამიანის ისტორიის კიდევ ერთი ამბავი იქმნებოდა. მდინარის ისტორია დაუსრულებლად გაგრძელდებოდა, ადამიანისა კი, ვინ იცის... ვინმე, ერთი ც რომ დაღუპულიყო, ეს მარტო მისი დასასრული არ იქნებოდა... ასეთი ფილოსოფიური ლოგიკა იმ წუთს, ჩვენს აზრებში არ იკითხებოდა.

ჭალა უხმოდ ხმაურობდა – მდინარე სუნთქავდა და თავისი არსებით მთელ გარემოზე გაბატონებულიყო; სადაც, შორიდან, ბებერი ფშატის ხეზე ჩამოტეხილი ხმელი ტოტის ჭახანი თუ გაისმოდა, და დუღუნი, წყლის განუწყვეტელი, მონოტორული დუღუნი და დგაფუნი... ის გვესაუბრებოდა, თითქოს თავის თავგადასავალს გვიყვებო; წყალმომდგარი და მდინარისკენ გადაზნექილი ხეები უხმოდ კვნესოდნენ; გაღმა, რიყეს ალბური ასდიოდა, მზეზე მოლაპლაპე ქვები კი მაცდურად გვიღიმოდნენ და თავისკენ გვიხმობდნენ. გარშემო ზაფხულის ოხმივარი იდგა. ფიქრები ამეშალა.

* * *

ადამიანის მსგავსად, მდინარეც, როგორც ცოცხალი ორგანიზმი, თავის ისტორიას ქმნის, და აქვს ცნობიერება, რაც მის თვისებებში, მოძრაობაში, და ასე – მილიონობით წლის თავგადასავალში აისახება. ყოველთვის მიმანდა, რომ სამყაროში ყოველ სისტემას თუ ცალკეულ ობიექტს თავისებური ცნობიერება გააჩნია. აქაც, კვანჭის ჭალაში, ყოველ ხესა და ბუჩქს, მდინარესთან და გაღმა-გამოღმა მიმოფანტულ ქვებთან ერთად, თავისი ცნობიერება და ხასიათი ჰქონდა. მტკვარი, ცხადია, ცნობილ დიდ მდინარეებს შორის ვერაფრით გამოირჩევა, მაგრამ ის აქაურებისთვის უდიდესია, თან წელიწადის დროების მიხედვით ცვალებადი და დაუდგარი. კვანჭის ჭალაც ამ ცვალებადობის შედეგი იყო. არ გამოვირიცხავ, რომ ღინის აქეთ, თრიალეთისა და კავკასიის მთისწინეთს შორის მოქცეული დაბლობი, ყოველ შემთხვევაში, მისი ნაწილი, სწორედ ამ ხანგრძლივი და უწყვეტი

მოძრაობის შედეგად შექმნილი სივრცეა. დროის მასშტაბს და წარმოსახვას თუ განუსაზღვრელად გავზრდით აღმოვაჩენთ, – და ეს ასეცაა, – რომ ჩვენს ხილულ სამყაროში მთელი კონტინენტები, ზღვები და ოკეანეები მოძრაობენ: ჩნდებიან, გადაადგილდებიან, ერთიანდებიან, იშლებიან და ქრებიან. სწორედ ასე შეკოწიწდა და შეიქმნა დედამიწაც, და წარმოიღვინეთ – მთელი სამყარო. ეს მდინარე ამ გეოგრაფიულ გარემოსთან ერთად დაიბადა, სადაც სამყარომ განუსაზღვრა არსებობა და რა გასაკვირია, რომ დაბადებიდან დღემდე, მასაც მასშტაბურად ემოდრავა განსაზღვრულ სივრცეში და განუსაზღვრელ დროში, რაც ცხადია, ადამიანთა თაობებისთვის შეუძნეველია.

უსსოვარი დროიდან მდინარის ნაკადი ყოველთვის თრიალეთისკენ, სამხრეთის მისადგომებს უტეკდა. სოფელი გომიც ზედ ხეობის პირას, მდინარის მარჯვენა სანაპიროზე იყო გაშენებული. სოფლიდან კვანჭის ჭალაში ას მეტრამდე სიღრმეზე დაქანებული ბილიკით შეიძლებოდა ჩასვლა. ასეთი ღრმა დაქანებაცა და შემდეგ, განივად ორ კილომეტრამდე გაშლილი დაბლობიც, ცხადია, მდინარის ნამოღვაწარია. წყალუხვობისა და სიმეჩხრის, გააკვებისა და სიმშვიდის მონაცვლეობით, ალბათ კალაპოტიც მრავალჯერ იცვალა და ეხლა ხევის გააკვებიდან ჩრდილოეთით, ასიოდე მეტრში მიედინებოდა. მდინარე აქაურობას ანაყოფიერებდა, რწყავდა, ქმნიდა რელიეფს, აძლევდა ფორმას და ანიჭებდა სიცოცხლეს. ამიტომაც, აქაურობა სულაც არ იყო მხოლოდ ქვალორით მოფენილი ხრიოკი ადგილი, წარმოიღვინეთ საბაღე და სათესი ადგილებიც კი მოიძებნებოდა. უფრო შორს, ჭალის გადაღმა, ათიოდე მეტრის კლდოვან სიმაღლეზე, ნახევრად დანგრეული საყდარი იდგა. თითქოს წარსულიდან გვიძიერს და გვდარაჯობსო, აქაურობას განუმეორებელ სიმშვიდეს, სულიერებას და ნატიფ სილამაზეს ანიჭებდა. ამბობენ, ეს ადგილი იმიტაცა გამოჩნეული, რომ თუ მდინარე ხეობის ამ მხარეს მოექცევა, რალაც ძალა თურმე ყველაზე იშვიათ თევზებს იზიდავს – აქ „კლდის მურწა“ იცისო, – გვიმტკიცებდნენ აქაურები, თუმცა მე არასოდეს შემხვედრია.

ხასხასა მდგელობით, ხეებითა და ბუჩქნარით გადავსებული ჭალა, ბავშვობიდან ჩვენი სანუკვარი გასართობი ადგილი იყო. აქ ვისწავლე ცურვა, მერე თევზაობა. ზაფხულობით ბიძაშვილებთან ერთად, ახლადშემოსული ყურძნის ან სხვა ხილის ჭამისგან გაბერილი მუცლებით, საათობით ვეყარეთ მზისგან გამომშრალ ლამიან სანაპიროზე. ზამთრობით კი, უკვე ჭაბუკობისას, ჟანგისგან შეჭმული ცალღულიანი თოფით ჩხიკვზე და შამზე ვნადირობდით.

ეს განცდები, განსაკუთრებით ზაფხულის თავგადასავლები, არც არასოდეს დამავიწყდება.

უკვე ყმაწვილკაცობაში, კვანჭაში რომ ჩამოვდიოდი, როგორც წესი, ჩემი მეხსიერება იღვიძებდა და ყოველთვის მამა მახსენდებოდა, თავისი უკან გადაწეული ხშირი, მაღალი თმით, ნაოჭებისგან დაღარული შუბლით, ძლიერი კისრით, და ყოველთვის ხალისიანი, მომდიმარი სახით. ეს ნაოჭებიანი, მაგრამ ღიმილიანი სახე, ახლაც თვალწინ წარმომიდგა. ძალიან უყვარდა ეს სოფელი, ალბათ მდინარესთან სიახლოვის და

აქაურების კეთილგანწყობილი, იუმორით გაჯერებული ხასიათის გამო. როცა სათევზაოდ მივიდოდით, ხშირად თვითონაც მოგვეყვებოდა ხოლმე. დრო და ასაკი ღლის კაცს, აქტიურობის ხალისს უკარგავს, მაგრამ ეს მამაჩემზე არ ითქმოდა. ემოციურად ის ყოველთვის ბავშვი იყო, სიცოცხლის და სიცელქის წყურვილით სავსე, გულუბრყველო ბავშვი. წარმოუდგენელი ენთუზიაზმით ივსებოდა, სინარულით ენთებოდა და დიდი მონღოლებით, საქმიანად აგვედევნებოდა ხოლმე მდინარისკენ მიმავალ ლაწირაკებს. ბიძაჩემი თემიკოს დამცინავ ქილიკს სულაც არ აქცევდა ყურადღებას.

— დიდი ვედროები წაიღეთ, მანამდე მე წყალს ავადულებ დიდ ქვაბში, თევზის მოსახარმად, — შემოგვცინებდა თემიკო და მერე სერიოზულად გააგრძელებდა, უფრო მამაჩემის გასაქილიკებლად, — ნეტა რის დამჭერები ხართ, სად მიდინარ ამხელა კაცი, სადაა სათქვენო დასაჭერი თევზი, — და აწეული ხელით ქოქოლას გვაყრიდა.

— დავნამლეველეთ, ჯობს ღვინო გაამზადო, — სერიოზულად, მაგრამ ხალისიანად მიაგებებდა მამაჩემი იმ კაცის უდარდულობით, ვისთვისაც მდინარის სანაპიროებზე ხეტიალი და თავგადასავალი უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე თევზი.

— მონადირის ფასი ორი კაპიკია, მეთევზისაკაპიკო, ნათქვამია, — არ ეპუებოდა თემიკო, თან თავისნიმდწვანო-ნაცრისფერი თვალებით ჯიქურ გვიყურებდა, თითქოს გვაფასებს და უკვე შედეგსაც ხელავსო. ამის მიუხედავად, ჩვენ ყოველთვის ხელდამშვენებული ვბრუნდებოდით. ჭალაში ყოველთვის იყო ჩვენი დასაჭერი თევზი.

ენით აუწერელი სიამოვნება იყო, როცა ნაპირზე გამოტანილ ბადეს ჰაერში ავწევდით და ზედ ჭიჭყინები, ზოგჯერ საშუალო და მოზრდილი თევზები — ციმორი, ჭანრის ბარტყი, — როგორც აქ ეძახდნენ, — ან მხოლოდ გველანა, ნაფოტა და ღორჯო — შავი, პატარა, მაგრამ დიდთავა თევზისტუნაობდნენ. სწორედ აქ იწყებოდა მამაჩემის საქმე: ბადეს ამოვაპირქვავედით თუ არა, სინარულით გაბრწყინებული, სათითაოდ დასდევდა ქვიშაზე მოხტუნავე თევზებს, წყლიან პარკში ჩაუძახებდა და მერე საჩქაროდ ამოგვედევნებოდა, ახალ მოსმას რომ არ გამოჰკლებოდა. ბადის თითოეული ამოწევა, ნადავლის მოძლოდინე მზერა და სინარულით დაჭყეტილი თვალები — ეს იყო ზეიმი!

ცხოველისგან განსხვავებით, ადამიანმა დაბადებიდან თანდაყოლით, ცურვა არ იცის, ის უნდა ისწავლოს. დაახლოებით 6-7 წლის ასაკში, ეს სწავლება კვანჭაში დაიწყო, როცა მამამ კისერზე შემოსმული მდინარეში პირველად შემეყვანა. მასსოვს, შიში და ზაფრა როგორ დამეუფლა ამ ამოუცნობ სტიქიასთან შეხებისას. ჩემს წარმოსახვაში ის სრულიად განსაკუთრებული, უსამველოდ დიდი, ღრმა, და ამიტომ, სამიში მეჩვენავინ იცის, ამ გოლიათის სხეულში, შიგ — უხილავ სამყაროში, — რა ხდება?! და მაინც, პირველი გაკვეთილისას, როგორც შემეძლო, თავს ვიმხნევებდი — მამას ვენდობოდი. იმ დღეს, ეს სიმხნევე დიდხანს არ გაგრძელებულა — ორიოდ წუთში ის დაგვარგე.

— გამიყვანე მამა, აღარ მინდა, შემეცვიდა, — მორიდებით, თითქმის ჩურჩულით ჩავძახე კისრის

ზემოდან ყურში, და თავზე უფრო მაგრად მოვეხვიე. ალბათ შიშისგან, ვიდრე სიცივისგან, ვგრძნობდი, ტუჩები მილურჯდებოდა და მაკანკალებდა. ის კი ილიბებოდა, ხვდებოდა ჩემს განცდებს, მაგრამ რატომღაც, სულ უფრო სიღრმეში შევყავი. წყალი უკვე მეკრდს ზემოთ რომ მოაღვა და ჩემს მუხლებსაც შეეხო, თავი მოვისაწყლე და სასოწარკვეთილმა ვამცნე: — აი, ტუჩებიც ამიკანკალდა, — ვცადე თავის შეცოდება, — გამიყვანე რაა...

მამამ ღიმილიანი სახით ამომხედა, შემომცინა და როგორც იქნა, ნაპირისკენ მოუხვია.

ასე გავიცანი მტკვარი, რომელიც თითქმის მთელ აღმოსავლეთ საქართველოს სერავს, მაგრამ ჩემი შეფასებით, სწორედ ამ ჭალის ნაწილი და ჩვენი საკუთრება იყო. ასე ფიქრობდა ყველა აქაური ბიჭი.

ცოტა რომ წამოვიზარდე, უკვე ბიძაშვილი ბანჯულა მიტარებდა ცურვის გაკვეთილებს. მისი დაუბინებელი მცდელობითა და ჩემი მონღოლებით, სწორედ აქ, კვანჭაში, შევძელი თხელ წყალში ჭყუმბალაობიდან სიღრმეში, ცურვაზე გადასვლა, წყლის ნაკადის გაჭრა ხელ-ფეხის განსაკუთრებული, — არასპორტული, — მოძრაობით და წყალში წინსწრაფი ბიძგების დახმარებით. ეს რომ შევძელი და მერე შედეგი გავიაზრე, უბედნიერესი ვიყავი. ასე ხომ მდინარის გადაცურვასაც შევძლებდი ზაფხულის წყალმარჩხინანობის დროს. აი, მდინარის გადაკვეთა, ერთი ნაპირიდან მეორეზე გადასვლა, ჩემი თამამი შეფასებით, უდიდესი მიღწევა და მაგარი ბიჭობა იყო.

მართლაც მაგარი ბიჭობის გამოცდა — გაღმა თავზეხელაღებული გადაცურვა, დღეს გველოდა.

* * *

ფიქრებიდან გიას ხრინწიანმა ხმამ გამომიხმოდა მოგონებებითაფორიაქებული, ძლივს დაუბრუნდი რეალობას. ფიქრებმა ისე შორს გადამისროლა, რომ თითქოს დრო გაჩერდა და ძალით გამოვეგდე ამ კაცს იქიდანო, გულში ვუსაყვედურე — რა გაყვირებს მეთქი. გია ლაპარაკის გარემუდინდხანს ვერ სძლებდა, ვითარებაც ცოტა საჭოჭმანო იყო, ჰოდა, რატომ უნდა შეებოჭა თავი ღუმილით?! ალბათ, ამჯერად უფრო საკუთარი თავის გასამხნეველად მოგვაყრიდა ნაირგვარ დასაბუთებას, ვიდრე ჩვენი — აქამდე ხომ არავინ შეპასუხებია?!

— აჰა, გახედეთ, იქით როგორი ნაპირია — თხელი და წყნარი. აქა? აქ ჩახვალ თუ არა თუქმდე წყალში ვარდები, ეგრევე გაგიტაცებს. მოკლედ, — დაასკვნა ლაპარაკის საღერღელ აშლილმა, — გაღმა სიმშვიდეა, აქ წყალი წავვიღებს...

ალბათ, თავის გამოსაჩენად კიდევ გააგრძელებდა რაღაცეების ახსნას და მტკიცებას, მაგრამ სოსომ-შეაწყვეტინა:

— წყალი ისედაც წავვიღებს აქბადის მოუსმელად, — მიუგო მან და გამოსავალიც შემოგვთავაზა, — მოდი, ხიდზე გადავიდეთ, ქვემოდან მოუჯაროთ.

— რას ლაპარაკობ, იქამდე ორ კილომეტრზე მეტი იქნება, უკანაც კიდევ მაგდენი. რო მოძკლა, ადენს ვერ ვივლი, თან ცხელ ქვებზე, — გაანადგურა თავისი უხადო ლოგიკით სოსოს აზრი, ვიამ.

— ტალახიანი წყლის ყლაპვას, მშრალ ხიდზე და

ქვებზე სიარული არ ჯობია? სად გვეჩქარება? ან გავალთ კი საერთოდ ამ ზვირთებში, წყალი აქეთ ურტყავს, როგორ გავცურავთ? – უკვე ხმაძაღვსა და აღელვებულმა შესძახა სოსომ, რომელიც, შეიძლება საუკეთესო მოცურავე არ იყო, მაგრამ ვითარებას საღად აფასებდა.

გიამ შეხედა, ღრმად ამოისუნთქა და დაუფიქრებლად უპასუხა, თითქოს საკუთარ თავს აგულიანებდა:

– კარგი, მე პირველი შევალ, შენ მიყურე და მერე გადაწყვიტე, ბაღესაც მე გავიტან, – მიუგო დამცინავად, თავისი ურყევი თავდაჯერებით და მდინარეს გახედა. სახეზე სიმტკიცე, თვალებში კი სიჯიუტე აღბეჭდოდა.

სოსო ახლოს მივიდა მასთან და თვალებში ჩახედა:

– ვერ გაიტან გია, წყალი წაგართმევს, – უკვე მორიდებულად და გულშემატკივრული ტონით, თითქოს ეხვეწებოდა – შენი თავიც დაინდე და ჩვენცო, – შეეპასუხა სოსო. დანარჩენები რაღაცას ვბურტყუნებდით, მაგრამ არაფერს ვაპროტესტებდით. უფრო სწორედ, ვიას აზრს ვინაირებდით: რა ხიდი, რა კილომეტრობით სიარული აქეთ-იქით, აგერ, მოკლეზე, 50 მეტრს გადავცურავთ და საჭირო ადგილზე ვართ, – ეს აზრი იკითხებოდა ჩვენს გაურკვეველ რეპლიკებში.

საერთო განწყობის შესაბამისად, აქაურობის „პატრონმა“ თავისი გაიტანა. გადაწყდა, გია ბადით გავიდოდა გაღმა, ზურიკო გუბურებზე მოგროვილ თევზს გაიტანდა, მე – ბიჭების ტანსაცმელს, ერთმანეთზე გადახვეულ-გადაკვანძულ ბოხჩას – რაღაცით ხომ უნდა გამოძეინა თავი, წლების მანძილზე ცურვაზე რომ დავდიოდი, თბილისში. სოსოს და ჩვენს თბილისელ მეგობარ დიტოს, მხოლოდ საკუთარი თავი უნდა გაეყვანათ, როგორმე.

– აბა, ბიჭებო, მე წავედი, – შემოგვძახა გიამ და დაახლოებით ორი მეტრი სიმაღლიდან ჯერ ჯოხებზე გადახვეული ბაღე მოისროლა წინ, – ალბათ იფიქრა, და ეს უთუოდ მისი გამბედაობის მოტივიც იყო – ატივტივებულ ბაღეს ადვილად მისწვდებოდა და ცურვისას, როგორც ხელოვნადად სიმაგრეს, ისე გამოიყენებდა, – მერე თამამი ნახტომით თავდაც მიჰყვა. უნდა ვაღიაროთ, მშვენიერი, თავის ძალებში თავდაჯერებული, მართლაც საჩემპიონო – „სალნიკოვის ნახტომი“ გამოუვიდა. სოსოს ეს სარკაზმული მიგნება შემდეგ მრავალჯერ გავიხსენეთ, როგორც ამ ქარაფშუტლისაქციელის შეფასება, და შეძახილი – „სად მიდინარა, რა გახტუნებს, თავი მართლა სალნიკოვი ხომ არ გეონიაო“.

მდინარის ნაკადმა ბაღე იმაზე სწრაფად გაიტაცა, ვიდრე ჩვენი „სალნიკოვი“ ვარაუდობდა. ძალე გიაც და ბაღეც წყლის ნაკადში გაუჩინარდნენ. რატომ შეარჩია მაინც და მაინც თითქმის ორმეტრამდე სიმაღლის სახტომი ადგილი, მხოლოდ გიამ თუ იცოდა. სოსომ კი, როგორც აღვნიშნე, ამ ნახტომს შესანიშნავი შეფასება მოუძებნა – ოსტატობით ოლიმპიურ ჩემპიონს შეადარა.

დანარჩენებმა ზედ ნაპირზე მდგომ, წაქცევის პირას მყოფ ხეებს შორის ადგილის შერჩევა ვცადეთ, ოდნავ აღმა, უკეთესი მისადგომი მოვნახეთ და შევეცადეთ სწრაფადვე მივყოლოდით – ერთმანეთი თვალთახედვიდან არ უნდა დაგვეკარგა...

ამის შემდეგ, ყველას მხოლოდ საკუთარი ძალის დამოხერხების იმედი უნდა ჰქონოდა. ერთმანეთის მოიმედვე ჯგუფური მოქმედება დამთავრდა და დაიწყო შესაძლებლობების გამოფენა – მიდი, აჩვენე, რა შეგიძლია!

* * *

ჩემი თავის იმედი მქონდა. განასკვული ტანსაცმლის ბოხჩა მარცხენა ხელით ჰაერში ავიტაცე, ნაპირზევე, ერთ ნაბიჯში, ყელამდე წყალში აღმოვჩნდი, მერე ფსკერს ფეხი ვუბიძგე, აქაფებულ მოყვითალო-მოშავო მასას ზემოდან მოვექეცი და თავდაჯერებულმა ცალხელა კროლი მოვეუსვი, სოფლურ სტილზე – მკლაურს რომ ეძახიან.

წლობით დავდიოდი ცურვაზე. აუზის კედლებში გამომწყვდეული წყალი უწყინარი მეგობარი და კეთილი მასწავლებელია. მდინარე კი შესვლისთანავე მაგრძობინა, რომ საქმე თვინიერ მეგობართან კი არა, გაავებულ მტერთან მქონდა, რომელსაც, – თითქოს ჩემმა თავხედობამ უფრო გააცოფაო, – ეჯახები, მაგრამ უკუგაგლებს, ებრძვი, მაგრამ ვერ იმორჩილებ, გბოჭავს და შენ შთანთქმას ლამობს, გაიძულებს მის ნებას დაემორჩილო. მდინარეებით გიპირისპირდება – რაც უფრო სწრაფია დინება, მით მეტია დაპირისპირება. მაგრამ აქ საქმე ნამდვილ შლეგთან მქონდა.

ამ დაპირისპირებას შევალე მთელი ძალა, ვიდრე ყველაზე სწრაფ დინებას გადავლახავდი და შუამდე მივალწვედი. მერე თითქოს სიშლეგე დაცხრა და დინებაც შედარებით მორჩილი გახდა, მაგრამ შუაგულ მდინარეში მოქცეულს, სადაც წყლის სიღრმე რამდენიმე მეტრი იქნებოდა, დარჩენილი ნახევარიც ხომ უნდა გადაძეცურა? მე კი ენერგია სრულიად ამომეწურა.

და დაიწყო გადარჩენისთვის ბრძოლა, მაგრამ სულ სხვა ძალებით – უფრო ფსიქოლოგიური, ვიდრე ფიზიკური. თავს ზემოთ მარცხენა ხელს ავხვედი. ჰაერში აწეული პატარა ბოხჩა უძძიმეს ტვირთად ქვეულიყო, პირდაპირ ქვესკნელში მძირავდა. სწორედ ეს ბოხჩა უნდა გამხდარიყო ჩემი გადამრჩენი.

ჯერ ვიფიქრე, და თითქმის გადაწყვიტე, რომ ტვირთი გადამეგდო, და ასე, ორივე ხელით თავი გადამერჩინა – მე ხომ აქამდე ცალი ხელით ვცურავდი... მაგრამ იმასაც ვხვდებოდი, რომ ეს იქნებოდა ფსიქოლოგიური მარცხი და მდინარესთან დანებება, რასაც სრული პანიკა მოჰყვებოდა. როგორც კი ბოხჩას დავთმობდი, უკონტროლო ვითარებაში – შიშის ტყვეობაში აღმოვჩნდებოდი, და ეს, საბოლოოდ, ჩემს უცილობელ დაღუპვას გამოიწვევდა. ასე, წყლის მტრულ ძალას ჩემი ფსიქოლოგიური ქაოსიც დაემატებოდა და აქვე, შუა მდინარეში მყოფი, „გავდიოდი გაღმა“ – მოუსაველეთში.

* * *

– დაიხრჩე პაპა, მოკვდი? – ვეღარ გაუძლო ემოციებს ჩემზე მოტმანხილმა უმცროსმა შვილიშვილმა, 4 წლის ბოლომ, ცისფერი თვალებით რომ მომჩერებოდა გაცოცხლებული და ვერ გაეგო, აქ, ამ ამბის თხრობისას, ცოცხალი რატომ ვიყავი.

არაა! მიცურავს, ვერ გაიგე? გავა, აი, ნახავ!

წამოენტო ხალიჩაზე გაწოლილი, იდაყვებზე დაბჯენილ ხელებზე თავჩამოდებული ლუკა, რომელიც ერთ ადგილზე ვერ ჩერდებოდა და მალიმალ იცვლიდა ჯდომის და მოსმენის პოზას. ის ხომ ბოდოზე მთელი ორი წლით უფროსი იყო და ხვდებოდა, რომ მაშინაც და ახლაც, ცხადია, ცოცხალი ვიყავი. სანდრო ხმას არ იღებდა, მხოლოდ მისმენდა და მხერას არ მაშორებდა. ის ერთი წლით პატარა იყო ლუკაზე, ამიტომ ცდილობდა მოვლენები დაეკავშირებინა და ეჭვობდა, რომ ჯერ კიდევ ცოცხალი პაპა ესაუბრებოდა.

ჩვენ ბუხრის ოთახში ვისხედით, ამ ამბიდან ორმოცი წლის შემდეგ. მომინდა, ჩემს ბავშვობაზე მესაუბრა და ასე, „იმ“ პატარა ბიჭს, მათთან ყოფნა მეგრძნო. ყოველთვის საინტერესოა ეს ურთიერთობა, დაკვირვება, შეფასება. როგორც ამბობენ, ბავშვობა ის ფესვებია, რაზეც ადამიანის სინდისი იზრდება და შემდეგ ხასიათი ყალიბდება, რომელიც აღარ შეიცვლება. ჩვენ ერთმანეთს ვსწავლობდით: ისინი ჩემს წარსულს, მე კი მათ მომავალს; ემოციებს ვუზიარებდით და ვცდილობდით, ამ ურთიერთობით ბედნიერება გვეპოვა, რაც ერთად ყოფნაში გამოიხატებოდა. ალბათ, მათთვის გაუგებარ სიტყვებსაც ვიძახდი, მაგრამ თხრობის აზარტში შესულს და წარმოსახვებში გართულს მჯეროდა, რომ ისინი ყველაფერს იგებდნენ, ყველაფერი კარგად ესმოდათ, და მე თხრობა გავაგრძელებ...

* * *

ამ ბოხჩამ, და გადაწყვეტილებამ ის აუცილებლად შემენარჩუნებინა, სიმტკიცე და თავდაჯერება შემძინა. რას გაუგებ ადამიანის ამოუცნობ არსს, რომელიც წარმოუდგენელ ფსიქიკურ და მისტიკურ ძალებს ფლობს, რაც მხოლოდ მაშინ გამოჩნდება, როცა ძალიან მოინდომებ და... მიაგნებ.

წყალში ოფლი მოგსვლიათ? ეს მაშინ ხდება, როცა შიში გიმორჩილებს, ტვინი ღუღს და სხეულის უკანასკნელ ძალებს ნთქავს. მდინარე ღონეს მართმეველა – გულიდან, ფილტვებიდან, კიდურებიდან გამოჰქონდა და ითვისებდა. მარჯვენა ხელი დამიძმინდა, აღარ შემორჩილებოდა, ჰაერში აწეული მარცხენა კი თითქოს გამიმეშინა – ვეღარ ვგრძნობდი, ფეხები ფსკერისკენ მიიწვევდნენ. ცურვაც და სიცოცხლევ უკვე ტანჯვად მექცა. მაგრამ ტანჯვასაც საზღვარი აქვს: ვითარებას ვერ კიდევ ვაცნობიერებდი და ვხვდებოდი, რომ ამ აუტანელი წამებისგან განთავისუფლება მხოლოდ დანებებით, ცურვის შეწყვეტით, – და იმ წუთებში დაფიქრებადაც რომ არ მიღირდა, და მხოლოდ შვების მოძებრელი მეჩვენებოდა – სიკვდილით შეიძლებოდა. ცნობიერებაც ამას მკარნახობდა. ტვინს არ უყვარს ტანჯვა, რაღაც ზღვარზე, ის თანახმა ხდება ან გაითიშოს, ან თვითმკვლელობის ბრძანება გასცეს...

შესაძლო პანიკურ შიშს და დანებების ცდუნებასკი გაუუმკლავდი, მაგრამ თავი მიხურდა, გონება მიდუნდა, ცნობიერში ქაოსი ბობოქრობდა და ზმანება რეალობაში მერეოდა.

ისიც გავიფიქრე, რომ სიცოცხლე ტანჯვასა და სიხარულს შორის ყოფნაა: მიუყვები და ხან აქეთ ეხეთქები, ხან – იქით, მუდმივად კი არც აქეთ ხარ,

არც – იქით. თითქოს გონებაც გამეხლიჩა, ცნობიერი და არაცნობიერი ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად მოქმედებდნენ და ერთმანეთის გაკონტროლებას ვერ ახერხებდნენ, არც ცდილობდნენ – ეს ორი სრულიად სხვადასხვა რამეა, თითქოს სხვადასხვა სამყაროში არსებობენო, დამოუკიდებლად. და დაიწყო: ზუზუნი ყურებში, წივილი თავში, ბინდი თვალებში. კიდურები საერთოდ დავკარგე – ვეღარ ვგრძნობდი. კანზე სლიპინა ზედაპირი გაჩნდა, ალბათ გამონაჟონი ოფლის გამო წყალი აღარ მეკარებოდა, მხოლოდ პაწაწინა ბუშტუკები ელავდნენ, ალბათ მთელტანზე, მე კი მხოლოდ მკლავებზე ვამჩნევდი, რასაც ჩემი თვალი სწვდებოდა.

წამით თვალწინ პატარა ბიჭის მიერ დანახულმა სურათმა გამიელვა: მამის მხრებზე ვიჯექი და თავზე ხელებს ვხვევდი. გონებაში მამა გამოიკვეთა, მისი სხეული ვიგრძენი – ის ჩემში იყო. მერე გამომეყო, მაღლა ამზიდა და ვიცოდი, მის მხრებზე ვიჯექი, როგორც მრავალი წლის წინ, შეშინებულს ტუჩები რომ მიკანკალებდა. მაშინ, მთლიანად მის ძლიერებაზე ვიყავი მინდობილი, და ახლაც ამ ძალას მივწვდი:

– გამიყვანე, მამა, აღარ მინდა, აღარ შემიძლია – შევლადამე, უხმოდ, გონებით, ან სულაც ცნობიერის გარეშე. და მამა დამეხმარა... ჩემი დატანჯული სხეულის კუნჭულებში მიძინებული, ალბათ ასეთი უძმეობისთვის შემონახული მისი ენერგია ჩემში იღვრებოდა და თავისი ძალით მაგსებდა. მე მივცურავდი, არ ვჩერდებოდი, ის მეხმარებოდა...

კიდევ რამოდენიმე წამი, ან წუთი გავიდა, დააი, სიმყარე ვიგრძენი, ფეხით მიწას შევხვე... წყლიდან მუხლებმოკვეთილი ამოვბობლდი და ნაპირზე გავიშლართე – გაღმა გავედი!

მეგონა, სადაცაა გული ამერეოდა. ისეთი შეგრძნება მქონდა, თითქოს მკერდში მუშტი ჩამცხეს – ვერ ვსუნთქავდი, და ეს-ესაა, წამებას თავი დავაღწიე. მისხაროდა. მაგრამ ქანცაწვევტილს, ენერგიისგან დაცლილს და გამოფიტულს მეჩვენებოდა, რომ სტიქიასთან ბრძოლაში რამდენიმე წუთი და რამდენიმე მეტრი კი არ გადავლახე, არამედ მთელი ცხოვრება გავლიე და არსებობის მიჯნას მივადექი – ამქვეყნად ჩემი მოგზაურობა დასრულდა. დავამთავრე – სიცოცხლემ დამდალა. შემდგომშიც, ბევრჯერ მქონია ეს – „სიცოცხლით დაღლის“ განცდა, რაც, სინამდვილეში, უძმეობის შეგრძნებაა, ვიდრე დასასრული. და ამ შეგრძნებაში პრობლემის ფიზიკური გადალახვა სულაც არ არის მთავარი. მნიშვნელოვანი რაღაც სულ სხვაა, რაც გაიძულებს ფეხზე წამოდგე და ცხოვრების თავგადასავალი გააგრძელო. წამოვდექი!

სუნთქვა რომ დავიოკე და ცოტა დავმშვიდდი, ჩემდა გასაოცრად აღმოვაჩინე, რომ ტანსაცმლის ბოხჩასთან მქონდა, არ დამიკარგავს, თითქმის არც დამისველებია.

უკან გავიხედე – დამარცხებული მდინარე ბუტბუტით მიქანებოდა საღვაც, მაგრამ უჩემოდ...

ვისაც მდინარე გადაუცურავს იცის, რომ როგორი მარჯვე და გამოცდილიც უნდა იყო, შესვლის ადგილიდან გაღმა რამდენიმე ათეული, ან, თუ ნაკადი ძლიერია – ასეული მეტრის ქვემოთ თუ გააღწევ. გაღმა ნაპირს თავი შევაფარე თუ არა, თვალი მა-

შინვე სანაპიროსშეკავლე – ბიჭებს ვეძებდი. ისინი სადღაც აქვე უნდა ყოფილიყვნენ. მერე ქვიან რიყეს გაეხედედა, თავზარდამცემი შიში დამეუფლა, თავში წივილით რომ დაგივლის – რამდენიმე მეტრში მხოლოდ ჩემი ძმა, ზურიკო იდგა. სხვა, არავინ ჩანდა.

ეპიზოდს, რაც შემდეგ მოხდა, თამამად შეიძლება ვაჟკაცობა დავარქვათ, რადგან გონივრული და გააზრებული სიმამაცე უკვე ვაჟკაცობაა, ხოლო გონიერებას მოკლებული, ის შეიძლება მხოლოდ სისულელე იყოს. არსებობს ისეთი ვითარება, როცა გაუცნობიერებელი შიში გიმორჩილებს და ამ დროს, ნებისმიერი კაცი მხდალია, მაგრამ გაცნობიერებული შიში რამდენიმე წამში ქრება, გააჩნია კაცს. აქ და ახლა, დაუყოვნებლივ, ასპარეზზე უნდა გამოჩენილიყო მიზანდასახული სიმამაცე, უფრო სწორად, ჩვენი ამ თავდასახვის გმირის აქვე იდგა, ჩემ გვერდით.

– წადი, ზური, ეს მხოლოდ შენ შეგიძლია, მოძებნე, – ხვეწნასავით გამოძვიდა და ძლივს ამოვლერდე. აშკარად და თავხედურად, ძალიან ბევრს ვითხოვდი მისგან, მაგრამ ეს ჩემი იმწუთიერი რეაქცია იყო.

– ძალიან დავილაღე, – მცირე შეყოვნების მერე თვალები გაუბედავად შემომანათა, თითქოს სხეულის უძწევობა ამ მზერაში უნდა ამომეკითხა.

– ვიცი, მაგრამ უნდა დაბრუნდე წყალში და დაჰყვე დინებას, ეხლავე! – მივმართე უკვე დაჟინებით, თითქმის ბრძანებით, დარწმუნებულმა, რომ ამას შეძლებდა. სხვა გამოსავალი არც იყო. ჩვენს შორის, და ალბათ მთელს ამ რაიონში, ის საუკეთესო მოცურავე, ბრასის სტილში კი ნამდვილი ოსტატი იყო. სპორტის ამ სახეობას ის ბავშვობიდან მისდევდა, წყალი კი მისი სტიქია იყო.

ზურიკო დიდი, თაფლისფერი თვალებით მომაშტერდა, მზერაში ჯერ დალლა დავინახე, მერე გაგკვირება – ალბათ ჩემს დაჟინებულ მოთხოვნაზე, – ბოლოს კი, ვითარება რომ გააცნობიერა – შიში. მაგრამ შიში წამებში გაქრა, და აი, ვაჟკაცური ნაპერწკალიც გამოკრთა თვალებში, დინებას დაღმა გახედა – გადაწყვეტილება მიიღო! მერე მდინარისკენ უსიტყვოდ შეტრიალდა, დაქანცული სხეულით ტალღებს გადაეგლო და როგორც შექმლო, სწრაფი კროლით მიჰყვა დინებას.

სიმამაცეს რამდენიმე წამი სჭირდება. ის იღვიძებს იქ, სადაც პოტენციურად არსებობს, და იმ დროს, როცა ამის აუცილებლობა დგება.

უსასობით შეპყრობილი ისევ მარტო დავრჩი, და ის თავზარდამცემი შედეგები დამიტრიალდა თავში, რაც სრულიად შესაძლებლად მეჩვენა: ცხადად წარმოვიდგინე გიას დალუპვა, მერე თემიკო და დედამისი – ანგელინა, რომლებმაც ეს ჯერ არ იცოდნენ და მერე გაიგებდნენ, ჩვენ რომ ავიდოდით. და როგორ უნდა ავსულიყავით? როგორ უნდა გვეთქვა ამ უბედურების შესახებ? დანარჩენები – სოსო? დიტო? ამაზე ფიქრს ჩემი გონება გაურბოდა. ეს იყო ყველაზე მწველი განცდა და წარმოუდგენელი მომავალი, რაც იმ დღეს გველოდა. „მორჩა, აღარაფერი შეიცვლება, ყველაფერი სწორედ ასე მოხდება, როგორც ვფიქრობ“ – მხოლოდ ეს აზრი მიტრიალებდა.

მერე ავწრიალდი, გამიკვირდა, რატომ ვიდექი ასე გაშტერებული, ბოხჩას ხელი დავავლე, თევზის

პარკიც ავიკონწიალე და მოზრდილ სიპ ქვებზე ხტუნვა-ბორძიკით დაღმა დავეშვი – იქნებ ჩემი დახმარებაც უნდათ?!

გავრბოდი, სიპ ქვებს ყურადღებას არ ვაქცევდი და თვალების ცეცებით მდინარეს ხან აღმა, ხან დაღმა ვაშტერებოდი. აი, ზურიკოც დავლანდე, გულმა ბაგიბუგს უმატა, – შუა მდინარეში მიცურავდა, თან როგორც შექმლო აყოვნებდა, ალაგ-ალაგ აღმა ცურვით ეწინააღმდეგებოდა დინებას და ცდილობდა, გარშემო წყლისთვის და ნაპირებისთვის თვალი შეეგლო. მდინარე მაინც თავისას შვრებოდა და ქვემოთ მიაქანებდა. ეს იყო მამაცი ადამიანის თავგანწირული და მიზანდასახული ბრძოლა სტიქიასთან, საკუთარ თავთან...

მივრბოდი. ვცდილობდი, მხედველობიდან არ დამეკარგა და ჩემი შორი-ახლოს ყოფნით, გამემხნევებინა.

– გიას! გაუშვი ხელი... და ჩემკენ წამოდი... მე დაგიჭერ, – ხრინწიანი, წყვეტილი ყვირილი გაისმა, და მცირე დაყოვნების შემდეგ: – მანდ ვერ ავალოთ, გაღმა უნდა გავიდეთ... მოგიახლოვდები თუ არა, გაუშვი, შენთან ვარ! – ყვიროდა ზურიკო 10-15 მეტრი მანძილიდან, ვიდრე გაუსწორდებოდა და რაც შეიძლება ახლოს მივიდოდა... იმ წამს გიაც დავინახე – სასოწარკვეთილი წყალში გადაჩხილი ხის ტოტს ჩაბლაუჭებოდა – მოდი, გენაცვალე, შენ უნდა მიშველო, – უთქვამს, როგორც სოსომ გაგვიმხილა, ირონიულად, ალბათ თავისი წარმოსახვით. მაგრამ მდინარე მაინც თავისკენ ეწვოდა, თავზე ევლებოდა, პირს უნებობდა და ფილტვებში აღწევდა. ნაპირი კი ჩახრამული და ძალაღი იყო, მშრალზე ასვლა და იქ გამაგრება შეუძლებელი ჩანდა. ეტყობა ასე, კარგა ხანს ებრძოდა ბედს და მდინარეს, ვიდრე ზურიკო გამოჩნდებოდა, მაგრამ რამდენ ხანს გაძლებდა ასე?

– გაუშვი ხელი! – კვლავ გაისმა ხმა: ყვირილი, შეძახილი და ბრძანება – ერთდროულად. ეს იყო ერთადერთი სწორი გადაწყვეტილება, რაც წამებში უნდა მომხდარიყო, ვიდრე ზურიკოს დინება ჩააქანებდა. არ ვიცი, შეიძლება წყალმა გაიტაცა, ან თავად გიამ იაზრა, ის დაემორჩილა „ხმას“ და ხეს ხელი გაუშვა, – ნაკადმა გაიტაცა. ქანცაწყვეტილმა ზურიკომ ძალები მოიკრიბა და სწრაფად დაედევნა. აი, ახლა უნდა ევაჟკაცა და წყალწალებული სხეული სწრაფადვე დაეჭირა, ვიდრე მდინარე საბოლოოდ და საბუდამოდ წართმევდა. სასოწარკვეთილი გია მთლიანად ღმერთზე იყო მინდობილი: – მიშველე! – ევედრებოდა, ალბათ. მაგრამ ღმერთი ასეთ დროს მხოლოდ რჩევას იძლევა – ხელი გაანძრიეო! და რადგან არავის სწამს ღმერთი იმდენად, რომ მთლიანად მას მიენდოს, გიაც ფართხალებდა, ანუ „ხელის განძრევას“ ცდილობდა, თუმცა უშედეგოდ. გიას გასანძრევი აღარც ხელი ჰქონდა, აღარც თავი. აზრი და ფიქრი დახშობილი ჰქონდა, იმასაც ვერ აცნობიერებდა, სად იყო.

ზურიკო უკვე უახლოვდებოდა და საცაა, ხელს ჩავლებდა. ასეც მოხდა: მისწვდა, ცალი ხელი ილაშქრა ამოსდო, ასწია, ამოასუნთქა. წყლის სტიქია კი თავისას შვრებოდა – ხან ერთს ითრევდა და ფარავდა, ხან მეორეს. დახრჩობის პირას მყოფი, პანიკურ შიშს აყოლილი კაცის დახმარება მაშველისთვისაც სახიფათოა, შეიძლება ისე ჩაგებლაუჭოს და შეგბოჭოს, ხელიც არ გაგანძრევიდეს. ზურიკომ იმარჯვა,

ზურგიდან მიუღვა, ორივე ხელი იღლიებში ამოუღო, თავადაც ზურგით მოექცა წყალს და ასე, ფეხების ოსტატური ბრასით, ოღონდ გულადმა, გასცურა – დინჯად, აუჩქარებლად.

ასიოდე მეტრის ქვემოთ მდინარის კალაპოტი ფართოვდებოდა და გაღმა მხარისკენ წყალიც შედარებით მდორედ მიედინებოდა. მიმართულებაც ამ მხარეს აიღეს ბიჭებმა. წყალსაც უკვე ადვილად იმორჩილებდნენ. წუთები ალბათ საათებად იქცა. როგორც იქნა, თავთხელს მიადგნენ, გააღწიეს, გაღმა გავიდნენ – გაოგნებულები, ღონემიხდილები, წყალნაყლაპები და გულგახეთქილები. სოსოც და დიტოც-გამოჩნდნენ – იმ სანაპიროს შორიანლოს გასულან, სოფლის ბოლოსკენ, მიშელას რომ ეძახიან. კვანჭა კი აქედან აღარც ჩანდა, სადღაც ზევით, სოფლის თავში მოვიტოვეთ.

ერთმანეთის ამბების გამოკითხვის შემდეგ გაირკვა, რომ წყალწაღებულ ვიას ბაღე მაშინვე დაუკარგავს – დინებას წაურთმევია. თვითონაც, წყლის არეულ ნაკადს გაუტაცია და ტალღოვან აქაფებულ ნაპირს ორი მეტრითაც ვერ გასცილებია, ისეთი ძლიერი იყო დინება. ასე მიაქანებდა სტიქია თავქვე, და ვერც ნაპირზე იკიდებდა ფეხს. ბოლოს, სასოწარკვეთილი, შემთხვევით შემოფეთებულ წყლისკენ ჩაწოლილ ნერგის ტოტს შემოხვეოდა ხელებით. თავზარდაცემული, ასე ებლაუჭებოდა ხეს, და ვიდრე მდინარე კვლავ გაიტაცებდა და თავის სტიქიაში გადამაღავდა, მაშველიც გამოჩნდა.

მინც ბოლომდე, ორ კილომეტრზე მოგვიწია ჩასვლა – ხის საცალფენო, მოქანავე ხიდთან. ამ დღეს, მდინარესთან ადამიანმა გაიძარჯვა. კვანჭისკენ, გაღმა გასული ბიჭები მოაბიჯებდნენ.

* * *

ლუკა, სანდრო და ბოდო გაფართოებული თვალებით, პირდაღებული შემომცქეროდნენ, თითქოს მათ წარმოსახვაში შექმნილი ზმანებიდან გამოსვლა აღარ უნდათ და ამბის გაგრძელებას ელოდებიანო.

არადა, დავამთავრე! ემოციურად ძალიან დავიღალე, პატარა ბიჭებიც დავღალე.

კარგა ხანს ხმას არავინ იღებდა. მერე აწრიალდნენ, გაიღიმეს.

– რა მაგარია, პაპა, ნამდვილი ამბავია? – შემეკითხა ლუკა.

– კი, ნამდვილი ამბავია, – მიუუგე მე.

– კარგია, რომ დაამარცხე მდინარე, – დაფიქრებულად, მაგრამ ღიმილით მომიგო, რომელშიც სიამაყის განცდა იკითხებოდა; ალბათ, ჩემს ადგილზე წარმოიდგინა თავი. გაჩუქდა. ვინ იცის, კიდევ რა წარმოსახვებს ხატავდნენ თავის პატარა თავში ჩემი მსმენელები და მათთვის საინტერესო კიდევ რა აზრები უჩნდებოდათ. ვატყობდი, რაღაც აკლდათ ემოციების დასაცხრობად და ბოლომდე ვერ გარკვეულიყვნენ, რისი მოსმენა სურდათ.

– კიდევ გვითხარი რამე, ამ ამბავზე, – თითქმის ჩურჩულით, ყველას აზრი გამოთქვა ლუკამ და მოლოდინით სავსე, ღიმილით შუქჩამდგარი თვალები მომანათა. შევეცადე ამ მზერაში ყველა ნაფიქრი, მაგრამ

უთქმელი კითხვები ამომეცნო და პასუხად შესაფერის სიტყვებს ვეძებდი. ისინი კი საკუთარი წარმოსახვებით აბრიალებულ თვალებს არ მაცილებდნენ და მეც, მათი დაინტერესებით წახალისებულმა, ფანტაზიას მოუხმე...

– კარგი, გეტყვით, – ფრთხილად დავიწყე, ცოტა ხანს შევყოვნდი და ისე გაავარძელე: – იცით, თქვენ ამ ამბის მონაწილეები იყავით, მაგრამ ეს ჯერ არ იცოდით. მეც მერე მივხვდი, ამას! – ვთქვი, და ყველას თვალებში ჩავხედე. – აბა, ვინ მეტყვის, რატომ არ მოგკვდი და შევძელი გაღმა გასვლა?

– იმიტომ, რომ მერე ჩვენთვის მოგეყოლა, პაპა? – ყველას ისევ ბოდომ დაასწრო. წარბები ავწიე და შევხედე, ალბათ გაოცება უფრო იკითხებოდა ჩემს გაურკვეველ გამომეტყველებაზე, ვიდრე მოუღელ-ნელობა, ამკარად კმაყოფილი ვიყავი. ბოდომ ეს შენიშნა და თავმოწონედ გადახედა გვერდით მყოფ ბავშვებს.

– დიახ, ასეა! და ეს ძალიან, ძალიან მინდოდა, – მათი თვალების ანარეკლს დაველოდე და მივყაფოლე: – გამოდის, რომ მაშინ თქვენ გადამარჩინეთ.

წარმოსახვები აეშალათ...

– და, ჩვენ სად ვიყავით? – წამოიძახეს გაოცებულებმა და ერთმანეთს გადახედეს.

– თქვენ ჩემთან იყავით, აი, აქ, – ხელი მხრებისკენ წავიდე, კისერზე დავიდე და ზემოთ, კეფისკენ ავაცურე, – და კიდევ აქ, – წელზე დავიდე მეორე ხელი, ხერხემლის ფუძეზე, – თუმცა, ეს მაშინ არ ვიცოდი, – ასე მოგრეხილმა, ძლივს ამოვთქვი ბოლო სიტყვები, მერე ხალიჩაზე ჩავიშხლე და გაღიმებულმა განვატყავდი: – აი, ახლაც ერთად ვართ! – უკვე გულიანად ვიცინოდი.

ისინიც გახალისდნენ, სიცილ-კისკისით მომვარდნენ, წელზე შემომხვევინენ, მხრებზე ამაცოცდნენ, კისერზე მომასხდნენ და თავზე ხელს მხვევდნენ, არ ვიცი, ერთი რომელიმე, თუ ყველა ერთად.

ჩვენ ბედნიერები ვიყავით.

* * *

ბედნიერებას სიჩუმე უყვარს. ჯერ ნეტარი სიმშვიდე მოაქვს, მერე ალტკინება, და ასე, თავის უკიდვანო წიაღში გვითრევს, თითქოს ერთდროულად წარსულშიცაა, აწმყოშიც და მომავალშიც, სამყაროსავით უსაზღვრო და ღროსავით მარადიული. აი, რაღაც ასეთი ნაპერწკლის აალება ვიგრძენით. გავირინდეთ,

სანდრო, რომელსაც მთელი ამ ხნის მანძილზე ხმა არ ამოუღია, ჩემკენ მოცოცდა და მორიდებულად, ღიმილით მითხრა, რა კარგია, რომ ცოცხალი ხარო.

– აბა, ვინ მოგვიყვებოდა ამ ამბავს?! – დაასკვნა, და მე დავეთანხმე. მერე წამით ჩაფიქრდა, თითქოს რაღაც მნიშვნელოვანის თქმა უნდაო და მორცხვად მოპრუწული ტუჩები გახსნა: – პაპა რომ გავხვდები, ჩვენ ამბებს მოგიყვები ხოლმე, – დამპირდა, და ამაზე შევთანხმდით.

სწორედ ეს იყო მთავარი ამბავი, რასაც, შემდეგ, უამრავი სხვა ამბავი მოჰყვება, ჩემთან ერთად, მაგრამ უჩემოდ...

მე – თამარის სამეფო კარზე

ერთ მშვენიერ დღეს, ჩემი ოთახის სარკლიდან შემოსულმა ხალხის ფუსფუსის ხმამ გამაღვიძა. მზის სხივები სინათლესა და სითბოს ჰფენდნენ არემარეს. ისეთი შეგრძნება მქონდა, თითქოს, საოცარი დღე მომელოდა. წამოვდექი და გარეთ გავვი. დედა კრავაი სახლში არ იყო, თავიდან კი გამიკირდა, მაგრამ მერე გამახსენდა, მკურნალთან რომ უნდა წასულიყო და ისევ აურზაურს მივაყურადე. ირგვლივ ბევრი ხალხი იყო. მიმოვიხედე და ჩემთვის საინტერესო ვერავინ შევნიშნე. ის იყო, სახლში დაბრუნებას ვაპირებდი, რომ სწორედ ამ დროს ნაცნობი ხმა შემომესმა:

– დენოლა, დენოლა, აქ ვარ! – ეს ბემქენი იყო, ჩემი ძმადნაფიცო. დიდი ხანია, არ მენახა და მასთან შეხვედრამ ძალიან გამახარა. სახლში შევიპატიჟე, ცოტა ვისაუბრეთ. მე ჩემს ცხოვრებაზე მოვუყვები, მან თავისი ამბები მიაშრო, ბოლოს ვკითხე:

– ასე უეცრად რამ მოგიყვანა? არც გაგიფრთხილებივარ, თუ ჩამოსვლას აპირებდი. დედაც არ წავიდოდა მკურნალთან, მოვემზადებოდით.

– როგორც კი გავიგე, თამარ მეფე სვანეთში ამოდიოდა, მაშინვე გავაფრთხილე დედა და წამოვედი. შემოთვალაც ვეღარ მოვასწარი.

– მოიცა, თამარ მეფე მობრძანდება? – ვკითხე გაკვირვებულმა.

– კი, აბა ამდენი ხალხი რისთვის შეიკრიბებოდა? – ჩაეცინა ბემქენს.

– არ ვიცი, დილის მერე ამდენი ხალხია. გამიკვირდა, რატომ შეიკრიბნენ-მეთქი. ახლა კი, მივხვდი. მეც წამოვალ, იქნებ თვალი მაინც მოვკრა მეფეთ მეფეს. გასაკვირი არ იყო მეფის ასეთი სტუმრობა, რადგან ის ხშირად ამოდიოდა ხოლმე სვანეთში, თუმცა მე ის არასდროს მენახა. ძალიან მაინტერესებდა, მართლაც ისეთი მშვენიერი, დიდებული და გულკეთილი იყო, როგორსაც ხალხი აღწერდა თუ არა. მაინტერესებდა, როგორ სამოსში იქნებოდა გამოწყობილი. როგორ მიესალმებოდა ხალხს და კიდევ მრავალი წვრილმანი.

მე და ბემქენს, საუბარში გართულებს, ცხენებისა და ხალხის ჟრიაშის ხმა მოგვესმა. ატყდა ძახილი:

– თამარ მეფე მობრძანდება! მეფეთ მეფე მობრძანდება!...

მაშინვე გარეთ გავვი. შორს წერტილებით მოჩანდნენ ვეზირები და თამარ მეფე. ძალიან სწრაფად გვიახლოვდებოდნენ. ახლოს რომ მოვიდნენ, კარგად შევათვალიერე. თამარ მეფე, ულამაზეს ცხენზე ამხ-

ედრებული, წინ მოუძლოდა მხლებელთა ამაღას. მისი აბრეშუმის დიდებულ კაბა შემკული იყო მდიდრული ქვებითა და მაქმანებით. ღვთაებრივ თავზე ოქროს ბრწყინვალე გვირგვინი ედგა, ასევე ძვირფასი ქვებით მოოჭვილი. ღირსებითა და ამაყად ეჭირა თავი. ყველას მშვენიერი ღიმილით შესცქეროდა, მაგრამ თითქოს ეს ღიმილი სულაც არ იყო ბუნებრივი, თითქოს მეფეთ მეფეს რაღაც აიძულებდა გაღიმებას, თუმცა ის გახარებული სულაც არ ჩანდა. ეს თავიდანვე არ შემიმჩნევია. თუმცა შემდეგ, კარგად რომ დავაკვირდი, შევნიშნე, რაღაც რიგზე არ იყო.

თამარ მეფე რამდენიმე დღით სვანეთში, თავის სასახლეში, დარჩა და შემდეგ ისევ თბილისისაკენ გაეშურა. ის კითხვა, თუ რა იძალებოდა თამარის ღიმილის უკან, ძალიან მაწუხებდა. დღედაღამ ვფიქრობდი, რას მალავდა დედოფალი? ერთ საღამოს, გადავწყვიტე, ყველაფერი გამეგო, მაგრამ როგორ? რაღაც მოვიფიქრე, თავიდან ძალიან სარისკოდ და სულელურ აზრად მომეჩვენა, მაგრამ ამის მეტი არჩევანი არ მქონდა. მიზნად დავისახე, წავსულიყავი მეფეთ მეფის სასახლეში, თავი მომეჩვენებინა, თითქოს იქ ახალი მზარეული ვიყავი და, რაღაც არ უნდა დამეჯღომოდა, თამარ დედოფლის საიდუმლო გამეგო. ამის გაკეთებას მარტო ვერ შევძლებდი და ამიტომ ბემქენს გავენდე. ის სასტიკ უარზე იყო, მეუბნებოდა, რომ სასახლეში ასე ადვილად ვერ შევალწევდი, და რომ ეს არასერიოზული და საშიში იდეა იყო, მაგრამ ადამიანის დარწმუნება კარგად შემეძლო, ამიტომ მოგვიანებით მაინც დავითანხმე. გეგმა შევიმუშავეთ, არაერთხელ გადავამოწმეთ, რომ იდეალური ყოფილიყო. ყველა წვრილმანი გავითვალისწინეთ, ყოველ შემთხვევაში, მაშინ ასე მეგონა. ჩემი გეგმა ასეთი იყო: უნდა მივსულიყავი სასახლის კარზე, როგორც დიდად დახელოვნებული მზარეული, რომელიც სამუშაოს ეძებდა და უნდა მოეწყობილიყავი სასახლის კარზე მზარეულად. გემრიელი, უცხო და მრავალფეროვანი კერძების კეთება დეიდამ მასწავლა, ძალიან მიყვარდა სამზარეულოში ფუსფუსი და ვიფიქრე, ეს დამეხმარებოდა ჩემი ჩანაფიქრის შესრულებაში. შემდეგ, როცა გარემოს შევეჩვეოდი, ხალხს გავიცნობდი და მოვეყვებოდი მათ, თუ როგორ მიყვარს ქარგვა, ქსოვა და დაკერვა. ეს საქმიანობაც დეიდა კრავაიმ მასწავლა. ვიცოდი, თამარ მეფესაც უყვარდა ქარგვა. ამბობდნენ, თავის ფიქრებთან განმარტობდა როცა სურს, ცალკე ოთახში ჩაიკეტება და ქარგავსო. სასახლეში ჭორები სწრაფად ვრცელდებოდა, ამიტომ ის ამბავი, რომ ქსოვა, ქარგვა და კერვა მიყვარდა, დედოფლის ყურამდე სწრაფად მივიღოდა. შემდეგ კი რას მოიმოქმედებდა დედოფალი, ამას მომავალი გაარკვევდა.

* * *

თბილისში ბემქენის ცხენებით წავედი. ვიცოდი, გზა ძალიან გრძელი იყო. რამდენიმე დღე მოგვიწევდა სიარული, ამიტომ წყალი, საკვები და ცოტათოდენი ფულიც წავიღეთ. დეიდას უუთხარი, რომ თბილისის დასათვალიერებლად მივდიოდით. გზა ძალიან გრძელი და დამლული იყო. ზოგჯერ შესასვენებლად ვჩერდებოდით, ცოტა ხნის შემდეგ კი გზას ვაგრძელებდით. მივხვდით, თბილისში რომ ჩავიდოდით, მაშინვე სასახლეს ვერ მივაშურებდით,

ამიტომ ბეშქენის მამიდასთან, სანათასთან, უნდა დავრჩენილიყავით. უკვე საღამო იყო, სანათა მამიდას პატარა, მაგრამ ძალიან მყუდრო სახლს რომ მივადექით. მამიდამ რომ დავვინახა, სიხარულისგან თვალები გაუბრწყინდა. ის ქვრივი იყო, შვილებიც არ ჰყავდა და, მუდამ მარტო ყოფნისგან მოწყენილი, მონატრებული ახლობლების დანახვამ ძალიან გაახარა. კარგად გაგვიმასპინძლდა, ვისაუბრეთ. ვუთხარი, რომ თბილისის დასათალიერებლად ჩამოვედი და არც არაფერი ვაპკირებია. ვისადილეთ. ხვალ მნიშვნელოვანი დღე მელოდა და ძალები უნდა მომეკრიბა, ამიტომ მალევე დავიძინე.

დილით ადრე გავიღვიძე, მინდოდა, ლამაზი ვყოფილიყავი, თმა კონტად დავიწანი, ჩემი შეკერილი კაბა ჩავიცვი, რომელზეც იშვიათი ორნამენტები იყო ამოქარგული. ახალი ქალაქებიც ჩავიცვი. ამასობაში ბეშქენსაც გავევიძა. ისიც მოეშადა და სამზარეულოში გავედით, იქ უკვე გველოდა სანათა მამიდა. ძალიან გემრიელი საუზმე ჰქონდა მომზადებული. ვისაუზმეთ და მაშინვე გარეთ გავედით. ცხენებზე შემოვსვდით და სასახლისაკენ გავეშურეთ. რომ მივუახლოვდით, მეგონა, ზღაპარში აღმოვჩნდი. სასახლე საოცრად დიდი და ლამაზი იყო. გარს რიყის ქვებისგან აშენებული გალავანი ერტყა, რომელსაც უამრავი დარაჯი იცავდა. თვითონ სასახლე მდიდრული ბარელიეფებით იყო შემკული. ხისგან დამზადებული მასიური კარი ძალიან დიდი ჩანდა და მასზე ლამაზი ჩუქურთმები იყო ამოკვეთილი. ვიცოდი, შიგნით კიდევ უფრო დიდებული იქნებოდა ყველაფერი. ამ სილამაზით გაოცებული თვალებს ვერ ვწყვეტდი იქაურობას. ეს, ალბათ, ძალიან შესამჩნევი იყო და ამიტომაც მომართა ერთ-ერთმა დარაჯმა:

– უკაცრავად, რით დაგეხმაროთ?

– ოჰ, დიას, სასახლეში მზარეულად მსურს მუშაობის დაწყება და მინტერესებს, ვის შეიძლება ამის შესახებ თხოვნით მივმართო?

– კარგი, ახლავე დავუძახებ...

ცოტა ხანში 30-ოდე წლის ქალი გამოვიდა, შავი კაბა ეცვა და თავზე შავი თავსაბურავი ეხურა. ეტყობოდა, ქვრივი იყო. ღიმილიანი სახით მომიახლოვდა და საუბარი წამოიწყო:

– გამარჯობა, მე თათული ვარ, ერთ-ერთი მზარეული. მითხრეს, რომ სასახლის სამზარეულოში გსურთ მოწყობა. ამის შესახებ მზარეულთუნუცესს უნდა გაუწყოთ, მაგრამ დღეს ქალაქში არ არის. ხვალ შეძლებთ მასთან შეხვედრას და თქვენს სურვილს ის გადაწყვეტს, მაგრამ მანამდე თქვენ შესახებ მე უნდა გადავცე ინფორმაცია..

– კარგი, – უპასუხე მე.

– სასახლეში შევიდეთ.

კარიბჭე გაიღო და ულამაზეს ბაღში შევაბიჯე. ირგვლივ სულ სიმწვანე იყო. უამრავი ყვავილი ხარობდა. აქა-იქ ფანჩატურები იდგა, დედოფალი ჰაერზე რომ გამოდიოდა, ალბათ, აქ ისვენებდა. სასახლე ახლა კიდევ უფრო დიდი ჩანდა. შიგნით უკანა კარიდან შევედით და პირდაპირ სამზარეულოში მოვხვდით. შემდეგ მსახურების სასადილო ოთახში გადავინაცვლეთ, მაგიდას მივუსხვდით და საუბარი გავაგრძელეთ.

თათულიმ გამომიკითხა ვინაობა, წლოვანება, საიდან ვიყავი წარმოშობით, ოჯახის წევრების შესახებ და

კიდევ რამდენიმე წვრილმანი. მეც სათანადო პასუხები გავეცი და ერთმანეთს დავემშვიდობეთ. ბეშქენი გარეთ მელოდა. სანათა მამიდას სახლში რომ დავბრუნდით, სახეზე ძლიერი ალტაცება მეტყობოდა. მამიდამაც მიკითხა, როგორ მომეწონა თბილისი. აღიარებასავით ვუთხარი: ძალიან ლამაზი ქალაქია-მეთქი და იმაზე ფიქრი მომეძალა, თუ როგორ ჩავივლიდა ხვალინდელი შეხვედრა. შემდეგ ვივანშმეთ და დასაძებლად დავწექი. მოუთმენლად ველოდი ხვალინდელი დღის გათენებას და ამაზე ფიქრში ჩამეძინა. დილით ადრე გავიღვიძე და მოვეშადა. ბეშქენი უკვე აშფაღიყო და მელოდებოდა. ისევ ლამაზად გამოვეწყვე, ვისაუზმეთ და გზას გავუდექით. დარაჯებმა უკვე გვიცნეს და მაშინვე დაუძახეს ვილაცას. ისევ თათული გამოვიდა და ისევ უკანა კარიდან შევედით. იქ იგივე მსახურები დამხვდნენ, რომლებიც გუშინ იყვნენ და კიდევ ერთი წინსაფარაფარებული, ზორბა კაცი, რომელიც მოლუშული სახით მომიახლოვდა და მითხრა:

– გამარჯობა, მე დევი ვარ, მზარეულთუნუცესი. შენ, ალბათ, დენოლა. თათულიმ მითხრა შენ შესახებ.

– დიას, მე დენოლა დოლელიანი ვარ, მზარეულობას ვეძებ მეფის სასახლის კარზე.

მთელი დღე სასახლეში გავატარე და საღამო ხანს დევიმ მითხრა, რომ საცდელ დროს მომცემდა, ცოტა ხნით ვიმუშაებდი და თუ არ მოეწონებოდათ ჩემი შემზადებული ხადილი, მაშინ სახლში დავბრუნდებოდი. ამის მაღლიერი ვიყავი, რადგან სასახლეში მუშაობა ადვილი არ არის და შანსი მინც მომცეს. მითხრეს, რომ შემდეგი კვირიდან შევუდგებოდი საქმეს და სახლისკენ გავეშურე.

შემდეგი კვირაც დადგა. ყოველთვის დროულად მივდიოდი სამუშაოზე და ყველაფერს ისე ვაკეთებდი, როგორც მეუბნებოდნენ და საკვებსაც ძალიან გემრიელს ვამზადებდი. ამიტომ სამუშაოზე ამიყვანეს და სასახლეში პატარა ოთახი გამომიყვეს ისევე, როგორც დანარჩენ მსახურებს ჰქონდათ.

უკვე რამდენიმე კვირა გავიდა, რაც აქ ვმუშაობდი. ძალიან ბევრი რამ გავიგე გიორგი-ლამას, რუსუდანის, დავით სოსლანის, ზაქარია მზარგრძელისა და კიდევ მრავალი სახელანთქმული ადამიანის შესახებ, თუმცა, თამარს მხოლოდ რამდენჯერმე მოვკარი თვალი, მაგრამ მას არასდროს შევუნიშნია. ერთხელ, როცა მეფეთ მეფე ავად იყო, დევიმ მითხრა, მასთან ოთახში სადილი ამეტანა. ასეც მოვიქეცი, თუმცა ძალიან ვლეღავდი. პირველად უნდა მენახა თამარ მეფე ასე ახლოდან და ისიც პირველად შემამჩნევდა. ოთახის კარზე დავაკაკუნე, შემდეგ ხმა შემომესმა, შემოდითო, და კარი შევადე. დედოფალი საწოლზე იწვა, ღონე-გამოცლილი მეჩვენა, ლამპრის შუქზე დარდით სავესე თვალები უბრწყინავდა. მიუხედავად ავადმყოფობისა, სილამაზე მინც არ დაჰკარგვოდა. მის ფერმკრთალ სახეზე მკაფიოდ მოჩანდა გადაკალმული თვალწარბი. თვალების ქვემოთ ოდნავი სიშავე დაჰკარავდა. ლამაზად მოყვანილი, ჩამოქნილი ცხვირი და თხელი ტუჩები, რომლებსაც სიწითლე დაჰკარავდა, მის სახეს განსაკუთრებულ სინაზეს ჰმატებდა. ულამაზესი თვალების ირგვლივ მხოლოდ რამდენიმე ნაოჭის შემჩნევა შეიძლებოდა. მის მაღალ, ნათელ შუბლს თმის მხოლოდ რამდენიმე ღერი ჩრდილავდა, ხოლო მხრებზე ორი მსხვილი ნაწნავი ჰქონდა დაშვებული.. შევამჩნიე, რომ გააცნობიერა – აქამდე არ ვენახე, ჩემს

კაბასაც მოჰკრა თვალი, და მისი დაკვირვებული მზერა რამდენიმე წამს არ მოსცილებია ჩემს სამოსს. მითხრა, რომ ცოტა ხნით მასთან ჩამოვმჯდარიყავი. მეც ჩამოვჯექი და საუბარი წამოიწყო:

– აქამდე არასდროს მინახინხარ, დიდი ხანია აქ მუშაობ?

– არა, დედოფალო, სულ რამდენიმე კვირაა, რაც მზარეულად ამიყვანეს.

– გასაგებია. და შენი სახელი?

– მე დენოლა დოდლეელიანი ვარ.

– კარგი, ახლა შეგიძლია წახვიდე, დასვენება მჭირდება.

– იყოს ნება თქვენი, დედოფალო, – ვუპასუხე და ოთახიდან გამოვედი.

მალე თამარი გამოჯანმრთელდა და ხშირად მამჩნევდა ხოლმე დერეფნებში. ერთხელ ჩემს კაბაზე მკითხა, თუ ვისი მოქარგული იყო. როდესაც მივუგე, ჩემი-მეთქი და სახეზე გაკვირვება გამოეხატა. მაშინ ამისთვის ყურადღება დიდად არ მიმიქცევია, თუმცა ვხვდებოდი, რომ ჩემი გეგმა ნელ-ნელა მუშაობას იწყებდა.

ერთხელ, როცა სადილს ვამზადებდი, ერთ-ერთმა მსახურმა დამიძახა და მითხრა:

– დენოლა, თამარ მეფე გეძახის, არ ვიცი, რა უნდა, მაგრამ გასაკვირია, რომ დაგიძახა.

– რატომ არის გასაკვირი? – ვკითხე დაინტერესებულმა.

– ასეთ დროს მეფეთ მეფე უმეტესად თავისთვის ოთახში ჩაკეტილი ზის და ქარგავს ხოლმე

მაშინ მივხვდი, თურმე სიმართლე ყოფილა, რასაც ხალხი სასახლის კულისებში ამბობდა. მართლაც, ზოგჯერ, უბრალოდ, თავისთვის ქარგავდა და ფიქრებს უღრმავლებოდა.

ძალიან მაინტერესებდა, ასეთ დროს თამარს მე რაში ვჭირდებოდი, ამიტომ მსახურს თავი დავეუქნიე და მეფედ მეფის ოთახისაკენ გავეშურე. კარზე დავაკაკუნე და ოთახში შევედი. თამარ მეფე სავარძელში მოკალათებულიყო და რალაცას ქარგავდა. ოთახში რომ შევედი, ვკითხე:

– შუადღე მშვიდობისა, დედოფალო. მინმობდით?

– მოდი, აქ ჩამოჯექი, – უბრალოებით მითხრა და გვერდით მდგომ სავარძელზე მიუთითა.

ცოტა არ იყოს, მომერიდა და ფრთხილად ჩამოვჯექი. დედოფალმა ნაზი ღიმილით გადმოხსნა, შემდეგ ქარგისთვის საჭირო ნივთები გადმომაწოდა სიტყვებით:

– როგორც მითხარი, ქარგვა ძალიან გიყვარს, იქნებ ერთად ვქარგოთ ხოლმე?

– რა თქმა უნდა, თქვენ თუ ასე გსურთ, ჩემო დედოფალო.

ამის შემდეგ ერთად ვქარგავდით, ხოლმე. თავიდან საკუთარ ცხოვრებაზე არაფერს მიყვებოდა, თუმცა შემდეგ, ნელ-ნელა დაიწყო თავის სადარდებელზე საუბარი.

ერთხელ თავის პირველ ქმარზე, გიორგი რუსზე მომიყვა, რომელიც თავის სამშობლოში დიდი თავადი იური ბოგოლიუბსკი ყოფილა:

– მასთან ქორწინება ჩემი ქვეყნის სასარგებლოდ გადამიწყვიტეს, იმისდა მიუხედავად, რომ მე ის სულაც არ მიყვარდა და მოწონებოდა კი არ მომწონდა. თუმცა ჩემი სამშობლოს კეთილდღეო-

ბისთვის ეს ნაბიჯი მაინც გადავდგი. ის საშინელი ქმარი და, ზოგადად, ძალიან ცუდი ადამიანი იყო. უზნეო გამოდგა. მუდამ სვამდა, პასუხისმგებლობას არაფერზე იღებდა და არც მე მაქცევდა სათანადო ყურადღებას. ამ ყველაფრის გამო ის ნელ-ნელა სამეფო კარს ჩამოვაშორე და ქვეყნიდანაც გავაძევე. – დედოფალმა თვალები დაბლა დახარა, სახე გაუმკაცრდა და გაჩერდა, თითქოს რალაცას ელოდა. მეც დრო ვინელთე და ვკითხე:

– მომიტევეთ, დედოფალო, რომ გეკითხებით, მაგრამ ასე ადვილად შეეგუა რუსეთის დიდი თავადი საკუთარი უფლებების დაკარგვას?

დედოფალი არც შეტოკებულა, ვიფიქრე, არასათანადო კითხვა დაუუსვი და ჩემი საქციელი ვინანე კიდევ.

მაგრამ შემდეგ პასუხიც მივიღე:

– ოჰ, არა, რა თქმა უნდა. ის ჩემ წანააღმდეგ ამხედრებულ რამდენიმე ფეოდალს შეეკრა და აჯანყება მოაწყო. მათთან მშვიდი საუბრით მსურდა პრობლემის გადაჭრა, თუმცა ამაოდ. სხვა გია რომ არ დამიტოვეს, ისინი ბრძოლაში დავამარცხეთ და საქართველოდან გავდევნეთ.

ამის შემდეგ ცოტა ხანს კიდევ ვისაუბრეთ და შემდეგ სადილობის დრო მოვიდა, ამიტომაც საუბარი შევწყვიტეთ.

თითქმის ყოველ დღე ვქარგავდით. მსახურები გაურკვევლობაში იყვნენ, აინტერესებდათ, რატომ გადაწყვიტა დედოფალმა, ასე უეცრად ვინმესთან ერთად ქარგვა.

რა თქმა უნდა, ზოგჯერ თავისი ცხოვრების ბედნიერ წუთებზეც მესაუბრებოდა. მაგალითად, ერთხელ მომიყვა თავის ქორწილზე. ამჯერად უკვე ნამდვილ სიყვარულზე რომ თხოვდებოდა.

– მე და დავით სოსლანი 1189 წელს დაქორწინდით, ის დღე გუშინდელივით მახსოვს. დიდუბეში, ღვთისმშობლის ეკლესიაში ჯვარი დავიწერეთ, ხოლო დიდუბის სასახლეში ქორწილი გავმართეთ. მთელი ერი ზეიმობდა ჩვენს ქორწილში, ყველა გვილოცავდა. დიდი სუფრა იყო გაშლილი. გასართობად მუშაითები, მგოსნები და მსახიობები გვყავდა მოწვეული.

– ალბათ, ეს დღე თქვენთვის ერთ-ერთი ყველაზე ბედნიერი იყო, ხომ ასეა?

– დიახ, ასეა. ბედნიერი ვიყავი, რომ იმ ადამიანთან გავატარებდი დარჩენილ ცხოვრებას, რომელიც მიყვარდა, ეს ხომ იშვიათი ფუფუნებაა სამეფო კარზე, რადგანაც აქ ყველაფერს პოლიტიკა მართავს.

უკვე ვიგრძენი, რომ დედოფლის სინარული მეც მახარებდა. მოულოდნელად თამარმა ასეთი რამ მკითხა:

– შენ კი არ გიყვარს ვინმე?!

პასუხი ცოტა დავაყოვნე. არ ვიცოდი, რა მეთქვა, მე თავად ვერ გავრკვეულიყავი ჩემს გრძნობებში, ამიტომაც ვუპასუხე:

– დედოფალო, არც კი ვიცი... სოფელში არის ერთი ბიჭი, სახელად ნერსე. ზუსტად არ ვიცი, მიყვარს თუ არა. ხშირად ვერ ვხედავ ხოლმე, მისი კომპი ჩემი სახლიდან მოშორებითაა, თან სოფელში ძალიან ცნობილი და შეძლებული ოჯახის შვილია...

– მასზე ხშირად ფიქრობ ხოლმე?

– ზოგჯერ კი.

– თუ, თვალს რომ დახუჭავ, მის სახეს წარ-

მოიღგენ, ხოლო როცა გაიღვიძებ, მასზე ფიქრობ, ვის ნახვასაც დაძინებამდე ნატრობ ხოლმე, სიზმარშიც მას ნახულობ, გინხარია, როცა მის შესახებ კარგს ამბობენ და გული გტკივა, როდესაც რაიმეს უწუნებენ. მაშ, ის ნამდვილად გყვარებია, ჩემო კარგო.

მეფის დედობრივ მზრუნველობას ღიმილით ვუპასუხე. ამის შემდეგ არაფერი გვითქვამს, უბრალოდ, ვქარგავდით და ჩიტების საამურ ჭიკჭიკს ვუსმენდით.

რამდენიმე დღე ვულრმავდებოდი თამარ მეფის ნათქვამს. ნამდვილად მართალი იყო ბრძენი დედოფალი. ნერსეზე ხშირად ვფიქრობდი, თუმცა მეგონა, ის არც კი მამჩნევდა, ალბათ, აღარც კი ვახსოვდი. ასე იმიტომ ვფიქრობდი, რომ ის კიდევ ბევრ გოგოს უყვარდა. მაღალი, ტანადი, ახოვანი, მხარბეჭიანი, უკან გადავარცხნილი თმა, მოგრძო სახე და სწორი ცხვირი მას განსაკუთრებულ მშვენიერებას ჰმატებდა. იმაზე ფიქრი, რომ ის ვერც კი მამჩნევდა, გულს მტკენდა, მაგრამ იმდღს ვიტოვებდი, რომ ვცდებოდი.

სასახლის კარზე უკვე თითოეული ადამიანის ვინაობა ვიცოდი, მსახურებიდან ყველა დამიძეგობრდა. თამარ დედოფალ უფრო და უფრო ხშირად თავს გადაამხდარ ომებზეც მიყვებოდა ხოლმე. განსაკუთრებით ემოციურად განიცდიდა ბასიანისა და შამქორის ბრძოლებს. მის თხრობაში აშკარად შეიძინეოდა, რომ ამ ორი უძიძიესი ბრძოლის გახსენება, მართლაც, მძაფრ ტკივილს აყენებდა დედოფალს.

და, მიუხედავად იმისა, რომ ორივე შემთხვევაში გამარჯვება საქართველოს დარჩა, თამარ მეფის სახეზე და ხმაშიც მწუხარება ისაღვურებდა:

— შენ ძალიან პატარა იქნებოდი და, ალბათ, არ გემახსოვრება: ამ ბრძოლებში გამარჯვებამ დიდი სიხარული მოჰგვარა ქვეყანას, თუმცა მაინც ტკივილით ვინსენებ, რადგანაც დამარცხების რისკი დიდი იყო: 65, 000-იანი ჯარით უნდა შევბრძოლებოდით მოწინააღმდეგის რაზმს, რომელიც 400000 კაცს ითვლიდა. მუსულმანური სამყაროს დიდი ნაწილი გაერთიანდა ჩვენ წინააღმდეგ. ბრძოლა ბასიანის ველზე გაიმართა. მოწინააღმდეგეთა რაზმს რუქ ად-დინ სულეიმან-შაჰი მეთაურობდა. ჩვენს არმიას კი წინ მიუძღოდნენ დავით სოსლანი, ზაქარია მხარმგრძელი და შალვა ახალციხელი. რა თქმა უნდა, გონიერებამ და ჩვენი სარდლების დიდმა სამხედრო გამოცდილებამ გვიშველა, თუმცა, იმისდა მიუხედავად, რომ მტერი დავამარცხეთ, ბევრი მეომარი, პატრიოტი ადამიანი დაიღუპა. მათ უყოყმანოდ და დაუნანებლად შესწირეს თავი სამშობლოს, — დედოფალი ისე დაწვრილებით აღწერდა თითოეულ დეტალს, მეგონა, მე თვითონ ვმონაწილეობდი ამ ბრძოლაში. ემოციებსაც ისე გამოხატავდა, თითქოს წარსული დაბრუნებულიყო და თავიდან განიცდიდა იმას, რასაც ბრძოლის დროს გრძნობდა. მეც გულდასმით ვუსმენდი. არც კი ვიცოდი, რა უნდა მეთქვა, როდესაც მე, ცხოვრებაგამოუცდელ გოგოს, დიდ ომებზე მესაუბრებოდა. ომებზე მეტის გაგება კი ნამდვილად ძალიან მსურდა, ამიტომ მორიდებით შევკადრე:

— დედოფალო, კიდევ რომ მომიყვებ ბრძოლების შესახებ, შეიძლება? აბა, თქვენზე ხუსტად და უკეთ ვის ეცოდინება ამის შესახებ?!

დედოფალმა ტკბილი ღიმილით გამომხედა და მიპასუხა:

— რა თქმა უნდა, მოგიყვები, დენოლა, ოღონდ

დღეს არა. ახლა სუფთა ჰაერზე უნდა გავიდე, შემდეგ სადილის დროც მოვა და კიდევ ბევრი საქმე მაქვს, ამიტომ რამდენიმე დღეში, ისევ რომ მივუსხდებით ქარვას, მაშინ გავაგრძელოთ ჩვენი საუბარი.

მე თავი უხმოდ დაუქნიე, დავეთხოვე და ოთახიდან გამოვედი.

რამდენიმე დღემ ძალიან გაიარა. დედოფალი და მე ისევ მის ოთახში ვისხედით და ვქარგავდით. ახლა უკვე შამქორის ბრძოლაზე მიყვებოდა. ისევ ისეთივე ემოციებითა და დეტალური ეპიზოდებით:

— 1195 წლის 1 ივნისს, შენ მაშინ ხუთიოდე წლის იქნებოდი, შამქორის მახლობლად დიდი ბრძოლა გაიმართა. 80.000-კაციან არმიას ვეწინააღმდეგებოდით 60.000 მეომრით. აქაც მტერზე ბევრად ნაკლები მებრძოლი გყავდა, თუმცა გამარჯვება მაინც მოვახერხეთ...

მე სულგანაბული ვუსმენდი ნამდვილი ამორძალი მეფე-ქალის საოცარი მეომრობისა ამბებს. რამდენიმე საათი ისე გავიდა, ვერც შევამჩნიეთ. მოსალამოვდა. თამარ მეფემ კვლავ ნება დამართო წავსულიყავი. დერეფანში თათული შემხვდა და მითხრა:

— უი, სწორედ შენ გეტყვდი. რალაც წერილი მოგიტანეს, შენს ოთახში, მაგიდაზე, დავტოვე.

გამიკვირდა, რა წერილი უნდა ყოფილიყო? ბეშქენს ისეც ვხვდები ხოლმე, ყველაფერს მიყვება, როცა რაიმე ახალი ხდება. დეიდა კრავაის ამბებსაც ის მატყობინებს... კარგი-მეთქი, — ვუთხარი თათულის და წამოვედი.

ოთახისკენ გავეშურე, მაგიდაზე მართლაც იდო პატარა გრაგნილი. გავხსენი და წერილის კითხვა დავიწყე:

„ძვირფასო დენოლა, სასახლეში მოვედი შენს სანახავად, თუმცა მითხრეს, რომ დედოფალთან იყავი შესული და არ იცოდნენ, როდის გათავისუფლდებოდი. ბევრი დრო არ მქონია, ამიტომ ვერ დაგელოდე და ამ საშინელი ამბის წერილით გაგება მოგიწევს. დეიდა კრავაისგან ახალი წერილი მოვიდა. მისი მდგომარეობა თანდათან უარესდება. სასწრების პრობლემის გამო ლოგინად ჩავარდა. ექიმმა, სიარულს ვეღარ შეძლებსო და, ცხადია, მარტო ცხოვრებასაც ვეღარ მოახერხებს. ვინმე სჭირდება, ვინც მოუვლის. ხომ იცი, შენ გარდა ნათესავები არ ჰყავს. იქნებ რამდენიმე დღით მაინც მოვიწახულოთ? თან გადაწყვეტ, თუ რას მოიმოქმედებ. დედოფალი თუ გამოგიშვებს, სავლ ჩვენთან, სახლში, მოდი და ზეგ დილით სვანეთისაკენ გავეშუროთ. ბეშქენი“.

წერილი წავიკითხე და გულზე დარდი დამაწვა. ძალიან, ძალიან მინდოდა კრავაი დეიდას მონახულება, თუმცა მეშინოდა, დედოფალი არ გამიშვებდა. იმ საღამოსვე მივედი მის ოთახთან და კარზე მოკრძალებით დაუკაკუნე, ოთახიდან ნაცნობი, ტკბილი ხმა შემომესმა:

— შემოდით.

კარი შევალე და ნელი ნაბიჯებით შევედი ოთახში. დედოფალმა რომ დამინახა, მაშინვე მკითხა, რა მჭირდებოდა. ის გაკვირვებული ჩანდა, ალბათ, იმიტომ, რომ ასე გვიან არასდროს დამირღვევია მისი მყურდობა. ყველაფერი უუაბბე. ისიც კი ვუთხარი, რომ არ ვიცოდი, რამდენ ხანს მომიწევდა სოფელში დარჩენა. სახეზე შევატყე, რომ ჩემმა ამბავმა მართლაც შეაწუხა, თუმცა მაშინვე მითხრა, რომ როცა

საჭიროდ ჩავთვლიდი, შეძელო გავემზავრებულყავი. აღარ დავაყოფნე და მორიდებით მოვასხენე, რომ ხვალ დილით ვაპირებდი წასვლას. მადლობა გადავუხადე და დავემშვიდობე. ბარვის ჩალაგება იმ დღესვე დავიწყე, მინდოდა, რაც შეიძება მალე მივსულიყავით დეიდასთან. ყველას გულთბილად დავემშვიდობე, რადგან არ ვიცოდი, კიდევ შევძლებდი თუ არა მათ ნახვას. მეორე დილას სანათა მამიდას სახლისაკენ გავწიე. ბემქენს ჩემი დანახვა ძალიან გაუხარდა. რა თქმა უნდა, მამიდასაც. ორივე ძალიან შეწუხებული იყო დეიდას აბით.

ის ღამე იქ გავატარე. მეორე დილით ადრინად გავედით თბილისიდან. ისევ რამდენიმე დღე ვიარეთ. სოფელში დაბრუნებამ ძალიან გამახარა. მშობლიურ კუთხეში ყოფნა მაინც სულ სხვაა. ჩემი სახლის დანახვისას გული ამიჩქარდა, მომეჩვენა, თითქოს კედლებმა დაძვინჯეს, შემოდო. მაშინ მივხვდი, როგორ ძალიან მომნატრებია ჩემი სახლი. კარზე დავაკაკუნე და შემდეგ შევალე. დეიდა კრავაის ეძინა. მის დანახვაზე გული ამიჩუყდა და ცრემლები მომდგა. დეიდას სახეზე ფერი არ ელო, ძალიან გამხდარი და გადაღლილი, მოუვლელი და თითქოს ტანჯვაგამოვლილი იწვა საწოლზე. ჩემთვის ყველაზე საყვარელი ადამიანი ახლა გასაჭირში იყო, ეს გულს მტკენდა, მაგრამ ძლიერი უნდა ვყოფილიყავი.

დეიდამ ცოტა ხანში გამოიღვიძა, თვალები ძლივს გაახილა. ჩემი და ბემქენის დანახვამ ძალიან გაახარა. ცოტა ხანს ვსაუბრობდით, ყველაფრის მოყოლა მინდოდა სასახლესა და დედოფალზე, მაგრამ მივხვდი, ის იმდენად სუსტად იყო, რომ მოსმენის ძალაც არ ჰქონდა. მეორე დილას დასტაქრის მონახულება გადავწყვიტე. იმდენ ვიტოვებდი, რომ დეიდა გამოვანძრთელდებოდა და ორივე ჩვეულებრივ ცხოვრებას დავუბრუნდებოდით. ის კვლავ შეძლებდა სიარულს და თავისუფლად ცხოვრებას გააგრძელებდა. მე, კი სასახლეში დაბრუნდებოდი, ჩემს სათაყვანებელ მეფე-ქალმერთთან და ჩვეულ შრომას შევუდგებოდი, სამზარეულოსა და ქარგასთან... თუმცა ის, რაც დასტაქარმა მაცნობა, ცოტაოდენ შიშსა და გაურკვევლობას მგვრიდა. მან მითხრა, რომ თუ კარგად მოვეუვლიდით და ისე მოვიქცეოდით, როგორც თვითონ დაგვარიგებდა, მაშინ დეიდა კიდევ დიდხანს იცოცხლებდა, მაგრამ ის ველარასდროს შეძლებდა სიარულს. ამ ამბავმა ძალიან დამამწუხრა. არ ვიცოდი ასეთი ადამიანისთვის როგორ მომეველო. მაშინ მეგონა, რომ საშინელება მომელოდა, თუმცა ნელ-ნელა მივეჩვიე. დეიდას იმდენ ყურადღებას ვაქცევდი და მის მოვლაში ისე ვიყავი გართული, რომ სამეფო კარი თითქმის სულ გადამავიწყდა. როცა ყველაფერი ვისწავლე და უკვე კარგად ვიცოდი, თუ რა და როგორ უნდა გამეკეთებინა, ბემქენმაც შემდეგ გადაწყვიტა თბილისში წასვლა სანათა მამიდას მოსანახულებლად და მისთვის ყველაფრის მოსაყოლად. მაშინ თამარს წერილი დაუწერე და გრაგნილი ბემქენს გაატარა, რომ მევისთვის გადაეცა. წერილში ვწერდი: „თქვენო მეფეთ უმაღლესობავ, ძვირფასო ქალბატონო, იმედი მაქვს, თავს კარგად გრძნობთ. სასახლეში დაბრუნებამ, ალბათ, ველარასდროს შევძლებ. დეიდაჩემი ძალიან ცუდადაა, მას ფეხები წაერთვა და ველარადან. როგორც დასტაქარმა თქვა, ვერც ვერასდროს შეძლებს, ამიტომ მე უნდა მოუფარო და ვმიშობ, ეს

დამშვიდობების წერილია. ყველაფრისთვის დიდი მადლობა! მუდამ შემასოვრება თქვენთან გატარებული ყოველი წუთი და ჩვენი საინტერესო, გულახდილი საუბრები, როგორც თქვენი კეთილშობილი გულის სასოვარი. მარად თქვენზე მლოცველი, დენოლა“.

ეს წერილი ბემქენმა სასახლეში მიიტანა. თათუნისთვის გადაუცია, მას კი უთქვამს: აუცილებლად მივართმევ დედოფალსო. იმედი, მართლაც შეძლო დედოფალმა ჩემი წერილის წაკითხვა. მას შემდეგ ბევრი დრო გავიდა, თუმცა თამარსა და მის სასახლის კარზე ფიქრი არ შემიწყვეტია. მოვლის წესებიც კარგად ავითვისე და ყველაფერს ავიღე ვართმევდი თავს. დრო გადიოდა...

დეიდა ცოტა უკეთ გახდა, მაღა მოემატა და სიცოცხლის ნიშანწყალი დაეტყო. ბემქენიც ხშირად გვსტუმრობს ხოლმე. სოფელში ყველაფერი ძველებურადაა. ხოლო როცა მეფეთ მეფე სვანეთში ამოდის, მეც მთელს სოფელთან ერთად სიხარულოთ ვეგებები და მისი სევდით გაჯერებული მშვენიერი თვალები ისე გამომხედავენ ხოლმე, რომ ვგრძნობ, ვანსოვარ და არ ვავიწყდები. ამ შეგრძნებით ცამდე ბედნიერი ვცხოვრობ მომავალი წლის იმ დღემდე, როცა მეფე თამარი კვლავ გვესტუმრება სვანეთში.

...დეიდა კრავაის მოვლაში მთელი ჩემი ქონება ჩავდე, ვერც ოჯახის შექმნა შევძელი და სიღალტაკეში ვატარებდი დარჩენილ ცხოვრებას. დეიდა მალე გამოემშვიდობა წუთისოფელს და მე სრულიად მარტო დავრჩი, რადგან ერთადერთი, ვისი იმედიც კი შეიძლება მქონოდა, ბემქენი, ერთ-ერთი ბრძოლის დროს შეეწირა სამშობლოს. მათი დაკარგვა ძალიან დიდ სევდასა და მწუხარებას მგვრიდა. დიდ სიღარიბეში ვცხოვრობდი. ზოგჯერ ლუკმაპურიც კი არ მქონდა სახლში, ტანსაცმელზე რომ აღარაფერი ვთქვა. თუმცა თამარ მეფე რომ ამოდიოდა, მის სანახავად ყოველთვის მივიდიოდი. ერთხელაც, როცა მეფე სვანეთს დასასვენებლად ესტუმრა და მთელი სოფელი მასთან შესახვედრად იყო შეკრებილი, ხოლო მე ქალამნებიც კი არ მქონდა, მაინც გავედი თამარ მეფის დასანახად. მას, როგორც ყოველთვის, დიდებულების მშვენიერი სხივი მოსავდა. მაშინ მე დაახლოებით იმდენი წლის ვიყავი, რამდენისაც თამარი იყო, როცა პირველად ენახე. ახლა უკვე დაახლოებით 46 წლის იქნებოდა, თუმცა ისევ ისეთი უცვლელად თვალწარმატატი იყო, როგორც ჩვენი პირველი შეხვედრისას. ჩემდა გასაკვირად, შეამჩნია, რომ ქალამნები არ მეცვა, ახლოს მიმიხმო და ფეხთუცმელობის მიზეზი მკითხა, მე ვუპასუხე, ახლების ყიდვის, ანდა საქალამნე ტყავის ნაჭრის შეძენის, შესაძლებლობა არ მქონდა. მაშინ მან თავისი ქოშები გაიძრო გამომიწოდა და მითხრა:

- აი, ჩემი პატარა საჩუქარი. გაუფრთხილდი მათ.
- ძალიან დიდი მადლობა, მეფეო. აუცილებლად, კარგად მოვევლი ამ ქოშებს, — ვუპასუხე განარებულმა, დავიჩოქე და მის კალთას ვემთხვიე. შემდეგ ქოშები გულში ჩავიხუტე და ჩემს მარტოსულ სახლში ფრთხილად შესახმულივით გავფრინდი.
- ამ ქოშებს, ალბათ, კიდევ დიდხანს ვატარებდი, რამდენიმე წელიწადის შემდეგ თამარის გარდაცვალების ამბავი რომ არ გამეგო. ამან, მართლაც, რომ საშინლად დამამწუხრა. გადავწყვიტე მისი ქოშები ეკლესიაში მიმეტანა, თავად კი მონახვანად ალვიკვეცი ამქვეყნიურ ყოფაში ფეხშიშველობის აღთქმით...

პოეზია

ლელია ბელქანია

ნუ მკითხავთ!!!

ნუ მკითხავთ, ნუ მკითხავთ,
ვინ ვარ და საიდან,
ისა ვარ, ვინცა ვარ,
უბრალოდ, ქალი ვარ.
კლდიდან მოწყვეტილი
ქვა ვარ და ლოდი ვარ,
ფესვებმოგლეჯილი
ტაატით მოვდივარ.

ძლივს მოველ თქვენამდე,
ძლივს ჩამოვალწიე,
იქ დამრჩა ფუძე და
ჩამქრალი კერია,
ფოთლებდაცხრილული
მაგნოლიები და
კაბასისხლიანი
თეთრი კამელია.

იქ დამრჩა ფერადი წლები
და ბავშვობა,
სამოთხის სადარი
სამკვიდრო, კოპწია,
ბეჩავ გულს ვატარებ
და სულს დაობლებულს,
ტანზე, ნადველი და
ტკივილი მაცვია.

წამწამებს ცრემლების მტევნები
მიმძიმებს,
ომის ნაკვალევი შოლტებად
მატყვია,
სახეზე სიმები დახლართეს
ფიქრებმა
და წელზე წარსული
გველივით მარტყია.

და, თუ მაინც მკითხავთ,
ვინა ვარ, საიდან?!
ქალი ვარ, სოხუმის,
ზღვა დამაქვს თვალებით,
არ მინდა სხვა ზღვა და
არც სხვა ცა არ მინდა,
არ ვითხოვ ნუგეშს და
ნურც შეგებრალბებით!

მაისი თბილისში

მიყვარს მაისი დედა თბილისში,
ციდან მზე ნაზად რომ იწვევება,
მუზა ბაგეზე ლოცვად დაღვრილი
და ლექსიც თავად რომ იწვევება.
მიყვარს, როდესაც ღია სარკმელში
შემოიჭრება სიო ხალისით,
როცა მთაწმინდა ცვარს იბერტყავს და
ორთაჭალაში ფრთებს შლის კრწანისი.
როცა მთქნარებით იღვიძებს რიყე,
არტახებს შეხსნის ნიაგი თბილისს,
როცა სიონში ჩამოჰკრავს ზარი
და დაიწყება ლოცვები დილის.
მიყვარს სამების ტაძრის ჩურჩული,
ჯვარს მოხვეული სხივთა ლაშქარი,
ნარიყალაზე აცეკვებული –
ქარი კეკლუცი, ქარი აშარი.
ღამენათევი პოეტი ქალი
ლექსს რომ უკითხავს მშვიდად ალიონს,
მიყვარს, როდესაც მტკვარი ღიღინით
მისდევს ნაპირს და ქაჩავს ყალიონს.

* * *

მალლა, ზეცის კარიბჭესთან
იდგა წმინდა უფალი,
საქართველოს დასცქეროდა,
როგორც ჭირისუფალი
გული დარდით ევსებოდა,
თვალები კი – ცრემლებით,
მე სამოთხე გარგუნეთო,
მოხატული ფერებით.
ოქროს მთები მოგიზიდეთ
საკუთარი მხრებითო,
ტბებითა და ჩანჩქერებით,
კლდეს ჩაკიდულ გზებითო.
ცაზე მთვარე დაგიკიდეთ,
როგორც ბროლის ჭაღიო,
ზღვის გულ-მკერდზე ავიშენეთ
საარაკო ბაღიო.
ჯადოსნური ბუნებით და
გულს ჩამწვდენი ხმებითო,
სხვისი ლუკმა რომ გახადეთ,
ნუთუ ველარ ხვლებითო?!
წუხდა, რად ვერ მოუარეთ,
რად ვერ უპატრონეთო,
იქნებ კამათელი ნებით
მტრისკენ გააგორეთო.
გაიხურა ცის კარი და
ღრუბლებს ამოეფარა,
გულს ცრემლები დატბორილი
წვიმად გადმოელვარა.

* * *

მთვარის შუქზე ვქარგავ რითმებს,
ღამე მაწვდის მუზას სხარტად,
საქართველო ვცანი ღმერთად,
აფხაზეთი ვებრწე ხატად.
ხატი გულზე დავიკიდე,
სულში დავივანე ღმერთი,
საქართველო მზეს ვადარე,
ლურჯ ლაჟვარდებს, აფხაზეთი.
რა ვქნა, თუ ორივე ერთად
ჩემი გულის ნაწილია,
საქართველო – კლდის მწვერვალი,
აფხაზეთი – არწივია.

გ ა ლ ა კ ტ ი ო ნ ს

მიუყვებოდა უკანასკნელ გზას მგოსანი მძიმედ,
მიდიოდა და მიჰქონდა გული ხავსმოდებული,
წინ მიუძღვოდა კელაპტარივით მზე ჩამავალი,
უკვდავებაში გადადიოდა მწუხარე სული.

ღვთისკენ მიმავალ ბილიკს კვაღავდნენ ცის
ლაჟვარდები,
დაღარულ შუბლზე თაიგულების ჩრდილი
ეფინა,
საღამოს ბინდი ფერგახუნებულ სხივებს
კენკავდა,
ოთხ ფიცარს შორის პოეტთა მეფეს მშვიდად
ეძინა.

მიაცილებდა ქარის აკორდი, ლექსთა
ჩანჩქერი,
და მთაწმინდისკენ მიაქანებდა მუზის ბორანი,
ხალხის ნაკადში მიფარფატებდა თალხი
სუღართით,
ჭყვიშში ჩხაოდა ფრთებმოკეცილი თეთრი
ყორანი.

მტკვარი კალაპოტს ვერ ეტეოდა, ღაწვებს
იგლეჯდა,
ნაპირს ანგრევდა გააკვებული შლეგი რიონი,
დაჟეჟილ სხეულს ზედ ეღვრებოდა წვიმის ჰანგები
და რითმთა ზღვაში მიირწეოდა გალაკტიონი.

თორნიკე მაისაშვილი

* * *

ლექსს ვწერდი, ბევრი ვეცადე,
აზრი მექცია სტროფადა,
ამ ჩემი ტყვია-წამლისთვის
რითმა მეხმარა თოფადა...
გონება დედამიწაა,
აზრები კიდე ზღვა მისი,
როგორც რომ ყურძნის ცრემლებსა
ერთად ჰკრეფს თიხის სასმისი.
რა აქვს ლექსს ღვინოს საერთო?
ორივე მათრობელაა.
ლექსი უმკითხველ, ღვინო მსმელ
არ ვარგა, მშიერ, ხმელაა
ორივეს ერთად მიძღები
აღარ სწუხს დროთა დენასა,
მის გულში მხნეობას ბადებს
ცას სწვდება იმოდენასა...
სალხინოდ მოხმარებული
ორთავ ადიდებს უფალსა,
ასე შეჭფერის ქართველ კაცს
გაჩენილს თავისუფალსა!

* * *

ლექსად დაწერდა ალბათ შაშვი, თქმა
რომ შეეძლოს.
თუ არაფერი, აბა, ასე რამ აამღერა?!
ცად რას შეჰნატრის, რას უგალობს, რას
ეტრფის მუდამ
ანდა ეს გული ასე მსწრაფველ რამ ააძგერა...
იქნებ და, მასაც მოსდებია ტრფობისა ალი,
და სიყვარულის გრძნობით არის უგონოდ
მთვრალი,
როგორც რომ ვაჟკაცს ყვარებია, გულთ
ჩავარდნია
ნეკნით მოვალე, თვალხატულა ღამაზი ქალი.

* * *

ხანშიშესულის გარდაცვალება
 მსგავსია ალბათ ნოემბრის ქარის.
 შემოდგომისას, ხის ყვითელ ფოთლის
 აღსასრულიც ხომ ასეთი არის...
 წვიმებით დაღლის, ნატვრა შეჩენილს,
 ახლა რომ ძლივსა ტოტზე შეჩენილს,
 აგონდებოდა ქროლვა ზაფხულის
 და კვირტად ყოფნა რა გაზაფხულის.
 დარდს წაუღია მისი ფიქრები,
 ვეღარ უცნია ვერცა წიფლები,
 მუხა, ჭადრები ან ტირიფები
 როგორ გამხდარან ახლა ყვითლები...
 ხელთ შეჩენია ტკივილის სიღრმე,
 როცა კი ახსოვს, რა იყო სიყრმე,
 როგორ მოვტყუვდით, შევმცდარვართ... უხმე!
 ქარი კი არა, დრო ჰქროდა თურმე.
 მაგრამ ამაზე უფრო სამძიმო,
 ერთ დროს სხვა რამე აღმოჩენილა...
 უამინდობით წელგატეხილი,
 მწვანე ფოთლებიც ჩამოცვენილა.
 რატომ არგუნა ასე განგებამ,
 რად შეიწირა ეს სიხალასე?
 დილიაადრიან მზის მომზირალი
 აღმოჩენილა საწყლად ბალახზე...
 ასე ყოფილა ღვთის სამართალი,
 არ განირჩევა ტყუილ-მართალი,
 წლებით დიდებს თუ წლებით პატარებს,
 რა ბედისწერა გაათანაბრებს.
 რაგინდ მშვენება იყოს ბუნების,
 ერთი ბოლო აქვს თურმე სუყველას,
 მაგრამ ზოგიერთს ფამის სიმოკლე
 მძიმე ტვირთად აქვს, როგორც პეპელას...
 ხანშიშესულის გარდაცვალება,
 ჰგავს ფოთოლცვენას ვალმოხდილ ჭადრის,
 ახალგაზრდის კი ალბათ მსგავსია
 უგაზაფხულოდ მოსული ზამთრის.

* * *

წრფელი სიყვარულით შემიყვარდი,
 შენთვის გზად რამდენჯერ ამივლია...
 შენი გაღიმება მშვენიერი,
 ჩემთვის ზეციურ ხმის ძახილია...
 თვალთა ბრწყინვალეობით მიმიზილო,
 ეს ხომ შენთვის ძალზედ ადვილია,
 მინდა დაილოცოს ცხოვრების გზა,
 რაც კი შენთან ერთად გავლილია.
 ის, რაც სულს მიძრავს და ძვალსაც მიღრღნის,
 შენი ჩახუტების წადილია
 და ეს შენსკენ ლტოლვა, მშვენიერო,
 ყველა სხვა გრძნობაზე ნამდვილია –
 ვშიშობ, არ მოგეჩქე მე უხეშად,
 შენთვის რამის ვნება ადვილია,
 ისე უმანკო ხარ, უსუსური,
 როგორც გაზაფხულის ყვავილია!

* * *

როდის მეღირსება თავის დამკვიდრება,
 რაც რომ შემიძლია, არვის არ სჭირდება.
 სულთამხუთავია დროთა გარინდება
 სხვა დღის მოლოდინი როცა დაბინდება
 ცლა თან უშედეგო, როგორც დაყვირება
 აზრთა, გონთა ტყეში როცა გაისმება
 მწერლის შეკაზმულის, ლექსზე მონადირის
 მუხა, როგორც გნოლი ისე აფრინდება.
 ბევრსაც უცდია და ისევ დაიცდება.
 რაც არ უნდა სთელო, დრო ხომ არ გაცვდება
 უი, შემშლიაო, – ბრძენს თუ წამოსცდება,
 მაგრამ ბრძენს, არასგზით, არა არ დასცდება
 სწორედ ამის გამო, დღეს ჩვენს ცხოვრებაში,
 ცოდნა, აზროვნება, ფიქრი არ ფასდება.
 ფუყე თავთავი ხომ მართლაც ცას ასცდება
 ვინც, რომ ცოტა იცის, უფრო დაფასდება.
 არა, მე ასეთი ყოფა არ მჭირდება
 რაც რომ მეტს მოვითმენთ, უფრო გაჭირდება
 ეს ხომ კანონია, უთქმელ-უწერელი:
 სადაც ბრძენი ღუმსო, გიჟი აყვირდება!

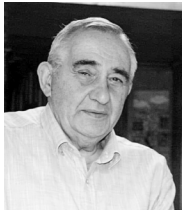
* * *

შენ რას გაუგებ იღბალს კაცისას,
 ერთს აწვალებს და სხვას კი გაართობს,
 ზოგიც შტორმის დროს ზღვას გადასცურავს,
 ზოგს კიდე დილის ნამიც დაახრჩობს...

* * *

ვერ გაუბედავს, დაუმაღლავს, ვერც უთქვამს
 ძმისთვის...
 რომ ეს სხეული, გულისცემა, სურნელი ისლის,
 არ უნდა ქმრისთვის, ემეტება არამედ სხვისთვის...
 ვერ ამოიგდო ვერც გულიდან, ვერცა თავიდან,
 სხვისი სახელი მოესმოდა სულის ქნარიდან.
 ვერაფერს გრძნობდა შეუღლების პირველ წამიდან
 ისიც კი გაქრა, თუ რამ იყო, რაც დრო გავიდა...
 ქალის ბუნება ასეთია, მას მოვლა უნდა.
 განა სათქმელი არა ჰქონდა, როცა კი ღუმდა
 არ მიატოვებს, უსიკვდილოდ სხვის კარს არ მივა,
 სითბოს ძიებას არ დაიწყებს, თუ შინ არ სცივა.
 შენი ბრაღია! ხოო... ხოო შენი! თავს რით
 იმართლებ?
 კარგად დაფიქრდი, გულგრილობას რით
 გაიმართლებ.
 თუ არ ზრუნავდი, აბა, მითხარ, რისთვის ითხოვე?!
 შენ რა გაეცი, ერთგულება რომ მოითხოვე...

რევაზ ბალანჩივაძე

ხელოვანის პორტრეტი

24 მაისს, დაბადებიდან 85 წელი შეუსრულდა ღირსეულ ქართველს, დიდებულ მოცეკვავესა და მსახიობს, ქართული ცეკვის რაინდს – თენგიზ უთმელიძეს.

ჟურნალ „ანულის“ რედაქცია და მასთან არსებული ლიტერატურული გაერთიანება, გულმხურვალედ ულოცავს თავის წევრსა და ძვირფას მეგობარს საიუბილეო თარიღს, უსურვებს ჯანმრთელობას, დიდხანს სიცოცხლეს ჩვენი ქვეყნისა და ერის საკეთილდღეოდ.

გთავაზობთ პროფესორ-ემერიტუსის, ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორის – რევაზ ბალანჩივაძის იუბილარისადმი მიძღვნილ წერილს.

ჩემად, უპრეტენზიოდ დადის ქალაქში ღირსეული კაცი, აღნაგვი, ელეგანტური, მუდამ კონტად ჩაცმული. ძველი თაობის თბილისელები უმეტესწილად სცნობენ და გზად მიმავალს სიყვარულით თვალსაყვოლებენსოღმე, სამწუხაროდ, ასეთები, დღეს ცოტანი არიან. ისეთებსაც შეხვდებით, ვინც ვერ სცნობს და, ბუნებრივია, არც ინტერესს გამოხატავს მის მიმართ. მაგალითად, საზოგადოებრივ ტრანსპორტში რომ შეხვდნენ, შეიძლება ადგილიც არ დაუთმონ (თუმცა ასაკის მიხედვით ეკუთვნის), თვითონ კი, ფეხზე მდგომი ქალბატონი რომ დაინახოს, უმალ წამოდგება და ადგილს დაუთმობს (თუმცა, ასაკის მიხედვით, არ ეკუთვნის).

ლაპარაკობს დინჯად, დაბალ ხმაზე, ოდნავ თრთოლვითაც კი, თითქოს ვიღაცის ან რაღაცის ერიდებო. არადა, ეს ის კაცია, რომელსაც ჩვენი პლანეტის ყველა კონტინენტი დიდი ტრიუმფით აქვს შემოვლილიდა ვისთვისაც (ცხადია, მარტო მისთვის არა) მილანის „ლა-სკალას“ ფარდა 14-ჯერ აიხადა. მდგარა მსოფლიოს ასობით ქალაქის პირველხარისხოვანი თეატრების სცენაზედა „ლა-სკალას“ გარდა, გამოსულა ნიუ-იორკის „მეტროპოლიტენ ოპერაში“, 14-ათასიან „მედისონ სქუერ გარდენში“, ლონდონის „კოვენტ გარდენში“ და „როიალ ალბერტ ჰოლში“, ნეაპოლის „სან-კარლოში“, ვენეციის „ლა ფენიჩეში“, ვენის, ბრიუსელის, კოპენჰაგენის, გლაზგოს, სიდნეის სამეფო თეატრებში, მოსკოვის დიდ თეატრში, საბჭოთა კავშირის ყოფილი რესპუბლიკების დიდ ქალაქებში და საკონცერტო დარბაზებში...

უცეკვია ცეკვათა-ცეკვა „ქართული“, რომელშიც ღირსეულ პარტნიორობას უწევდა ლეგენდარულ

ნინო რამიშვილს, ასევე ბრწყინვალე მოცეკვავეებს – მარინა მხეიძეს, ლატავრა ფოჩიანს და იამზე დოლაბერიძეს. სხვადასხვა ცეკვაში მისი პარტნიორები იყვნენ ანსამბლის უმშვენიერესი სოლისტები – ნინო ლორთქიფანიძე, ლია ლოლელიანი, ნინო კირვალიძე, მანანა აბაზაძე.

ანსამბლის მიერ განხორციელებულ ქორეოგრაფიულ დადგმაში „ქაჯეთის ციხის აღება“ „ვეფხისტყაოსნის“ მთავარი გმირი – ტარიელი განასახიერა...

შეხვედრები ჰქონია მრავალი ქვეყნის ისეთ სახელოვან ადამიანებთან, როგორებიც იყვნენ: ჯავაჰარლალ ნერუ, ჯორჯ ბალანჩინი, სალვადორ დალი, პოლ რობსონი, პელე, ცნობილი მუსიკოსები – დიუკ ელინგტონი და ბენი გულმანი, პოლიფუნქციური კინოვარსკვლავები – ჯეიმს კეგნი, დორის დეი, დევიდ ნივენი, დები რეინოლდსი, გლენ ფორდი, ჟან მარე, სიმონა სინიორე, ჟან გაბენი, ბურვილი, ანი ჟირარდო, რაჯ კაპური, პოპულარული მომღერლები – ივ მონტანი, შარლ აზნაურის, იოვანა, ჰარი ბელაფონტე, ბერძენი ტრაგიკოსი მსახიობი ასპაზია პაპატანასიუ, მსოფლიოში გამოჩენილი მწერლები – ლუი არაგონი, ჯეიმს ოლდრიჯი და სხვადასხვა პროფესიის წარმომადგენლები...

განსაკუთრებით ემოციური იყო შეხვედრები და ურთიერთობა საფრანგეთსა და ამერიკაში მცხოვრებ თანამემამულეებთან – კოლია ქვარიანთან, მერი შერვაშიძესთან, ჯონჯი დადიანთან, ვიქტორ ხომერიკთან, თენგიზ დადემქელიანთან, ილიკო მერაბიშვილთან და სხვებთან. დაუვიწყარ მოგონებად დარჩა დიდ გრიგოლ რობაქიძესთან შეხვედრა შვეიცარიის ქალაქ შენგენში. ქართველი მოცეკვავეების გამოგზავნილი ცეკვებით აღფრთოვანებულ გრიგოლ რობაქიძეს, ერთხელაც ველარ მოუთმენია, სცენაზე აჭრილა, თავისი გაცეკვა და აღტაცება ხმამაღლა რომ გამოეხატა ქართველი მოცეკვავეების მიმართ. სწორედ იქ მიღებული შთაბეჭდილება დაედო საფუძვლად მის უკვდავ ესსეს – „ქართული გენია როკვით განფენილი“...

ავსტრალიასა და ახალ ზელანდიაში, სინგაპურსა და მალაიზიაში გასტროლების დროს, ნინო რამიშვილისა და ილიკო სუხიშვილის ანსამბლის უკვდავსაყოფად, გადაიღო დოკუმენტური ფილმები. როგორც შესანიშნავ ფოტოხელოვანს, იგივე მიზნით, გადაღებული აქვს მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში ანსამბლის საგასტროლო მოგზაურობის ამსახველი უნიკალური ფოტოები.

მეონი, დროა დავასახელოთ ეს დიდებული ადამიანი. იგი გახლავთ ნინო რამიშვილისა და ილიკო სუხიშვილის ქართული ხალხური ცეკვის სახელმწიფო აკადემიური ანსამბლის ერთ-ერთი გამორჩეული წევრი და წამყვანი სოლისტი, სახალხო არტისტი, ჟურნალისტი და საზოგადო მოღვაწე ბატონი თენგიზ უთმელიძე...

მისი ურთიერთობა ამ ანსამბლთან კი ასე დაიწყო: 18 წლისა, თბილისის სამთო-მეტალურგიული ტექნიკუმის დამთავრების შემდეგ, ჩაირიცხა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის სამთო ფაკულტეტის პირველ კურსზე. როგორც თვითონ ბატონი თენგიზი იხსენებს, 1957 წელს მოსკოვში, სტუდენტთა და ახალგაზრდობის მე-6 მსოფლიო ფესტივალი ტარდებოდა. რაკი საბჭოთა კავშირის სურდა ამ ფესტივალზე თავი ღირსეულად წარმოეჩინა, ყველა რესპუბლიკიდან დაიწყეს მოცეკვავე სტუდენტთა შეკრება, მათ შორის, ბუნებრივია, საქართველოდანაც. ასე მოხვდა ბატონი თენგიზი საქართველოდან ფესტივალზე წარუგზავნილ 150-კაციან ჯგუფში. ამ ჯგუფს იმ დროისათვის უკვე საქვეყნოდ სახელგანთქმული ნინო რამიშვილი და ილიკო სუხიშვილი ხელმძღვანელობდნენ. და აი, მოხდენილობითა და ვაჟკაცურობით გამორჩეული თენგიზ უთმელიძე სწორედ იქ მოხვდა მათი თვალთახედვის არეში. მოკლე გასაუბრების შემდეგ, მას იქვე შესთავაზეს ანსამბლის წევრობა. როგორც წესი, ეს ასე არ ხდებოდა. სახელგანთქმულ ანსამბლში მოხვედრა ყველა მოცეკვავის სანუკვარი სურვილი იყო, თუმცა ამის აღსრულება ბევრისთვის აუხდენელ ოცნებად რჩებოდა ხოლმე. ბატონი თენგიზი საერთოდ არ ფიქრობდა პროფესიულ ცეკვაზე. ამიტომ, მათ შემოთავაზებაზე, დიდი ტაქტითა და მოკრძალებით უარი თქვა. მიზეზად „სწავლაში ჩამოვრჩები“, თუმცა იმდენად დიდი იყო ამ ლეგენდარული მოცეკვავეების დაინტერესება თენგიზ უთმელიძით, რომ თბილისში დაბრუნებისას, ეს საუბარი გაგრძელდა. ამჯერად, ილიკო სუხიშვილმა შეძლო ბატონი თენგიზის დათანხმება და იგი ამ სახელოვანი ანსამბლის წევრი გახდა. როგორც უკვე ვთქვი, ეს იყო 1957 წელი. ამ დროიდან 1972 წლამდე, ის ამ ანსამბლის ერთ-ერთი წამყვანი სოლისტი იყო...

ანსამბლის დატოვების შემდეგ, ბატონი თენგიზი, ათეული წლების მანძილზე მაღალ თანამდებობებზე მუშაობდა ჯერ საქართველოს ჟურნალისტთა კავშირში, შემდეგ, საქართველოს უმაღლესი განათლებისა და კულტურის სამინისტროებში. იყო საქართველოს ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა კავშირის თავმჯდომარე, ბოლო პერიოდში კი, მერაბ ბერძენიშვილის სახელობის კულტურის საერთაშორისო ცენტრ „მუზას“ გენერალური დირექტორი. სწორედ აქ ჩაეყარა საფუძველი ბატონი თენგიზის ახლო ურთიერთობას ამ დიდ მოქანდაკესთან...

სწავლასთან დაკავშირებული ბატონი თენგიზის შიში გამართლდა. მან პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში სწავლის გაგრძელება ვეღარ შეძლო (ანსამბლის ხშირი გასტროლების გამო). სამაგიეროდ, მოგვიანებით, 1966 წელს, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჟურნალისტიკის ფაკულტეტი დაამთავრა და, როგორც თვითონ ამბობს ხოლმე, არავინ იცის როგორი სამთო ინჟინერი გამოვიდოდა მისგან, მაგრამ მე კი ვიტყვი, რომ ჟურნალისტი ნამდვილად კარგი გამოვიდა.

„სუხიშვილების“ დასში თენგიზ უთმელიძის ჩარიცხვიდან ორი თვის შემდეგ, ანსამბლი საფრანგეთში მიიწვიეს საგასტროლოდ. თუმცა ამ სახელოვან კოლექტივს ადრეც გაუმართავს კონცერტები საზღვარგარეთ, მაგრამ მათი გამოსვლები პარიზში მანც სხვა იყო. ევროპის ცენტრში მოპოვებულმა არნახულმა წარმატებამ სხვა ქვეყნებიც დაინტერესა. რაც დრო გადიოდა, მით უფრო იზრდებოდა ანსამბლის

ცნობადობა და ავტორიტეტი, რამაც განაპირობა მისი დაუსრულებელი ტრიუმფალური სვლა, ჩვენი პლანეტის ყველა კონტინენტსა და მრავალ ქვეყანაში...

უნდა ითქვას, რომ ანსამბლის პოპულარობას, მის მსოფლიო აღიარებას, დიდად შეუწყო ხელი სპექტაკლების უბადლო მხატვრულმა გაფორმებამ, მოცეკვავეთა ჩაცმულობამ, რომელიც ფერთა ნამდვილ დიდოსტატს, საოცრად მაღალი გემოვნების გამოჩენილ მხატვარს, სოლიკო ვირსალაძეს ეკუთვნოდა.

ცალკე საუბრის თემაა ქალბატონი ნინო რამიშვილისა და ბატონი ილიკო სუხიშვილის მუშაობა მოცეკვავეებთან, მათი მასტერკლასები. ორივე დიდი ხელოვანი უტყუარი ალლოთი გრძნობდნენ, ვინ უნდა შეერჩიათ ანსამბლისათვის, ვინ გაუძღვებდა და ვინ ვერა უმკაცრეს რეჟიმს, დისციპლინას, რომელიც ანსამბლში სუფევდა. დაუჯერებელ ამბებს ჰყვებიან ქალბატონი ნინოს სიმკაცრეზე ხანგრძლივი რეპეტიციების დროს, ასევე ანსამბლის წევრებთან მის თბილ და მზრუნველ დამოკიდებულებაზე სცენის მიღმა (ვთქვათ, მასთან სტუმრობისას).

ბატონ თენგიზს არაერთი სპეციალური წერილი აქვს მიძღვნილი ქალბატონი ნინოსადმი. ერთ-ერთი მათგანია ვრცელი სტატია სათაურით: „ნინო რამიშვილი – ქალი-ეპოქა“. ისინი იმიტომ კი არ უნდა წაიკითხოს კაცმა, რომ ამ დიდი ხელოვანის სიდიადე შეიცნოს, არამედ იმიტომაც, რომ ნახოს, რას ნიშნავს მაღლიერიმოწაფე და მისი უსაზღვრო სიყვარული მასწავლებლისადმი, პარტნიორისადმი, ნახოს და თავადაც განიმსჯელოს ამ გრძნობით თავისი მშობლებისა და მასწავლებლების მიმართ, ხოლო ის, ვინც ამას შეძლებს, ის, სულ მცირე, კარგ, ხნობრივ ადამიანად მაინც ჩამოყალიბდება.

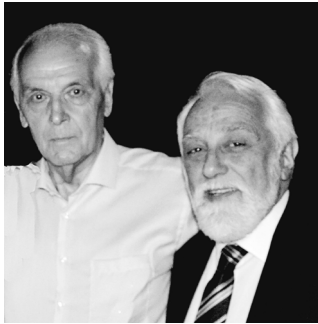
ზემოთ ვახსენე ბატონი თენგიზის ჟურნალისტიკური საქმიანობა, რითაც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ანსამბლის სახელის უკვდავყოფაში. მას გამოქვეყნებული აქვს ათეულობით წერილი, კორესპონდენცია, რეპორტაჟი და სტატია ანსამბლის საზღვარგარეთ საგასტროლო მოგზაურობათა შესახებ. ასევე მოცეკვავეთა ლიტერატურული პორტრეტები, ესსეები, საგასტროლო ჩანახატები, საინტერესო მოგონებები მსოფლიოს მრავალ გამოჩენილ ადამიანთან და ქართველ ემიგრანტებთან შეხვედრებზე. ანსამბლის ყველა წარმატებას აფიქსირებდა კალმითა თუ ფოტოაპარატით. გამოსცა ორი უნიკალური წიგნი – „სუხიშვილები-რომანტიკული ფოტომატაიანი“ (2012 წ.) და „როკით განფენილი ქართული გენია“ (2016 წ.), რომლებიც ძვირფას რელიკვიად დარჩება ჩვენს ისტორიას.

რაც შეეხება თენგიზ უთმელიძის ფოტოხელოვნებას, ეს ცალკე საუბრის თემაა. იგი ამ საქმის ნამდვილი დიდოსტატია.

საინტერესოა ერთ-ერთ გამოფენაზე ჩვენი დიდი თანამემამულის, ბატონ მერაბ ბერძენიშვილის შეფასება: „ბატონო თენგიზ! ბატონ ილიკო სუხიშვილისა და ქალბატონ ნინო რამიშვილის ანსამბლმა გააცნო მსოფლიოს ქართული ცეკვების მშვენიერება, რამიდაც თქვენ, როგორც ანსამბლის სოლისტს, დიდი წვლილი გაქვთ შეტანილი. საოცრებაა თქვენი მოღვაწეობის ბობოქარი დრო. თქვენივე მანვილმა თვალმა, ალლომ, მხატვრულმა ხედვამ და ოსტატობამ შემოუნახა მომავალ თაობებს ფოტოსურათები, სადაც მძაფრად და დაჭერილი ცეკვათა ხასიათი, რიტმი და

პლასტიკა, წამით შეჩერებული დრო თქვენ მარადიული განადგოვ!

მადლობას მოგახსენებთ ამ დიდებული საქმისათვის და ვისურვებდი ამ გამოფენის ფოტოალბომის ხილვას. პატივისცემით, მერაბ ბერძენიშვილი, 2007 წლის აპრილი“.

ბატონ თენგიზ უთმელიძის ფოტოხელოვნებაზე, თავისი ალფრთოვანება გამოუთქვამთ ქართული კულტურის ცნობილ მოღვაწეებს: ნოდარ გურაბანიძეს, ვახტანგ დავითიას, გივი თოიძეს, მაყვალა გონაშვილს, გიგა ბათიაშვილს, გურამ გეგეშიძეს, თამაზ სანიკიძეს, ვალერი ასათიანს, ანზორ ერქომაიშვილს, ფრიდონ სულაბერიძეს, დემიკო ლოლაძეს, გოგი დოლიძეს, ერეკლე სალიანს, ივანე ჯაფარიძეს, ილია პატაშურს, სხვადასხვა პროფესიისა და ასაკის მრავალ ადამიანს.

თენგიზისათვის განსაკუთრებულად ემოციურია შთაბეჭდილებათა წიგნში ერთი ჩანაწერი, რომელიც ეკუთვნის მის 11 წლის შვილიშვილს, ელენე სულხანიშვილს. აი, რას წერს იგი: „ჩემო კარგო ბაბუ! ძალიან ცოტაა ნახო ერთხელ კარგი. სწორედ ეს გამოფენაა ძალიან კარგი. მე უკვე მეორეჯერ ვნახულობ ამ არაჩვეულებრივ გამოფენას, თან ჩემებურად, ბავშვურად წარმომიდგენია ეს დრო. რომ შემეძლოს დროიდან დროში გადაფერება, სწორედ იმ დროში გადაფერინდებოდი. ეს ფოტოები არ მოძრაობენ, მაგრამ თუ დაუკვირდები, შენი გონებით აამოძრავებ. არა როგორც შვილიშვილმა, არამედ, როგორც უცხო თვალით, ისე მინდა გითხრა, რომ არაჩვეულებრივი ფოტოებია. მე არ დავკარგავ ამ ნამუშევრებს და შევეცდები გადავცე თაობიდან თაობას. მთელი გულით გეუბნები, ასეთი ფოტოები ჯერ არ მინახავს. ყოჩაღ, მართლაც ყოჩაღ ასეთი ფოტოებისათვის. ადამიანი თუ ამ ფოტოებს შეხედავს, შენს ხასიათს დაინახავს. უბრალოდ, საოცარია, შავ-თეთრი სურათებია, მაგრამ სწორედ ის საოცრება და სილამაზე იმ შავ-თეთრ სურათებშია. ბაბუ ყოჩაღ, ახლა უკვე როგორც შვილიშვილი გეუბნები: – ყოჩაღ! შენი ელენე!“

საკუთარი ფოტოხელოვნების შესახებ საინტერესო მოსაზრებას გამოთქვამს თავად დიდოსტატი: „ჩემი ფოტოები ლაღი, ჰაეროვანი და ასეთი შინაარსით დატვირთული რომ გამოდიოდა, ამას შინაგანი გრძობით ვაკეთებდი. ბევრსაც სპონტანურად ვიღებდი, მაგრამ ვცდილობდი, ყველა ფოტოზე მოძრაობათა დინამიკა და პლასტიკა გამოემსახა, რასაც თავად ქართული ცეკვა და მისი „ოქროს ხანის“ დიდოსტატი შემსრულებლები მკარნახობდნენ. და კიდევ ერთი: „ჩემს ყველა ფოტოს სიყვარულის ბეჭედი ახის!“

ბატონი თენგიზის მრავალმხრივობის კიდევ ერთი ილუსტრაციაა მისი გატაცება პოეზიით. მან არა

მარტო ზედმიწევნით კარგად იცის პოეზია, არამედ თავადაც კარგ ლექსებს წერს, თუმცა თავს პროფესიონალ პოეტად არ თვლის. მისი ლექსები ერთი „ქუდის“ ქვეშაა გაერთიანებული, რომელსაც ჰქვია – „ქართული ცეკვის კამკამა ვარსკვლავებს“ და ეს კამკამა ვარსკვლავები არიან მისი მეგობრები, პარტნიორები, რომლებთანაც ერთად, წლების მანძილზე გამოდიოდა მსოფლიოს საუკეთესო სცენებზე. რაც შეეხება მის ლექსს „ტრიუმიფი“, იგი ეძღვნება სახელოვანი ანსამბლის მილანის „ლა სკალაში“ ისტორიულ გამოსვლას. აღარაფერს ვამბობ თავად ბატონი თენგიზისადმი ცნობილი პოეტების მიერ მიღწეული მრავალ ლექსზე. და კიდევ ერთი: როცა ბატონ თენგიზს შესთავაზეს გენიალური ზაქარია ფალაშვილისადმი მიძღვნილ, რეჟისორ სიკო დოლიძის ფილმში „ეთერის სიმღერა“, აბესალომის როლის შესრულება, მან ცნობილი არია „მე ბანი ბანად გეძებდი“, გადაღების დროს თავისი ხმით იმღერა (აბესალომი ფილმში, რა თქმა უნდა, შეუდარებელმა ზურაბ ანჯაფარიძემ გაახმოვანა), რაც იმას ნიშნავს, რომ თენგიზ უთმელიძე ბევრ სხვა სიკეთესთან ერთად, სიმღერის ნიჭითაც დააჯილდოვა არსთა გამრიგე.

ბატონი თენგიზის მრავალმხრივობაზე მსჯელობა სრული არ იქნება, თუ არაფერი ვთქვი მის თეორიულ მოსაზრებებზე ქართული ცეკვის შესახებ. ქართული ცეკვის საკითხებზე რომ მსჯელობს, ბატონ თენგიზს მიაჩნია, რომ ქართული ცეკვა, ცხადია, უნდა ვითარდებოდეს, ოღონდ გააჩნია რას ვეძახით „განვითარებას“. განვითარება ნიშნავს წინსვლას, სრულქმნას, სრულყოფას და არა უკუსვლას, დამახინჯებას, შინაარსის შეცვლას. არადა, ერთ-ერთ ასეთ უკუსვლად მას მიაჩნია ქალის გატოლება-გათანაბრება მამაკაცთან. ეს ეხება საცეკვაო მუსიკასაც და ჩაცმულობასაც, რომლებშიც ჩვენთვის უცხო, მიუღებელი ელემენტები გამოჩნდა, დაიკარგა ის, რაც ჩვენს დროს ასე ხიბლავდა მაყურებელს შინ თუ გარეთ – ქალთა კდემამოსილება და ვაჟთა რაინდული შემართება. „ჩვენს მდიდარ და თავისთავად ფოლკლორს, რაიმე უცხოს მიტმანება არ სჭირდება. ის, როგორც ქართული სულეერების უმშვენიერესი გამოხატულება, უკვდავების ღირსია და არასოდეს არ უნდა გადასხვაფერდეს“, – წერს ბატონი თენგიზი.

მე პირადად, ცხადია, ვეთანხმები ბატონ თენგიზს და ჩემი მხრივ, დაეძინ: ქართული ცეკვის ტრადიცია თანამედროვე გენდერულ თანასწორობაზე მეტია. იგი მარტო კი არ ათანასწორებს ქალს მამაკაცთან, არამედ ქალი გაცილებით მაღალ კვარცხლობეკზე აჭყავს იმდენად, რამდენადაც მას მამაკაცისთვის მიუწვდომელი არსებდა, სალოცავ ხატად აქცევს.

ასეთია ბატონი თენგიზ უთმელიძის ზოგადი პორტრეტი. მიუხედავად იმისა, რომ ვეცადე მისი მოღვაწეობის ყველა სფერო მომეცვა, მაინც ბევრი რამ დამრჩა სათქმელი. წერილს კი იმ თემაზე მსჯელობით დავასრულებ, რითაც დავიწყე. ეს არის ბატონი თენგიზის პიროვნული ხიბლი, მისი საოცარი მოკრძალება და თავმდაბლობა, მაღალი ზნეობა, კეთილშობილება და მოყვასისადმი სიყვარული. დასასრულ, მივმართავ ახალგაზრდებს: ყმაწვილებო, მოუარეთ დააფასეთ ასეთი ადამიანები. გაიხსენეთ დიდი რუსთაველი: „არდავიწყება მოყვრისა, აროდეს გვიხამს ზიანსა“...

ერთი ლექსი

გივი ჩილვინაძე

ალაზნის ველი

წინანდლის კართან შემომხვდი წამით –
 სალამოს მშვიდი ბაღი ვნახეთ იქ –
 და გულთან გაკრთი, ვით ნაპერწკალი...
 გამოვიქროლეთ მერე კახეთი.
 შემოგვეგება გომბორზე მთვარის
 შუქზე მავალი უცხო ლანდები –
 თავშეწირული თუ ნაომარი,
 გარდასულ დროთა სული რამდენი!..
 გამომყვა ფიქრად იმ მთების ძილი,
 ვრცელი ყანები და ვენახები,
 კავკასიონზე ღრუბლები მძიმე
 და ძირს დამშრალი ძველი არხები...
 მეც მიწა მტკივა ღღეს დაუცველი,
 ველარ ამოველ ამ წვალებიდან
 და მშვენიერი ალაზნის ველი,
 ნამზერი შენი წამწამებიდან,
 მზიბლავს და ათასწლეულთა ნაცვლად
 ახლავს მინდა, თვალი მოვაგლო...
 ვის შერჩა კიდევ მამულის განცდა,
 სად მიდის ჩვენი გზა სამომავლო?!.

ლელია ქიტოშვილი- სასლთხ უციშვილი

ჩანიშნული მოგონებებიდან

* * *

სილვია ვეინბერგი, მაშინ რიგის უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის მეცნიერი თანამშრომელი, დოცენტი, დაინტერესებული ქართული მწერლობით, მუსიკით, ურთიერთობებით. ჩვენს არქივში ლატვიიდან მიღებული უამრავი ღია ბარათი, წერილია, თუმცა ენის არცოდნის გამო, მათი წაკითხვა არ შემიძლია... ჩემდა გასახარად, ქალბატონ სილვიას რამდენიმე წერილია ჩემს სახელზე – რუსულ ენაზე!.. მათ ხშირად ჩავხედავ ხოლმე, ვცდილობ იმ დროის, დღეების, განწყობის გასახეება-აღდგენას, რომლებმაც ღრმა კვალი დატოვეს ჩვენს ცნობიერებაზე...

„გამარჯობათ! შუადღეშვიდობისა! (ქართული ასოებით წერია ლ.ქ.) შეიძლება თამამად ვითხრათ, რომ მე ღღეს საქართველოში ვიმყოფებოდი, მდინარე ენგურის სიახლოვეს ვსეირნობდი, ვიყავი ხობის რაიონში (პირველად მეგონა, რომ ეს ნიშნავდა „hobby“-ს, შემდეგ რუკაზე მოვებნე ხობი და აღმოვაჩინე, რომ ეს იყო მდინარე შავი ზღვის სიახლოვეს...), გადაცემის დასასრულს ანსამბლ „ჯადოსნური მელოდიის“ კონცერტი გადმოსცეს. ეს ყველაფერი, ზღვაში მცურავ გემზე იმართებოდა. მღეროდა ერთი სოლიდური გარეგნობის მამაკაცი, რომლის გვარიც ძე-ზე მთავრდებოდა, იყო დამსახურებული არტისტი. მთელი კონცერტი ქართულ ენაზე მიდიოდა, ამიტომაც ბოლომდე ვუსმინე. დიქტორი ტექსტს რუსულად თარგმნიდა. აბსოლუტურად ყველა სიმღერა მომეწონა; თუმცა, ასე ყოველთვის არ ხდება, როდესაც საესტრადო მუსიკის კონცერტს ვუსმენ; სოლისტი ძალიან სიმპათიური იყო, სიმპათიური, ვიდრე კიკაბიძე... ბათუმზე კარგი შთაბეჭდილება დამრჩა – გარშემო პალმები, აივნიანი შენობები... კონცერტის გარკვეული ნაწილი დელფინარიუმის ტერიტორიაზე მიმდინარეობდა... გადაცემაში ბევრი მუსიკა, სიმღერა, სხვა სიუჟეტები იყო; ნეტავ, მრავლად იყოს ასეთი გადაცემები! – ეს იყო საქართველოს ტელევიზიის გადაცემა. პროგრამა რუსულ და ლატვიურ ენებზე. სილვია, 15 ივნისი, 1986 წ.“

„ლელია, გამარჯობა! მუდამ საქართველოსა და თბილისზე მოგონებებით ვცხოვრობ! – გამოგზავრებამდე მეგონა, რომ კარგი ექსკურსია იქნებოდა, თუმცა ეს არაჩვეულებრივი დღეების წყება აღმოჩნდა... თბილისი – უძველესი, შესანიშნავი, თბილი ქალაქი;

დასასრული. დასაწყისი იხილეთ: ჟურნალი „ანეული“ – №3 2019; №3 2020; №2 2022.

ფიროსმანისა და დიდი ლავაშების, ნავისებური ჰურის ქალაქი, ელნათურებით აფერადებული ლამეებით...

თბილისში ჩვენ ვცხოვრობდით, დადილით, ვათვალიერებდით, ვგრძნობდით, რომ ეს თქვენი ქალაქია... უმანგი მშვენიერი ლატვიურით გვიყვებოდა და გვიხსნიდა ყველაფერს... კახი როგორი საინტერესო და სოლიდურია... გულდასაწყვეტია, რომ სალაპარაკოდ ცოტა დრო გვქონდა... როგორ გვხვდებოდა ბებია, ისე გვესაუბრებოდა, როგორც დიდი ხნის ნაცნობებს; იცოდა ჩემი სახელი, იხსენებდა ეგილს (მისი ძმისშვილი – **ლ.ქ.**) ეს ჩემთვის დიდი სიურპრიზი და მოულოდნელობა იყო... როგორ გვმასპინძლობდით ქართულ-ლატვიური სამზარეულოს კერძებით... ამ ყველაფერმა ბევრ რამეზე დამაფიქრა... როდესაც დავბრუნდით, გულის სიღრმეში ვიყავით შეძრულნი... აუსმას (ძმის მეუღლე – **ლ.ქ.**) თვალებში სულ ცრემლები ედგა, ოსკარი კი შეუსვენებლად უყვებოდა საკუთარ მთაბეჭდილებებს... ჩემზე კი ვიტყვი, რომ საათები, რომლებიც თქვენთან გაატარე, თქვენთან საუბრები – მენსობება არა მარტო სასიამოვნო, კარგ დღეებში, არამედ რთულშიც, რადგან ვიცი, რომ ეს მხოლოდ დამემხარება... – ყველაფერისთვის უღრმესი მადლობა!

თქვენ მე, და ყველა ჩვენგანს, საქართველოსგან ბევრი მოგვეცით, ჩვენ ცოტათი ქართველები გავხდით – 14 დღე თბილისი ჩვენი სახლი იყო... ქართლი, მცხეთა, სვეტიცხოველი, ჯვარი, გორი... წიგნები, მუსიკალური ფირფიტები... ვაძლები, მხსნელები, ატმები... და, რაც მთავარია, – „თვითმასწავლებელი“! ეგილს ვუთხარი: – ახლა არდადეგები გეწყება, გეძლევა საშუალება, ყველაფერი თავიდან დაიწყო, ოღონდ – ქართულად, მხოლოდ ქართულ ენაზე! პროფ. გ. წიბანაშვილის წიგნისგან განსხვავდება; თუმცა, ისიც მაკვირვებს, რომ კეკელიას წიგნში ბევრი მაგალითი, სიტყვები მქონდა...

– ლეილა! ყველაფერზე საუკეთესო მოგონებები მაქვს; მიხარია, რომ საურთიერთობო ძაფები ვიპოვეთ... აეროპორტში მოტანილი კალათით ხილი, „დედას პურები“, „სულგუნი“; ვზოტიკური მწვანელი – უგემრიელესი რეჰანი, ქინძი, ტარხუნა, კამა... მერე, ბუტერბროდებს მწვანე წიწაკას წვრილად ვაჭრიდი და დაგემოვნებით მივირთმევდი... ეს საეციფიკური გემო მთელი სიცოცხლე გამეყვება... ჰელმუდმა (მისი ძმა) ღვინისთვის მადლობა გადაგიხადათ... ანა იოქსტესი-მავე დღეს წავუღე თქვენი გამოტანებული. გაუხარდა, დაინტერესდა – როგორ ცხოვრობთ, როდის ჩამოხვალთ... თქვენს ბინაში ნანახი ლატვიელი მხატვრების ნახატების გამო, ჩავთვალე, რომ ეს მოძვრო ნახატებიც თქვენთან ყოფილიყო... დიდი მადლობა ყველაფერისთვის, რაც ვნახე საქართველოში, თქვენს მშვენიერ ოჯახში... ბოდიშს ვიხდი ჩემი რუსულისთვის; ვფიქრობ, ჩემი სათქმელი რუსულად კარგად ვერ გადმოვეცი... დიდი მადლობა ჩვენებისგან! ჩამოდით, სიამოვნებით გიწვევთ! მომავალ წელს თქვენ აუცილებლად უნდა იყოთ ჩვენთან, რათა ერთად გავკვებავართ აგლოუანში... შეგვატყობინეთ, როგორია თქვენი გეგმები, როდის ისურვებთ ჩამოსვლას... ოღონდ დროულად... დრო მიდის, წლები გარბიან და გულსატკეპნი იქნება, თუ ამ შეხვედრას გადავდებთ... გული მწყდება, რომ შარშან ჩემთან ვერ შეხვდით... გილოცავთ ახალ წელს! ამ წუთში ასე გხვდავთ: – ლეილა არდადეგებითა გახარებული, თუმცა მაინც ბევრი საქმე აქვს; ჩაფიქრებული უმანგი საწერ მაგიდას უზის და მოთმინებით თარგმნის ლატვიურიდან-ქართულად... კახი – მეზობლის გოგონასთან ინგლისურად საუბრობს... გილოცავთ!“ – **სილვია**

ვეინბერგი, 3 ანგარი, 1987 წელი, რიგა.

„ლეილა, კახი, უმანგი გამარჯობა! დღეს კვირაა, ვზივარ და წერილს გწერთ... გუშინ სოილამ საუბარი დაიწყო იმაზე, თუ რა მდგომარეობაა დღეს სვანეთში... ჩვენი კათედრის თანამშრომლებმა ბევრჯერ გაამახვილეს ყურადღება იქაურ ამბებზე, ადამიანების ბედზე; გუშინ ტელევიზიით გადმოსცეს, კერძოდ „ვრემიამ“ გვიჩვენა სოფელი უშგული და ისიც, თუ რა დღეში არიან ამ სოფლის მცხოვრებლები, რომლებიც სხვა ადგილებში უნდა გადასახლდნენ; რადიოში მოვისმინე, რომ არიან გარდაცვლილებიც. ეს უბედურება, ჩვენთანაც ახლოა... გუშინწინ ეგილმა შემომიარა ოსკარის წიგნებისთვის, ისიც კი ჩაფიქრებული იყო საქართველოში მომხდარ ამბავზე; ჩვენ სულ თქვენზე ვფიქრობთ, აზრებით სულ საქართველოში ვართ; დიდი სურვილი გვაქვს, რომ თქვენთან ყველაფერი კარგად იყოს.

ისე მოხდა, რომ გახეთ „skolitai avize“-ში შემხვდა სტატია სვანეთზე, სადაც ეწერა, რომ უშგულში ოთხი სახლიაა გადარჩენილი... ეს კონვერტი აქ, რიგაში მოვიძიე (კონვერტში გახეთიდან სტატიის ამონაჭერი დევს – **ლ.ქ.**) მოხსენიებულნი არიან: თამარ მეფე, მიხეილ ხერგიანი, სოფ. ბეჩო, რომელიც ზღვის დონიდან 3375 მეტრი სიმაღლეზეა. დღევანდელი გადმოსახედიდან საინტერესოა კონვერტზე აღბეჭდილი ბიჭვინთის სანაპირო თავისი სასტუმროთი, რომელსაც წარწერა რუსულად აქვს: გრუზინსკაია სსრ. აბნაზსკაია ასსრ. პიცუნდა. საქართველოს სსრ. აფხაზეთის სსრ. ბიჭვინთა / აფხაზურად: კირტგელატი სსრ. აიტსნიტაი ასსრ. პიცუნდა. / ბოდიშს ვიხდით ჩემი გაურკვეველი ნაწერისთვის. დღეს მე არა მარტო რუსულად, არამედ ლატვიურადაც გამიჭირდა გარკვევით დაწერა“.

– სილვია, 15 ანგარი, 1987 წელი.

„ლეილა!... – დღემდე ვწუხვარ, რომ სერიოზული მიზეზების გამო ამ ზაფხულს ვერ შეხვდით... იმისათვის, რომ ჩემი სევდა, განცდები თავიდან მოვიშორო, ვკითხულობ, ვუსმენ ქართულ მუსიკას. დიდი მადლობა ამისთვის! (ეს ფრაზა ქართული ასოებითაა ჩაწერილი **ლ.ქ.**)... ლადო გუდიაშვილის ნახატებით ვაფორმებულ კალენდარზე, ეგილი ხშირად მეკითხება – რას გამოხატავს ეს შესანიშნავი ნახატებიო?! ახლა ჩვენ მასზე წიგნი გვაქვს, რომელსაც ინტერესით ვკითხულობთ... ილუსტრაციებს „ვეფხისტყაოსანზე“ ხშირად ვათვალიერებთ; კითხვა მიჩნდება, რატომღაც რომ ქართულად წიგნის სათაური ერთი სიტყვითაა გადმოცემული?! ფაკულტეტზე ბევრს ვეუბნობთ, რომ დავასრულოთ ფრაზოლოგიური ლექსიკონი, რომელიც ახალწლამდე უნდა ჩავაბაროთ...

შემოდგომა ძალიან წვიმიანი და ცივი იყო; სექტემბრის ბოლოდან გათბობა ჩაერთო... სამაგიეროდ, ხშირადაა გასაყიდად ყურძენი – კილოგრამი მანეთი და ოცი კაპიკი; ასევე ხშირადაა საზამთრო. განა საზამთროსგან შეიძლება ღვინის მიღება?!... ჟურნალში დაბეჭდილი უმანგის თარგმანი, ქართული ასოებით, საოცრად იცქირება...

ბიროტა უნივერსიტეტიდან თბილისში იყო მივლინებით. დასწრება „თბილისობას“; არაჩვეულებრივი იყო... რაც მთავარია, მტკვრის სანაპიროზე ყველაზნი პალტოების გარეშე სეირნობდნენ... თქვენთან ისევ ზაფხულია!... მისალოც ბარათზე უამრავი გვირილაა აღბეჭდილი; იმედია, ეს გვირილები ჩვენთან, მდინარე დაუგავას ნაპირებთან გატარებულ დღეებს მოგაგონებთ... – **სილვია, 25 ოქტომბერი, 1987 წელი.**

* * *

ათი დღით ლატვიის საკურორტო დაბაში – სიგუ-
ლიდის ტურისტულ ბაზაში „დავიდეთ ბინა“; აქეთ
მწერალმა, ლატვიის რადიო-ტელევიზიის სარედაქციო
ჯგუფის ხელმძღვანელმა რეინ ადმინდინმა გაგვამწესა.
იგი უმანგის სტუდენტობის მეგობარია, უხარია ჩვენი
იქ ყოფნა, ყველანაირად ცდილობს პატივი გვცეს,
რათა ზაფხული მინაარსიანად გავატაროთ... აქვეა მისი
მეუღლე ბირუტა, ორი დღეა, რაც მწერალი ანდრი
იაკუბანი შემოგვიერთდა... იგი ლატვიის უნივერსიტე-
ტის ისტორიის ფაკულტეტზე სწავლისას, საბჭოთა
არმიის რიგებში გაუწვევიათ. სწორედ ჯარში ყოფ-
ნისას დაუწვია მას მოთხრობების წერა, რომლებსაც
ლატვიურ ჟურნალ-გაზეთებს უგზავნიდა, მაგრამ
დაბეჭდვით არაფერ უბეჭდავდა. არ უბეჭდავდნენ არა
იმიტომ, რომ არ მოსწონდათ, არამედ არ სჯეროდათ, თუ
ჯარისკაცი ასეთ მშვენიერ მოთხრობებს წერდა... აქვე
იმასაც შევნიშნავ, რომ მწერალს მშობლიურ ენაზე ჯერ
წიგნი არ ჰქონდა გამოცემული, როცა ესტონელებმა
მისი რჩეული მოთხრობების კრებული „ჩემი თეთრი
გიტარა“ დაბეჭდეს...

სიგულდა – შერეული ტყის (წიწვოვანი, ფოთ-
ლოვანი) მასივშია ჩაფლული. თვალს ჭრის რამდენიმე
ფერის სიმწვანე, შიგადაშიგ თეთრად მოჭიატე არყის
ხეები... ოდნავ შემალეებული ადგილიდან ამაყად
იმზირება XIII საუკუნის, კარგად შემონახული, ციხის
ნანგრევები; მდინარე გაუიას უძველესი ველი... ღრმა
ხეობებში ჩასვლა, რამდენიმე ათეული კიბის საფეხ-
ურის ჩასვლის შემდეგაა შესადლებელი; გზადაგზა
გვხვდება დასასვენებელი ბაქნები ჯირკის სკამებით...
მდინარე გაუიასზე კარგა მოზრდილი საფეხმავლო
ხილია გადებული; იგი ეროვნული მდინარეა, როგორც
ჩვენთვის – არაგვი... მშვენიერია კრიშულდსკის ბაეშ-
ვთა სანატორიუმისა და მოზრდილთა სანატორიუმების
შენობების არქიტექტურა...

ყოველდღე ვსერიანობთ რიგის მებაღეობა-მეფუტკრე-
ობის სარაიონო ვრცელ ბაღში, რომელიც წალკოტადაა
ქცეული, იქ ყოფნას არაფერი ჯობს... საბავიროებს „ემ-
მაკისა“ და „გუტმანის“ გამოქვაბულებამდე მიყავართ,
ორივე საკმაოდ ღრმა და ილუმალია, აქ მიწა წითელი
ფერისაა, რაც დამთვალეობადაა ყურადღებას და
ინტერესს იწვევს...

გათენებისთანავე, კაცები ახლომანლო ტყეში სა-
ვარჯიშოდ მიდიან; შემდეგ საუბარს ისე შეჰყვებიან,
რომ „მინ“ მოსვლა ავიწყდებათ... სამაგიეროდ, დღის
ბოლოს, კაფე „ტურაიდაში“ ვიკრიბებით, სადაც საუ-
ბრები ლიტერატურის, ისტორიის, ეთნოგრაფიის
შესახებ გვიანობამდე გრძელდება... მაშინ ბატონ ან-
დრი იაკუბინის ნაწერებს არ ვიცნობდი, რამაც ხელი
შემიძალა, უფრო უკეთ დაგვირგებოდი მის პიროვნებას,
მის გამოთქმულ მოსაზრებებს ამა თუ იმ საკითხზე...
ცხადია, ლატვიურიც არ ვიცოდი, საყველპურო სი-
ტყეების გარდა (რუსულ ენას, იშვიათად, ჩემს გამო
თუ გამოურევდნენ...).

გავიდა წლები, ეს დღეებიც ლამაზ მოვონებად
დაგვრჩა; ასეთი შეხვედრები ხომ ხელს უწყობდა
სხვადასხვა ეროვნების ადამიანების დამეგობრება-დაახ-
ლოებას, ინფორმაციის გაცვლა-შეჯერებას; ჩვენი ეთ-
ნოკულტურებით კიდევ უფრო სიღრმისეულ დაინტერე-
სებას... თუმცა, იმ წუთებში ამაზე ნაკლებად ფიქრობ,
შექმნილ მოცემულობასაც ნაკლებად აცნობიერებ...

**ამას მაშინ მივხვდი, როდესაც უმანგის – დენდი-
დან თარგმნილი იაკუბანის მოთხრობების კრებული**

**გამოვიდა, რომლის შესავალ წერილში მან ასეთი
სტრიქონები ჩაწერა:** „...არა მარტო ქართული ღვინის
გემო – ქართული მზე – არ დაგვაავიწყდება არც
მარტო მდიდრულ სუფრასთან გატარებული დრო... არც
მხოლოდ „სულიკომ“, ერთად რომ გვიმღერია, გვაქცია
მდიდრებად და ერთ ბედქვეშ მყოფ მძებად, არამედ
მთავარი წვლილი, წარუშლელი კვალი დაუტოვებია
ლატვიურ ენაზე თარგმნილ ქართულ პოეზიასა და
პროზას, ჩვენი წიგნის თარგმნეზე რომ აწყვია, სწორედ
მათში იგრძნობა ქართული ღვინის სურნელი, ქართული
მწვადის გემო, საქართველოს მთა-ბარი, მზე და ბედის-
წერა... / ამ შესავალს რომ ვწერ, თვალწინ მიდგას
თბილისური აივნები, სადაც ცხივრება მიედინება, სადაც
შეიძლება მზეს დაემალეთ და მაინც დაინახოთ იგი“.

ამდენ საუბარს, ავობებს მწერლის ვრცელი
მოთხრობიდან „თბილისო, თბილისო, თბილისო...“
მოკლე ამონარიდი შემოგთავაზოთ: „იან ზემნიეკი
წამოდეგა, შარვლის ჯიბეში დაჭოჭნილი სამძანე-
თიანი მოძებნა, წელში მოხრილმა „სევერის“ დარბაზი
გადაჭრა და მიმა კრიუშოვის წინ გაჩერდა. / – რას
გვიბრძანებ, ივან ანდრეიჩ? / „თბილისო“ – მიუგო იან
ზემნიეკმა და ფული გაუწოდა... / – იქნება „თბილისო“
ივან ანდრეიჩ, ახლავე იქნება! მიმამ მიკროფონი აიღო
და ჩაბერა...“

რესტორნის სარკმელებიდან რუხი ნისლის წვეთები
მოწანწკარებადა, ღღისით, აქედან, სახალისის მწვანე
გორაკები მოჩანდა, მწვანე გორაკებს გაღმა კი –
ლურჯი მთები და მწვანე მოცისფრო თათრის ყურე.
მთელი დღე ანათებდა მზე. ეს შესამე მზიანი დღე
იყო წელს. ახლა კი სულისშემწუთველ ღრუბლებში
ეხვეოდა მწვანე გორაკები. ქალაქიც ღრუბლებში ეხ-
ვეოდა და წყალნარევი რძის ფერი ედებოდა. მინახეც
ჩანდა რუხი და ჭუჭყიანი ნისლის წვეთები... / მიმა
კრიუშოვი ამღერდა ცა-ფირუზ ქალაქზე; ქალაქზე,
რომლის ქუჩებშიც დასერიანობენ მზეთუნახავი ქა-
ლიშვილები და მღერაინ თბილისზე, თბილისზე –
მსოფლიოში ყველზემეტირფას, ყველაზე კარგ, ყველაზე
ლამაზ, ყველაზე საყვარელ ქალაქზე. / რესტორანი
გრაივლდა და ბუყბუყებდა, ოფიცორც შაბათ საღამოს
ხდება ხოლმე. მესაზღვრე ოფიცორც და მეხლვაუ-
რები სავაჭრო ტექნიკუმის გოგონებთან ცეკვავენ...
მიმტანები მიმობობდნენ და ღიღინებდნენ: „თბილისო...
თბილისო... თბილისო“ ...

რესტორანს სამი ქართველი მოადგა. ზოლიანი
პერანგები ეცვათ. / – რას აბრახუნებთ, ვერ ხედავთ
თავისუფალი ადგილი აღარა გვაქვს, – ისინი კარისკაცმა,
სქელმა და ანჩხლმა მაშამ შეაჩერა. / – ეგ შეუძლე-
ბელია! თბილისზე მღერაინ და ჩვენ კი ღუქანში არ
შეგვიშვან?... ნუთუ სამ ქართველ ჭაბუკს გათომილი
ძალღებვით მოუწევს რესტორნის კარებთან ძაგ-
ძაგი?... / ძირს ჩამოწოლილმა ღრუბლებმა ნელ-ნელა
დაფარა ზღვის ყურის კლდოვანი ნაპირი, მიბრეცილ-
მობრეცილი ხის სახლები და ბარაკები. წყვილიაღის
მოლოდინში გაჩირაღდნდა სარკმელები და აბოლდა
სივარეტები. ფიცრულებისა და ბარაკების წინ პი-
ჟამიანი კაცები ისხდნენ და ეწეოდნენ. რესტორანში
თბილისზე მღეროდნენ და სივარეტებიც უფრო და
უფრო ბოლავდა, რადგან კაცები გაჰყურებდნენ ზღვის
გაღმა კონტინენტს: საბაროვსკს, ნოვოსიბირსკს, ირ-
კუტსკს, ყაზანს... თითქოს ცდილობდნენ, ამ ნაცრისფერ
ღრუბლებში დაენახათ ის ადგილები, სადაც ოდესღაც
დაბადებულან და უცხოვრიათ, სადაც ჰქონიათ კერა,
ჰყოლიათ დედა და სატრფო, ისეთი ლურჯთვალეობა,

როგორცაა საოცარი ქალაქის – თბილისის ზეცა. / მშობლიურ ქალაქზე სიმღერა ახალისებდა ქართველებს და სულაც აღარ იყო ძნელი გორაკის წვერზე, ვეზურთან ასვლა...

სამ ქართველს კვლავ შემოესმა სიმღერა თბილისზე. / – მე რუსთაველის გამზირზე ვცხოვრობ, – თქვა ერთმა. / – რა ბედნიერი ხარ, – მიუგო მეორემ. / – მშურს ვე ბედნიერება, – თქვა მესამემ და სამივე წყნარად აღილინდა. უკვე ბაზრის მოედანზე იყვნენ, სადაც ღია იყო ლუდის ფარდული. ისინი მიესალმნენ მამაკაცებს, ლუდს რომ სვამდნენ, სარკმელში შეიხედეს და იკითხეს, ქართული ღვინო ხომ არა გაქვთო. გამყიდველმა მიუგო, მხოლოდ პორტვინი გვაქვსო. თითო ბოთლი იყიდეს და იქაურებთან ჩამოსხდნენ გრძელ სკამზე... ვილატამ ქართველებს საოცარი ამბავი უამბო არყის ბოთლის შესახებ. ეს მამინ მომხდარიყო, როცა ისინი ვერ კიდევ ახალგაზრდები ყოფილან და ძაღლით სავსენი. ერთხელ, ცივ ზამთარში, საცეკვაოდ წასულან. სასტიკად ციოდა თურმე, გზად სამი ბოთლი არაყი უყიდათ. ორი მამინვე დაუღვევიათ, მესამე კი თოვლში დაუმალავთ, დაბრუნებისას რომ შეხურებულები იყვნენ. შინ მიმავლებს უძებნიათ, უძებნიათ, მაგრამ ვეღარ უპოვიათ. ძალიან ეწყინათ, ლამის ტირილი დაუწყიათ. შინ ცოცხალ-მკვდრები მისულან. გაზაფხულზე, როცა თოვლი გამდნარა და მიწორიც აყვავებულა, კვლავ წასულან საცეკვაოდ და ყვავილებში უპოვიათ თავიანთი ბოთლი. არავის შეუგინებია, არც ფეხით შემდგარა ვინმე – ბოთლი გაზაფხულის პირველ ყვავილებს ახალშობილი ბავშვივით ჩაჰკვროდა მკერდში. კაცები ისე დამშვიდებული იყვნენ, გეგონებათ აბაზანა მიუღიათო და გამლიღ სუფრას შემოსხდომოდნენ... / ყველა გაჩუქდა და ფიქრებს მიეცა, ნისლი თეთრი იყო და ნოტიო, ბოთლები დანამა. მამაკაცებიც სერიოზულები იყვნენ. ქართველები პორტვინის სვამდნენ. მერე ცარიელი ბოთლები განზე გადააწყვეს წყნარად ამღერდნენ თავიანთ ქალაქზე და აქაურებიც უცებ მიზდნენ, ქართველი ქალები ყველაზე მომხიბლავნი ყოფილან. ქალიშვილები კი ისეთი ლამაზები, რომ მთელი თბილისის ბიჭები მათი გულისთვის ჩხუბობდნენ თურმე...

სუფრასთან მიმა კრიუშოვი მოვიდა მამასთან ერთად. / – მამა, ძვირფასო, ჩემს გულში ივექი? „თბილისო“ ერთხელ კიდევ! – იან ზემნიეკა სუფრაზე ფული დაყარა. / – იან ანდრეი, ცოლი გიცდის გარეთ. – მიმამ ფული აკრიფა და ჯიბეში ჩაუდო იანს... / იან ზემნიეკი ქუჩაში გავიდა და მამამ კარი ჩაკეტა. ქუჩა ცარიელი იყო, რესტორნის წინ არავინ იდგა. იანს უცებ გაახსენდა, რომ აქ, სახალინზე, ცოლი არ ჰყავდა. ერთი აპემი დარჩენოდა, მეორე – ტამბოვში, მესამე – გორკში, მეოთხე, ალბათ, მაგდანში აქ კი არავინ ჰყავდა, მარტონელა ცხოვრობდა. / – ე-ე, მე რომ ცოლი არა მყავს! – რესტორნის კარს დაუწყო ბრახუნნი. / – აბა, შინისკენ შაყოლე, ხალხმა კულტურულად უნდა დაისვენოს, ხელს ნუ უშლი! – კარისკაცმა მამამ მუშტი მოუღერა.

ირგვლივ ნისლი იწვა. იანს ტანსაცმელი დაუსველდა, ძლიერ დაუსველდა, სახე დაუსველდა, ფოთლე-ბიდან კაპაუკუბით ჩამოდიოდა წვეთები, თითქოს ხეები ტირიანო. ტირიან ულვამა მუსიკოსები მეზანძრეთა მეჯლისზე, ტირის ძველებური ვალსი, ტირის ქარვის ზღვა, კურხემეს რომ აკრავს, ტირის უკაცრიელი ნაპირი, ტირის ქერანაწნავიანი და ხორბლისფერო-ვალბა ქალიშვილი. იან ზემნიეკი გრძობდა – მას

დასტიროდნენ, მის ამქვეყნიდან წასვლას დასტიროდნენ. ამ გლოვა-წუხილში ის ზედმეტი იყო... მიხვდა, რომ აღარავის სჭირდებოდა, არც ამ რესტორანში, არც ამ ნისლიან ქალაქში, არსად... იან ზემნიეკი მიდიოდა და მიდიოდა. მდინარეს მიადგა, ხიდი უნდა გადაეგლო და შინისკენ წასულიყო, მაგრამ ხიდის მოაჯირის გადალაჯა და წყალში ჩახტა. „მოვიდა აღსასრულის დღე“. გაიფიქრა, ის მდინარის შუა იდგა, წყალი მუხლამდე სწვდებოდა. ღრმა ადგილს დაუწყო თებნა, მაგრამ ვერ პოულობდა. წყალში ჩაჯდა, წყალი მკერდამდე მისწვდა. ატირდა. ხილზე სიმღერით მოდიოდა სამი ქართველი. – ჰეი, მია კაცო, მანდ რას ჰყუძპალაობ? – ჰკითხა ერთმა. / – დახრჩობა მინდა, – მიუგო იანმა. / – მერე რა გიშლის ხელს? – ჰკითხა მეორემ. / – წყალია მეჩხერი, – მიუგო იანმა. / ნაპირზე არ ამოხვალ? – დაინტერესდა მესამე. / – არ მინდა. / რა შეგებთხვა? / – მომბეზრდა ყველაფერი. / – რა არის შენი უკანასკნელი სურვილი, მია კაცო? – ჰკითხეს ქართველებმა. / – მიმღერეთ „სიმღერა თბილისზე“. – სთხოვა იან ზემნიეკმა.

– უკანასკნელი სურვილი წმიდათაწმიდაა, – მიუგეს ქართველებმა და დაიწყეს სიმღერა თბილისზე, თბილისზე, ყველაზე საყვარელ ქალაქზე მთელ მსოფლიოში. ქალაქზე, რომელიც აუშენებიათ მათ მამებს, პაპებსა და პაპის პაპებს, ქალაქზე, სადაც ცხოვრობენ მათი ცოლები და გოგონები, სადაც ცხოვრობენ ამ გოგონების მომავალი ქმრები, სადაც ცხოვრობენ თვითონ და ამიტომაც უნდა დაბრუნდნენ შინ! უნდა დაბრუნდნენ შინ! უნდა დაბრუნდნენ შინ! წყეულიმც იყოს სიკვდილი! წყეულიმც იყოს ის, ვინც სამშობლოდან წავიდა და უკან აღარ დაბრუნდა! წყეულიმც იყოს ის, ვისაც თავის ქალაქში სახლი არ აუშენებია და ხე არ დაურგავს!... წყეულიმც იყოს ის, ვისაც თავისი შვილები არ აღუზრდია უფრო კარგები და სპეტაკები, ვიდრე თვითონაა! წყეულიმც იყოს ის, ვისაც თავისი შვილები არ აღუზრდია უფრო გულადები და უფრო ჰკვიანები, ვიდრე თვითონაა!

უშანგ სახლთხუციშვილი ა. იაკუბინის მოთხრობების კრებულის „ორმამათიდან ორმამათამდე“ წინასიტყვაობაში წერს: „ანდრეი იაკუბინი ერთ-ერთი გამოჩენილი ლატვიელი მწერალია, რომელიც სამწერლო ასპარეზზე გასული საუკუნის 60-იანი წლების მეორე ნახევარში გამოვიდა და ვიზმა ბელშევიცასთან, ალბერტ ბელთან და თავიანთი თაობის სხვა მწერლებთან ერთად ახალი სიო შემოიფოლეს მრავალფეროვან ლატვიურ ლიტერატურაში. ამ მწერალთა ნაწარმოებების პერსონაჟებმა სულ სხვა თვალთ დაანახვეს ხალხს ცხოვრების სურათები და სულ სხვა ხედვა დაამკვიდრეს საზოგადოებაში. ამ თაობის მწერლებმა სამზეოზე გამოიყვანეს ისეთი ცოცხალი სახეები, ვისთვისაც მანამდე ყურადღება არავის მოუქცევია“...

მალევე, საზოგადოებრივი რადიოს პირველ არხზე რეჟისორმა, ამ საქმის შესანიშნავმა მკვლევარმა, ბატონმა ზურაბ კანდელაკმა ა. იაკუბინის ორი მოთხრობის – „ორმამათიდან ორმამათამდე“ და „თბილისო, თბილისო, თბილისო“... – რადიოდანდამა შესთავაზა მსმენელს. დიდი მადლობა მას ამისთვის და კიდევ იმისათვის, რომ ორივე დადგამში ბოლომდე შენარჩუნებული ავტორისეული ხელწერა და სათქმელი... სასიხარულოა, რომ ორივე დადგამი დღესაც გადმოიცემა და ინტერესით ისმინება...

რევან ინანიშვილის სახელობის სკვერი და დაუვიწყარი საღამო

„16 მაისს, 14 საათზე, მიხეილ ჯავახიშვილის სახელობის კაბინეტში ვმასპინძლობთ ერთი თბილი და წრფელი კაცის, ადამიანის, მშობლისა და უბრალოდ კარგი ქართველის – რევან ინანიშვილის შემოქმედების თაყვანისმცემლებს.

კაცის, რომელიც „სა-დღაც, ცისკიდურთან ახლოს, ნისლის ენძელებში“ სახლობდა და ეჩვენებოდა, რომ ქვეყნად სიყვარული კლებულობდა.

აღბათ არც ეჩვენებოდა. ენძელებში მოსახლისთვის ხელისგულივით ჩანდა ცის კიდეც და თავანიც, და ამ უზარმაზარ სამყაროში ერთი ციცქნა წერტილი – სამშობლო.

სიკეთესა და სიყვარულს შორის ზღვარი მცირეა. იქნებ სიკეთის მუდმივი კეთებით იმატოს ქვეყნად სიყვარულმა“ – ასე გვიწვევდა რევან ინანიშვილის თაყვანისმცემლებს თბილისის მიხეილ ჯავახიშვილის სახელობის 124-ე საჯარო სკოლა, ჩვენი მასპინძელი კი დავაწმომოსილი პედაგოგი, ქალბატონი იზო სამუშია იყო, რომლის თაოსნობით და დიდი ძალისხმევით, სკოლასთან ახლოს, კინოთეატრ „ვარძის“ მიმდებარე სკვერს რევან ინანიშვილის სახელი ეწოდა და გაკეთდა აბრა.

რევან ინანიშვილის შემოქმედებითი საღამოც სკოლაში სწორედ ამ მოვლენის აღსანიშნავად გაიმართა. კიდეც ერთხელ მადლობა საუკეთესო პედაგოგებს: იზო სამუშიას და ციცო ყურაშვილს, მადლობა სკოლის დირექტორს, მადონა მუშლაძეს, მოსწავლეებს – გულთბილი შეხვედრისთვის.

„მე მიხეილ ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის 124-ე საჯარო სკოლის მოსწავლე ვახტანგ ჩხიტიანი იქ ვარ.

მეამაყება, ჩემი სკოლა კლასიკოსი მწერლის სახელს რომ ატარებს. მეამაყება ისიც, რომ ჩემი სკოლის თხოვნის საფუძველზე, თბილისის საკრებულოს გადაწყვეტილებით, სკოლასთან ახლოს, კინოთეატრ „ვარძის“ მიმდებარე სკვერს რევან ინანიშვილის სახელი ეწოდა (საკრებულოს მასინდელი თავმჯდომარე იყო ბატონი გიორგი ალიბეგაშვილი, სახელდებით კომისიის თავმჯდომარე – ლია ჯახველაძე). მადლობა მათ.

ჩვენ ვიცნობთ რევან ინანიშვილს! ჩვენ გვიყვარს რევან ინანიშვილი! ჩვენ ვსწავლობთ რევან ინანიშვილს! ჩვენ ვკითხულობთ რევან ინანიშვილის „წვერბოკოლა“ ფანქრით დაწერილ, ლამაზი სულით გაფაქიზებულ მოთხრობებს. ის ხომ ჩვენთვის, სიკეთესთან წილნაყარი ადამიანებისთვის წერდა.

ის მუდამ შეგვახსენებს, რომ „სადღაც ვილაცას სცივა, ვილაცას ლოგინი ენატრება, სადღაც ავადმყოფი ფრინველი კანკალებს ბუჩქის ძირას ან ცხოველი

წეშუტუნით ილოკავს ჭრილობას“. ის თანაუგრძობ-და მათ, ეფერებოდა, უფრთხილდებოდა.

მე ხშირად ვმოგზაურობ მასთან ერთად, ხაშმის სახლის აივანზე ვზივარ, ვაყვურებ ჩვენს ულამაზეს ქვეყანას და „საქართველოს დღევანდელს გაძინეს ვავედრებ“.

მეც ტახტზე მაქვს ფეხები აკრეფილი და თბილი წაფარებული. მეც ვისმენ მისი თბილი, ზრდილი და ტკბილი ბებიის ზღაპრებს, ლეგენდებს, ბიბლიურ ამბებს. მეც ჩამესმის მისი ბებიის ხმა, მისგან მოსმენილი ლექსები. ჩემამდისაც მოდის მისი კაბის დამწვარი რძის სუნი და ბუხრის კვამლის სურნელი.

მე მასთან ერთად მიზიდავს შორი თეთრი მწვერვალი, იქ შევხვდი მე შინდელაშვილის ბიჭს, რომელიც ადგილის დედის სიყვარულისთვის დასაჯა ქართულის მასწავლებელმა ორიანით.

მე მასთან ერთად ხშირად ვარ უჯარმაში, იქ, სადაც „ბებერ ქვაბში ლაღებენ საქმენი „საემირონი“. დიას, იქ ქვები ლაღებენ მირიან მეფისა და ვახტანგ გორგასლის საემირო და არაბთა ამირას სამარცხვინო საქმეებზე... მე და ჩემს თანატოლებს მისი შემოქმედება გვასწავლის ერთმანეთისა და სამშობლოს სიყვარულს. შეცდომების პატიებას და დაღლილი სულის გაფაქიზებას.

როგორც ვიცი, უფროსმა თაობამ აღადგინა რევან ინანიშვილის სახელი. ჩემი თაობა ეცდება, მისი ნეშტი მთაწმინდაზე ააბრძანოს.

ჩემი და ჩემი თაობის სახელით მადლობა: თბილისის მერიას, ქალაქის საკრებულოს, სამგორის რაიონის გამგებელს, ბატონ კახა სამხარაძეს, ყურნალ „ანეულის“ რედაქციას, მთავარ რედაქტორს, თამარ მაიშველაშვილს, მადლობა ჩვენი სკოლის მეგობარს, ლია ჯახველაძეს, მადლობა ჩვენს მხარდამჭერს, ჩვენს დირექტორს, მადონა მუშლაძეს“.

საღამოს ესწრებოდნენ: რევან ინანიშვილის შვილიშვილი – რევან ინანიშვილი, პოეტი ნინო ქუთათელაძე, მასობრივარი დეპუტატი, ლია ჯახველაძე...

ლია ჯახველაძე: „დღეს სტუმრად ვიყავით 124-ე საჯარო სკოლაში და დავესწარი რევან ინანიშვილის შემოქმედებით საღამოს. მადლობა სკოლის დირექტორს, ქალბატონ მადონა მუშლაძეს, ღონისძიების ჩატარების იდეის ავტორსა და სულისჩამდგემელს, დავაწმომოსილ ქართული ენა-ლიტერატურის მასწავლებელს, ქალბატონ იზო სამუშიას და ყველა პედაგოგს, ამ ლამაზი და მადლიერებით სავსე საღამოსათვის.

P. S. ჩემი პერსონალური მადლობა ქალბატონ იზოს და ქალბატონ ციცოს, ასეთი თბილი სიტყვებისათვის! თქვენ მე გული ამივსეთ და გამითბეთ სიყვარულით“!

საბა მოსიაშვილი

ჩანახატები მომავალი კრებულიდან: „INSECTARIUM“

* * *

გაზაფხულის საღამოს, რამდენიმე მამაკაცს თავშესაქცევად მდინარის პირას ცეცხლი დაენთო, ცოტაოდენი დაელიათ და მასლაათობდნენ. მზე უკვე გადაწურულიყო, როცა ბუჩქებიდან შარიშურის ხმა მოისმა. თავიდან დაფრთხნენ, მაგრამ ალკოჰოლმა თავისი ქნა და კაცებს გამბედაობა შეჰმატა. თმა-ჯაგრულნი მისცვივდნენ ბუჩქს და ყველა მხრიდან დააყარეს მის უკან ამოფარებულს, ზოგმა მუშტი, ზოგმა წინლი, ზოგმა – ბინძური სიტყვა. ხელი ჩაავლეს და ცეცხლის პირას გაათრიეს. წითლად შეღებილი სახით ძლივს ამოიცივნეს, ქალაქის მოლაყებ და თავისმომბებრებელი, ასაკში შესული კაცი. ბინძური სახის, ნიშან-კვალი სისხლს გადაეფარა. ცხვირგატეხილი და კბილებდაცვენის, ენა – ყბებს შორის მოყოლოდა და გარეთ გამოვარდნოდა. სახიდან სისხლი მოსწვეთავდა. კაცები შემინდნენ, თრობისგან გამოფხიზლდნენ და დაიწყეს თათბირი, რა ელონათ. მათ შორის ყველაზე ასაკიანმა თქვა: – ამას აწი ვეღარაფერი უშველის, არც ოჯახი ჰყავს და არც მისი მომკითხველი დაიარება სადმე, დაგტოვოთ აქვე, ჩვენზე ეჭვს არავინ მოიტანს.

– ქალაქს თავი მოაბეზრა მისმა ყოველდღიურმა ლაყობამ, სიბინძურემ და სუნმა. მთელ ქალაქს კარგი საქმე ვუყავით, როგორ მოგვედავებინა?!

ნაცემი ცეცხლის პირასვე დატოვეს, თვითონ ბოლომდე დალიეს დასალევი. მანამდე არ წავიდნენ, სანამ წვიმამ არ დასცხო.

პირველივე წვეთზე, აშალეს სუფრა და დაიშალნენ. რამდენიმე დღეს წვიმა დადგა და დაუღებლად, ჭექა-ქუხილის შიშით ცხოველები ღრიჭობში შეეუფულიყვნენ. მშობლები შვილებს ტუქსავდნენ, ეს რამდენი ბაყაყი გაგიმწარებიათ, გადაუღებლად რომ წვიმსო, რელიგიით შეპყრობილნი ქუჩა-ქუჩა დადიოდნენ და ხალხს წარღვნის დასაწყისს უწინასწარმეტყველებდნენ... მაგრამ გაიშალა თუ არა ღრუბელი, მზის შუქზე

მეორედ მოსვლაზე და წვიმებზე ლაპარაკი შეწყდა და ეს დღეები უბრალოდ ხანგრძლივ წვიმებად ჩაიბეჭდა ქალაქის ისტორიაში.

მზესთან ერთად ქალაქში გამოჩნდა კაცი, რომელსაც სახე ისე ჰქონდა შეხვეული, რომ მხოლოდ თვალები უჩანდა. გამვლელნი მის უცხოობას გრძნობდნენ და თვალმოუშორებლად აგრძელებდნენ გზას. ამის გამო, ქალაქის ექიმმა ორიოდ დღეში წინა თვის შედეგი გაიმეორა და მეასე პაციენტის მიღების შემდეგ, გაზეთ „დილის მაცნეს“ საშუალებით, ხალხს სიფრთხილისკენ მოუწოდა.

ყველა გაკვირვებული დადიოდა, ყველგან მასზე ისმოდა ლაპარაკი, საღამოობით ბაბუები და შვილიშვილები, ერთსა და იმავეზე ლაპარაკობდნენ და პირველად ისტორიაში, ვერ გაეგოთ, ვინ უფრო მართალი იყო. მხნავანა ბავშვებს ძიებები მისით ამინებდნენ, ბაღში პატარებს მასზე უყვებოდნენ ზღაპრებს, ყანებში კი მისნაირად დაფხრეწილ-გამოკონკილი ტანსაცმლით შემოსილი და სახეზე ნაჭრებახვეული საფრთხობელები დადგეს, რის მაღალშედეგიანობაზეც ქალაქის მერიამ მალევე გააკეთა განცხადება – „ჩვენი ქალაქი ფრინველებმა საბოლოოდ დატოვეს“. კაცები დაღვეისას მასზე ლაპარაკობდნენ, და თან გულში ეჭვად დაჰქონდათ, ცოლების ფანტაზიებშიც ხომ არ შეუღწევია უცნობსო. ქალაქი მზეს და უცხო კაცს მოეცვა სრულიად. მალევე ახალგაზრდებმა, გადაჭარბებული ინტერესის გამო, კუდში დევნა და თვალთვალი დაუწყეს, აინტერესებდათ, როგორ ჰამდა, სად ცხოვრობდა, რას აკეთებდა და ისიც კი როგორ ისაქმებდა, მაგრამ კაცი წამით გამოჩნდებოდა და მერე უჩინარდებოდა ზოლმე. ვერავის გაეგო მისი გზა და კვალი. როცა ინტერესმა იკლო, საქმემ და სიცხემ ხალხი მოქანცა, ყოველდღიურობის კალაპოტში ჩააყენა და სასაუბროც ამოუწურა, სახეშეხვეული კაცი საშუალოდ გაქრა, მაგრამ ქალაქში გამოჩნდა ახალი სახე, გაპარსული, უასაკო თვალებითა და ძონძებით შემკობილი. ხელახლა დაირხა ხმები, საუბარი განახლდა. ხალხმა შვებით ამოისუნთქა და მოალო პირი სალაპარკოდ. ისინი ლაპარაკობდნენ ყველგან და ყოველთვის. ლაპარაკი არ წყდებოდა ტრანსპორტში, ხალხის ხმები ერთმანეთს ერეოდა და აუტანელ კაკაფონიად იქცეოდა.

არ წყდებოდა საუბარი ჭამისას, სმისას, სიცილისას, რის გამოც საავადმყოფოში იმატა სასუნთქ გზებში უცხო სხეულის მოხვედრის ნიშნებით მიმართვიანობამ და ექიმს კვლავ მოუწია, გაზეთის ფურცლებიდან, ხალხისთვის სასწრაფო დახმარების სწავლება:

„ჰაინლიხის მანევრი, ზურგს უკან მოექცით პირს, მარჯვენა ხელი მოშუშეთ და მკერდის ძვალზე მიაბჯინეთ, მეორე ხელი ზემოდან დაადეთ და მთელი ძალით მოქაჩეთ, შედეგი არ დაყოვნებს“. გავიდა ცოტაოდენი დრო და საუბარი ისევ მიწელდა, კაცი ქალაქში მთელი დღე დაბორილობდა, მაგრამ ის უკვე ნაცნობ სახედ და გარდასულ დროთა სიტკბობად იყო ქცეული. ზოგი იმასაც კი ამბობდა, რაღაც ნაცნობი სახე აქვსო, მაგრამ მალე ინტერესი განელდა და კაციც ნელ-ნელა დღის შუქიდან გაუჩინარდა.

ქალაქში სიჩუმე და ნაღველი ჩამოწვა, სანამ არ გამოჩნდა ახალი სახე, გრძელი წვერით, მოზრდილი თმით, დასაჭრელი ფრთხილებით, ფიცარივით თხელი და არაფრისმთქმელი. ხალხმა ამოისუნთქა, გასულ დღეთა სიჩუმე გაფანტა და მოალო პირი სამას-ლაათოდ. კაცის ხსენება საკმარისი იყო საათიანი, ხოლო დანახვა – საღამოს საუბრისთვის. ხალხი ისე განაღვიძა, მერი ორდლიანი გაფიცვებით აიძულეს, კაცი ქალაქის ღირსებული წევრობის ორდენოსნად დაესახელებინა. მერსაც, სხვა რა გზა ჰქონდა, ტრიბუნაზე აიყვანა ის, როცა გულზე ორდენს ჰკიდებდა, ღრმად ჩაისუნთქა და მიუახლოვდა, სიჩქარეში სამაგრი ნემსი, კაცის ძონძების ნაცვლად, თითმიც კი გაიყარა, სცადა გაქცეოდა სიმყრალეს, კაცს რომ თან სდევდა. მერი წინ გადაიხარა, მხარი დაიგრძელა და ასე ჩამოართვა კაცს ხელი. მიუხედავად სიფრთხილისა, მერმა ხათაბალას თავი ვერ აარიდა, რადგან „უსახელო გმირის“ დაუჭრელმა ფრჩხილმა თითი გაუკაწრა, რის გამოც იძულებული გახდა, ასაცრელად სამჯერ მიახლებოდა ქალაქის ექიმს, ემანდ რამე არ დაემართოს, ჩვენს გვარს ცუდი იმუნიტეტი აქვსო. ქალაქი ხელში ეჭირა სიცხეს და კაცს, რომელიც ხმას არ იღებდა. ახალგაზრდების დაჟინებულმა თვალთვალმა შედგეი გამოიღო და მიაკვლიეს მესამე უცნობის საცხოვრისს, რომელიც ქალაქის ხიდის ქვეშ მდებარეობდა. კედელში გამოთხრილ ორმოში, რომლის მიმდებარედაც ეყარა სახვევები და სხვა ძონძები, რომელიც რატომღაც ყველას ეცნობოდა, მაგრამ ვერავის გაეხსენებინა საიდან. ხალხი კი ლაპარაკობდა ყველაფერზე და ლაპარაკობდნენ იმდენს, თავად „გმირი“ არ უწყოდა ამდენს საკუთარ თავზე. შავ ბაზარზე გამოჩნდა მისი ნაცვამი ტანისამოსი, რომელიც კოლოსალურ ფასებად იყიდებოდა, თანხის ნაწილი შეწირულობის სახით გადაეცემოდა ქალაქის საავადმყოფოს, ნაწილი უპატრონო ბავშვთა სახლს, ნაწილი კი მერიას. ხალხი კი ლაპარაკობდა და სხვა არაფერი აინტერესებდა. კაცს იწვევდნენ ოჯახებში სავანშიმოდ, საავადმყოფოებში პალიატიურ პაციენტებთან ბოლო სტუმრად, ბავშვთა სახლებში საყვარელ გმირად, მაგრამ ის არსად დადიოდა.

ქალაქი კი გუგუნებდა, როგორც ბაზები ბუდის შესასვლელთან. გავიდა ხანი და ზაფხულის გადაწურვასთან ერთად, მიიწურა სასაუბროც, მანამ არ გაუჩინარდა ძველი და არ გამოჩნდა ახალი კაცი. ის ვინაც ყველას გაუჩინა სასაუბრო – ზაფხულის სიცხით გათანგულთ, არდადეგებით ვერდასვენებულთ, ავადმყოფობისგან ვერმორჩენილთ. განურჩევლად ფიზიკური მანსათაობებისა, მან ყველას შთაბერა ახალი ძალა, რათა ელაპარაკათ და ელაპარაკათ დაუსრულებლად. ის განდა სიყვარულის უპირობო მაგნატი, უნებარე, სალაპარაკოდ ქცეული სიყვარულის სუბიექტი. მის გამოც ორმა პოეტმა თავი მოიკლა, ხალხმა კი მათი სიკვდილი შურს დააბრალა.

– მისი შურთ, ჩვენი მისდამი სიყვარულისო. კაცი კი ისეთი წრფელი იყო, ნაკვის ურნებში ეძებდა საჭმელს. ორიოდ ნამცეცისთვის ხან კატებთან უწევდა ბრძოლა, ხან კი ძაღლების ჯგროს გაურბოდა. ის

იყო სხვათა ნარჩენების გამაცოცხლებელი, ურნაში ჩაყრილი ათეულობით წლის ნაცვამი ტანისამოსის მატარებელი, ხშირად შემოღიათ უწინდელ მფლობელში. მისზე ლაპარაკით დაქანცული ადამიანები, საღამოობით ენას გადმოაგდებდნენ, ნიკაპს მიბჯენდნენ და გასაპნული ჯაგრისით ისუფთავებდნენ საყვარელ ორგანოს, შემდგომი დღისთვის.

მოხუცები, თავის ტკივილსა და წნევის უკონტროლობას, სეზონთა ცვლილებას კი არა, მას მიაწერდნენ. ექიმს კვლავ მოუწია განეცხადებინა დებრესიით გატანჯულები იქნებ როგორმე ფანჯარასთან მიფორთხებულყვენ და წამლად ეხილათ ის. ორსულების მორჩენას, ავადმყოფთა გარდაცვალებას, ყველაფერს მას მიაწერდნენ. ქალაქი ხარობდა ახალი სიყვარულით, ხარობდა შინაგანი სისასვით... შემოდგომამ მოგონებად აქცია იმ წლის ზაფხული. სიცვიებმა კი ვერასვხით გაიდგეს ფესვი ადამიანის სხეულებსა და გულებში, რადგან ისინი იძინებდნენ ლაპარაკში და იღვიძებდნენ სიხარულით, რომ კვლავ გაეგრძელებინათ საუბარი.

პირველი თოვლის მოსვლასთან ერთად ძველი კაცი ჩაიკარგა ხალხის დამთოვლავ ნამქერში. ის გაუჩინარდა და გამოჩნდა ახალი, რომელიც ძლივს ჩლიფინებდა და ხელგამოწვდილი ხან ვის სთხოვდა დანმარებას და ხან ვის, ხალხს სიყვარულით სავსე გული გაუცივდა, ზოგი ამინდს აბრალებდა, ზოგი ქალაქის საყვარელი კაცის გაუჩინარებას, ზოგი – ახლის გამოჩენას. მათხოვრად ქცეული „ახალი გმირი“ დადიოდა და ხმადებდა ეწურულყოფილ სხვეებს, განა არ გასსოვთ ვინა ვარ? მე ქალაქის მოლაყბე ვარ, გაზაფხულზე ენა მოვიკვნიტე, ვერ ვლაპარაკობდი, მას შემდეგ ოთხგზის რომ გიყვარდით, სალაპარაკო თემად რომ გექცით და ასე გაბედნიერებით მუდამაჟამს, ქალაქის საპატიო ორდენიც მაქვს, აი, გულზე მაქვს დაბნეული, თავად მერმა გადმომცა. თუ ხურდა არა გაქვთ, იქნებ ორდენი მაინც იყიდოთ? ზამთარს ვერ გადავიტან, შიმშილითა და სიცივიტთ გამძვრება სული.

მისგან თავგაბეზრებული ხალხი, ზურგს იქცევდა და თავისთვის ლაპარაკობდა:

- ეს ვინ ჯანდაბაა, არ გამაბერა თავი?
- ახლა ესეც კაცია და ისიც, სიყვარულით რომ აგვივსო გული?
- სწორად უთქვამთ პოეტებს, ზამთარში სიყვარულს რა უნდა, ზამთარი მათხოვრებისააო.
- კაცი კი დადიოდა და ხმადებდა ჩლიფინებდა:
- შემეწიეთ, გაიღეთ რამე... ასე მალე დაგავიწყდით? თქვენი მოლაყბე დაგავიწყდათ, განა? თქვენი გამამხიარულებელი?

ზამთარი სიცივიტთ სავსე ნელი ნაბიჯებით მიიწევდა წინ. ხალხი სახლში შეეყუწულიყო და გულში ნაღველჩამდგართ პირი მოეკუმათ, ყველა უცდიდა გაზაფხულს, სითბოს, სიყვარულს და ვინმე უცხოს...

ასე გავიდა დრო მანამ მზის პირველ სხივებზე ხეებს კვირტები არ დაუყვავილდათ. სიყვარულის მამიებლებს შორის თავზეხელაღებულებმა ისევ მიაშურეს ხიდის ძირს, სადაც უსულო, გაყინული სხეული დახვდათ...

* * *

ზაფხულის მწველ დღეებს, ქალაქიდან სოფელში გაქცეული პატარა ბიჭი, ეზოსა და მის შემოგარენში ატარებდა. მრავალჯერ ნაავადმყოფარს, მიუხედავად ასაკისა, დაღად აჩნდა სხეულზე დიდი წყლულები, დაკარგული ფილტვი და ფრჩხილები, ჯანმრთელობას გაყოლილი ნერვები. ამ ტრამვებმა ბიჭი, ისეთ ემოციურ არსებად აქცია, რომ უბრალო ამბის გამოც კი საათობით ტიროდა. ბავშვს ოჯახის წევრები შეძლებისდაგვარად იცავდნენ უცხო ავადობებისა და სამყაროსაგან, ამიტომ საგანგებოდ შეღობილი ეზოს იქით არ უშვებდნენ. ისიც იჯდა ეზოში და ნელ-ნელა თხრიდა მიწას იმის იმედით რაიმე საინტერესოს იქნებ წავაწყდეთ, პოულობდა ქვებს, ლარვებს, მწერებს, ხის გაღრწილ ტოტებს, ბებიამისისა და დიდი ბებიის ფენსაცმლის ძირებს, რომლის ნახვაც მნახველთ თვალით ცრემლს აღენდა.

მაშინ, როცა ერთ საღამოს ეზოს კარიდან, ბებია სამძიმარზე გავიდა, ბავშვის თვალით დანახულმა უცხო სამყარომ, კარს ბოლომდე დახურვის საშუალება არ მისცა და როგორც კი მოშორდა ქალი ჭიშკარს, კარი ბავშვისთვის მაშინ გაიღო. მოსალამოვდა, მიწის მთხრელი მიიკითხ-მოიკითხეს, ეძებეს ეზოში გადათხრილ მიწის ნაყარს შორის მაგრამ ბავშვი არსად ჩანდა, კიოდა დედა, ვაითუ, რამემ შეაშინა და მეორე ფილტვშიც შეეკრა სუნთქვაო, დაიარეს კუთხე კუნჭული, გადააბრუნეს არე-მარე მაგრამ ბავშვს ვერსად მიაგნეს. მზის სავსე ნათელი მთვარის ცვიმა სინათლემ შეცვალა.

ქალები ეძებდნენ ბავშვს, ტყისა და გზების პირას, მეზობლებთან, ბოსლებში, იმედგადაწურული დედა სავარძელში იჯდა და გაჰყურებდა გზას, თვალით ცრემლი სდიოდა, გარდასულ დღეთა ტანჯვაში ნაწრთობის გული სულ მთლად მორბილებოდა, საშინელ სიცარიელესა და მარტობას განიცდიდა. სავსე მთვარე, თეთრად ანათებდა არემარეს. უცებ ფანჯრიდან ქარის სისინი გაისმა, ჭიშკარმა დაიბრახუნა, იმედოცემული ქალი გარეთ გავარდა. ჭიშკარში გაიხედა არაფერი ჩანდა, ხის ტოტებს შორის გამკრთალმა მთვარის შუქმა წამით რაღაც გაანათა, ქალი ჩაცუცქდა, ხელებით ეძება მაგრამ ვერაფერი იპოვა. სახლში შებრუნებულმა ის ღამე თეთრად გაათენა, დილით როცა წამით ჩასთვლიმა, უცებ რაღაცამ აუფორიაქა გონება, მთვარის შუქმა წამიერად გაანათა კვერცხი. ელდანაკრავი წამში გამოფხიზლდა, გარეთ გავარდა და დაიწყო ძებნა. დღის შუქზე ღამის იმედები გაუფერულდნენ. ქალს დედა და ბებია ამშვიდებდნენ,

– დაბრუნდება, აბა, სხვაგვარად როგორ გამოვა?

ქალს თვალის დახამხამებისასაც კი წინ ედგა სიზმარი, კვერცხი, პატარა თეთრი კვერცხი.

მთელი დღეები გარეთ დაეხეტებოდა, თავგაბეზრებული მეზობლებს ერთსა და იმავეს ეკითხებოდა მეათედ, მეოცედ, მაგრამ ბიჭის კვალიც არსად ჩანდა. ღამეებს თეთრად ათენებდა, იჯდა სახლში, ჭიშკარს გასცქეროდა და თუკი წამით თვალს მოხუჭავდა, მაშინვე თეთრი კვერცხი ეზმანებოდა.

როცა ღრუბლიანმა ამინდებმა მთვარე გადამა-

ლეს, სიზმრები შეწყდა, ბავშვზე მოგონება თითქოს მიხედა, ვიდრე გარეთ გასულმა, შვილის ნაჩიჩქნ მიწას არ მოჰკრა თვალი. ატირდა პირველად, უიმედობით შეპყრობილი. იმ ღამეს ისევ დაბრუნდა სიზმარი. მთვარე და კვერცხი.

სიზმრებისგან გატანჯულმა ეს ამბავი დედას უამბო, დედამ ბებიას. ბებიამ დაასკვნა, კვერცხი ცუდს ნიშნავსო. ქალს მინავლული რწმენა გაუღვივდა, დაადგა ტაძრის გზას და ყოველივე უამბო ტაძრის აღმსრულებელთ, მათ უთხრეს: – ღმერთსა და კვერცხს, როგორც ეშმაკსა და კვერცხს შორის არაფერი საერთო არაა, იარეთ ტაძარში, ილოცეთ მისი სულისთვის, ეს, ნებისმიერ შემთხვევაში, დაეხმარება მას.

სახლში დაბრუნებული ქალი გავიდა შვილის გათხრილ ორმოსთან, შიგ ჩაიმალა და აქვითინდა. გადიოდა დღეები და ქალი დნებოდა, დედა ურჩევდა:

– გრძნეულთ დაველაპარაკოთო.

იქნებ იმათ მაინც გვიშველონ რამე.

რადგან დასაკარგი არაფერი ჰქონდათ, წავიდნენ.

თავს გადამხდარი ისტორიისა და სიზმრის ამბების მოსმენის შემდეგ გრძნეულებმა კვერცხი ჯადოს ნიშნად მიიჩნიეს და მის ასახსნელად ქალს ცხენის ძუის, გველის კუდის, მარილისა და ორი ოქროს მონეტის მიტანა მოსთხოვეს რიტუალის შესასრულებლად. თან დაამედეს:

– ეს, უთუოდ, დააბრუნებს ბავშვს სახლშიო...

იმავ საღამოს ჩაატარეს რიტუალი, ორი ოქროს მონეტა ჯიბეში ჩაიხსარუნეს და დაიმედებული ქალი სახლში გაუშვეს. გავიდა რამდენიმე დღე და ბავშვის კვალი კი არა, მასზე სიზმრებიც განელდა. ქალი გულში ნატრულობდა, ოღონდ დამიბრუნდეს, არც დაჩირქებული წყლულების გაწმენდა დამეხარება და არც სირბილს აუუკრძალავო. ფიქრობდა და როცა ცრემლი მოერეოდა, მიდიოდა, შვილის გათხრილ ორმოში, წვებოდა და ქვითინებდა. ასე გავრძელდა მანამ, სანამ ორმოში ტირილისგან გონება არ მიეზინდა და სავსე მთვარემ თავზე არ დაანათა. სიზმარი გამეორდა. ელდანაკრავ ქალს გაეღვიმა, შემლილივით დაიწყო მიწის თხრა:

– სადაა ჩემი შვილი? სადაა კვერცხი.

დილაძე თხრიდა, ფრჩხილები გადაეტყავა, სისხლი მიწას აერია, თვალიდან ცრემლი, სახეზე კი ოფლი სდიოდა. დილით კი როცა მთვარე და მზე ერთდროულად განოჩნდნენ ცაზე, მიწის ბნელ წიაღში რაღაცამ გაანათა. ქალმა სათუთად ამოიძვრინა მიწიდან, გალაცხებული, აყროლებული კვერცხი. მიწით ამოსვრილი სახლში გაიქცა. შეიყარა მთელი სოფელი, არკვევდნენ რისი კვერცხი იყო, იქ საიდან გაჩნდა და რა საერთო შეიძლება ჰქონოდა ბავშვის გაქრობასთან. სოფლის უხუცესი ამბობდა:

– ეს კვერცხი არც ფრინველისაა და არც ქვემტრომისა. ასეთი ზომის კვერცხი არასდროს მინახავს. გინდ ვიცოდე რისა არის, ის უკვე გალაცხებულია, გული გაწყალებული აქვს, ვერ გამოიჩიეება და ვერც ივარგებს.

ქალს კვერცხი გულში ჩაკრული დაჰქონდა, მასთან მიახლოებული ხალხი წამში შეშლებოდა კვერცხის სიმყარის გამო. ქალები ამბობდნენ:

შენთვის დაკრეფილი შრომანები...

ვის არ უფიქრია სიყვარულზე?! ვის არ უგრძნია... არსებობს უსიყვარულო მზე, ტყე, ყვავილი, ქალი, კაცი ან სიკვდილიც კი?!

ვის არ უფიქრია სიყვარულზე?! თავად სიკვდილიც კი ფიქრობს... მაგრამ შეიძლება სიცივემ სითბო იგრძნოს?

სიცივე სულ აქ არის, სიკვდილიც არ გვასვენებს, დარბის, დახტის, ხან ვის აჩუქებს ცივ კოცნას – ხან ვის... ვითომ, სიკვდილსაც შეუძლია სიყვარული?! ვითომ მასაც შეუძლია აღლვება, შეხების ან დანახვის დროს... ვის უნახავს შეყვარებული ან ღმობიერი სიკვდილი?!...

ხშირად მიფიქრია, საყვარელი ადამიანისთვის შეეძლება სიცოცხლის დათმობას, თუნდაც ეს ამაო იყო? განა შეიძლება, ისე შეგიყვარდეს ვინმე, რომ ერთადერთი ძვირფასი რამ, რაც გაგაჩნია სიცოცხლე დათმო. მაშ სიცოცხლე არ ყოფილა ძვირფასი, არ ყოფილა ერთადერთი....

რომ გითხრა, ყოველდღე ვხედავ სიკვდილს, სიყვარულს და ზეციურ ფრთების შრიალს, დამიჯერებ? არ ვიცი, რას ვეტყვი მას, როცა პირისპირ შევხვდები, მაგრამ ვიცი, მეცოდინება ის, რატომ იქნება ჩემთან...

სადღაც შორს, მაგრამ ახლოს ღიანდაგებთან, სადაც დიდი ხანია მატარებლის კივილი არავის გაუგია, სადაც ხავსი დამკვიდრდა და არემარე უბრალოდ მწვანეა, არის რაღაც განსაკუთრებული... წითელ შრომანებს თავი ლამაზად დაუხრიათ და მწვანე, ბალახმოკიდებულ ღიანდაგებს ამშვენებენ. ლამაზი წარმოსადგენია არა?! რა თქმა უნდა, ლამაზია ის, რაც თვალთა ჯერ არ გინახავს, მაგრამ იცი, რომ ლამაზია.

როცა მატარებელი გამოიგონეს, სოხუმსა და სოხუმელებს გაუხარდათ... უკვე წარმოიდგინეს, როგორ მოდის ახლად დაგებულ ღიანდაგებზე ხმაურიანი მატარებელი, მოჰყავს დამსვენებელთა დიდი არმია, ბავშვები ტირიან, ყვირიან, დედები დაქანცულები არიან და სხედან სავარძლებზე, რომელსაც ჯერ კიდევ ქარხნის სუნი ასდის... ესეც ასე... სოხუმში პირველი მატარებელი შევიდა, როგორც იქნა, უკანასკნელი ბოლი ამოუშვა და თითქოს დაღლილი ყოფილიყოს, ისე გაჩერდა...

– ასეთ კვერცხს ქათამი სდებსო.
იყო სხვა აზრებიც – ბატი, იხვი, გელი.
შუადღეს ხალხის ინტერესი, ნალვერდალივით მიინავლა და მარტო დარჩა სამი ქალი.

– ქალს დედა ურჩევდა, ისევ უკან დააბრუნე და მიწა გადააყარე, რამე ცუდი არ მოგვწიოს მაგ გაწყალებულმა კვერცხმა.

ბებია მღუმარედ, ნაოჭებიდან წყნარი თვალებით უმზერდა კვერცხს და ხმას არ იღებდა.

ლამით სიზმარი გამეორდა.

ქალმა მეორე დილით კრუნს სხვა კვერცხებს შორის ჩაუდო კვერცხი.

– დარწმუნებული ვარ, გამოიჩეკება.

– დარწმუნებული როგორა ხარ, ისიც ვერ გავიგია, ქათმისაა თუ არა, თანაც რაც უნდა იყოს – ლაყვა!

მეორე დილით საქათმეში შესულს კვერცხი კართანვე დახვდა, ქალი გაბრაზდა, დედას მივარდა და მანამ ყვიროდა გამწარებული, სანამ დედამ ათასი ფიცით არ დაუფიცა, მე არ შევხებოვარ კვერცხსო. იგივე განმეორდა ბატის საბუდარშიც.

ლაყე კვერცხი არცერთმა ფრთოსანმა მიიღო. ქალს დედა იგივეს უმეორებდა:

– ღამარხე, რამე არ მოგვწიოს მაგ კვერცხმა.

ქალი კი მას ხელიდან არ იშორებდა, ვერც მის სიმყრალეს გრძნობდა და არც გაწყალებული გული ადარდებდა. იმეორებდა თავისთვის:

– ის მაინც გამოიჩეკება.

პერანგზე შიგნიდან ნაჭერი ამოაკერა, რომელშიც კვერცხს დებდა გასათბობად, ღამე სავარძელში იძინებდა, კვერცხისთვის სითბო რომ არ მოეკლო. სოფელში ხმა გავარდა:

შვილის დაკარგვის მერე – გაგიჟდა უბედურიო.

დედას შვილიც ეცოდებოდა, მაგრამ ხალხის აზრიც ადარდებდა.

– დააბრუნე კვერცხი უკან, მალე ქალაქში ბრუნდები, ახალგაზრდა ხარ, კიდევ იყოლიებ შვილებს, ხალხი კი თუ ერთხელ მაინც მიგიჩნევს შეშლილად საბუდაროდ შეშლილს შეგარქმევს. რამდენი ყოფილა მხოლოდ მათი სიტყვით გაგიჟებული...

ბებია ჩუმად მისჩერებოდა შვილიშვილის მკერდს, რომელშიც ბუდამყამს ლაყე, უნაყოფო კვერცხი იდო.

გადიოდა დღეები და არაფერი იცვლებოდა მანამ სავსე მთვარემ არ დაანათა მიწას. სიზმარი განმეორდა. ქალი დედის ყვირილმა გააღვიძა,

გამოფხიზლებულმა კვერცხი სამკერდულიდან ამოიღო, საბანში გაახვია და სავარძელში დადო.

ზემოთ ასულს ბებია გარდაცვლილი დახვდა. რა წამს ღრუბელი გადაცურდა ციდან, ფანჯრიდან შემოსულმა მთვარის შუქმა მოხუცის ღია თვალს დაანათა, ქალს სიზმარში ნანახი თეთრი კვერცხი თვალწინ დაუდგა, რეტდასხმული, უკან წაბარბაცდა, წაიქცა და გონი დაკარგა. გონს მოსულს უკვე დილა დაუხვდა, სავარძელთან დაბრუნდა, სადაც დამსხვრეული კვერცხის ნაჭუჭები ეყარა. ქარმა ფანჯრის მინებში გაისისინა, ჭიმკარმა გაიჯავახუნა, მზე ამოიწვერა.

ხმაურიანი მატარებელი უფრო ახმაურდა, ბავშვები აზუზუნდნენ, ჩემოდნები ისე დაფრინავდნენ, თითქოს ფრთები შეისხეს, როგორ იქნა, მატარებელი დაიცალა...

ერთ დროს ყველაზე ხმაურიანი მატარებელი ახლა ჩუმი... სამაგიეროდ, ზღვის სანაპიროა მზიანი, ცხელი და ხმაურიანი... ბავშვების სიცილი წყლისა და ტალღების ხმაურში ირევა... ვერავინ იფიქრებს, ვერავინ წარმოიდგენს, რომ ეს თავის ამატკივებლად ხმაურიანი სანაპირო და ჩუმი მატარებელი ასეთი აღარ იქნება...

სოხუმი არასდროს მინახავს, არასდროს ვყოფილვარ სოხუმის სანაპიროზე, არ გამიგონია იქაური ხმაური, არც მიყვია სიხარულით მათთან ერთად. მხოლოდ ახლა ვხედავ მიტოვებულ მატარებელს, რომელსაც დღემდე შემორჩენია რკინაზე ჩაქანებული წარწერა: „თბილისი-სოხუმი“. წარწერა თითქმის აღარ ჩანს. იმ ადგილას, სადაც ხმაურიანი მატარებელი მხიარულად მიქროდა, ახლა უკვე ბებერ, ძველსა და მიტოვებულ ლიანდაგებზე, მხოლოდ შროშანებია მაცოცხლებელი ძალა, იმ უსასრულო სიმწვანეში წითელი ლამაზი შროშანებია სიცოცხლე, სიკვდილიც და სიყვარულიც...

სოხუმი ის ადგილია, სადაც ვერავინ წარმოიდგენდა, ხმაურიანი მატარებელი ყვირილს შეწყვეტდა. იქ სიკვდილი დათარეშობს, მაგრამ სიკვდილსაც შეჰყვარებია და უსასრულობაში გადაჩეხილა, ის უბრალოდ ელოდება...

მე ისევ დავბრუნდი ლიანდაგებთან, ისევ ვფიქრობ სიყვარულზე და ხმაურიან მატარებელზე, ის შროშანები ისევ იქ არის, იმ იმედით, რომ მატარებელი კვლავ ახმაურდება, იხმაურებს სანაპირო და ისევ ჩაივლის მატარებელი „თბილისი-სოხუმი“, დაკრეფე შროშანებს...

ჩვენ იმ შროშანებს ისევ ვაცოცხლებთ, ისევ აღვადგენთ მიტოვებულ ლიანდაგებს... და მაინც, ეს შენთვის დაკრეფილი წითელი შროშანები იქნება...

მე შენ გაზაფხული დაგიძახე

სახლი, ფანჯარა, კარი და კიდევ, ერთი! სახლი, ფანჯარა, კარი და კიდევ, ერთი...

ვინ იცის საიდან მოვიდა ის ერთი?! ცივი მთელი არსებით, თბილი სიმშვიდით და შავი, როგორც არაფერი. თვალი რომ დასუჭა, წითელი ვარდი დაინახა, ცისფერ ლარნაკში, მარტო, ლარნაკი მაგიდაზე იდო, თითქოს არსებით მისი ნაწილი ყოფილიყო, ვერ გაინძრეოდა, ნიავიც ვერ შეარხევდა, მხოლოდ ვარდი იყო წითელი, უჭკნობი და უეკლო.

დღემიწელები მიწიერებაზე ეძებდნენ მას. სახლი, ფანჯარა, კარი და კიდევ, ერთი... ეძებდნენ თბილს, მშვიდს, ფერადს, მაგრამ არა შავს... ეძებდნენ უმიზნოდ, და ნეტავ სკოლნობათ, ყველა ფერი შავისგან მოდიოდა, უფრო იოლად იპოვიდნენ? ალბათ არა...

ადამიანები ბრძები არიან, მხოლოდ უფრო არსებებს ხედავენ, არაფერს ისეთს, კაცი რომ შეხედავს და წითელი ვარდი გაასხენდეს, ცისფერ ლარნაკში,

ყვითელ მაგიდაზე და ლურჯ კედლებში, ღმერთმა ისინი შექმნა სახლებად, კარებად და კიდევ, ერთად... მაგრამ ის ერთი ვის აინტერესებს, ის ერთი ღიღია, იმდენად ღრმაა, მათში არ ეტყევა, დედამიწაზე იმ ერთს ადგილი არ მოეძებნა! ამიტომ კვდებიან ადამიანები, მიდიან და ეძებენ, რაც სხეულში ვერ იპოვეს! სიკვდილი კარგია... არც საშიშია და არც ბოროტი, სიჩუმეა, გონების სიწყნარე. დედამიწაზე, რომ ის ერთი ეპოვათ, ალბათ სიკვდილი საჭირო არ იქნებოდა. მაგრამ კვდება სხეული, კვდება უმიზნოდ, ნატანჯი სახლი იმარხება ცივ მიწაში...

სახლს ფანჯრებიც აქვს, უსაზღვროდ ღიღი, ეს ის ფანჯრები არაა, ყოველ ჯერზე ხან ზაფხული, ხან კი შემოდგომა რომ ჩანს, ფანჯრები ყველას იმას აჩვენებს რაც სურთ.

ყვავილები გნებავთ? ინებეთ. აი, თქვენი გვირილები, ოღონდ გთხოვთ, ნუ დაკრეფთ, სულს ეტკინება, ის ერთი შეირხევა და კარი ყველასთვის ღია იქნება.

კარი უსაზღვროა, თუცა პატარა, ყველას არ შეუძლია გაღება, მხოლოდ კარიდან ჩანს სახლი, ფანჯრებს კი, თუ კარგად დააკვირდებით, დაინახავთ ვარდს, უეკლოს და მარტოს.

ყველა მარტოსულია, ტყუილია, რომ ვინმეს შეუძლია მარტო არ იყოს. ლარნაკში მხოლოდ ერთი ადგილია, ერთი ვარდისთვის, ერთი წითელი ყვავილისთვის, უეკლოსთვის და მარტოსულისთვის. ამიტომ შექმნა ადამიანი სახლად, ფანჯრები თვალებად, კარები გულად, ვარდი კი იმ ერთადერთად — რასაც ასე გამალებით ეძებენ დედამიწელები, ნეტავ იცოდნენ, რომ ის ერთადერთი არ არის, რომ ის ყველაშია, ის ერთი, ერთი ყველაფერში. ეს იგივეა, ზაფხულში ლოყებს მზე რომ ათბობდეს, ადამიანს მთელი სხეულით აშავებდეს, ანათებდეს და სხივებით იკლებდეს არემარეს, დედამიწაზე კი მას ეძებდნენ. მზე ერთადერთია, ყველასთვის ერთნაირად ნათელი, უბრალო, ამიტომ ყველა სხვანაირად ეძებს, ცაში ახედავც კმარა, მაგრამ დანახვა არ არის იოლი, სხივები ხომ ჩანს?! ეს არ კმარა, ალბათ, მეტია საჭირო, ხანდახან უმადურები არიან თვალები, მეტი სურთ. რას იზამს სხეული?! შეიგნით ბნელა, არაფერია ფერადი, ნათელი, და მხოლოდ მასში ეძებენ იმ ერთს.

და ისევ: სახლი, ფანჯარა კარი და ის, ერთი. უეკლო, მარტოსული, წითელი ვარდი, ცისფერ ლარნაკში, ყვითელ მაგიდაზე, მწვანე იატაკზე, სითეთრე რომ შეჰპარვია გვირილებად, ლურჯ კედლებში, ვერცხლისფერი წინწკლებით რომ აუკიაფებია სახლი.

მაგრამ სადღაც, სახლის რომელიღაც კუთხეში, იასამანი ყვავის, მაღალი, მყარად ფესვმოჭიდებული, და როცა იგრძნობს, რომ მასშია ვარდის სიწითლე, კედლების სილურჯე და გვირილების სითეთრე, მივა ვარდთან და ეტყვის: „მენი სული ხომ ჩემსას სჯობია“. რადგან არაფერი დაბადებულა ვარდზე წითელი, ის წმინდაა სიმარტოვით, რადგან მისი მსგავსი ვერ არ შობილი, და იასამანი იყო ერთი, ათასად... ვარდი შეირხა, როდესაც მოისმინა: „მე შენ გაზაფხული დაგიძახე“!

და ალბათ, ასეც გაგრძელდება... სახლი ფანჯრებით, კარებით, გვირილებით, ვარსკვლავებით, უეკლო ვარდით და სადღაც კუთხეში მღვარი გაზაფხულით.

ლიტერატურული ნერილი ქეთო ყიფიაანი

„ბებერი მეზურნეები“ და მერაბ ელიოზიშვილი – ჰუმანისტი მწერალი

მერაბ ელიოზიშვილი მეოცე საუკუნის ქართული ლიტერატურის ერთ-ერთი გამორჩეული და ღირსეული წარმომადგენელია. დაიბადა ცხინვალში, ლიახვის ხეობაში, სოფელ დგვრისში 1934 წელს. 1957 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტი. 1958 წელს ჟურნალ „ცისკარში“ გამოაქვეყნა თავისი პირველი სამი მოთხრობა, 1961 წელს კი – პირველი კრებული „მოლოდინი“. იგი ავტორია მრავალი შესანიშნავი მოთხრობის, პიესისა და კინოსცენარისა. მისი სცენარების მიხედვითაა გადაღებული ფილმები: „თეთრი ქარავანი“ და „დიდი მწვანე ველი“. მერაბ ელიოზიშვილი ასევე იყო ქართული კინოს მსახიობიც და მონაწილეობდა რამდენიმე ფილმში, რომელთა შორისაა „შერეკილები“, „თეთრი ქარავანი“ და „გაგამარჯოს, მეზობელო!“. 2010 წელს გამოიცა მისი მოთხრობების კრებული, რომელშიც შედის: „ბებერი მეზურნეები“, „სინოს წითელი ხარები“, „წეროები“, „თავიონი და ვირთავიონი“, „კურდღლის სიმღერა“ და სხვა.

მერაბ ელიოზიშვილის მოთხრობები გამოირჩევა უდიდესი ჰუმანიზმით. თავისი კუთხისა და მიწის მიმართ სიყვარული ფონად გასდევს მის შემოქმედებას. ლიახვის ხეობას იგი ქართული ლიტერატურის სააკვნე ხეობად მიიჩნევდა, რასაც ამტკიცებს კიდევ თავისი დახვეწილი ქართული წერის მანერით. მერაბ ელიოზიშვილის სიტყვის ძალას, სიღრმესა და სიმართლეს არა მხოლოდ მის მოთხრობებში, რეალურ ცხოვრებაშიც გრძნობდნენ

ადამიანები. ცნობილი ქართველი კინორეჟისორი, რეჟაზ ჩხეიძე წერდა: „მერაბ ელიოზიშვილი ღიად საოცარი, ორიგინალურად მოაზროვნე, თითქოს უბრალო, მაგრამ საიდუმლოებით მოსილი კაცია. რატომ? – იკითხავთ თქვენ და გიპასუხებთ. ისე, როგორც მერაბ ელიოზიშვილი საუბრობს, ისეთი სიტყვებით, ისეთი სიტყვობებით მე არავინ მინახავს, რომ ლაპარაკობდეს“.

მერაბ ელიოზიშვილი 15 წელზე მეტი იყო საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიის ღვთისმსახური. დიაკვნად კურთხევის დროს მამა ელიოზი ეწოდა. გარდაიცვალა 2012 წლის 4 იანვარს. როგორც მისი ახლობელი ადამიანები იხსენებენ „ტკივილად გაჰყვა ქართული ცხინვალქალაქის წარუშლელი სურათები“.

„ბებერი მეზურნეები“ მერაბ ელიოზიშვილის პირველი მოთხრობაა, რომელიც 1958 წელს დაიბეჭდა. ნაწარმოებში გორის ცხოვრების ფონზე აღწერილია მეოცე საუკუნის ადამიანთა ყოფა, მათი ოცნებები, ტკივილები და იმედები. ნაწარმოებში ასახულია, როგორ ეჭიდება ტრადიციები ძველ ხალხთან ერთად ახალ ეპოქას. მოთხრობის პერსონაჟები მოხუცი მეზურნეები არიან, რომელთა პროფესიასაც, მათი არსებობის მსგავსად, ნელ-ნელა ყველა ივიწყებს. „ერთიმეორეში თულა შეიკრიბებოდნენ ძველი გორელი დამკვრელები: მედოლე თედო, მეზურნე ბუთხუზა და მეგარმონე სოსა, თორემ ისე ვილას ახსოვდა ისინი სადღეობოდ, ან საქორწილოდ“ (პალიტრა, თბილისი. 2010. გვ.3) – ამგვარად იწყებს თხრობას ავტორი.

უფრო და უფრო იშვიათად სჭირდებოდა ხალხს მუსიკოსები, რადგან საკუთარი საკრავები ჰქონდათ სახლში. დროის დინებასთან ერთად ნელ-ნელა დავიწყებამ ეძლეოდა ძველი დღესასწაულები: სამეობობა, მცხეთიფხვრობა. შვიდ ნოემბერს ან პირველ მაისობას თულა მოიკითხავდა ხალხი კარგ მეზურნეებს, მაგრამ მოხუცები არც მაშინ ახსენდებოდა ვინმეს, თუმც კი, მათთვის რომ გეკითხათ, ყოველ კვირას ქორწილსა და დღეობაში იყვნენ წასასვლელები. ამას ისე გეტყოდნენ, თითქოს არათუ გორში, მთელ ქართლშიც კი არ იმართებოდა მათ გარეშე ღვინი. ხან კინწურაანთ ნიკა პატიჟებდათ შვილიშვილის ქორწილში, ხან კი ოქროკვერცხაანთ სიმონა ნათლობაში, სინამდვილეში კი პირველს შარშანწინ გადაეხადა ქორწილი, მეორე კი ერთი წელი იყო მიწისთვის მიებარებინათ შვილებს. ერთმანეთსაც ატყუებდნენ და საკუთარ თავებსაც. ალბათ, ამგვარად ცდილობდნენ, საკუთარი არსებობისთვის ცოტა ხნით მაინც მიეცათ მნიშვნელობა, ერთმანეთი დაეიმედებინათ, რომ ჯერ კიდევ სჭირდებოდა ვიღაცას მათი ზურნა, დახეული დოლი და მრავალგან დაკერებული გარმონი. „ეჰ გულგაუტეხელები იყვნენ, თორემა!“ (პალიტრა, თბილისი. 2010. გვ.3) – ამბობს ავტორი.

მაინც ერთადერთი სურვილი სწავდა სამივეს, ისე არ წასულიყვნენ ამქვეყნიდან, ერთხელ მაინც

არ მოელოდნათ. „კოხტა ტუში არ „ჩაეწკრიალე-ბინათ“, მაგრამ ერთმანეთსაც კი უმაღლავენ ამ სურვილს, თითქოს ჯერ კიდევ ყველაფერი წინ ჰქონდათ, თითქოს არაფერი იყო მოსასწრები, კიდევ საჭირონი იყვნენ ამ სოფლისათვის. რატომ არ უხსნიდნენ გულს ერთმანეთს? იქნებ იმიტომ, რომ ერთი თუ გამოტყდებოდა და გაამხელდა შიშს, დანარჩენი ორიც დაეცემოდა, იმ წამსვე მოტყდებოდა, დაილეოდა. რა უნდა ყოფილიყო იმაზე მეტად მტკივნეული მოხუცებისთვის, გაეცნობიერებინათ, რომ არც ისინი და არც მათი საქმე, რომელსაც სიცოცხლე უძღვნეს, აღარავის სჭირდებოდა. იქნებ სწორედ იმის გამო, რომ ამ სიმართლისთვის არ გაესწორებინათ თვალი ერთმანეთს თავიანთი ტკბილი ტყუილებით აძლებინებდნენ.

მწუხარებაში მარტონი არ იყვნენ ბებერი მეზურნეები. მათ მსგავსად ფარავდა საკუთარ დარდს გოლა, მათი ძველი მეგობარი, რომლის მოსვლასაც დღესასწაულივით მოელოდნენ ყოველ კვირას მოხუცები. გოლა ძველი მეთევზე იყო, რომლის სასროლი ბადეც შვიდი წლის წინ დაეჭრათ შვილიშვილებს კალიების დასაჭერად. მუხლებში ძალაგამოლეულ მოხუცს სათევზაოდ აღარ უშვებდნენ იმის შიშით, არსად ჩამხრჩვალყო, თუმცა გოლას მეგობრებმა ამის შესახებ არაფერი იცოდნენ, არც თვითონ უმხელდა, რომ უკვე დიდი ხანი იყო, რაც მათთვის საკუთარი დაჭერილი კი არა ბაზარში ნაყიდი მურწა, ღვატა და არაყი მიჰქონდა და თან დარდობდა „ნეტა თუ ხვდებიან, ნაყიდი თევზი რომ მიმაქვს ხოლმეო“ (პალიტრა, თბილისი. 2010. გვ.7).

გოლას გამოტყდომაც მისი უძღურების გამხელას ნიშნავდა, საკუთარი და თავისი მეგობრების „ბიჭობის“ დასასრულს. „ეჰ, გულგატეხილები იყვნენ, თორემ! ამათი ბიჭობის შემდეგ ბარე ოთხმა ბიჭობამაც ჩაიარა“ (პალიტრა, თბილისი. 2010. გვ.6) – წერს ავტორი.

მეზურნეების ნაცრისფერი დღეები წამით ფერადდებოდა მეგობრის მოსვლით, არყით გახსნილი მათი ძარღვები კვლავ ივსებოდა სისხლით და ახმაურდებოდა ეზო მუსიკით, რომელიც სხვას თუ აღარ, მათ ხომ მაინც სჭირდებოდათ სიცოცხლისათვის.

ბებერი მეზურნეების ამბავს მოთხრობის უცნობი პერსონაჟი გვიყვება. მის შესახებ მხოლოდ ის ვიცით, რომ ყოველ დღე სკოლაში მიმავალი სალაშს აძლევდა მზეზე გასათბობად გამოსულ მოხუცებს. მათი სახეები ღრმად აღიბეჭდა მის ცნობიერებაში. თითქოს ბებერი მეზურნეები აუცილებელი, განუშორებელი ნაწილი იყვნენ მისი ბავშვობისა. თბილისიდან ჩამოსულმაც, პირველ რიგში, მათი ამბავი იკითხა, თითქოს ისინი აკავშირებდნენ სკოლის ტკბილ წლებთან, მაგრამ გორში დიდი ხნის შემდეგ დაბრუნებულმა გაიგო, რომ ვიღაც ინაურელი ოსის დაუდევრობა გამხდარიყო მათი უბედურების მიზეზი, რომელსაც დაძალებით

წაუყვანია ქორწილში მოხუცები, იმის ფიქრით, რომ ისარგებლებდა მათი სიბერით, დააკრევენებდა და თანხას არ მისცემდა. მოტყუებულ მოხუცებს ღამით წისქვილისათვის შეუფარებიათ თავი და თავიანთი სანატრელი ბოლო ტუში იქ შეპარული დათვის შესაშინებლად დაუკრავთ. უკანასკნელი ძალები მათ ცხოველთან ბრძოლაში დახარჯეს, იბრძოდნენ მუსიკით, მთელი ღამე, გაუჩერებლად. ბუთხუზა და თედო იმ ამბიდან მალევე გარდაიცვალნენ. ობლად დარჩა სოსა, რომელსაც მხოლოდ სანახევროდ შერჩენოდა ცნობიერება. მოთხრობის ამ ეპიზოდში ინაურელი ოსის მაგალითზე ნათლად ჩანს ერთი ადამიანის უგზურმა ქმედებამ, როგორ შეიძლება მიაყენოს სხვებს ზიანი. გულგრილობა, რასაც ხშირად იჩენენ ადამიანები თავიანთზე ცნობიერებით, ასაკით, განათლებით, თუნდაც ეკონომიკური მდგომარეობით დაბლა მდგომთა მიმართ და სარგებლის მიღების დაუოკებელი სურვილი, ხშირ შემთხვევაში, სხვების უბედურების მიზეზი ხდება.

სწორედ ასე მოხდა ამ ნაწარმოებშიც. ერთი ადამიანის განუსჯელმა ქმედებამ სიცოცხლის ის დარჩენილი წლები მოაკლო ბებერ მეზურნეებს, რასაც ასე უფრო ხილდებოდნენ. მოთხრობაში აღწერილია, როგორ დაცარიელდა მათი წასვლის შემდეგ ქუჩა, როგორ შეიცვალა იერსახე. თითქოს დრომ მათ სიცოცხლესთან ერთად თან წაიღო ქუჩის ძველი ხიბლი და მხიარულება. ბებერი მეზურნეების სახლების ადგილი დიდმა შენობამ დაიკავა. თითქოს ყველაფერი გაქრა, შეიცვალა, მაგრამ არ შეცვლილა სოსა, რომელიც ყოველ დღე თავისი განუყრელი კარტუზით გამოდიოდა სახლიდან და გამუდმებით დაემბდა თავის მეგობრებს შენობის ერთი სართულიდან მეორეზე. მეპურის ვითომ და უწყინარ ხუმრობაზე, რომ თედო და ბუთხუზა ოპერაში დასაკრეულად წაიყვანეს მის გარეშე, სოსა ამბობდა: „მაგას ამხანაგობისა არა ესმის რა. თედო და ბუთხუზა უჩემოდ პურსაც არ სჭამდნენ და რაღა ამ სიბერის დროს გაუწყრებოდათო ღმერთი“ (პალიტრა, თბილისი. 2010. გვ.10) და უბეში ინახავდა გორის საკონსერვო ქარხნის ეტიკეტებს, თავისი აზრით მუშტრისგან დატოვებულ ბეს, „შაკვარტუზიან“ და „შაკვამრიან“ მოსწავლეებს რომ შეეტყუებიათ. რა იცოდნენ, რომ მარტოდ დარჩენილი მეზურნის გულს ცოტა იმედს აძლევდნენ და ზედ დიდ ტკივილს უმატებდნენ, აბა, სადღა იპოვიდა ოთხსართულიანი შენობის ყველა ოთახიც რომ დაეველო თავის თედოსა და ბუთხუზას. სოსა მაინც ეძებდა. მათ გარეშე როგორ წავიდოდა სანატრელი „ტუშის ჩასაწკრიალეობად“.

მოსწავლეების ეს უწყინარი ხუმრობა თითქოს სოსაზე მეტად მკითხველს სწყინს, რადგან პერსონაჟისაგან განსხვავებით, საღი გონებით აცნობიერებს მოხუცის სიმართლევს, მის უღონობას. თუმცა, ვინ იცის, შესაძლოა, სოსას ჯერ კიდევ შერჩენოდა საკმარისი გონება იმისთვის, რომ გაეგო ტყუილ-მართალი, მაგრამ იქნებ როგორც ადრე, ახლაც

უმაღლავდა საკუთარ თავს სიმართლეს, რათა გაეძლია, სანამ თავის მეგობრებს სხვა სამყაროში კვლავ შეხვდებოდა.

შეუძლებელია უფრო ღრმად, უფრო ნათლად გადმოსცე მეგობრობის, ერთგულებისა და სიყვარულის ძალა და სიდიადე, როგორც ეს მერაბ ელიოზიშვილმა გადმოსცა ამ მოთხრობაში. ნაწარმოები სვედითაა სავსე, მაგრამ დიდ სევდასთან ერთად დასასრულს მკითხველს სიხარულის განცდაც რჩება, როდესაც კითხულობს, რომ იმ ადგილზე, სადაც ბებერი მეზურნეები ცხოვრობდნენ ახლა მუსიკალური სკოლაა, სადაც ყოველ დღე მიდის მოხუცი სოსა, ჯერ კართან შედგება ქუდმოხდილი, თითქოს სალოცავთან მიდის და შემდეგ შედის ოთახში, სადაც ორი ჰობოისტი მოკრძალებით სთავაზობს სკამს და უკრავს მეზურნეების ტუშს პატივისცემის ნიშნად. სოსა საათობით ზის და უსმენს ზურნის ხმას, სანამ არ ჩაეძინება. „ნეტავ რას ხედავს სიზმარში საწყალი სოსა?“ (პალიტრა, თბილისი. 2010. გვ.12) – იკითხავს ავტორი და იქვე პასუხობს: „სხვას რას, თუ არა ბუთხუზას, თედოსა და თავის თავს ძველი ზურნით, დაბზარული დოლითა და დაკოწიწებული გარმონით ხელში“ (პალიტრა, თბილისი. 2010. გვ.12), და ბოლოს, ავტორი ამგვარად ამთავრებს მოთხრობას – „დერეფანში კი დედალ-მამალი ქედნების ღულუნით ისმობდა პირველი და მეორე ჰობოის შეწყობილი ხმები“ (პალიტრა, თბილისი. 2010. გვ.12). ავტორი ამით გვეუბნება, რომ სულ ტყუილად დარდობდნენ მეზურნეები. დავიწყებას არ მისცემია მათი პროფესია და არც მათ ცხოვრებას ჩაუვლია უკვალოდ, არ აღმოფხვრილან ადამიანთა ხსოვნიდან. ახლა მეზურნეები მუსიკალური სკოლის ამ პატარა ოთახში აგრძელებდნენ არსებობას.

ადამიანი სიცოცხლე უკვალოდ არ ქრება და არ იკარგება. რაიმეს მაინც ტოვებს. მნიშვნელოვანს ან უმნიშვნელოს, ცუდს ან კარგს. მორის ფოცხიშვილი წერს თავის ლექსში: „ვინც არ იკითხა, რად მოვიდა, როცა მოვიდა, ნულარ იკითხავს, რატომ მიდის, როდესაც წავა“ (საბჭოთა საქართველო, თბილისი. 1986. გვ. 23).

ყოველ ადამიანს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს, რისთვის დაიბადა. დედამიწისთვის უსარგებლო ადამიანი არ არსებობს და თუ ყველა ვერ შეძლებს, „მიადწიოს მწვერვალს“, ის მაინც უნდა მოახერხოს სიკეთე და სიყვარული დატოვოს წასვლის შემდეგ. რისი თქმა უნდოდა ამ ნაწარმოებით ავტორს? ალბათ იმის, რომ დრო ადამიანთა სიცოცხლესთან ერთად წაიღებს მრავალ ღირებულსა და არაღირებულსაც. სხვას, რაღაც ახალს მოიტანს და დაამკვიდრებს, მაგრამ ამ მუდმივ დინებაში, ყოველთვის იქნება ის, რასაც ის ვერ მოერევა. ავტორი ნათლად გადმოსცემს, თუ რა არის მთავარი და ფასეული ადამიანისათვის. ესაა სიყვარული, მეგობრობა, სიკეთე, პატივისცემა,

ერთგულება. „ეკლესიასტეში“ წერია – „თაობა მიდის, თაობა მოდის, ეს ქვეყანა კი უცვლელია უკუნისამდე. რაც ყოფილა, იგივე იქნება და რაც მომხდარა, იგივე მოხდება; არაფერია მზის ქვეშ ახალი“ (ძველი აღთქმა, ეკლესიასტე, თავი I, მუხლი IV, IX).

ადამიანები მოდიან, ცხოვრობენ, ან უბრალოდ ცოცხლობენ და მიდიან, მაგრამ ზოგიერთი მათგანი, ვისაც მზიანი გული უძგერს თავისი წასვლით, იმდენ სიბოხს და სიყვარულს ტოვებს, რომ საკმარისია დანარჩენის მიერ გაყვნილი სამყაროს გასათბობად. სწორედ ამ მზის მატარებელი ადამიანები იყვნენ ბებერი მეზურნეები – სიყვარულის, მეგობრობის, სიკეთის მაგალითნი. ერთმანეთის ერთგულნი და მოიმედენი.

აქვე გვინდა აღვნიშნოთ ისიც, რომ მოთხრობა „ბებერი მეზურნეები“ მოგვიანებით პიესად გადაკეთდა. პირველად გორის სცენაზე დადგა ლილი იოსელიანმა 1966 წელს, შემდეგ კი არჩილ ჩხარტიშვილმა რუსთაველის თეატრის სცენაზე. 1973 წელს, ამავე მოთხრობის მიხედვით, ვალერიან კვაჭაძემ გადაიღო სრულმეტრაჟიანი ფილმი, რომელშიც ქართული კინოსამყაროს უდიდესი მსახიობები მონაწილეობენ: გიორგი სალარაძე, რამაზ ჩხიკვაძე, ბუხუტი ზაქარიაძე, ვერიკო ანჯაფარიძე, სესილია თაყაიშვილი, ეთერ მოციქულაშვილი, ზურაბ ქაფიანიძე და სხვ. მუსიკა ეკუთვნის გია ყანჩელს.

ფილმის სიუჟეტი მცირედით განსხვავდება მოთხრობისაგან. მოქმედება გორის ნაცვლად ქალაქ თბილისში ვითარდება, ასევე, ვხვდებით ისეთ პერსონაჟებს, რომლებიც მოთხრობაში არ არიან, მაგრამ ფილმიც, ისევე როგორც მოთხრობა, გამოირჩევა უდიდესი ჰუმანიზმით. ყოველ მოქმედებაში, დიალოგსა და ფრაზაში უმნიშვნელოვანესი ადამიანური გრძნობები და ღრმა აზრი დევს. ამის მაგალითად შეგვიძლია მოვიყვანოთ მეთექვსე გოლას სიტყვები – „კაცმა კაცს თუ სიყვარული არ მიანიჭა, აბა რათა ღირს იმის სიცოცხლე“.

სწორედ ამ სიტყვების ჭეშმარიტება დაამტკიცა მერაბ ელიოზიშვილმა როგორც „ბებერი მეზურნეებით“, ასევე – მთელი თავისი შემოქმედებითა და ცხოვრებით.

ლიტერატურა:

1. მერაბ ელიოზიშვილი, „ბებერი მეზურნეები“, გამომცემლობა პალიტრა, თბილისი, 2010;
2. მორის ფოცხიშვილი, „შეება“, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბილისი, 1986;
3. ძველი აღთქმა, ეკლესიასტე, საქართველოს საპატრიარქო, თბილისი, 1989;
4. „ხაზის რადიო“, 18.12.17, „მერაბ ელიოზიშვილის გახსენება“.

ორი გახსენება

ნიწო ბოკუჩავა

ისააკი

ისააკ კრიხელის ხსოვნას

კომპიუტერთან ურთიერთობა არასდროს მხიბლავდა. იშვიათად თუ მივუჯდებოდი – სოციალური ქსელის მეშვეობით მეგობრებს მოვიკითხავდი, სახალისო ფოტოებს გავაზიარებდი და ნოსტალგიურ მუსიკას ვუსმენდი. ჩემი ცხოვრების დევიზი პირადი ურთიერთობა იყო. ორი ადამიანი რომ ერთმანეთს თვალბეჭდებში ჩახედავს – აქ იწყება სიყვარული და მეგობრობა. ჩვენ, შეხვედრისას, ერთმანეთს გადავხეხვევით ხოლმე, ხელის ჩამორთმევით მივესალმებით. ასე ადამიანურ სიტბოს ვგრძნობთ. ის კი გულამდე აღწევს და ცხოვრების აზრს გვაძლევს – სასიამოვნო ღიმილს მოგვკვრის, დაცემულს წამოგვაყენებს და იმედგაცრუებულ – გაგვამხნევეს.

შარშან გაზაფხულამდე დედამიწაზე, ეს ყველაფერი, კონტად დაწყობილ-დალაგებული გახლდათ. ერთ დღესაც გავიღვიძეთ და გავიგეთ, რომ ძალიან უცნაური რამ ხდებოდა ჩვენს თავს. მსგავსი – არც გვინახავს და არც გვსმენია – უხილავმა მტერმა, კოვიდვირუსმა, გაუფრთხილებლად მთელს კაცობრიობას ომი გამოუცხადა...

არ მოვყვები ყველა იმ უცნაურობაზე, რაც შეგვყარა „უსინდისო მტერმა, მაგრამ პირადად ჩემთვის (არა მარტო) ყველაზე მტკივნეულ და ემოციურ სივრცეს უნდა ჩაუღრმავდე – ადამიანები ერთმანეთს დაეშორდით. ვეღარ ვხედავთ, როგორ ვიღვიძებ, გვკატკივა, გვიხარია, თუ გვწყინს – საშინელებაა...

ნაწილობრივ გამოსავალი ვიპოვე – კომპიუტერს მივუჯექი და წერა დავიწყე. ვწერდი გამამაგებით, ვცდილობდი ამ გზით, მთელი დაგროვილი დარდი და ბოღმა გამექარწყლებინა. ვიხსენებდი ლამაზ წარსულს და ეს მასულდგმულებდა. ასე გრძელდება დღემდე – ვწერ საკუთარ და სხ-

ვის წარსულზე, საუკეთესო დღეებზე, ვიხსენებ მეგობრებთან შეხვედრებს. მგონია, რომ ამგვარად გადავრჩები, დარწმუნებული არ ვარ, მაგრამ გაჩერებას არ ვაპირებ.

ჩემს უსაყვარლეს ადამიანს, ბატონ ჯემალ აჯი-აშვილს მივუძღვენი მცირე მოცულობის, მაგრამ საკმაოდ მგრძობიარე „გახსენება“, თავადაც ძალიან მომეწონა ნაწარმოები და გადავწყვიტე მისი სახელობის ჯგუფისთვის გამეგზავნა. თავიდან, რა თქმა უნდა, ჯგუფის ადმინისტრაციას მივმართე და იმ დროისთვის ჩემთვის სრულიად უცნობ ადამიანს, ბატონ ისააკ კრიხელს მეგობრობა შევთავაზე. მან დამიდასტურა გზავნილი – ასე დავმეგობრდით ელექტრონული ვერსიით.

ბატონ ისააკს მოეწონა „გახსენება“. ვერც ვიფიქრებდი, თუ ამ ფორმით, ელექტროფოსტით, შესაძლებელი იყო მსგავსი ემოციის მეორე ადამიანისგან მიღება: მაშინვე ვიგრძენი, კარგად მივიწყებული ადამიანური თანადგომა. მესიამოვნა, მეტიც – აღფრთოვანებული ვიყავი.

მან განსაკუთრებული სიფრთხილით მიმითითა გრამატიკულ შეცდომაზე ნაწერში. რამხელა კულტურა იგრძნობოდა ამ გზავნილში...

შემდეგ გავთამამდი და ქართულ-ბერაულ ურთიერთობაზე აგებული ჩემი ორი ნოველა მივაწოდე. ბატონმა ისააკმა საკმაოდ პოპულარული ჯგუფისკენ გამიხსნა გზა – „პარნასში“ ქალბატონი ესთერ ჯანაშვილის წარდგინებით გამოქვეყნდა „სხვა ჩახუტება“ და „გახსენება“. ბედნიერი და სასიამოვნოდ აღელვებული ვიყავი...

ძალიან მიჭირს ამ გაზაფხულზე შეშინებული, უიმედო და პირბადე აფარებული ხალხის ყურება. გული მტკივა, ისეთი შეგრძნება მაქვს, თითქოს დიდ, უკიდევანო ოკეანეში ვცურავ. ვიძირები წყალში, ხელებს ვიჭნევ, ვცდილობ გავცურო, მაგრამ წყალი სულ უფრო ქვევით მექაჩება, ძალა აღარ მყოფნის, თავი გადავირჩინო. – მიშველეთ, დამეხმარეთ, ვინჩრობი, ვყვირი – არავინ მპასუხობს. ესმით, მაგრამ ყველა საკუთარი თავის გადარჩენითარის დაკავებული და ჩემთვის არა სცალიათ...

გვიან ღამით კომპიუტერში ფოსტამ დაიწკაპუნა. დილით გავხსენი – ბატონი ისააკი მწერდა, წავიკითხე. წამიერად გავმეშდი, ცრემლიც კი ვადმომივიდა თვალებიდან. ამ დიდებულმა ადამიანმა ჩემი დაწერილი „გახსენება“ ნიუ-იორკის გაზეთ „დავითის ფარში“ განათავსა და თბილი მიმოხილვაც დაურთო ჩემზე, როგორც დამწყებ მწერალზე.

გადავრჩი, აღარ ვიძირები, ისევ წამოვდექი და ვაგრძელებ ცხოვრებას და წერას. ხედავთ, რა ხდება?! – ადამიანი თუ მოინდომებს, თურმე კომპიუტერის მეშვეობითაც შეძლებს მოგვეფროს, ცრემლი მოგწმინდოს და გაგამხნევოს...

ახლა უკვე დარწმუნებული ვარ, რომ კაცობრიობას ვერანაირი უხილავი მტერი ვერ დაამარცხებს. ადამიანები ნებისმიერი გზით გადავარჩენთ ერთმანეთს. სწორედ ეს არის ცხოვრების არსი, ეს რწმენა გვასულდგმულებს და გვამაგრებს მის უცნაურ გზებზე მოსიარულეთ...

გახსენება

ექვნივება ჩემი დიდი მეგობრის,
ბატონი ჯემალ აჯიაშვილის ხსოვნას

ზაფხულში ქალაქში ნაკლები ხალხი დადის. ალბათ, ეს ერთ-ერთი მიზეზიც არის, რომ სწორედ ამ დროს დახვებილობა ნაცნობ ქუჩებში, მოვი-ნახულებ დიდი ხნის უნახავ მეგობრებს და ეს ძალიან მახედას. რატომ ზაფხულში?! – ალბათ იმიტომ, რომ სამსახურიდან მეტი თავისუფალი დრო მაქვს, ოჯახის წევრები ქალაქიდან გასულები არიან და მათზე ზრუნვა აღარ მიწევს. ყველა მეგობარი მომენატრება ხოლმე წელიწადის ამ დროს. ჯერ ტელეფონით ვეხმებიან მათ და თუ ქალაქს შემორჩენენ ჩემსავით – ვნახულობთ ერთმანეთს.

იმ ზაფხულს ჯემალზე ბევრს ვფიქრობდი. ვიხსენებდი ჩვენი მეგობრობის და ურთიერთობის სხვადასხვა ეპიზოდებს. მერე, გადავწყვიტე, და-მერეკა. ისიც თბილისში ატარებდა ზაფხულს.

საღამოს მასთან სტუმრობაზე შევთანხმდით. ყოველთვის მხიბლავდა ჯემალის საშუალო კაბინეტის ინტერიერი – მყუდრო გარემო, სადა ავეჯის განლაგება ოთახში, მთელ კედელზე ჩამწკრივებული წიგნის თაროები... არ მბეზრდება მათზე კოხტად შემოწყობილი ფოტოების თვალიერება.

– მგონი, ეს ახალი ფოტო უნდა იყოს, არა, ჯემალ?! – აი კიდევ ესეც. – სად ხარ, მომიყევი, მაინტერესებს! – შენ მაინც გაქვს საინტერესო და მოსაყლო. აბა, ჩემთან სამსახურის და სახლის მეტი სხვა არაფერი ხდება.

– ნინო, შენც შეგიძლია, რამენაირად გაიფერადო შენი ცხოვრება! გამოხვიდე მცირე ხნით მაინც ყოფითისგან. თუ გახსენდება ბოლოს როდის დაწერე რამე?! რატომ არა წერ?! –

– კარგი რა, ჯემალ, ვის რაში სჭირდება ჩემი აბლაუბა?! აი, როცა ცოტას კიდევ გავიზრდები და დავლაგდები – მერე, ვნახოთ.

– მე ახლა მინდა წავიკითხო, რას ფიქრობ, რაზე დარდობ, ან თუ გახარებს რამე.

– ჩემო მეგობარო, აი, შენთან მოვედი, ვზივარ და შენს მოდულულ ყავას მივირთმევ და ეს ძალიან მახარებს, – ვპასუხობ და ვიციინი მაღალ ხმაზე.

– ყოველთვის მიყვარდა შენი ხმამაღალი სიცილი! არის მასში ბევრი ნატურალური. კარგია, ნამდვილად. აბა, მე, ძალიანაც რომ მოვიინდომო, ასე, არ გამომივა.

– შენ ხომ ჩემგან ძალიან, ძალიან განსხვავებული ხარ! სწორედ ამიტომაც მიყვარხარ ასე, ჯემალ! მაგრამ მე თუ მოვიინდომებ, აუცილებლად გაგაცინებ გულიანად. ერთხელ, ცირკში დაგპატი-ჟებ და ვნახოთ, იქ როგორ შეიკავებ თავს!

– კი ბატონო, თანახმა ვარ! – მიპასუხა და კმაყოფილი იერით ყავა მოსვა ფინჯნიდან.

– ჯემალ, ხუმრობა იქეთ იყოს და განა არ მინდა გწერო?! – თავში ათასი თემა და ემოცია მიტრია-

ლებს. დრო, დრო არა მყოფნის. სულ დაკავებული ვარ, სულ სადღაც გავრბივარ...

– ნინო, დარწმუნებული ხარ, რომ საჭიროდ და სასარგებლოდ ანაწილებ დროს?! იქნებ, წერით მეტი სარგებელი მოუტანო საკუთარ თავს და ბევრ სხვასაც?! – აი მე, პირადად, მოხარული ვიქნებოდი. შენი ბოლო ესკიზები სენაკზე, ძალიან მომეწონა. ამ ქალაქზე აუცილებლად უნდა დაწეროს ვინმემ. იქ ხომ მე და შენ დავიბადეთ და გავიზარდეთ?!

– გაბრდები, გაბრდები, და კიდევ ერთხელ გაბრდები, რომ აუცილებლად დაწერე ყველა სენაკელზე, თბილისელზე და ა.შ.

ისევ ვიციინი მე, მაგრამ გულწრფელ პირობას ვდებ (თავადაც ვგრძნობ).

– მოკლედ, შენთან სერიოზული ლაპარაკი არ გამოდის! კარგი, სამსახურზე მომიყევი, რა ხდება სტომატოლოგიაში?!

მეორე ოთახიდან ბინის ტელეფონზე ზარის ხმა გაისმა. ჯემალი სწრაფად წამოდგა, კარი რათქმუნდა არ გამოხურა და ყურმილი აიღო. მამამისი რეკავდა ისრაელიდან. ტკბილად მოიკითხეს ერთმანეთი. დაბალ ხმაზე საუბრობდა ჯემალი. მე შოკოლადით დავკავდი – მეგემრიელა. უცებ, მესმის: – მამა, იცი ვინ არის ჩემთან სტუმრად?! – გოგი ბოკუჩავას ქალიშვილი, ნინო. ვსხედვართ და ვსაუბრობთ.

ცოტა ხანს დუმილი იყო მეორე მხრიდან. შემდეგ, ჯემალმა ხმოვან ფუნქციაზე დააყენა ტელეფონი და კარგა ხანს მესმოდა, როგორ ლოცავდა მისი მამა მამაჩემის მარჯვენას. გვლოცავდა ჩვენც, ჩვენს მოდგმას. კეთილდღეობას და ჯანის სიმრთელეს გვისურვებდა.

– რაც გოგი ბოკუჩავას, ხალხი ჰყავს გადარჩენილი სიკვდილისგან! – რამდენიმეჯერ გაიმეორა საკმაოდ ემოციური ხმით. მომეჩვენა, თითქოს ცრემლნარევიც კი იყო ის...

განა, მამაჩემის მარჯვენის დალოცვა პირველად მოვისმინე?! მთელი სიცოცხლე სხვა რა მესმოდა უკეთესი და უფრო ღირებული! – არა, ეს არ იყო იმ წუთებში მნიშვნელოვანი. აქ ჯემალის ემოცია იყო ყველაფერზე მეტად დიდებული და ამაღლებული. ვუყურებდი მის სახეს და ვხედავდი, როგორი ბედნიერი იყო იმით, რომ მისმა ოჯახის წევრმა მამაჩემი გაიხსენა და მე ამით მასიამოვნა და გამაბედნიერა...

საკმაოდ ბნელოდა, სახლიდან რომ გამოვედით. ჯემალმა გადაწყვიტა ფეხით გავველო ფილარმონიამდე. ბელინსკით დავეშვით, შესანიშნავი საღამო იყო, გრილოდა, ფეხით სიარული გვესიამოვნა. კიდევ ვისაუბრეთ ჩვენზე, სხვებზე, ყველაფერზე და არაფერზეც. ერთხელაც ჩამომართვა პირობა, რომ წერას გავაგრძელებდი და მეც – კიდევ ერთხელ დავპირდი...

მას მერე ჯემალი აღარ მინახავს. მხოლოდ რამდენიმეჯერ ტელეფონით ვისაუბრეთ. ცირკში წაყვანა შემახსენა ერთხელ. არ მეგონა, თუ ახსოვდა საერთოდ.

მხატვანი — დომ თოვმოხანძე

მეგობარი — გაბარებულია ხეგობარი